

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
XXX

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор

Др Павле Ивић, др Асим Пецо и др Милан Пешикан

Главни уредник

ПАВЛЕ ИВИЋ

БЕОГРАД
1984

Секретар часописа

Мр Никола Рамић

Израду и штампање финансира Републичка заједница науке Србије

Издају

Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез-Михаилова 35/II

и

Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез-Михаилова 35/I

Штампа: Издавачко-штампарска радна организација „МИНЕРВА”, Суботица

С А Д Р Ж А Ј

	Стр.
Миле Томић: Говор Свиничана	7 —265
Љиљана Недељков: Прозодијске особине говора села Каћа	267—356
Драган Павлица: О говору околине Удбине	357—424

100
101
102
103
104

105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

МИЛЕ ТОМИЋ
ГОВОР СВИНИЧАНА

САДРЖАЈ

	Страна
УВОД	11–16
Скраћенице	16
ФОНЕТИКА	17–56
Самогласници	17–33
Сугласници	33–56
МОРФОЛОГИЈА	57–115
Граматичке категорије (род, број, падеж)	57–67
Члан	67–70
Придеви	70–74
Заменице	75–85
Бројеви	85–92
Глаголи	92–103
Прилози	103–109
Речце	109–110
Предлози	110–112
Везници	112–113
Узвици	113–115
РЕЧНИК	116–243
ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ.....	244–261
РЕЗУМАТ	263–265

УВОД*

0. Срби и Хрвати у Румунији живе у седамдесетак насеља у жупанијама Арад, Караш-Северин, Мехединц и Тимиш заједно са Румунима, Маџарима, Немцима, Чесима, Словацима, Украјинцима, Ромима и другима.

Хрватски кајкавски говор у Кечи (жупанија Тимиш) једини је хрватски говор у Румунији. Године 1967, за време дијалекталних истраживања, у Кечи је било још свега 165 Хрвата. Хрвати су се настанили овде 1801. године.¹

Иако је број Срба у Румунији релативно мали, њихови су говори веома различити. Присуство ових специфичних особина, од говора до говора, може се објаснити, пре свега, различитим периодом сеоба које су долазиле из различитих географских средина као и самосталним развојем ових говора у новој домовини и у контакту са другим језицима.

Српске говоре у Румунији можемо класификовати на неколико, мање више хомогених, група. Ова подела заснива се, пре свега, на фонетским, морфолошким и акцентолошким особинама, а мање на синтактич-

* Др Миле Томић, родом из Радимне у Банатској Клисурси (Румунија), виши је научни сарадник Института за лингвистику у Букурешту. Његова драгоцену монографија о ванредно значајном свиничком говору рађена је у духу једне дијалектолошке школе осетно друкчије од било које југословенске. Отуда и разлике према сличним радовима писаним код нас, на пример у погледу тежишта пажње или начина презентације грађе. Осим тога, аутору очигледно није стајала на располагању сва релевантна литература. Због великог обима студије Редакција је била приморана да замоли аутора за извесна сажимања. Тако је поред осталог веома детаљно излагање о дис трибуцији вокала битно скраћено. На жалост, приликом припремања рада за штампу није било довољно могућности за близак контакт и сарадњу аутора и Редакције.

¹ Dr Ante Messner-Sporšić, *Kolonija hrvatskih plemića u Banatu*, Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena, knjiga XXVIII, svezak 1, Zagreb, 1931, стр. 161—162, 164, 182.

ким и лексичким.² Ево тих група: *Карашевски њовори*, *Клмсурски њовори* или *Српски њовори са леве обале Дунава*, *Говори банајских „Црногораца”*, *Новосийоковски њовори*, *Мешовићи њовори* и *Говор Свиничана*.

Почевши од 1963. године обишли смо сва насеља у Румунији у којима живе Срби и Хрвати. Том приликом снимили смо узорке говора на магнетофонску траку, попунили дијалектолошке квестинаре и забележили антропониме и топониме. Магнетофонске траке чувају се у Институту за лингвистику у Букурешту, у оквиру *Фонотеке словенских њовора на територији СР Румуније*.

0.1. Село и сџановнишиџво. Свиница се граничи Козлом и Пластишевицом, налази се на левој обали Дунава, удаљена је 46 км од Оршаве и 53 км од Старе Молдаве. Припада жупанији Мехединц. Становници села називају се *Свиничани* или *Свинич’ање*, како сами себе називају у свом архаичном говору.

Током година Свиница је имала следеће називе: *Zinicse* (1443. год.), *Szvinicza* (1690—1700), *Svinica* (1774), *Szinicza* (1829, 1848), *Szinicza* (1913).³ Званични назив села је *Svinica*, а мештани га називају *Свиница* (не прихватају облик са -њ-, *Свињица*).

Свиница је врло старо насеље. Као тврђава⁴ помиње се 1437, а настањена је била много раније, што доказују остаци римске тврђаве и римски новац и предмети из римског доба пронађени у свиничком атару.

Тврђаву Три куле, чије се рушевине и данас виде на ушћу реке Стариште, подигао је у XVI веку бан карансебешки и лугошки, Србин Петровић.

Године 1806, у Свиници је боравио Карађорђе код неког Васе Мирче. О томе се у селу и данас прича.

Према народном предању, прво насеље Свиница налазило се на месту које се данас назива *Сџарић’а*, близу Три куле. Око 1700. године село им је уништено а Свиничани подижу ново насеље на месту које се данас зове *Сџарбно селб*. Услед честих турских напада, 1788. године напуштају опљачкано и спаљено насеље и после одласка Турака, подижу трећу Свиницу на месту где је постојала све до 1970. године, када су је покриле воде акумулационог језера на Бердапу. Сада се Свиничани поново, трећи пут, селе и подижу ново насеље недалеко од старог. Нова

² Више података о овим говорима дали смо у нашим раније објављеним радовима: *Despre statutul vocalelor r și l în graiurile sîrbești și croate din țara noastră*, Studii și cercetări lingvistice, XIX, 6, București, 1968, стр. 611—614; *Fonetica și fonologia graiului sîrbesc din localitatea Belobreșca (jud. Caraș-Severin)*, Studii de slavistică, I, București, 1969, стр. 279—309; „Unitatea” *graiurilor carașovene*, Studii de limbă, literatură și folclor, vol. II, Reșița, 1971, стр. 159—177; *Antroponimia Karașevaca*, ZFL, Novi Sad, 1972, стр. 213—227; *Graiurile sîrbești și croate din România*, Analele societății de limba română, 3—4, Zrenjanin, 1972—1973, стр. 599—604; *Elemente românești în antroponimia carașovenilor*, Studii și cercetări lingvistice, XXV, 1, București, 1974, стр. 45—60; *Српски и хрватски њовори у Румунији*, Развитак, јул—октобар, 4—5, Зајечар, 1972, стр. 78—90.

³ Suciū Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, II, O—Z, București, 1968, стр. 153.

⁴ Душан Ј. Поповић, *Срби у Банаџу до краја осамнаестог века*, Београд, 1955, стр. 192.

Свиница једно је од најмодернијих села Румуније, саграђена је по плану и под стручним надзором.

Најстарије податке о бројном стању домова у Свиници имамо из 1713. године, када је забележена са 43 дома. Село се нагло развија, те је 1749. забележена са 78, а 1783. године са 100 домова. Податак од 1905. тврди да је било 144, а само након 30 година, имала је 325, да би 1940. имала 350 домова. Пре потапања, 1966. године, имала је 368, а нова Свиница имала је, 1982. године, 386 домова.

Српски назив тврђаве и насеља показује да је у Свиници било Срба од њеног оснивања. Забележена су и каснија досељавања Срба, и то 1700, 1720, а нарочито после 1738. и 1788. године. По народном предању, овде је досељено и неколико породица Бугара, Македонаца и Карашевака. Говор Свиничана не искључује такву могућност. Иначе, често су нас упитали Свиничани: *Што смо ми, Србље, Булџари, Македонци, Крашоване? Нитико не вреви како ми.*

Подаци о броју становника потичу тек од 1891. године.

Бројно стање Свиничана током једног века:

Година	1891	1897	1900	1905	1920	1924	1930	1935	1938	1940	1966	1972	1981
Број становника	1413	1318	1341	1411	1379	1370	1423	1489	1654	1652	1526	1522	1534

Према попису од 1938. године, у Свиници је било 1654 становника који су се, сви, изјаснили као Срби, иако је било и припадника других националности, што смо установили 1966. године, када је ово село имало 1413 Срба, 59 Румуна, 5 Маџара и 49 Рома.

Знатан број Свиничана преселио се у Оршаву приликом последњег премештања насеља.

Основно занимање Свиничана било је сточарство и риболов, а тек касније земљорадња. Иако је атар села доста простран, то су углавном шуме и брегови са врло мало равнице. У периоду 1905—1930. многи су напустили земљорадњу и прешли да раде у оближњем руднику, а касније у руднику Козла. И данас им је рударство једно од значајних занимања, а жене се, углавном, баве земљорадњом и сточарством. Године 1966. у Свиници је био 951 земљорадник, 178 радника и 22 службеника, а број деце износио је 375.

Од старих заната мало је сачувано и њима се баве већином старији Свиничани. Имају неколико зидара, кројача, ковача, колара, ћурчија и столара.

0.2. Дијалекатска истраживања у Свиници отпочели смо 1963. године и трајала су око три и по месеца (3 дана новембра 1963, 30 дана новембра 1964, 25 дана фебруара-марта 1965, 30 дана маја-јуна 1965, 12 дана децембра 1967. и 10 дана маја 1968).

Од самог почетка одлучили смо да радимо само са једним казивачем (субјектом). То је био Паун Аврамовић — Аврамовски, рођен 1883, по занимању земљорадник, имао је 4 разреда основне школе, није познавао српскохрватски књижевни језик. (Умро је 1969.) Осим квестионара који се односе на неке занате (као, на пример, столарство, обућарство итд.), уз његову смо помоћ попунили све остале квестионаре, иако смо, у самом почетку приметили да се и код овог Свиничана јављају извесна колебања. Зато смо све одговоре на квестионаре проверили са другим казивачима:

1. Коста Велимировић — Анујкински, рођен 1893, земљорадник, има пет разреда мађарске и српске основне школе. Са њиме смо проверили квестионаре за ономастику и земљорадњу.

2. Никола Петровић — Урбан, рођен 1909, земљорадник, има четири разреда мађарске основне школе. Са њиме смо проверили одговоре на квестионаре за лов и риболов, виноградарство, сточарство и занате.

3. Драгица Петровић — Урбан, рођена 1913, земљорадница, има три разреда српске основне школе. Са њом смо проверили одговоре на квестионаре за народну ношњу, прераду вуне и кухињу.

4. Цвета Илић — Шолојка, рођена 1929, кројачица, има седам разреда српске и румунске основне школе. Са њом смо проверили одговоре на квестионаре за кућу и покућанство, обичаје и баштованство.

5. Жива Јанковић — Кузмински, рођен 1907, земљорадник, има шест разреда мађарске основне школе. Са њим смо проверили квестионар за грађевинарство.

6. Цвета Јанкуловић — Пазаркинска, рођена 1951, ученица седмог разреда српске основне школе. Са њом смо проверили квестионаре за фонетику и граматику.

7. Станка Марта — Пекар, рођена 1916, земљорадница, има пет разреда румунске основне школе. Са њом смо проверили квестионаре за цвећарство, домаћу радиност и ткање.

У случају да нам одговори нису били једнаки са онима што нам је дао главни казивач, упитали смо једног из треће групе казивача коју су сачињавали: Филип Новак (рођен 1928), Викентије Аврамовић (рођен 1940), Цветко Јанкуловић (рођен 1905), Јован Јовановић (рођен 1925), Голуб Грујић (рођен 1920).

Касније смо све ове субјекте, и многе друге, снимили на магнетофонску траку.

При попуњавању квестионара, у разговору са субјектима, служили смо се, у почетку, само румунским језиком, а касније и говором Свиничана који смо научили. Кад год смо им се обраћали на српскохрватском књижевном језику њихов одговор није више био у духу локалног говора.

Дијалекатски материјал бележили смо српскохрватском ћирилицом, прилагођеном на специфичне особине овог говора. Тако смо код само-

случајевима, промена места акцента не води ка променама на семантичком плану. Треба напоменути да је, ипак, специфично за овај говор акцентовање последњег слога, нарочито код двосложних речи. У речнику говора, у већини случајева, доносимо обе акцентолошке варијанте.

0.5. У студији наводимо облике говора Свиничана. Њима нису увек дате семантички одговарајуће речи српскохрватског књижевног језика, чак ни онда када би могли изазвати извесне тешкоће у њиховом разумевању. Све се то налази, уз сва потребна тумачења, у приложеном речнику овог говора.

СКРАЋЕНИЦЕ

А	— акузатив	књ.	— књижевни облик
бр.	— број	Л	— локатив
В	— вокатив	л.	— лице
в.	— види	м.	— мушки род
вар.	— варијанта	мн.	— множина
везн.	— везник	Н	— номинатив
Г	— генитив	нпр.	— на пример
гл.	— глагол	пред.	— предлог
ГС	— говор Свиничана	прид.	— придев
Д	— датив	прил.	— прилог
дем.	— деминутив	рум.	— румунски језик
ж.	— женски род	с.	— средњи род
зам.	— заменица	син.	— синоним
И	— инструментал	схр.	— српскохрватски језик
им.	— именица	тј.	— то јест
јд.	— једнина	узв.	— узвик

ФОНЕТИКА

САМОГЛАСНИЦИ

1. У ГС постоје следећи самогласници: *a, e, u, o, y, ə*, који сачињавају посебне фонеме, као и следеће њихове варијанте: *a², ə^a, e², ə^e, e, o^y, y^o, y^o, o^y*.

Једна од основних карактеристика самогласника ГС, састоји се у великој нестабилности у њиховом изговарању, нарочито у неакцентованом слогу.⁵ Придев „мали” има, на пример, следеће облике: *ма̀нэч'э́к, ма́неч'э́к, ма̀неч'э́к, ме́нэч'э́к, ме́неч'э́к, ма̀на'ч'а́к, ма́на'ч'а́к, ма̀на'ч'а́к* итд.

Највећа нестабилност забележена је у изговарању неакцентованих самогласника *a* и *ə*: *ка̀за́н, ка́за́н, ка́за́н, ка́за́н*. Међутим, под акцентом ова два самогласника сачињавају посебне фонеме: *ва̀ш ~ ва́ш „ва́ш ~ ва́ш”*.

1.1. Када се два самогласника исте природе нађу један до другог, након губљења сугласника који их је раздвајао или при додавању префикса, никада се не изговарају као један глас већ увек као два посебна самогласника од којих је, најчешће, један акцентован:

aa : маа́ње, снаа́;

ee : леа́;

uu : ари́ица, іови́н, коми́ин, ни́ч'и́, ч'и́и́;

oo : іро́би́, іро́би́ло, ло́ве, іо́бд, іо́одо́нм лани́, іо́браи́;

уу : бу́у, ћ'у́укаи́.

⁵ Ова фонетска појава позната је и другим српским говорима: в. Маринко Станојевић, *Северно-шумочки дијалекат*, СДЗб, II, 1911, стр. 362—363; Миливој Павловић, *Говор Срепчичке Жупе*, СДЗб, VIII, 1939, стр. 51—54; Павле Ивић, *О іовору Галићкољских Срба*, СДЗб, XII, 1957, стр. 98.

Варијанта (отворено) *é* забележена је у неколико примера и то само у акцентованом слогу где се налази, између два сугласника: *мéсо, њéш, њéши, њришэџика, шииџша*.

1.3.2. Неакцентивовани самогласници

Испред акцентивованој слоја:

Самогласници *a, e, u, o, y* забележени су у укупном броју од 932 различита контекста од којих 196 на почетку речи, 731 у средини речи, док се на крају речи не могу појавити.

Испред акцентованог слога, ови се самогласници јављају овим редоследом: *o* (у 227 различитих контекста), *a* (225), *e* (171), *y* (163), *u* (146).

Неакцентовани самогласници се не јављају иза група од четири сугласника, а најчешће се јављају:

испед група од два сугласника (309 различитих контекста), тврдих сугласника (154), група од три сугласника (47), меких сугласника (28), других самогласника (28), група од четири сугласника (1) и

иза група од два сугласника (136), тврдих сугласника (98), меких сугласника (18), других самогласника (11) и група од четири сугласника (10).

Иза акцентивованој слоја неакцентовани самогласници су забележени у 584 различита контекста, од којих 344 у средини и 240 на крају речи. При том се *a* јавља у 195 различитих контекста, *e* у 150, *u* у 103, *o* у 80, *y* у 56.

Најчешће се јављају:

испед тврдих сугласника (50 различитих контекста), група од два сугласника (29), меких сугласника (10), других самогласника (8), група од четири сугласника (4) и

иза група од два сугласника (257), тврдих сугласника (148), меких сугласника (36), других самогласника (32), група од три сугласника (23).

1.3.3. Према фреквенцији самогласника *a, e, u, o, y* у ГС, независно од положаја слогова у којима се јављају, успоставили смо следећи редослед: *a* (у 757 различитих контекста), *e* (575), *o* (565), *u* (491), *y* (408).

Велика фреквенција акцентованих самогласника на крају речи може се објаснити архаичним карактером овог говора, у којем је финални акценат остао непомерен. Присуство акцента на последњем или претпоследњем слогу условљава честу појаву самогласника испред акцентованих слогова.

Најчешће структуре речи у ГС јесу следеће:

V (K) ± V + K + Ђ + K + V ± K

(V) K ± V + K + Ђ + K

K + V + K ± K + Ђ

K + Ђ + K + V + K

(V = вокал; K = консонант)

1.4. САМОГЛАСНИК *ə* забележен је у акцентованом и неакцентованом слогу, на почетку, у средини и на крају речи.

1.4.1. У акценџиованом слогу

На *йочейку* речи *ə* долази:

испред тврдих сугласника *х, ч', ш*: *əха-əха, əч', əш*,

испред група од два сугласника *јс, рб, рђ', ржс, рй, рий, рш*: *əјс, əрба, əрђ'а, əржс, əриаћ'ана, əрий, əришица*. Осим у првом примеру, присуство самогласника *ə* води ка девокализацији слоготворног *р*.

Вокал *ə* није забележен испред других вокала и група од три и више сугласника.

У средини речи:

испред тврдих сугласника *в, і, жс, з, к, л, м, н, р, с, ш, х, ц, ч, ш*: *ја-зəвина, ја-рəм, ка-бəл, ку-кəл', лəжши, овəс, ожəї, онəј, њс, сəшове, хəјс, цейəк, цəцəна, ч'ебəр*.

испред меких сугласника *ј, љ, њ*: *бəња, ку-кəљ, онəј*,

испред двочланих група *вд, ін, зї, зд, јс, км, кн, лб, лв, лї, лжс, лз, лс, лк, лн, лш, ли, лч', мб, мжс, мљ, мн, ми, нд, нк, ки, ну, њк, њк', рб, рв, рл, рљ, рн, рш, рц, ск, сл, си, сш, цк, шк, шњ, шш*: *бəдњи, бəшка, вəслаш, вришəница, іəлка, іəмжши, іəнд, іəцкаш, дəлї, дəлжїна, дəнəска, дəншњи, жəлшница, жəмља, зəлва, кəлци, кəлч'иш, кəрља, мəзіа, моч'əрло, найəлншї, найəлнушї, одəвда, йорəмба, њəздер, сəкнушї, сəлса, сəсїина, смəлзаш, сшəлба, шəкма, шəмница, шəнки, шəшица, хəјс, цəншица, цəрцаршца, цсїш, ч'əрно, ч'əришало*,

испред трочланих група *лжн, лкн, лнс, лш*: *дəлжншк, сəлнса, сəлшце, ч'обəлкнушї*,

испред самогласника *у* и полувокала *у*: *ду-дəу, забəушїшина*. Вокал *ə* се не сусреће испред група од четири сугласника.

Иза тврдих сугласника *б, в, і, д, жс, з, к, л, м, н, њ, р, с, ш, ф, х, ц, ч'*, *ш*: *бəлва, вришəк, іəцкаш, јусəк, дəнəска, дəнове, јазəвина, кључ'əк, кошəл, кушəц, лəко, мəнч'əк, овəн, ожəї, фəскаш, хəјс, цейəк, цəцəна, ч'əрн*,

иза меких сугласника *љ, њ, њ'*: *коњəк, крашљуљəк, муђ'əк*,

иза двочланих група *бл, зд, рн, см, сш, шк, шш*: *блəнд, іəрнəц, ошкəлчшї, њрездəн, смəлзей, сшəлнушї, шшəњка*,

иза групе од три сугласника *шшр*: *шшршї*.

Не појављује се иза група од четири сугласника ни иза других самогласника.

На крају речи вокал *ə* налазимо иза тврдих сугласника *д, з, м, х*: *əхə, дə, зə, мə*, а није забележен иза меких сугласника, сугласничких група и иза других самогласника.

1.4.2. Испред акценџа

На *йочейку* речи:

испред тврдог сугласника *х*: *əхə*,

испред двочланих група *нд, нђ', рв, рђ'*: *эндэрсънувайи, энђ'амнэйи, ервацака, эрђ'а*.

Није забележен испред група од три или четири сугласника и испред другог самогласника.

У средини речи:

испред тврдиx сугласника *б, в, і, д, s, жс, з, к, л, м, н, њ, р, с, њи, ц, ч', ш:* *акэйэра, алдэмаиш, бэрака, брэда, брэна, брэшинар, ілевина, ірэйишайи; зэбавлайи, кэсарма, крэкане, лэжсица, мэсарика, њэйэн, рэзанице, сэлаиш, цэцэна, ч'эрнэц,*

испред меких сугласника *ј, љ, њ, ћ':* *бэћ'ала, брэјак, мэљак, мэњар.*

Испред двочланих група *бљ, бр, виш, іл, жљ, зб, зи, зд, зр, јк, кл, кр, кч', лб, лв, лд, лж, лз, лн, лш, лц, лч', мб, нд, мљ, мн, нд, нс, нч', рб, рв, рї, рђ', рј, рк, рл, рљ, рм, рн, рш, рц, рч', рш, сш, сш, шв, шл, шн, шр, ч'н, шк, шљ, шн, шч':* *бэлван, бэрвб, брэзда, брэндуша, вэрбб'а, вэришн, врэшкш, іэріаун, дэлбіна, дэлжсина, дэиш'ица, жэбљаќ, жэлішэк, зэнэйлија, зэйвбр, извэјкаш, кэлдараш, кэлнэйш, кэрліш, кэршаш, кэйшран, кэшлайш, лэвшар, лэжљив, лэсшар, мэла, мэзіа, мэклен, мэкшш, мэлзара, мэлч'аш, мэрмэлада, мэришбр, млэч'на, олэкч'аш, осэмдэсей, њэнсјка, Пэрлија, њарч'е, ілэйшнб, њоэрђ'авиш, рэзбіш, рэрич'аш, рэсибрен, сэбраш, сэмб.ла, сэмљив, сэнч'оілэђ', сшрешна, шэлцалник, фэркіца, ч'эрнэц,*

испред трочланих група: *лнч', ржњ, рсш, сшр:* *эндэрсънувайи, њэсшрав, сэлнч'оілэд, ч'эрсшэу,*

испред самогласника *у:* *фэураф,*

а није забележен испред група од четири сугласника.

Вокал *э* долази иза тврдиx сугласника *б, в, і, д, s, жс, з, к, л, м, н, њ, р, с, њи, ф, ц, ч', ш:* *бэћ'ала, іенэрал, іэндак, дэлбіна, зэбала, куваршца, кэрліш, лэйаш, мэарац, мэсарика, њэйэн, рэсад, сэлаша, сшрижэрач'ка, шэкншш, фэйадуање, цэцэна, ч'эрвен, шэла,*

иза двочланих група *бл, бр, вр, іл, ір, зб, зв, зл, кл, кр, лд, лш, мл, нд, іл, рм, сш:* *алдэмаиш, эндэрсънувайи, брэда, врэш'а, ілэва, ірэдйна, збэрч'каш, злэшар, извэјкаш, крэкане, мэрмэлада, млэч'ишш, олішнішаш, осшэрэ, ілэкаш, соблэч'иш, сшкклб.*

иза трочлане групе *сшр:* *сшрэн'а,*

иза самогласника *о:* *њоэрђ'авиш,*

а није забележен иза меких сугласника и група од четири сугласника.

На крају речи э се не може појавити.

1.4.3. *Иза акцентіа*

На њочейку речи э се не може појавити.

У средини речи:

испред тврдиx сугласника *в, з, к, л, м, н, р, с, њи, ц, ч':* *енђ'амнэйи, бшсшар, блайдэн, дрэнэк, кушэц, лшэвац, бшш, бсэм, іекэр, шшшшлшш, ш'а.лэз,*

испред меких сугласника *љ, њ:* *кашэљ, іршшэњ,*

иза двочланих група *зб, зв, св, ск, см, с̄ӣ, ш̄в, шв, ш̄ӣ*: *избрч'ӣш̄, изврнӯш̄, расмрзнӯш̄, сврдал, скрц, с̄ӣрмина, ч'е̄ш̄вр̄ӣи, шврк, ш̄ӣврб*,
иза вокала *а*: *на̄рц̄и*.

Није забележено иза група од три и четири сугласника и иза меких сугласника.

На крају речи:

иза тврдих сугласника *б, в, і, к, ш̄*: *бр-бр, вр, ірр, кр-кр, ш̄р*,
иза групе *зв*: *звр*.

Није забележено иза меких сугласника, иза самогласника и иза групе од три и четири сугласника.

1.5.2. Испред акцен̄ӣа

На почет̄ӣку речи:

испред тврдих сугласника *ж, к, ч', ш*: *ржовина, рко̄ћ'е̄ӣ, рч'ӣӣ, Рица̄ва*,

испред меког сугласника *ђ'*: *рђ'а*.

Није забележено испред група од два, три и четири сугласника и испред самогласника.

У средини речи:

испред тврдих сугласника *б, в, і, д, ж, з, к, л, м, н, њ, ш̄, ф, ц, ч', ш*: *брдӯша, брзан, брнауз, брч'а̄ње, ірић'е, ірмӣи, држа̄ље, мрцӣна, ш̄рфб̄ј, фрбонк, фрка̄ӣ, фрла̄ш̄ок, фрша̄луні, црв̄ен, ч'е̄ш̄вр̄ӣина, ч'рӣе̄ӣ*,

испред следећих меких сугласника *љ, њ*: *брња̄к, крља̄и*,

испред двочланих група *бљ, бњ, іљ, дљ, дн, кв, кљ, кн, књ, мњ, нд, нч', ск, сн, с̄ӣ, ч'к, ш̄ӣ, ш̄ӣ'*: *брбља̄ӣ, ірбња̄ч'а, ірља̄н, іркља̄н, ірмња̄ва, ірчч'ар, збрч'ко̄ӣина, крс̄ӣа̄и, крић'а̄ње, мрсник, смрдља̄у, смркнӯш̄, срнда̄к, ш̄врднӯш̄, фрска̄ӣ, црквења̄к, цркњӯва̄и, ш̄ӣврба*.

Није забележено испред групе од три и четири сугласника ни испред самогласника.

Иза тврдих сугласника *б, в, і, д, к, м, њ, с, ш̄, ф, х, ц, ч'*: *брбља̄ӣ, врба, ірбина, дрн̄џ, крч'а̄и, мрцӣна, на̄ірс̄ӣен, расрд̄ӣи, фрбонк, хрко̄ћ'а̄и, цркњӯва̄и, ч'е̄ш̄рд̄есе̄ӣ, ч'рн̄џ*,

иза двочланих група *зб, св, ск, см, с̄ӣ, ш̄в*: *збрч'ко̄ӣина, раскра̄в̄е̄ӣ, сврдал, смрд̄е̄ӣ, с̄ӣрмина, ч'е̄ш̄вр̄ӣа̄к*.

Није забележено иза меких сугласника, иза група од три и четири сугласника ни иза самогласника.

На крају речи не може се појавити.

1.5.3. Иза акцен̄ӣа

Забележено је само у средини речи и то у три примера, испред тврдог сугласника *ч'*, испред двочлане групе *с̄ӣ* и иза тврдих сугласника *б, к, м*: *на̄крс̄ӣ, обр̄с̄ӣ, іомрч'ина*.

1.5.4. Из приказаног материјала произилази да се слоготворно *p* појављује у 137 различитих контекста (10 на почетку речи, 121 у средини речи и 6 на крају речи), у акцентованом слогу (у 72 различита контекста), испред акцента (60) и иза акцента (5).

1.6. СЛОГОТВОРНО Л

1.6.1. У акцентованом слогу забележено је само у средини речи испред сугласника *i*, *n* и иза сугласника *i*, *d*, *ñ*: *дл̣и̣*, *ñл̣н̣*, *ñoịл̣ну̣и̣*.

1.6.2. Испред акцентија забележено је само у средини речи, испред тврдих сугласника *b*, *z*, *ç* и иза тврдих сугласника *d*, *m*: *дл̣бк̣*, *мл̣з̣и̣и̣*, *мл̣ç̣а̣и̣и̣*; иза двочлане групе *см*: *смл̣з̣е̣и̣и̣*.

1.6.3. Слоготворно *л* није забележено иза акцента.

1.6.4. Слоготворно *л* забележено је у 11 различитих контекста и то само у средини речи, 5 у акцентованом слогу и 6 испред акцента.

1.7. ПОЛУВОКАЛ У

1.7.1. Пошто није слоготворан, полувокал *у* није забележен у акцентованом слогу као носилац акцента.

1.7.2. Испред акцентија

Забележен је само у средини речи и то у једином облику *ç'оув̣е̣к̣*, где није варијанта сугласника *в* већ се је развио из варијанте самогласника *о*: *о̣у̣ > оу̣*.

1.7.3. Иза акцентија

У средини речи:

испред тврдих сугласника *i*, *d*, *k*, *ñ*, *ç*: *ау̣и̣у̣си̣и̣*, *з̣ау̣ç̣'е̣ра*, *кр̣си̣о̣бу̣д̣ан̣*, *ла̣у̣и̣а*, *ç'а̣у̣ка*,

иза самогласника *á*, *é*, *ó*: *де̣у̣ка*, *кр̣си̣о̣бу̣д̣ан̣*, *ç'а̣у̣ка*.

На крају речи:

забележен је само иза самогласника *á*, *a*, *é*, *í*, *и*, *ó*, *o*, *é*: *ба̣и̣ри̣но̣у̣*, *ба̣лау̣*, *дуд̣а̣у̣*, *жу̣ж̣е̣у̣*, *ло̣й̣бу̣*, *ñла̣ш̣и̣л̣и̣у̣*, *ñр̣би̣и̣у̣*.

У ГС полувокал *у* је позициона варијанта сугласника *в* везана за крај слога. Постоји слободна алтернација *в*: *у*, што значи да све речи са овим полувокалом имају и варијанту са сугласником *в*: *де̣у̣ка* и *де̣в̣ка*, *рук̣а̣у̣* и *рук̣а̣в̣* итд.⁶

1.8. Самогласници *a*, *e*, *и*, *o*, *y*, *ə* могу се појавити сами, у функцији везника (*a*, *и*), узвика (*a*, *e*, *и*, *o*, *y*, *ə*), предлога (*и* < *из*, *у*) или заменице (*и* < *их*).

⁶ В. о овоме: Ђ. Даничић: *Историја облика српскога или хрватскога језика до свршења XVII вијека*, Београд, 1874, стр. 37; М. Стевановић, *Бановачки говор*, СДЗБ, XI, 1950, стр. 0–61.

Изговор самогласника у узвицима разликује се од њиховог изговора у осталим контекстима. То је једини случај када се, обично, сви они изговарају дуго.

1.9. Појава једној самогласника на месту *дружи*

Као што је већ речено, једна од основних карактеристика ГС састоји се у слободној алтернацији вокала. Таква алтернација не води ка променама на семантичком плану већ само повећава број лексичких варијанти. Појава једног самогласника на месту другог није страна српским говорима и она се, у стручној литератури, објашњава било утицајем суседних гласова, било аналогijом, асимилацијом, дисимилацијом, синкопом, метатезом, заменом префикса и суфикса, народном етимологијом, страним утицајем, променама на морфолошком плану итд.⁷ У свим овим случајевима других српских говора постоји само један облик речи. Ако се, на пример, самогласник *и* појави на месту *о* у речи *ишйола* (< *шйола*)⁸, у том се говору сусреће само облик *ишйола*. У ГС процес замене једног вокала другим није завршен, те се истовремено користе две или више варијаната једне речи (у овом случају било би *ишйола* и *шйола*).

У анализи слободних алтернација самогласника треба водити рачуна о положају акценатованих и неакценатованих слогова. Акцент игра важну улогу у појави једног вокала на месту другог, јер, са мало изузетака, ове алтернације јављају се или у акценатованом слогу или у првом слогу испред или иза акцента.⁹

1.9.1. У дијалекатском материјалу укљученом у овој рад (и у речнику ГС), нису узете у обзир и речи са прелазним варијантама *а^в*, *е^в*, *е^с*, *а^с*, *а^д*, *е^д*, *а^д*, *е^д*, *а^д*, *е^д*, *а^д*, *е^д* које смо забележили у свим случајевима где постоје и алтернације *а*: *а*: *а*. Ове варијанте указују да замена самогласника *а* самогласницима *а* и *е* (или обротно, замена самогласника *е*, самогласником *а*) пролази кроз неколико прелазних варијанти¹⁰: *а* > *а^в* > *а^с* > *а*; *а* > *а^с* > *а^д* > *е*. На тај се начин самогласник *а* отвара било ка самогласнику *а*, било ка *е*. Ево једног примера: *ч'аб'ар*: *ч'а^вб'ар*: *ч'а^сб'ар*: *ч'аб'ар*: *ч'а^сб'ар*: *ч'а^дб'ар*: *ч'е'б'ар*. Произилази да се у ГС, за реч „чабар” користи шест гласовних варијанти. Постоје и речи са још више варијанти: *санч'аил'ед*: *санч'еил'ед*; *с'анч'оил'од*: *с'анч'оил'ед*: *с'анч'оил'ећ*: *с'анч'аил'ећ*: *с'анч'оил'ед*: *с'анч'еил'од* итд.

У ГС полугласници имају следећи изговор: *ѡ*, *ѡ* > *ѡ*, *ѡ^в*, *ѡ^с*, *ѡ*, *ѡ^д*, *ѡ^с*, *ѡ*. Специфичност овог говора састоји се у томе што се све ове варијанте могу појавити у једној речи. Треба напоменути да се слободне алтерна-

⁷ А. Белић, *Дијалектни источне и јужне Србије*, СДЗБ, I, 1905, стр. 17; П. Ивић, *О говору Галишљских Срба . . .*, стр. 94–101; Миливој Павловић, *Говор Срејтечке Жупе . . .*, стр. 133–143; М. Стевановић, *Баковачки говор . . .*, стр. 27–42.

⁸ П. Ивић, *О говору Галишљских Срба . . .*, стр. 99.

⁹ А. Белић, *Дијалектни . . .*, стр. 43, 73; П. Ивић, *О говору Галишљских Срба . . .*, стр. 45; Маринко Станојевић, *Северно-шумочки дијалекти . . .*, стр. 45.

¹⁰ Ова је појава позната и неким бугарским говорима; в. Стојко Стојков, *Банатският говор*, Софија, 1967, стр. 110.

ције не односе само на полугласнике, оне обухватају све самогласнике ГС. Има случајева када се самогласник *ə* јавља и место етимолошког *a* и *e*.

У читавој серији примера забележили смо и прелазне гласове између *o* и *u* са нешто јачом артикулацијом ка самогласнику *o*: ^oo, ^oo', ^ou, ^ou: кој: ^ooј: ^oo'ј: куј: ^oo'ј: ку^oј *корѣлник*: *к^oрѣлник*: *ко^oрѣлник*: *курѣлник*: *ку^oрѣлник*: *к^oурѣлник*; *фронї*: *фр^oонї*; *фро^oнї*: *фрунї*: *фру^oнї*: *фр^oунї*. У свим случајевима у којима постоји алтернација *o* : *u*, забележили смо и поменуте прелазне варијанте. У речима у којима не постоји слободна алтернација *o* : *u*, изговарање самогласника *o* и *u* у ГС не разликује се од њиховог изговарања у књижевном језику.

1.9.2. Замена дијалекатских речи књижевним облицима условљава појаву двеју лексичких варијанти са различитим акцентованим слогом¹¹ што води ка појави следећих алтернација самогласника:

ə : *a*: *брэздá* : *брáзда*; *вэјкáшї* : *вáјкашї*; *вэрен* : *вáрен*; *нэрав* : *нáрав*; *їэрчэ* : *їáрче*; *сїэклó* : *сїáкло*; *їшрэвá* : *їшáрава*; *удэвїшї* : *удáвшї*; *шэла* : *шáла*;

ə : *e*: *ждрэбэ* : *ждрéбе*.

1.9.3. у другим случајевима, померањем акцента, мења се и самогласник у суфиксу¹²:

ə : *a*: *слáч'эк* : *слáч'áк*; *варóшэн* : *варóшáн*;

ə : *e*: *сїфрáшэн* : *сїфрáшэн*.

1.9.4. Померање акцента за један слог ка почетку речи може изазвати губљење финалног самогласника:

ı : *o*: *ч'ейшїри* : *ч'ейшїр*; *шїрóкї* : *шїрóк*.

1.9.5. Идентификација теме презента са темом инфинитива, која се често манифестује у ГС, проузроковала је читаву серију алтернација самогласника и акцента. Обично тема презента не помера акценат ни када долази на месту теме инфинитива¹³:

a : *e* : *ı*: *облáч'їшї* : *облеч'їшї* : *облїч'áшї*;

e : *ı*: *соберáшї* : *собїрáшї*.

1.9.6. Забележили смо већи број именица које могу имати наставке за два рода: женски и средњи или женски и мушки. Код неких облика акценат се помера, а код других остаје на истом слогу:

a : *o*: *брвна* : *брвнó*; *їошїрїкáла* : *їошїрїкáло* (женски : средњи);

a : *e*: *бура* : *буре* (женски : средњи);

a : *o*: *брáва* : *брав*; *брáца* : *брац*; *вэсїа* : *вэсї*; *влáа* : *влá*; *млїјáрда* : *млїјáрд*; *наковá'ља* : *наковá'љ*; *їїнїшэна* : *їїнїшэн*; *рáма* : *рам*; *Тудоркóња* : *Тудоркóњ* (женски : мушки).

¹¹ А. Белић, *О дијалекатском материјалу О. Броха*, СДЗБ, II, 1911, стр. 1–6.

¹² А. Белић, *Галички дијалекат*, СДЗБ, VII, 1935, стр. 80; А. Белић, *Дијалекти . . .*, стр. 437.

¹³ А. Белић, *Дијалекти . . .*, стр. 35; Миливој Павловић, *Говор Срепчичке Жупе . . .*, стр. 39.

1.9.7. Највећи број слободних алтернација самогласника забележили смо у облицима у којима акценат остаје непомерен:

a : e: у акцентованом слогу: *ѝусáк : ѝусэ́к; да : дá; за : зá; ѝрайарáши : ѝрайарáши; руч'áк : руч'э́к; скобáц : скобэ́ц; сѝáк.ло : сѝэ́к.ло; шáкнуй : шэ́кнуй; шáшиа : шэ́шиа; ч'ейврийáк : ч'ейврийэ́к; шонáц : шонэ́ц* ИТД.,

у првом слогу испред акцента: *барáка : барэ́ка; ѝлава : ѝлэ́ва; ѝладина : ѝлэ́дина; ѝрадина : ѝрэ́дина; јáцэ : јэ́цэ; кач'áмак : кач'э́мак; каш-љáйи : кашэ́йи; лавóр : лавэ́р; лажи́ца : лажэ́ца; ма́ла : мэ́ла; осамдéseй : осамдэ́сей; осѝарé : осѝэ́рэ; рач'áун : рач'э́ун; санду́к : сандэ́ук; сланá : слэ́на; слани́на : слэ́нина; слач'áк : слэ́ч'áк; сѝрамбáша : сѝрамбэ́ша; шарáн : шэ́ран* ИТД.,

у другом слогу испред акцента: *врамењáло : вре́мењило; занáйлија : зэ́найлија; зэ́найлија : зэ́нэ́йлија;*

у првом слогу иза акцента: *бэ́сан : бэ́сэ; бóлан : бóлэ; вáшар : вáшэ; ѝáбар : ѝáбэ; дóсада : дóсэда; жéдан : жéдэ; жéжак : жéжэ; кáлан : кáлэ; кáшaль : кáшэль; кóрак : кóрэ; лáкайи : лáкэи; лáсѝавица : лáсѝэвица; бѝаши : бѝэши; ѝéкар : ѝэкэ; свéкар : свекэ; цáрак : цáрэ; шáнац : шáнэ; шѝáрайи : шѝáрэи* ИТД.,

у другом слогу иза акцента: *крáсѝавац : крáсѝавэ; ѝáмешáн : ѝáмешэ.*

э : e: у акцентованом слогу: *кукáл : кукэ́л; овáк : овэ́к; сáа : сéа; сáи : сэй; шáа : шéа; шáј : шéј;*

у првом слогу испред акцента¹⁴: *водэ́ница : водени́ца; врэ́йен : вре́йен; рэ́занице : рэ́занице; рэ́ка : рэ́ка; рэ́цэ : рэ́цэ; рэ́шишо : рэ́шишо;*

у првом слогу иза акцента: *Вели́дэн : Вели́ден; клáдэнэц : клáденэц; кóрэн : кóрен; мáлийэр : мáлийер; ѝрсѝэн : ѝрсѝен; рáдэник : рáденэк; шнáјдэр : шнáјдер;*

э : a : e: у акцентованом слогу: *данáска : данэ́ска; овáј : овэ́ј; овéј;*

у првом слогу испред акцента: *жэ́рада : жэ́рада; ѝрэ́ило : ѝрэ́ило; сòблэч'áйи : сòблэч'э́йи; сòблэч'áйи : сòблэч'э́йи;*

у првом слогу иза акцента: *дúшэк : дúшэ; дúшэ; ѝáздэр : ѝáздар; ѝáздер; сéјање : сéјање; сéјање; зáјэц : зáјэц; зáјэц.*

Осим облика *да : дэ; за : зэ*, у свим осталим случајевима самогласник *э* сачуван је у положају испред или иза сонанта.¹⁵ Алтернација *э : a* објашњива је за српскохрватско језичко подручје, док се алтернација *э : e* може приписати утицају македонских говора.¹⁶

1.9.8. Извесне појаве једног самогласника у месту другог могу се објаснити асимилацијом самогласника у дотичној речи¹⁷:

a : e: *јармењáч'а : јермењáч'а;*

¹⁴ А. Белић, *Дијалекти* . . . , стр. 17; А. Белић, *Галички дијалекти* . . . , стр. 96–97.

¹⁵ М. Стевановић, *Ђаковачки говор* . . . , стр. 40; А. Белић, *Галички дијалекти* . . . , стр. 100–101; А. Белић, *Дијалекти* . . . , стр. 17.

¹⁶ Маринко Станојевић, *Северно-тимочки дијалекти* . . . , стр. 372–374.

¹⁷ П. Њивић, *О говору Галићских Срба* . . . стр. 98–100; Emil Petrovici, *Graiuл caragoveilor*, București, 1935, стр. 94.

a : *o*: *īrkalōd* : *īrkolōd*; *īaiīrōna* : *īoiīrōna*; *īojēmāk* : *īojēmōk*;
ə : *a* : *e*: *aiioīēka* : *aiīaiīēka* : *aiīēiīēka*;
o : *a*: *laiīovīca* : *laiīavīca*; *romaiīīz* : *ramaiīīz*; *č'okānač* : *č'akānač*;
č'orobāra : *č'arčobāra*;
o : *y*: *borīūlai* : *buṛīūlai*; *bobūška* : *bubūška*; *īorūn* : *īurūn*; *komūna* :
кумуна; *oiūdīīī* : *uiūdīīī*; *īēdrūm* : *īudrūm*;
e : *a*: *ājde* : *ājda*;
e : *i*: *anī'ekīr* : *anī'ikīr*; *zenīija* : *zinīija*; *sekīra* : *sikīra*; *siṛeṇz* :
сириџе;
y : *i*: *miḥ'y* : *miḥ'e*;
y : *o*: *ubōdai* : *svōdai*.

1.9.9. Слободна алтернација самогласника може бити последица ди-симилације самогласника¹⁸:

a : *o*: *salaiīa* : *solaiīa*;
a : *e*: *h'andār* : *h'endār*;
e : *i*: *kliiīēve* : *kliiīēve*; *īēinke* : *īēinke*; *īēleṛfōn* : *īēleṛfōn*; *č'erēvō* :
ч'иревō;
e : *o*: *īovēh'e* : *īovēh'o*;
i : *e*: *ṛirīz* : *ṛerīz*;
o : *ə*: *klōiīoi* : *klōiīoi*; *kōmoi* : *kōmēi*;
o : *e*: *dobrō* : *dobré*.

1.9.10. Известан број алтернација самогласника може се објаснити утицајем румунског језика. ГС примио је знатан број румунских речи, углавном у њиховом дијалекталном облику, јер се налази под директним утицајем банатског румунског дијалекта. Део ових позајмица прилагодио се систему ГС, а део се чува и даље у свом изворном облику. Има случајева када једна румунска позајмица има два облика, румунски и прилагођени. Забележили смо и румунске позајмице које се користе у ГС паралелно са аутохтоним, нарочито када су те румунске речи словенског порекла. Отуда произилазе и неке алтернације самогласника:

ə : *i*: *zēdār* : *zidār*; *māneč'ek* : *mineč'ek*; *īrosiīāja* : *īrosiīija*; *ṛerkiīca* :
ṛerkiīca;
ə : *o*: *zalāu* : *valōu*;
a : *e*: *obiīh'āj* : *obiīh'ej*;
e : *ə*: *karamidār* : *kēramidār*; *lasīār* : *lēsīār*; *narōj* : *nērōj*; *raiūniīī* :
raiūniīī;
a : *o*: *īraīaun* : *īriōun*; *klariniēi* : *kloriniēi*;
i : *ə*: *ifanīēriija* : *fanīēriija*; *kaniīoniēr* : *kaniīonēr*; *īuḥ'loca* : *īuḥ'-*
loca; *īṛṛfōj* : *īṛfōj*;
o : *y*: *smēora* : *smēura*;
a : *ə*: *viōāra* : *viōra*;
y : *ə*: *muṣiī* : *mēsīī*; *īunsājka* : *īēnsājka*.

¹⁸ А. Белић, *Галички дијалекати* ..., стр. 84; П. Цвгћ, *О говору Галичко-љских Срба* ..., стр. 99.

1.9.11. Девокализацијом *р* и *л* долази се до реализације алтернације *а* са *о*: *зржсеи* : *ржсеи*; *дэлі* : *длі*; *йоіэлнуи* : *йоілнуи*; *смэлзеи* : *см.лзеи*; *ч'эријало* : *ч'ријало*; *шијэрб*: *шијрб* итд.

1.9.12. Алтернација *о* : *у* честа је појава:

у акцентованом слогу забележена је само у страним речима: *фроні* : *фруни*; *калоі* : *калуі*; *мосор* : *мосур*;

у првом слогу испред акцента: *којиіа* : *кујиіа*; *корелник* : *курелник*; *кромийр* : *крумийр*; *морбњ* : *мурбњ*; *ојраіи* : *ујраіи*; *йоіач'с* : *ујіач'а*;

у другом слогу испред акцента: *којераиіива* : *кујераиіива*; *оіледач'ка* : *уіледач'ка*;

у првом слогу иза акцента: *браон* : *браун*; *іраніор* : *іраніур*; *радоваи* : *радуваи*; *иіфос* : *иіфус*; *шијрбфоваи* : *шијрбфоваи*.

Морфолошке промене изазване прелазом глагола од једне промене у другу воде ка појави извесних алтернација самогласника:

а : *е*: *бѣрање* : *бѣрење*; *излэзиіи* : *излэзиіи*; *сејіишијање* : *сејіишијење*; *слэзиіи* : *слэзиіи*;

е : *и*: *избѣраи* : *избѣраи*; *омуіиеті* : *омуіиіи*.

1.9.13. Покретни вокали:

а : *о*: *најрѣда* : *најрѣд*; *дбка* : *док*;

е : *о*: *іоде* : *іод*; *далѣч'е* : *далѣч'*.

1.9.14. И најзад, неколико алтернација самогласника које нисмо могли уврстити ни у једну од поменутих група:

е : *и*: *барбѣр* : *барбѣр*; *јуіије* : *јуіије*;

э : *е* : *и*: *брајак* : *брејак* : *бријак*;

и : *у*: *сирѣц* : *сурѣц*; *цурік* : *цурік*;

э : *о*: *сач'эма* : *сач'ма*.

1.9.15. Споменимо да плувокал *у* улази у алтернације са сугласником *в*. Наиме, сугласник *в*, када се налази на крају слога, изговара се као *у* или као *в*: *балав* : *балау*; *дѣвка* : *дѣвка*; *завч'ера* : *зачу'ера*; *здрав* : *здрау*; *јалов* : *јалоу*; *рукав* : *рукау*; *сѣлав* : *сѣлау*; *цев* : *цеу*; *ч'ујав* : *ч'ујау*.

1.10. Појава *нејпостојаној а* ставља се у везу са полугласницима. У ГС оба полугласника своде се на један од ова три самогласника *э*, *а*, *е* па се, према томе, може сматрати да се у овом говору налазе три непостојана самогласника: *э*, *а*, *е*.

1.10.1. У ГС *нејпостојано а* сусреће се ретко а његова појава може се објаснити утицајем књижевног језика: *лѣвац* — *лѣвац*; *болан* — *болна*; *калан* — *кална*; *сијан* — *сијна*; *всак* — *вскове*; *срдак* — *срдна*; *врабац* — *враици* итд.

1.10.2. Непостојано *е* забележено је у релативно малом броју речи¹⁹: *сѣрашен* — *сѣрашна*; *сѣраец* — *сѣраца*; *ч'ѣшел* — *чѣшла*; *зајец* — *зајца*.

¹⁹ А. Белић, *Галички дијалекти* . . . , стр. 84.

1.12.2. Фонем *ə* може имати следеће опозиције:

ə ~ *a*: в. § 1.12.1.

ə ~ *e*: лək ~ лек, мə ~ ме, мэсїá ~ месїá;

ə ~ *и*: мə ~ ми, сəн ~ син;

ə ~ *o*: мэзіá ~ мозїá, хə ~ хо;

ə ~ *y*: лək ~ лук, мə ~ му;

ə ~ *p*: вэша ~ врша.

1.12.3. Фонем */e/* може имати следеће опозиције:

e ~ *a*: в. § 1.12.1.

e ~ *ə*: в. § 1.12.2.

e ~ *и*: мéра ~ мїра, мéришї ~ мїришї, мéша ~ мїша, навéјайї ~ навїјайї;

e ~ *o*: дек ~ док, кéса ~ кóса, мéра ~ мóра, обéрен ~ обóрен, обешэн ~ обошэн;

e ~ *y*: мéња ~ мўња, мек ~ мук, мéка ~ мўка, йéцайї ~ йўцайї, йесїй ~ йусїй.

e ~ *p*: мéсїшї ~ мрсїшї, овéнушї ~ оврнушї, йећ' ~ йрћ', йешїна ~ йршїна, йéва ~ йрва.

1.12.4. Фонем */и/* може имати следеће опозиције:

и ~ *a*: в. § 1.12.1.

и ~ *ə*: в. § 1.2.2.

и ~ *e*: в. § 1.12.3.

и ~ *o*: дић' ~ доћ', мїје ~ мóје, мїлшїй ~ мóлшїй, сїлшїй ~ сóлшїй;

и ~ *y*: йїшїшїшїй ~ йўшїшїшїй, рїка ~ рўка, рїс ~ рус, сїв ~ сув;

и ~ *p*: кїша ~ крша, цїкнушїй ~ цркнушїй, цин ~ црн;

и ~ *л*: дїй ~ длї.

1.12.5. Фонем */o/* може имати следеће опозиције:

o ~ *a*: в. § 1.12.1.

o ~ *ə*: в. § 1.12.2.

o ~ *e*: в. § 1.12.3.

o ~ *и*: в. § 1.12.4.

o ~ *y*: бóре ~ бўре, мóшїка ~ мўшїка, йїле ~ йўле, йосїй ~ йусїй, йошїй ~ йўшїй, йбшїшїа ~ йўшїшїа.

o ~ *p*: косїй ~ крсїй, кóшєн ~ кршєн, кóжа ~ кржа, йосїй ~ йрсїй.

1.12.6. Фонем */y/* може имати следеће опозиције:

y ~ *a*: в. § 1.12.1.

y ~ *ə*: в. § 1.12.2.

y ~ *e*: в. § 1.12.3.

y ~ *и*: в. § 1.12.4.

y ~ *o*: в. § 1.12.5.

y ~ *p*: буншїй ~ брншїй, їубшїй ~ їрбшїй, дўва ~ дрва, кўкайї ~ крркайї, кўма ~ крма, мўшїав ~ мршїав, йусїй ~ йрсїй, сўдшїй ~ срдшїй.

1.13. Слојотворно *p* се не сматра фонемом.²¹ Оно има посебан статус у вокалном систему. Анализирано је заједно са вокалима зато што са њима има неколико заједничких карактеристика:

може образовати слог;

забележено је у контекстима у којима се појављују сви самогласници: $P + K -$; $K + P + K$; $- K + P$, а веома ретко $B + P$; $P + B$ ($K =$ консонант; $B =$ вокал; $P =$ слоготворно *p*)

може бити замењено било којим вокалом у оквиру минималних парова;

забележено је у акцентованом слогу, испред и иза акцента.

1.13.1. Слојотворно *p* има следеће специфичне особине које нису познате самогласницима²²:

у принципу, не може стојати поред самогласника. Изузетак чине само две речи у којима се изговара испред и иза вокала *a*: *Ч'рни вра*, *Пелинов нарџак*, *нарџи*.

Појава слоготворног *p* одређена је позиционално, она зависи од положаја суседних гласова једне речи. Забележено је у средини речи између два сугласника, на почетку речи испред сугласника и на крају речи иза сугласника.

У једној речи може се појавити само једном.

Није забележено у префиксима и суфиксима, у енклитикама и проклитикама.

Не може стајати иза следећих сугласника: *ж*, *ћ*, *s*, *j*, *л*, *љ*, *м*, *н*, *р*, *ћ*, *џ*, *ш*.

Не може стајати испред следећих сугласника: *s*, *p*, *х*, *џ*.

1.14. Слојотворно *л* анализирано је у оквиру вокалног система из истог разлога као и слоготворно *p*.

1.14.1. Слоготворно *л* има следеће карактеристике:

Забележено је само у средини речи и то између два сугласника.

У минималним паровима може бити замењено само самогласником *и*.

У једној речи може се појавити само једном.

Није забележено у префиксима и суфиксима, у енклитикама и проклитикама.

Сачувано је у малом броју примера, углавном је замењено гласовном групом *ал* која одговара етимолошком слоготворном *л*.

У ГС забележено је само иза *ѝ*, *д*, *м*, *џ* и испред сугласника *б*, *ѝ*, *з*, *н*, *ч*.

Најчешће се јавља у првом слогу испред акцента или у акцентованом слогу, није забележено иза акцента.

²¹ Према Трубецкоју (*цит. рад*, стр. 208—209) вокално *p* у српскохрватском књижевном језику може имати следеће позиције: $K + P + K$, $P + K$, $P + B$ (*троце*). Према другима, позиција $P + B$ не постоји у српскохрватском језику (*в. Милка Ивић, Једно поређење Вуковој језика*, ЗФЛ, I, Нови Сад, 1957, стр. 118).

²² П. Ивић, *Историческо и сравнително-историческо проучаване на славјанските езици и на тяхната титология*, Славјанска филологија, I, Софија, 1963, стр. 88.

1.15. Варијантиа *у* сугласника *в* има следеће карактеристике:

Појављује се само на крају слога.

У минималним паровима не може бити замењена ниједним самогласником већ само сугласницима.

Не може сачињавати сама слог већ увек са неким вокалом.

Слог којег ствара са неким вокалом може бити акцензован или неакцензован.

1.15.1. Варијанта *у* има следеће заједничке карактеристике са слоготворним *р* и *л*:

Њена је појава позиционално условљена.

У једној речи може се појавити само једном.

Није забележена у префиксима и суфиксима, у енклитикама и проклитикама.

СУГЛАСНИЦИ

2. У ГС постоји 26 сугласника: *б, в, і, д, ђ', ж, с, з, ј, к, л, љ, м, н, њ, њ, р, с, ш, ћ, ф, х, ц, ч', џ', ш*. Девет од њих имају следеће варијанте: *ј', д', к', слојошворно л, л', н', слојошворно р, ш', у*. Замена ових варијанти (осим слоготворног *р* и *л* и полувокала *у*) одговарајућим сугласницима не води ка променама на семантичком плану.

Извесне специфичне појаве забележене су и у сугласничком систему ГС. На њима ћемо се задржати.

2.1. Африкат *з*, који је у књижевном језику и у већини српских говора замењен сугласником *з*, сачуван је у ГС и у словенским и у неким страним речима. Има истраживача²³ који сматрају да се присуство африката *з* у српским говорима у Банату треба приписати утицају румунског језика, односно румунском банатском дијалекту. Познато је да се, у већини случајева, билингвизам Срба у Румунији састоји у познавању два народна говора (један српски и један румунски), а не у познавању два књижевна језика. У тим је условима сасвим нормално да ови Срби позајмљују румунске речи у њиховом дијалекталном облику.

У случају Свиничана, у чијем је говору африката *з* много боље сачувана него у осталим српским говорима, треба водити рачуна о свим околностима у којима се развијао њихов говор. Присуство овог африката у речима словенског порекла доказује да су га Свиничани имали у свом говору много раније и да им је контакт са румунским језиком помогао да тај африкат очувају до данас.

²³ Нпр. Иван Поповић, *Историја српскохрватског језика*, Нови Сад, 1955, стр. 135.

Иако се у стручној литератури и даље дискутује о фонолошком статусу африката *s* у књижевном језику, примери из ГС одстрањују основну препреку, наиме да „не долази никад тамо где наш књижевни језик има *з*“.²⁴ Напротив, у ГС овај африкат ствара минималне парове са сугласником *з*.

Као што смо већ поменули, у ГС африкат *s* појављује се у речима словенског порекла, које у књижевном језику имају сугласник *з*, и у речима румунског порекла које у банатском дијалекту садрже африкат *s*, а у књижевном језику, такође, *з*.

На фонолошком плану африкат *s*, као члан опозиције *s : џ*, сачињава самостални фонем. Има случајева када овај африкат може бити замењен сугласником *з* или *џ* а да се не врше промене на семантичком плану, што значи да његов фонолошки статус није добро консолидован. Алтернација *s : џ* врши се само на крају речи и може се објаснити десоноризацијом која је позната свим звучним консонантима у финалном положају. Алтернација *s : з* може се објаснити утицајем књижевних облика. Но, треба напоменути да су ове алтернације фонетски процеси споредног, неспецифичног карактера за ГС.

2.1.1. Дистрибуција африката *s*

На почетку речи:

испред следећих самогласника: *a, u, o, ə*: *sáʎa, sápa, sána, siʎána, sóʎa*;

испред сугласника *v*: *svezdá, svérka, svóno, svoníce*;

није забележен испред сугласничких група.

У средини речи:

испред самогласника *a, e, u, o, y, ə*: *armisú, belč'usú, búsa, busóvina, discasú, kalbáza, krlisú, maseríka, mlesóca, ĩprosébaĩ*;

иза самогласника *a, e, u, o, y, ə* (в. горње примере);

иза сугласника: *l, n, p*: *ĩnsáʎka, sálsa, upsála*;

иза групе *ln*: *sálnsa*;

није забележен међу два сугласника.

На крају речи:

иза сугласника *e, y*: *ĩremlés, kučurús, ĩurés*;

није забележен иза других сугласника и иза сугласничких група.

2.1.2. Утицајем књижевног изговора, који се појавио код млађих генерација, појавиле су се следеће варијанте: *busóvina* и *busóvina*, *svezdá* и *zvezdá*, *sálsa* и *sálza*.

2.2. Африкати *ħ* — *ч*, *ĥ* — *џ*, у разним српским говорима различито се изговарају. У неким говорима меки сугласници *ħ* и *ĥ* изговарају се и на месту својих тврдих парова. Ову појаву у говорима Срба у Руму-

²⁴ П. Ивић, *О њовору Галићољских Срба . . .*, стр. 135.

нији, Емил Петровић приписује утицају румунског језика.²⁵ У неким другим српским говорима сачувано је само *ч* и *џ*.

У ГС, као и у многим другим српским говорима,²⁶ сачувана су сва ова четири африката, али се изговарају нешто мекше него у књижевном језику: *ћ', ч', ђ', џ'*.

Умекшано изговарање африката у српским говорима, уопште, објашњено је било утицајем македонских говора²⁷, било чувањем једне старије особине у условима самосталног развоја неког говра.²⁸ Обе ове ситуације треба имати на уму при анализи изговарања африката у ГС.

2.2.1. Забележили смо код Свиничана јак процес замене *шврди* африката *ч'* и *џ'* њиховим меким паровима *ћ'* и *ђ'*, и то у свим положајима, на почетку, у средини и на крају речи. Овај процес, разуме се, није завршен, те у говору постоје две варијанте већине речи у којима се јављају. Треба напоменути да је овај процес веома редак у говору млађих генерација због утицаја књижевног језика који се изучава у школи. Нисмо забележили ни један случај у коме би се *ч'* и *џ'* изговарало на месту *ћ'* и *ђ'*.

Ево неколико примера:

ч' : ћ' : ч'елар и *ћ'елар*, *ч'емер* и *ћ'емер*, *ч'есџ* и *ћ'есџ*;

џ' : ђ' : џ'ак и *ђ'ак*, *џ'елаш* и *ђ'елаш*, *џ'еи* и *ђ'еи*, *џ'ак* и *ђ'ак*.

2.2.2. Утицајем књижевног изговора, појавиле су се и следеће варијанте у говору млађих генерација:

ч' : џ' : ч'рвен и *џ'рвен*;

ч' : ш' : ч'кола и *ш'кола*;

ш' : ћ' : ш'и и *ћ'и*.

2.2.3. У неким речима румунског порекла забележили смо неумекшане африкате *ћ* и *ђ* чије се изговарање не разликује од књижевног: *ћаџа*, *ђинђија*.

2.2.4. Из дистрибуције африката *ћ'*, *ч'*, *ђ'* и *џ'* доносимо само неколико специфичних особина:

2.2.4.1. Африкат *ћ'* забележен је у следећим контекстима:

На њочейку речи:

само испред самогласника *а*, *е*, *и*, *о*, *у*: *ћ'ака*, *ћ'еџера*, *ћ'осау*, *ћ'уја*.

У средини речи:

само испред самогласника: *а*, *е*, *и*, *о*, *у*, *џ*, и сугласника *к* и *н*: *џрић'ина*, *бабб'ау*, *каћ'ула*, *кућ'а*, *ћ'ић'арка*, *ћ'ић'орка*, *цвећ'е*; *шелећ'но*, *фић'каи*,

²⁵ Emil Petrović, *Influența românească asupra foneticii sîrbești din Banat*, Dacoromania, VII, București, 1934, стр. 172.

²⁶ Emil Petrović, *Grainul carașovenilor . . .*, стр. 114; П. Ивић, *О говорима Банаџа*, ЈФ, XVIII, 1949—1950, стр. 148—149; Миливој Павловић, *Говор Срепичке Жупе . . .*, стр. 33—36; М. Стевановић, *Баковачки говор . . .*, стр. 72.

²⁷ Миливој Павловић, *Говор Торбеша из околине Скопља у еволутивној њерсејк-иши*, Зборник у част А. Велића, Београд, 1937, стр. 446—448.

²⁸ А. Велић, *О дијалектском материјалу . . .*, стр. 28.

само *иза* самогласника *а, е, и, о, у, ә*, слоготврног *р* и сугласника: *в, ј, к, л, н, р, ш*: *арѣаћ'ина, бабóћ'ау, бећ'ар, бѣћ'ала, ић'ийи, дућ'ану'ија, ойрћ'а; брѣић'е, дркћ'аи, Јѣлћ'а, Мирћ'ински, најћ'ѣси, овћ'ар, ћ'инћ'ајка.*

На крају речи:

само *иза* самогласника *а, е, и, о, у, и* сугласника *ш*: *Божић', кљућ', ноћ', љећ', љоћ'; кишић'.*

2.2.4.2. Африкат *ч'* забележен је у следећим контекстима:

На њочейку речи:

испред самогласника *а, е, и, о, у, ә* и слоготврног *р*: *ч'аканац, ч'ебрица, ч'ийка, ч'брба, ч'удо, ч'арнина, ч'рљиво;*

испред сугласника *в, к*: *ч'вор, ч'коља.*

У средини речи:

испред самогласника *а, е, и, о, у, ә* и слоготврног *р*: *ајдуч'ија, бич'ѣве, кључ'аница, кључ'ѣк, ковач'у, њоч'рнийи, ч'ич'орка;*

испред сугласника *к, љ, м, н*: *бóч'ка, брч'на, деч'мурија, ѡсач'љив;*
иза самогласника *а, е, и, о, у, ә*, слоготврног *р* и *л*: *ајдуч'ија, брч'ийи, ич'ѣве, ѡвѣч'е, кач'ица, клóч'аи, млч'ийиѣ, млч'аи;*

иза сугласника *б, в, ј, к, л, м, н, њ, р, с, ш*: *бокáнч'а, ѡрч'ица, ѣривч'а, дулч'аца, дѣивч'ица, шич'ийиѣи, клујч'е, кóмч'а, мѣкч'аи, најч'ервѣн, обч'и-нуш;*

у међусугласничком положају: *л + ч' + љ*: *малч'љуу.*

На крају речи:

иза самогласника *а, е, и, о, у, ә* и слоготврног *р*: *ѣч', бач', бич', кључ', ѣрч', реч';*

иза сугласника *л* и *р*: *борч', кукумѣлч'.*

2.2.4.3. Африкат *ћ'* забележен је у следећим контекстима:

На њочейку речи:

само испред самогласника *а, е, и, о, у, ә* и сугласника *в*: *ћ'аинуи, ћ'елайи, ћ'ийиѣи, ћ'он, ћ'урћ'евдѣн; ћ'ѣе; ћ'вѣкава.*

У средини речи:

само *испред* самогласника *а, е, и, о, у, ә*: *бућ'а, ѣћ'ѣк, ѣћ'ове, дóћ'у, ѡарáћ'ина;*

само *иза* самогласника *а, е, и, о, у*, слоготврног *р* и *иза* сугласника: *ж, ј, н, р*: *баћ'ава, бућ'елар, доћ'ѣн, мић'у, рћ'ау, ѣћ'ак; анћ'ел, арћ'аво, ѣрбóжч'е, најћ'инѣиѣн;*

у међусугласничком положају: *ј + ћ' + в*: *најћ'вѣкау.*

На крају речи:

иза самогласника *а, е, и, о, у*: *доћ', кић', млаћ', сѣнч'оилѣћ', смућ'.*

2.2.4.4. Африкат *ѡ'* забележен је у следећим контекстима:

На њочейку речи:

испред самогласника: *а, е, и, о* и сугласника *в*: *ѡ'ак, ѡ'ей, ѡ'иѣрице бѣлене, Џ'ојан, ѡ'вѣкавица.*

У средини речи:

само испред самогласника *a*, *и*: *арѿаѿ'ик*, *буѿ'ак*;

само иза самогласника *a*, *и*, *у* и сугласника: *б*, *ј*, *н*, *р*: *буѿ'ак*, *Маѿ'ар*, *стаѿиѿ'а*, *дуѿ'аниѿ'ија*, *Мури'ило*, *ѿобѿи'ија*, *наѿи'андр'љу*;

у међусугласничком положају: *ј* + *и'* + *в*: *наѿи'вѿкав*.

На крају речи забележен је само у примеру: *ѿириѿи'*.

2.3. Сонанти *л* — *љ*, *н* — *њ*. Код Свиничана постоји јака тенденција зближавања меких сонаната *љ* и *њ* са њиховим тврдим паровима *л* и *н*. Осим знатног броја речи у којима тврди сонант долази на месту меког²⁹, у ГС постоје и два прелазна гласа, односно две варијанте меких сонаната које бележимо *л'* и *н'*, а то су мало умекшано *л* и *н*. У свим примерима у којима смо забележили две варијанте једне речи, једну са тврдим и једну са меким сонантом, обавезно постоји и трећа варијанта која садржи један од та два прелазна гласа, *л'*, односно *н'*, као у примерима³⁰:

љ : *л'* : *л*: *кош'уља* : *кош'ул'а* : *кош'ула*; *краљ* : *крал'* : *крал*; *кук'э.љ* : *кук'эл'* : *кук'эл*; *нед'э.ља* : *нед'эл'а* : *нед'э.ла*; *ѿасуљ* : *ѿасул'* : *ѿасул*;

њ : *н'* : *н*: *књ'ија* : *кн'ија* : *кн'ија*; *реѿоњ* : *реѿон'* : *реѿон*; *сѿрѿиен'* : *сѿрѿиен*.

Аналогијом према датим примерима појављују се и облици у којима меки сонант долази на месту тврдог. У тим случајевима нисмо забележили и трећу варијанту са *л'*, односно са *н'*:

л : *љ*: *сол* и *сољ*, *ѿв'елиѿи* и *ѿв'елиѿиѿи*, *леука* и *љеука*;

н : *њ*: *кѿбиница* и *кѿбњица*, *наѿрсѿиен* и *наѿрсѿиен'*, *стаѿарѿи* и *стаѿарѿиѿи*.

Прелаз *љ* > *л*, *њ* > *н* познат је свим македонским говорима, а од српских говора онима који су дошли у додир са албанским говорима.³¹ Тенденција идентификације меких са тврдим сонантима још не утиче на фонолошки систем јер се у ГС и даље чувају четири различита фонема: *л*, *љ*, *н*, *њ*.

2.4. Консонант *ф* ретко се сусреће у ГС и то, углавном у страним позајмицама, у онома топејским речима или у оним облицима у којима су се извршиле извесне фонетске промене, пре свега прелаз *хв* > *ф*.

Дистрибуција сугласника *ф* у ГС веома је ограничена.

На ѿочѿиѿу речи:

забележен је само испред самогласника *a*, *e*, *и*, *o*, *у*, *э*, слоготворног *р* и сугласника: *ј*, *л*, *љ*, *р*: *фарб'ар*, *ф'эскаѿи*, *ф'енер*, *ф'ино*, *форѿи*, *ф'ркаѿи*, *фуру'на*, *ј'арба* *ф'јерулуј*, *ф'лура*, *ф'љос*, *ф'руѿиѿук*.

У средини речи:

исп'ед самогласника: *a*, *e*, *и*, *o*, *у*, слоготворног *р* и испред сугласника *к*, *л*, *н*, *р*, *ѿ*: *кафа*, *калаф'он*, *каѿираф'уселе*, *ѿоф'р'лаѿи*, *ѿелеѿраф'ираѿи*, *ѿаф'ел*; *ѿриф'ла*, *ѿеѿиѿика*, *кр'об'на*, *лаф'киња*, *Африка*;

²⁹ П. Ивић, *О ѿвору Галиѿољских Срба . . .*, стр. 189.

³⁰ М. Стевановић, *Баковачки ѿвор . . .*, стр. 67.

³¹ М. Стевановић, *Баковачки ѿвор . . .*, стр. 67; в. и А. Белић, *Галички дијалект . . .*, стр. 47, П. Ивић, *О ѿвору Галиѿољских Срба . . .*, стр. 115.

иза самогласника: *a, e, u, o, y*, слоготворног *p* и сугласника: *j, m, l, n, p, s, ʃ, ʎ*: *калафон, ʃрефекци, ʃрифайиши, ʃрфој, уфатиши, ширифувати; бомфајер, десфајмовати, калфа, луифали, ʃарфин, фанфара, млајфер*.

На крају речи:

само иза самогласника: *a, e, u, o, y* и сугласника *m*: *данишф, ʃрум-буф, урлаф, шеф, шиоф; дамф*.

2.5. Консонант *x* веома се ретко сусреће. Он је, у већини случајева испао или замењен другим сугласником. Његова је дистрибуција веома слаба:

На почетку речи сачуван је само испред самогласника и слоготворног *p*: *хам, херјела, хиљада, ход, хри, хуош, хјс, иако, скоро све ове речи, имају и облике без x*.

У средини речи забележен је само испред самогласника *a, e, o, ə* и иза самогласника *a, u, o, ə* и сугласника *l, p*: *ихаха, аха, ʃрахма; аха, мохор; елха, шибрхери*.

На крају речи, само иза самогласника: *a, e, u, o, y*: *ах, ех, их, ох-ох, ух*.

2.6. Под утицајем румунског банатског дијалекта, у ГС јавља се палатално *ɲ*: *мунџе, ʃош'ака, виш'аз*.

Код Свиничана је овај глас забележен и у неким словенским речима: *ʃрблеи', намеш'ен* које имају и варијанту *ʃролех', намеш'ен*.

2.7. У неколико примера забележили смо и фонетске варијанте *i', d', k'*: *не'је, нед'је, i'је, k'ида, ʃеи'лик'*. Ове речи имају и облике прилагођене фонетском систему ГС: *не'је, ʃ'је, ʃ'ида, ʃеи'лик'*.

2.8. Навешћемо само неколико основних констатација до којих смо дошли при анализи дистрибуције сугласника у ГС:

У дијалекатском материјалу којим смо располагали при анализи ГС, забележили смо 2. 321 различитих контекста у којима се појављују сугласници (256 контекста на почетку речи, 1.887 у средини и 178 на крају речи).

Сугласници се најчешће јављају у средини речи и то између два вокала (897 различитих контекста). Следе затим следећи положаји: *ис-пред самогласника* (324 различитих контекста), *иза самогласника* (321 различитих контекста), *ис-пред другог сугласника* (317 различитих контекста), *иза другог сугласника* (277 различитих контекста), *ис-пред сугласничке ʃрује* (68 различитих контекста) и *између два сугласника* (57 различитих контекста).

Сви се сугласници јављају на почетку, у средини и на крају речи, разлика се састоји у различитом броју контекста у којима је забележен сваки сугласник посебно. Тако, на пример, *ɲ* је забележен на крају речи само у једном контексту док је *ʃ* забележен у 14 различитих контекста. Са те тачке гледишта можемо успоставити следећи редослед сугласника, полазећи од оног који се најчешће појављује: *к, p, н, с, ʃ, л, м, в, ʃ, ш, i, d, з, б, j, ж, ч, ц, њ, љ, ф, ʃ', ʃ', s, x, ɲ*.

Сугласници: *s, z, j, л, љ, њ, р, ћ', ф, х, ц* нису забележени између друга два сугласника, а то значи да они не могу бити централни елементи група од три или четири сугласника.

Сугласници (К) се најчешће јављају у следећим контекстима између два самогласника: *a + κ + a, a + κ + u, e + κ + u, u + κ + a, o + κ + e, y + κ + a, o + κ + o, a + κ + y, e + κ + e, e + κ + o, u + κ + u, o + κ + a*, итд.

2.9. Једна од специфичних особина ГС састоји се у анулирању опозиције између звучног и беззвучног сугласника као и између тврдог и меког сугласника. Ови фонетски процеси немају општи карактер, забележени су у релативно малом броју речи. Сугласници ГС подвргнути су и другим фонетским променама.

2.9.1. Десоноризација звучних сугласника забележена је нарочито на крају речи. У ГС на тај се начин појављују две варијанте једне речи, што значи да овај фонетски процес није још завршен³²:

- б : њ*: *і́олуб* и *і́олуї*, *і́роб* и *і́рой*, *зуб* и *зуї*;
- д : њ*: *млад* и *млаї*, *наїрѐд* и *наїрѐї*, *їод* и *їої*;
- с : ц*: *їремљѐс* и *їремљѐц*;
- з : с*: *из* и *ис*;
- ж : ш*: *нож* и *нош*.

Звучни сугласник *ї* може бити замењен својим беззвучним паром на почетку и у средини речи:

ї : *к*: *їаћ'е* и *каћ'е*, *оїраїа* и *оїрака*, *їїїлїї* и *їїеклїї*, *заїушїї* и *закушїї*.

Аналогијом према овим променама, јављају се и супротни процеси када се звучни сугласници умећу на месту својих беззвучних парова:

- к : ї*: *їркљан* и *їрїљан*;
- ш : д*: *їаїраш* и *їаїрад*.

У свим овим, и сличним, случајевима забележили смо и прелазне фонетске варијанте дотичних сугласника: *ї^б, д^ш, с^к, ї^к, з^с, ж^ш, б^д, ш^г, ч^г, к^ї, с^ж, ш^{жс}*, тако да свака реч може имати четири фонетске варијанте (на пример: *зуб*, *зуб^ш*, *зуї*, *зуї^б*).

2.9.2. Известан број лексичких варијанти настао је у ГС некон губљења сугласника. Ни овај процес није завршен те се, и у овим случајевима, појављују две варијанте једне речи. Најчешће се губе сугласници: *в, ї, д, ј, к, л, м, н, њ, р, њ', х, ш*, било из сугласничких група, било из других контекста на почетку, у средини или на крају речи:

На *їочѐїку* речи: *јармїї* и *армїї*, *їч'ѐла* и *ч'ѐла*, *халаїї* и *алаїї*, *хам* и *ам*, *херїѐла* и *ерїѐла*, *хїљада* и *їљада*, *хѐс* и *ѐс*.

³² А. Белић, *Галички дијалекат* . . . , стр. 145; П. Ивић, *О говору Галићољских Срба* . . . , 135-137.

У средини речи: *дуван* и *дуан*, *дйнуи* и *дйнуи*, *заједно* и *зајено*, *мислии* и *мисии*, *мадува* и *маува*, *ниико* и *нико*, *нич'аји* и *нич'ии*, *одма* и *бма*, *одзванеи* и *оззванеи*, *окйбмбер* и *окйббер*, *йейшар* и *йейшар*, *скроб* и *сроб*, *снаја* и *снаа*, *сйвар* и *свар*, *овде* и *оде*, *шелећ'но* и *шелећ'о*, *шовар* и *шоар*, *фрйико* и *фйико*, *фрушиук* и *фушиук*, *шйбржерй* и *шйбррей*, *шйбррей* итд.

У финалном йоложају: *јединасеи* и *јединасе*, *кад* и *ка*, *кшић'* и *кши*, *коти* и *кос*, *лиовар* и *лиова*, *йбред* и *йбре*, *шрйијаи* и *шрйија* итд.³³

2.9.3. Сугласници *д*, *с*, *ш* могу се појавити и у речима у којима се њихово присуство не може објаснити етимолошки³⁴: *здрав*, *здрел*, *здрелии*, *здрей* (схр. *зрак*, *зрео*, *зрейи*); *ч'уси*, *шисии* (схр. *чуши*, *шйиши*); *сйредá*, *сйрех'а*, *сйрех'ан* (схр. *среда*, *среха*, *срех'ан*).

2.9.4. Регресивна асимилација сугласника ретко се сусреће у ГС:³⁵

к : р — р : р : *инйекшир* : *инйершир*;

ш : ш — ш : ш : *шйбйел* : *шйбйел*;

н : л — л : л : *йонеделник* : *йоледелник*;

б : ш — ш : ш : *брийа* : *шрийа*.

Пројресивна асимилација је сасвим ретко заступљена у овом говору: *н : р — р : н* : *календар* : *календан*.

2.9.5. Аналогији смо приписали следеће фонетске промене:³⁶ *залейá* место *зарейá* (аналогијом према *дал*, *јел*); замену *-ач'*, *-ац* у речима *косáч'*, *мољáц*, суфиксима *-ак*, *-ак*: *косáк*, *мољáк*.

2.9.6. Да наведемо и неколико изолираних фонетских промена. Реч *вóжбина* има фонетску варијанту *вóжмина* где је промена у групи од два сугласника извршена под утицајем носног сугласника из следећег слога. Интересантно је да се је после *ж* појавио исто билабијални сугласник (*м*), који је, са фонетске тачке гледишта, близак сугласнику *н*.

Да наведемо још неколико таквих примера: *инвениáл* и *инвениáр*, *омиáнишиаи* и *омиáнишиаи*, *йуйољак* и *йуйољак*, *зобњач'а* и *зобљач'а* итд.

2.9.7. Споменули смо да сугласник *в* има као варијанту полувокално *у*. У неким смо примерима забележили и један прелазни глас, неку врсту лабијалног *в* (*w*). Варијанта изражена полувокалом ближа је самогласнику *у*, док је лабијално *в* ближе сугласнику *в*.

Лабијално *в* ређе се сусреће у ГС у упоређењу са сугласником *в* и полувокалног у иако, у већини случајева имамо три варијанте једне речи: *дévка-дéука-дéвка*, *сйав* — *сйáу* — *сйáв*, *шóвар* — *шóуар* — *шóвар*, *блав* — *блáу* — *блáв*, *йрáво* — *йрáуо* — *йрáво* итд.

³³ А. Белић, *Дијалектии . . .*, стр. 243; П. Ивић, *О говору Галијољских Срба . . .* стр. 154; М. Стевановић, *Ђаковачки говор . . .*, стр. 82—83.

³⁴ Божо Видоески, *Кумановскиој говор*, Скопје, 1962, стр. 91—92.

³⁵ А. Белић, *Дијалектии . . .*, стр. 238; П. Ивић, *О говору Галијољских Срба . . .*, стр. 149; Emil Petrović, *Graini caragovenilor . . .*, стр. 122.

³⁶ П. Ивић, *О говору Галијољских Срба . . .*, стр. 154—156.

2.9.8. Једначење сугласника по месту образовања води ка појави сугласника *ж* и *ш* на месту *з* и *с* али само испред следећих сугласника са којима стварају сугласничке групе: *љ, њ, ћ', ч'* (у случају сугласника *с*) и *ћ'* (у случају сугласника *з*):

- с* : *ш* : *с* + *љ* : *бóлесан* : *болешљáу*, *јесѝ* : *јешљáу*;
с + *њ* : *косá* : *кошњáишиѝ*;
с + *ћ'* : *лескáв* : *лешћ'áв*, *лисѝ* : *лишћ'е*, *намесѝйл* : *намешћ'áл*, *ѝомéсѝишѝ* : *ѝомéшћ'áшѝ*;
с + *ч'* : *дáска* : *дэшч'ица*;
з : *ж* : *з* + *ћ'* : *ѝрозд* : *ѝрóжћ'е*.

Има случајева када се једначење сугласника *з* и *с* према месту образовања не врши ни у поменутиим контекстима: *исч'уáишѝ*, *исч'ишѝáишѝ*, *исѝрáзњен*.

2.10. У ГС постоје следећи сугласнички фонеме: */б/, /в/, /г/, /д/, /ћ'/, /с/, /ж/, /з/, /ј/, /к/, /л/, /љ/, /м/, /н/, /њ/, /п/, /р/, /с/, /т/, /ћ'/, /ф/, /х/, /ц/, /ч'/, /џ'/, /ш/*.

Ове фонеме можемо расподелити на следећи начин:

	в	ј						
	м	н	њ					
		л	љ	р				
к	п	т	ћ'	ч'	ц			
г	б	д	ћ'	ч'	с			
				ш	с	ф	х	
				ж	з			

2.10.1. Корелација звучних и беззвучних сугласника добро је сачувана у ГС. У њу улазе осам корелативних парова, седам из серије тврдих и један из серије меких сугласника:

/б/ ~ /п/, /д/ ~ /т/, /г/ ~ /к/, /з/ ~ /с/, /ж/ ~ /ш/, /џ'/ ~ /ч'/, /с/ ~ /ц/, /ћ'/ ~ /ћ'/.

Корелација звучних и беззвучних сугласника има два јака положаја: испред вокала и испред сонаната.

Испред вокала:

- б ~ ѝ* : *бéре ~ ѝéре*, *бије ~ ѝије*;
д ~ ѝ : *дал ~ ѝал*, *дек ~ ѝек*, *док ~ ѝок*;
ј ~ к : *јод ~ код*, *јора ~ кора*;
з ~ с : *кóза ~ кóса*, *зија ~ сија*;
ж ~ ш : *кóжа ~ кóша*, *жáли ~ шáли*;
ч' ~ ч' : *ч'áк ~ ч'áк*;
с ~ ц : *сáра ~ цáра*, *сáлнса ~ сáлнца*;
ћ' ~ ћ' : *ћ'áка ~ ћ'áка*.

Испред сонаната корелација звучних и беззвучних сугласника слабо је заступљена. Ево неколико примера:

b ~ *β*: брање ~ *β*рање, браш ~ *β*раш, брава ~ *β*рава;
ð ~ *θ*: дрен ~ *θ*рен, друлѐ ~ *θ*рулѐ;
i ~ *k*: *il*аса ~ *kl*аса, *ir*ађ'а ~ *kr*ађ'а, *ir*ам ~ *kr*ам;
z ~ *s*: змеј ~ смеј, зна ~ сна.

За фонолошке опозиције *жс* ~ *ш*, *џ'* ~ *ч* и *s* ~ *ц* имамо само рестриктивне парове са реализацијом ових сугласника испред сонаната:

жс ~ *ш*: дужности ~ душник, жвала ~ швала;
џ' ~ *ч'*: *џ'*вѐкау ~ *ч'*вор;
s ~ *ц*: свѐрка ~ цвѐтер, свизѐл ~ цвѐкере.

Испред сонаната, фонем */hʔ/* јавља се само у речима *ħ'vékau* и *ħ'vékavica*. Ова два примера не стварају минималне фонолошке парове са другим речима које садрже фонем */hʔ/* испред */v/*. Иначе, у ГС фонем */hʔ/* ретко се јавља испред другог сугласника, а од сонаната забележен је само испред фонема */n/*: *ħelēħ'no*.

2.10.1.1. Корелација звучних и беззвучних сугласника неутрализује се у следећим позицијама:

Испред, фонолошки и фонетски, беззвучних сугласника:

b ~ *β*: Арабин — ара*β*ски, боб — б*β*ика, клубе — кл*β*ич'е, Србин — ср*β*ски;
ð ~ *θ*: од + су*θ*ра > о*θ*су*θ*ра, *ħ*од + кра*ħ*'а > *ħ*о*β*кра*ħ*'ом;
z ~ *s*: из + *ħ*ра*z*ни*ħ* > и*z**ħ*ра*z*ни*ħ*, из + *č*ѐд*z*ни*ħ* > и*z*ѐд*z*ни*ħ*;
жс ~ *ш*: из + *č'*у*j*а*ħ* > и*жс'*у*j*а*ħ* > и*шч'*у*j*а*ħ*, *ħ*о*β*л*ж*ни*ħ* — *ħ*о*β*л*ш*ни*ħ*, сл*ж*ни*ħ* — сл*ш*киња.

Испред звучних сугласника:

b ~ *β*: *ħ*о*β* — *ħ*о*β*ч'ија;
ð ~ *θ*: дели*ħ* — делидба, св*ħ* — свадба.

Забележили смо случајеве када се корелација звучних и беззвучних сугласника не неутрализује: *роб* — *р*о*β*ски, об*č'*и*н*у*ħ* итд.

Нисмо наишли на примере у којима би се неутрализовале корелације: *џ'* ~ *ч'*, *ħ* ~ *ħ'*, *s* ~ *ц*.

2.10.2. Фонеме */v/* и */f/* разликују се фонолошки, али не стварају корелативни пар на основи звучности и беззвучности. Фонолошка опозиција */v/* и */f/* не неутрализује се, те је због тога стављена ван система. Фонем */v/* припада сонантима (а не африкатима), а фонеме */f/*, */x/* садрже однос звучан-беззвучан само са фонетске тачке гледишта. Иако фонеме */v/* и */f/* не улазе у корелацију односа звучних и беззвучних сугласника, иако оба имају исто место образовања (оба су лабиодентална) и оба су тврди сугласници, можемо ипак образовати минималне фонолошке парове на основи различитог семантичког садржаја речи у које улазе: *v*а*ħ*а ~ *f*а*ħ*а, *v*и*no* ~ *f*и*no*: итд.

Иначе, фонолошка идентификација сугласника /в/, /ј/, /л/, /љ/, /м/, /н/, /њ/, /р/, /ф/, /х/ може се вршити фонолошким опозицијама са било којим другим сугласницима типа: *вара* ~ *кара*, *вила* ~ *шила* итд.

2.10.3. У ГС постоје пет меких сугласника: *ћ'*, *ј*, *љ*, *њ*, *ћ'*, од којих четири имају тврде парове и стварају фонолошке опозиције: *ћ'* — *ч'*, *љ* — *л*, *њ* — *н*, *ћ'* — *ч'*. Пошто у говору не постоји корелација мек ~ тврд сугласник, разлика између ових фонема није корелативног карактера већ дисјунктивног, према месту образовања дотичних сугласника.³⁷ То ипак не значи да не можемо остварити фонолошке опозиције између меких и тврдых сугласника:

ћ' ~ *ч'*: *ћ'ула* ~ *ч'ула*, *ћ'уја* ~ *ч'уја*;

њ ~ *н*: *врања* ~ *врџа*, *сања* ~ *сџа*;

љ ~ *л*: *љуља* ~ *луља*, *љуја* ~ *луја*.

Не располажемо ни једним примером минималних парова за опозицију *ћ'* ~ *ч'*.

Суғласничке групе

3. Број сугласничких група у ГС знатно је мањи у поређењу са њиховим бројем у књижевном језику због упрошћавања ових група губљењем једног од саставних делова. У знатном броју ових група извршене су и неке фонетске промене које дају сугласничком систему говора извештан специфичан карактер.

Сугласничке групе од два сугласника најчешће се сусрећу, а њих има највише у средини речи. Мањи је број група од три сугласника, а од четири врло се ретко сусрећу.

Дајемо, у наставку, све сугласничке групе од два, три и четири елемента и то према месту где се појављују: на почетку, у средини и на крају речи. Треба напоменути да број сугласничких група, који доносимо овде, не треба сматрати апсолутним већ само као оријентациони податак. Наша се анализа заснива на дијалекатском материјалу који смо имали на располагању, тако да би допунски материјал из ГС могао допунити наше податке. Али, нова истраживања ГС не би могла поништити наше примедбе о структури сугласничких група, о фонетским променама у оквиру тих група, о могућностима комбинација сугласника у ГС, о дистрибуцији сугласничких група итд.

3.1. Групе од два сугласника

Доносимо, у облику табеле, групе од два сугласника на почетку речи. Сугласници вертикално постављени сачињавају први елемент групе, а други елемент сачињавају сугласници постављени хоризонтално:

³⁷ Л. Е. Калнынь, *Развитие корреляции твёрдых и мягких согласных фонем в славянских языках*, Москва, 1961, стр. 106—107; П. С. Кузнецов, *О фонологической системе сербохорватского языка*, Известия АН СССР, Отделение литературы и языка, VII, 2, Москва, 1948, стр. 136.

	б	в	г	д	ј	к	л	љ	м	н	њ	п	р	с	т	ћ	ф	х	ч	укуп- но
б					бј		бл	бљ					бр							4
в							вл						вр							2
г							гл	гљ			гњ		гр							4
д	дб	дв			дј		дл		дм	дн			др							7
ђ		ђв																		1
ѕ		ѕв																		1
ж		жв					жл	жљ	жм		жњ									5
з	зб	зв	зг	зд			зл		зм	зн										7
к		кв			кј		кл	кљ		кн	књ		кр							7
м							мл	мљ					мр					пк	пч	3
п					пј		пл	пљ					пр	пс						7
с		св				ск	сл		см	сн		сп	ср		ст		сф			9
т		тв			тј	тк							тр				тф			5
ф					фј		фл	фљ					фр							4
ц		цв				цк														2
ч		чв				чк														2
џ		џв				џк														1
ш		шв				шк	шл	шљ	шм	шн		шп	шр		шт	шћ				10
УКУ- ПНО	2	12	1	1	6	5	12	8	5	5	3	2	11	1	2	1	2	1	1	81

Ево по један пример за сваку групу:

*бја-бја, бламен, блудо, брадаји, влаја, вра, илас, иљомба, ињездó, ира-
дина, дбијаји, двојка, дјуза, длака, дмурџи, дно, дрóља, ђ'вѣкава, свóно,
жвáла, жлѣбийи, жлѣбура, жмóриши, збои, звѣрка, зѣубиши, здóковач'а, злáiш,
змија, знак, кѣйша, кјулóса, клаиш, клуч', кнез, књиа, кран, млад, м'васкаш,
мраз, ијеши́нэв, иладње, иљува́иш, ираи, исе, их-их, ич'éла, свећ'á, скамија,
слана, смеј, сна, сјање, срећ'а, сја́кло, сфайш, швои, шјаск, шкаш, шфуј,
шјерулуј, флура, флак, фришко, цвейш, ч'вор, ч'кóла, ч'вѣкау, шваба, шкор-
и́ија, шлиц, шлей, шмак, шнајдер, шраф, шйáрайш, шйáла, шй'оми.*

Као што произилази из приказаног материјала, забележили смо на почетку речи 81 групу од два сугласника, што значи 25 мање него у књижевном језику.³⁸

Као први члан су́гласничке групе најчешће долазе безвучни сугласници (у 46 група), затим звучни (30) па сонанти (5).

Према фреквенцији, као први чланови група од два сугласника на почетку речи, сугласници долазе следећим редоследом: ш, с, д, к, и, з, иш, ж, б, ф, и, м, ч', в, ц, џ', ђ', с. У овом се положају не сусрећу сугласници ј, л, љ, н, њ, р, ћ', х.

У овом се положају не може појавити ни сугласник р, у том контексту он постаје слоготворан.

Звучни сугласници најчешће долазе испред једног сонанта, ређе испред другог звучног, а никад испред безвучног сугласника.

Безвучни сугласници најчешће долазе испред једног сонанта или испред другог безвучног, а никада испред звучног сугласника.

Сонанти, у групама од два сугласника, долазе само испред другог сонанта.

Као други члан групе од два сугласника најчешће долазе сонанти (62 сугласничке групе), затим безвучни (15) и, најзад, звучни сугласници (4). Према својој фреквенцији у овом контексту, сугласници долазе овим редоследом: л, в, р, љ, ј, к, м, н, њ, б, ч', ф, и, иш, д, и, х, с. У овом положају не сусрећу се сугласници ђ', ж, з, ћ', ц, џ', ш.

Звучни сугласници јављају се само иза другог звучног сугласника.

Безвучни сугласници долазе само иза другог безвучног сугласника.

Сонанти долазе иза било ког другог сугласника.

Произилази да сугласничке групе са почетка речи имају следеће структуре: звучан + звучан, звучан + сонант, безвучан + безвучан, безвучан + сонант, сонант + сонант.

³⁸ И. И. Ревзин (*Модели језика*, Москва, 1963, стр. 42–43) помиње 106 сугласничких група у српскохрватском књижевном језику. Тај податак доноси према: W. Appel, *Energiebasis-Artikulationsbasis*, *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, 1957–1959, 6, стр. 93–97. У говору Срба у Белобрешки забележили смо на почетку речи 92 сугласничке групе које смо анализирали у раду цитираном у напомени бр. 2.

3.1.1. Забележили смо следеће групе од два сугласника у средини речи:

као *први члан*:

б: бз, бј, бл, бн, бњ, бр, бч', бџ' (укупно 8 група)

в: вѣ, вѣ, вј, вк, вл, вљ, вн, вњ, вр, ви, вћ', вџ, вч' (13)

ѣ: ѣд, ѣз, ѣл, ѣљ, ѣм, ѣн, ѣњ, ѣр (8)

д: дб, дв, дѣ, дј, дл, дљ, дм, дн, дњ, др (10)

ж: жб, жд, жѣ', жј, жл, жљ, жм, жн, жњ (9)

з: зб, зв, зѣ, зд, зј, зл, зм, зн, зр (9)

ј: јб, јв, јѣ, јд, јѣ', јж, јз, јј, јк, јл, јљ, јм, јн, јњ, јр, јс, јџ, јф, јч, јч', јџ', јџ (22)

к: кв, кл, кљ, км, кн, кр, кс, кџ, кџ, кџ', кџ (11)

л: лб, лв, лѣ, лд, лз, лж, лз, лк, лм, лн, лњ, лџ, лџ, лџ', лџ, лџ, лџ' (18)

љ: љб, љк, љн, љњ, љџ (5)

м: мб, мд, мж, мј, мк, мл, мљ, мн, мњ, мџ, мџ, мџ', мџ (16)

н: нб, нѣ, нд, нѣ', нж, нз, нк, нл, нљ, нс, нџ, нџ', нџ, нџ, нџ' (18)

њ: њк, њџ (2)

џ: џк, џл, џљ, џн, џр, џс, џџ, џџ, џџ' (9)

р: рб, рв, рѣ, рд, рѣ', рс, рж, рј, рк, рл, рљ, рм, рн, рњ, рџ, рс, рџ, рџ', рџ, рџ, рџ, рџ' (24)

с: св, сж, сј, ск, сл, см, сн, сњ, сџ, ср, сџ, сџ, сџ, сџ' (15)

џ: џв, џј, џк, џл, џљ, џм, џн, џњ, џџ, џр, џс, џф (12)

ћ: ћ'к, ћ'н (2)

ф: фк, фл, фн, фѣ, фџ, фџ (6)

џ: џв, џк, џс (3)

џ': џ'к, џ'љ, џ'м, џ'н (4)

ш: шв, шј, шк, шл, шљ, шм, шн, шњ, шџ, шџ, шџ', шџ' (12)

Као *други члан*:

б: дб, жб, зб, јб, лб, љб, мб, нб, рб (9)

в: дв, зв, јв, кв, лв, рв, св, шв, џв, шв (10)

ѣ: вѣ, дѣ, зѣ, јѣ, лѣ, нѣ, рѣ (7)

д: вд, ѣд, жд, зд, јд, лд, мд, нд, рд (9)

ѣ': жѣ', јѣ', нѣ', рѣ' (4)

ж: лж, нж, рж (3)

ж: јж, лж, мж, нж, рж, сж (6)

з: бз, ѣз, јз, лз, нз, (5)

ј: бј, вј, дј, жј, зј, јј, мј, рј, сј, шј, шј (11)

к: вк, јк, лк, љк, мк, њк, њк, џк, рк, ск, шк, ћ'к, фк, џк, ч'к, шк (16)

л: бл, вл, ѣл, дл, жл, зл, јл, кл, мл, нл, џл, рл, сл, шл, фл, шл (16)

љ: вљ, ѣљ, дљ, жљ, јљ, кљ, мљ, џљ, рљ, шљ, ч'љ, шљ (12)

м: ѣм, дм, жм, зм, јм, км, лм, рм, см, шм, ч'м, шм (12)

н: бн, вн, ѣн, дн, жн, зн, јн, кн, лн, љн, мн, џн, рн, сн, шн, ћ'н, фн, ч'н, шн (19)

Из приказаног материјала произилазе следећи закључци:

забележили смо укупно 236 група од два сугласника у средини речи;

испред и иза другог сугласника најчешће се јављају сонанти, а затим безвучни и најређе звучни сугласници;

ево редоследа сугласника који се јављају испред другог сугласника, почевши од оног са највећом фреквенцијом: *д, ј, л, н, м, с, в, к, ш, њ, д, њ, з, жс, б, њ, ф, љ, ч', ц, ћ', њ*;

испред других сугласника не долазе *ђ', с, х, њ'*;

звучни сугласници најчешће долазе испред једног сонанта и ређе испред другог звучног сугласника; само у једном примеру забележили смо групу од једног звучног и једног безвучног сугласника (*бч'*);

безвучни сугласници долазе, по правилу, испред сонанта, ређе испред другог безвучног а никада испред звучног сугласника;

сонанти долазе испред било ког другог сугласника;

према фреквенцији, као други чланови група од два сугласника у средини речи, сугласници долазе следећим редоследом: *н, к, л, м, љ, њ, р, ц, ј, њ, в, б, д, ф, њ, њ, с, жс, ш, з, ч', њ', ћ', с, х*;

као други чланови сугласничких група, сугласници се понашају исто као када долазе испред неког сугласника, те можемо сматрати да у средини речи сугласничке групе могу имати следеће структуре: звучни + звучни, звучни + сонант, безвучни + безвучни, безвучни + сонант, сонант + звучни, сонант + безвучни, сонант + сонант.

3.1.2. Забележили смо следеће групе од два сугласника на крају речи:

безвучни + безвучни: *кс, кӣ, сӣ, фӣ, шӣ, њћ'*;

сонант + безвучни: *јс, јц, лк, лц, лч', мӣ, мф, нк, њӣ, њц, рк, рӣ, рӣ, рч'*;

сонант + звучни: *јз, лд, мб, њ, њц', рб, рӣ, ржс*;

сонант + сонант: *јм, лм, рн*.

Дајемо по један пример за сваку од поменутих сугласничких група: *авџусӣ, беџџрк, бирџӣ, борч', бумб, џрумбукс, дамф, деџунџ, кишӣ, кишић', конџӣакӣ, корџӣ, кредџџӣ, куџумџч', лаџм, луџифалџ, луџӣ, џараџџџ, џџлн, Пирџӣ, џириџӣ, џланиџбанк, смџлз, фабрикаџӣ, филм, хџс, хџржс, ч'џрн, шолд, шиџаџӣ, шћ'омџӣ*.

На крају речи забележили смо само 31 групу од два сугласника чији саставни делови, према својој фреквенцији, долазе овим редоследом:

као први елеменат: *р, л, њ, ј, м, к, ш, ф, с*;

као други елеменат: *џӣ, ц, к, б, ч', њ, м, њ, с, ћ', д, џ', н, з, жс*.

3.1.3. Из досадашњег излагања произилази да смо у ГС забележили укупно 348 група од два сугласника: 81 на почетку речи, 236 у средини и 31 на крају речи. Ако узмемо у обзир све ове сугласничке групе, можемо

направити следећи редослед њихових саставних делова према броју група у чији састав улазе:

као први саставни део: *р, ј, л, с, ш, н, к, м, д, њ, њ, з, в, ж, б, і, ф, ч, љ, џ, ћ, њ, ћ, с, њ* (сугласник *х* није забележен у овом контексту);

као други саставни део: *л, н, к, р, в, љ, м, н, њ, ј, њ, ч, џ, б, њ, д, ф, і, ћ, с, ш, ж, з, њ, с, х*.

Независно од положаја сугласничких група у речи и од положаја сугласника у једној од тих група, можемо успоставити следећи редослед њихових саставних делова према фреквенцији: *р, л, к, в, к, ј, м, њ, с, ш, д, њ, б, љ, і, з, ф, ч, ж, џ, њ, ћ, њ, с, х*.

3.1.4. Упрошћавање сугласничких група губљењем једног од двају сугласника, није увек доследно. Забележили смо примере *брдуша, динуи* али и *брдуша, динуи*.

Упрошћавање сугласничких група на почетку речи:

бд : д : дѣнѣ (књ. бденије)

вл : ул : улажно (књ. влажно)

ід : і : іе (књ. где)

її : њ : њѣка (књ. птица)

ич' : ћ' : ћѣла (књ. пчела)

фр : ф : фушиџук (< *фрушиџук*), *фџико* (< *фрџико*)

хв : ф : фѣла (књ. хвала), *фѣџаџ* (књ. хватати)

хл : л : лѣдно (књ. хладно)

хр : р : рабрџи (књ. храбрити)

хи : ш : шѣи (књ. штети)

Упрошћавање сугласничких група у средини речи:

вд : д : одѣ (књ. овде)

ім : м : дабоме (књ. дабогме)

ін : н : динуи (књ. дигнути)

іњ : њ : бањи (књ. бадњи)

дм : м : ома (књ. одмах)

дн : н : излѣниџи (књ. изгладнети)

жј : ж : божа (књ. божја)

зд : з : њѣзо (књ. гнездо)

јј : ј : најџк (књ. најџачи)

мб : б : бобџа (књ. бомбона)

нд : д : брадуша (књ. брндуша)

нс : с : џасамѣниџи (рум. pansament)

ни : џ : бушувџик (књ. бунтовџик)

нф : ф : фѣниѣриџа (рум. infanterie)

нч' : ч' : џрч'ѣр (књ. грнчар)

сл : с : мисџи (књ. мислити)

шв : ш : брџџа (књ. бритва)

џк : к : џокџџа (књ. потковиџа)

џк : џ : џлѣџо (књ. глатко)

џс : џ : џџџрен (књ. потсирен)

мњ : мљ : њрмњава (књ. грмљава)
 мї : нї : једамїуї (књ. једанпут)
 нї : нђ : анїел (књ. анїео)
 нђ' : нж : анђ'илир (књ. инжењер), манђ'еїла (књ. манжетна)
 нк : њк : њк : седенка, седенка (књ. седељка)
 нїї : мїї : њанїїїї (књ. памтити)
 нф : мф : канфор (књ. камфор)
 рї : рђ : њерїеф (књ. њерїеф)
 рм : рн : касарм (књ. касарна)
 рїї : лїї : лзмарїерїшарї (књ. омалтерисати)
 ск : цк : мљакаїї (књ. мљацкати)
 сл : шљ : мислење (књ. мишљење)
 сїї : шїї : обшар (књ. опшар)
 їл : їн : манђ'еїла (књ. манжетна)
 ћ'к : цк : клаћ'каїї (књ. клацкати)
 шк : чк : качкаїї (књ. качкати)
 шњ : шн : лешњик (књ. лешник)
 сїї' : шїї' : ч'асїї'ен (књ. чашиен)
 шїї' : ск : лешїї'ар (књ. лескар)
 шїї' : шїїї : кришїї'ан (књ. криштен)
 шїї' : шїїї : њшиїї'ол (књ. пиштољ)

Највећи дес ових фонетских особина познат је и другим српским говорима и оне су објашњене у стручној литератури. Из тог разлога задржаћемо се само на неким од њих које су специфичне за ГС.

а) У овом се говору чувају сугласничке групе *сл* и *сїї* и у контекстима у којима се у другим српским говорима и у књижевном језику налази *шљ* и *шїї*. Такви се облици (типа *слива*, *обшро* итд.) сматрају архаизмима.⁴¹

б) За чување група *сл*, *сїї*, појаву групе *вј* (*здрвје*), *їр* (*їраска*) као и депалатализације *љ* и *њ* (*їлива*, *сукна*), налазимо паралеле у призренско-тимочким и, нарочито македонским говорима, у којима су ове појаве веома честе.⁴²

в) Извесне фонетске промене сугласничких група проузроковане су процесом асимилације⁴³: *мљ* > *мњ* (*їрмњава*), *мїї* > *нїї* (*їанїїїї*), *нї* > *мї* (*једамїуї*) итд.

г) Појава сугласничких група *мл* и *мљ* место *мњ* и *мњ* може се објаснити дисимилацијом *млоїо* (< *мноїо*), *зобљача* (< *зобњача*).⁴⁴

⁴¹ М. Стевановић, *Баковачки говор* . . . , стр. 79.

⁴² А. Белић, *Галички дијалекат* . . . , стр. 102–111, 114–116; Божо Видоески, *Кумановски говор* . . . , стр. 59–64.

⁴³ П. Ивић, *О говору Галићкој Срба* . . . , стр. 148.

⁴⁴ М. Стевановић, *Баковачки говор* . . . стр. 81; Миливој Павловић, *Говор Срепичке Жупе* . . . , стр. 124.

3.1.5.1. За разлику од већине српских говора у Румунији, ГС је један од ретких у којима се чувају сугласничке групе у финалном положају. У стручној литератури⁴⁵ сматра се да су финалне сугласничке групе нестале у већини српских говора и да су се оне касније, аналогично на друге облике, у неким говорима реконструисале.

3.1.6. Присуство неких група од два сугласника може се објаснити архаичним карактером ГС:

лб (књ. об) : *дѣлба* (књ. деоба)
лб (књ. уб) : *дѣлбѡк* (књ. дубок)
лв (књ. ув) : *бѣлва* (књ. бува)
лс (књ. уз) : *сѣлса* (књ. суза)
лж (књ. уж) : *дѣлжѣна* (књ. дужина)
лн (књ. он) : *ѡбноћ* (књ. поноћ)
лѡ (књ. ут) : *жѣлѡ* (књ. жут)
лч (књ. уч) : *жѣлч* (књ. жуч)

3.1.7. Девочализацијом слоготворног *р* јављају се у ГС извесне сугласничке групе које нису забележене у одговарајућим књижевним облицима:

рђ : *ѡрђа* (књ. рђа), *ѡрђѡво* (књ. рђаво)
рж : *ѡрже* (књ. рже)
рм : *кармѡнош* (књ. крманош)
рњ : *ѡрње* (књ. рње)

3.1.8. Губљењем вокала у међусугласничком положају долази до формирања неких сугласничких група:

бр (књ. бар) : *бриѡк* (књ. барѡк)
др (књ. дар) : *ѡдриѡ* (књ. ударити)
др (књ. дир) : *дрѣкѡр* (књ. директор)
јн (књ. хињ) : *кујна* (књ. кухиња)
кр (књ. кор) : *кѣчѡка* (књ. корач)
нѡ (књ. нач) : *ѡпѣриѡ* (књ. пиринач)
рн (књ. рун) : *ѡурнѣѡина* (књ. горунетина)
сѡ (књ. сет) : *чѣѡрдѣсѡ* (књ. четрдесет)

3.1.9. Појавом самогласника између два сугласника врши се упрошћавање неких сугласничких група:

беѣ (књ. бр) : *бѣрање* (књ. брање)
жен (књ. жн) : *ѡложѣница* (књ. положница)
ѡар (књ. пр) : *ѡарѡѡка* (књ. праћка)

Облици *бѣрање* и *ѡложѣница* појавили су се у ГС аналогично према облицима *берем* и *ѡложѣна*. Присуство самогласника *а* у првом слогу речи *ѡарѡѡка* може се објаснити утицајем самогласника из следећих слогова.

⁴⁵ В. нпр. П. Ивић, *О ѡвору Галиѡвских Срба ...*, стр. 140.

3.1.10. У примеру *йладнишиџе* изостала је метатеза, а у *йабар* (књ. граб) даљинска дисимилација је уклонила прво, а не друго *p*.⁴⁶

3.1.11. Има сугласничких група које се у ГС јављају, а којих нема у одговарајућим књижевним облицима:

- дј* (књ. д) : *лудје* (књ. људи)
- жњ* (књ. ж) : *жњейџа* (књ. жетва)
- јв* (књ. в) : *кајвез* (књ. гавез)
- лк* (књ. л) : *кобиљка* (књ. кобила)
- лн* (књ. л) : *бајалница* (књ. бајалица)
- лн* (књ. н) : *јуселница* (књ. гусеница)
- мб* (књ. б) : *октоомбџр* (књ. октобар)
- мљ* (књ. њ) : *самљуу* (књ. сањив)
- йљ* (књ. п) : *куйљайџ* (књ. купати)
- рл* (књ. л) : *урлар* (књ. улар)
- ри* (књ. ш) : *аршџу* (књ. ашов)
- ск* (књ. с) : *зимуска* (књ. зимус)
- йк* (књ. к) : *куйкурџк* (књ. кукурек)
- ћ'к* (књ. ћ) : *ораћ'ка* (књ. ораћа)
- цк* (књ. ц) : *ликџе* (књ. лице)
- ч'к* (књ. ч) : *кращ'ка* (књ. корач)
- шк* (књ. ш) : *ч'шика* (књ. чаша)

3.1.12. И најзад, да споменемо и неколико примера у којима ГС има групе од два сугласника, а у одговарајућим књижевним облицима налазимо групе од три или четири сугласника:

- зб* (књ. збр) : *избџраџ* (књ. избрати)
- јм* (књ. јмљ) : *узајмен* (књ. узајмљен)
- рм* (књ. рмљ) : *ојармен* (књ. ујармљен)
- ск* (књ. скв) : *йраска* (књ. бресква)
- йр* (књ. јтр) : *лојџра* (књ. лојтра)
- йр* (књ. нтр) : *којрабас* (књ. контрабас)
- йр* (књ. тстр) : *ошраја* (књ. отстрага)

3.2. Група од *йри* суласника — малобројна је. Оне се обично јављају у средини и ређе на почетку речи. Само у примеру *наксий* (поред *накрсий*) забележили смо групу од три сугласника у финалном положају.

3.2.1. На почетку речи забележили смо следеће групе од три суласника: *ждр, здр, сбр, свј, свр, скл, скр, смр, сйр, сйр, шкр, шйр, шйр*: *ждребе, здрака, сбранйшай, свјашйање, сврач'ак, склџнуџ, скрајник, смрад, сйрејши, сйрашило, шкрџфна, шйриџ, шйреф*.

⁴⁶ А. Белић, *Дијалекти* : . . . , стр. 136- 138; П. Ивић, *О говору Галишњских Срба* . . . , стр. 151- 152.

3.2.2. У средини речи забележили смо следеће групе од три сугласника: *бск, вск, ишиј, ждр, збр, зіл, зір, здр, змр, зир, јћ'в, јир, јси, ји'в, кси, лжи, лкн, лкс, лци, лск, лч'љ, мбр, мск, нил, нир, нск, нил, нир, нил, њск, њск, ржњ, рнф, рск, рси, рин, рши, скр, сил, сир, сив, сир, шкљ, шкр, шил, шши, шир: ајрен, амбријан, анрен, антиркриси, аустирински, андаржњувати, зриница, Баритић', бисиро, божанствен, винска, дэлжжик, друство, думрбвица, екскурсија, Енлџ, збвишио, избри, излани, изрџбаи, изирани, икра, исилау, исираши, јесенски, карнфил, кожокарски, конира, конски, куска, лојбески, мајстор, малч'љу, Маршиновски, нај'вџау, нај'вџау, незрџ, несирџ'а, ождреби, бисирана, ошкључ'и, биишиџа, џемски, џилско, џисирџа, џишира, џоздрџаи, џолски, џошкра'ом, џошлайи, размрџи, рбски, Сарабрски, сэлса, сэлце, свинско, срски, шрајшар, Турска, уждрџе, узилау, унилаи, ускрџак, цџи, ч'рсиу, ч'облжнџи, ч'овџански, шџерски.*

3.2.3. У приказаном материјалу из ГС забележили смо свега 61 групу од три сугласника: 13 на почетку, 47 у средини и 1 на крају речи.

На почетку речи, ове групе имају следеће структуре:

- звучни + звучни + сонант
- беззвучни + звучни + сонант
- беззвучни + сонант + сонант
- беззвучни + беззвучни + сонант.

Трочлане групе, забележене у средини речи, имају следеће структуре:

- звучни + беззвучни + сонант
- звучни + беззвучни + беззвучни
- звучни + звучни + сонант
- звучни + сонант + сонант
- беззвучни + сонант + сонант
- беззвучни + беззвучни + сонант
- беззвучни + беззвучни + беззвучни
- сонант + беззвучни + беззвучни
- сонант + беззвучни + сонант
- сонант + сонант + сонант
- сонант + сонант + беззвучни
- сонант + сонант + звучни
- сонант + звучни + сонант.

Сугласничка група од три сугласника у финалном положају има следећу структуру:

- сонант + беззвучни + беззвучни

Као први елемент трочлане групе најчешће се јавља сонант, затим беззвучни, а најређе звучни сугласник.

Ове групе имају следеће структуре:
 сонант + безвучни + безвучни + сонант
 безвучни + безвучни + безвучни + сонант

3.4. Анализом основних црта самогласника и сугласника ГС хтели смо само указати на архаични карактер овог говора, на специфични статус његових гласова, на стране утицаје и на све оно што би могло послужити онима који се другом приликом буду бавили истраживањем овог говора.

Садашњи ГС изложен је јаком утицају књижевног језика, првенствено преко школе, радија и телевизије, а и преко све чешћих директних контаката са носиоцима других српских говора нарочито са десне обале Дунава. У прве промене овог новог положаја ГС убрајају се свакако: померање акцента ка почетку речи, замена групе *чр* групом *цр* (у примерима типа *ч'рвѐн* — *црвен*), све ређа употреба вокалног *л*, прелаз сугласника *л* на крају речи и слога у *о* итд.

Архаични карактер ГС одупираће се још извесно време новијим утицајима, али ће морати, ту и тамо, попустити. Можда би интересантно било испитати начин прилагођавања говора новој ситуацији, као и начин прилагођавања књижевних облика фонетском систему говора, али то неће више бити онај ГС који смо испитивали пре двадесетак година.

МОРФОЛОГИЈА

ГРАМАТИЧКЕ КАТЕГОРИЈЕ (РОД, БРОЈ, ПАДЕЖ)

4. У ГС постоје следеће врсте речи: *именице*, *иридеви*, *заменице*, *бројеви*, *илајоли*, *ирилози*, *иредлози*, *везници* и *узници*.

Грамматичке категорије: *род*, *брсј* и *иадеж* садрже већи број специфичних особина.

4.1. Пошто смо поглавље о именицама раније објавили (в. § 0.3.), навешћемо овде само неколико основних особина, нарочито из разлога што се специфичност статуса граматичких категорија најбоље огледа код именица.

4.1.1. У ГС постоје извесна колебања у роду. Неке именице женског рода, које се завршавају на сугласник, могу бити и мушког рода⁴⁹: *ијаја* *блесит* и *ијеј* *блесит*, *ијаја* *јесен* и *ијеј* *јесен*, *ијаја* *кај* и *ијеј* *кај*, *ијаја* *кос* и *ијеј* *кос*, *ијаја* *крв* и *ијеј* *крв*, *ијаја* *ић*⁵⁰ и *ијеј* *ић*⁵⁰, *ијаја* *и́моћ*⁵⁰ и *ијеј* *и́моћ*⁵⁰.

Неке именице средњег рода могу бити и мушког рода⁵⁰: *ио* *белило* и *ијеј* *белило*, *ио* *брашно* и *ијеј* *брашно*, *ио* *дрво* и *ијеј* *дрво*, *ио* *јаре* и *ијеј* *јаре*, *ио* *Дуге* и *ијеј* *Дуге* итд.

Речи *лажара* и *мушиерија* могу бити мушког и женског рода, у зависности од контекста у коме се јављају.

Има речи које су у ГС женског рода, а у књижевном језику мушког рода: *бураја* (књ. бураг), *зрака* (књ. зрак), *лиша* (књ. лишај), *обода* (књ. обод), *оплећка* (књ. оплећак), *папоња* (књ. папоњак), *скраљушиа* (књ. крљушт), *свишка* (књ. свитак), *тигања* (књ. тигањ). Има и обратних случајева када је једна реч у ГС мушког, а у књижевном језику женског рода: *додолóј* (књ. додола), *и́бод* (књ. повода), *рер* (књ. рерна), *иширани* (књ. штранга) итд.

⁴⁹ А. Велић, *Дијалектии* . . . , стр. 305; Миливој Павловић, *Говор Срепичке Жупе* . . . , стр. 159--160.

⁵⁰ Б. Даничић, *Исјорија облика* . . . , стр. 8.

Наставке за множину *-е, -еве, -ове* треба сматрати архаизмима.⁵²

Појава наставка *-еве* или *-ове* није условљена природом претходног сугласника⁵³: *бик* — *бикове*, *раљ* — *раљове*, *зној* — *знојове*, *бич'* — *бич'еве*, *круї* — *круїеве*.

Наставак за множину може се додати целом наставку за једнину: *ваїа* — *ваїадове*, *заду* — *задуове* или теми речи: *шура* — *шур* + *ове* > *шурове*. Иако је реч *бламе* специфичан облик за ГС, у множини употребљава се само њена варијанта *бламен* + *ове* > *бламенове*.

Наставци за множину именица женског рода:

-е: *алаїи́на* — *алаїи́не*, *ара́ма* — *ара́ме*, *арїи́ја* — *арїи́је*, *би́ика* — *би́ике*, *бра́два* — *бра́две*, *бу́са* — *бу́се*, *и́исма* — *и́исме*; аналогјом према овим облицима, наставак *-е* долази и код именица женског рода које се у номинативу јединице завршавају на сугласник: *бóлесї* — *бóлесїе*, *лудосї* — *лудосїе*, *ниї* — *ниїе*, *їóмоћ'* — *їóмоћ'е*, *радосї* — *радосїе*, *сївар* — *сїваре*;

-и: ретко се сусреће: *костї* — *костїи*, *крв* — *крви*, *јесен* — *јесени*, *веч'ер* — *веч'ери*;

-ове: само у неколико примера: *каї* — *каїове*, *крам* — *крамове*, *їећ'* — *їећ'ове*.

Наставци за множину именица средњег рода:

-а: *белило* — *белила*, *билó* — *била*, *бљудо* — *бљуда*, *бра̀шно* — *бра̀шна*, *бр̀дло* — *бр̀дила*, *бр̀до* — *бр̀да*, *цедило* — *цедила*;

-на: *бр̀еме* — *бр̀емена*, *їме* — *їмена*, *семе* — *семена*, *ї́еме* — *ї́емена*;

-їа: сусреће се не само код именица које су припадале старој теми *-ї-*, већ и код других именица средњег рода:⁵⁴ *буре* — *буреїа*, *друле* — *друлеїа*, *ждребе* — *ждребеїа*, *јаре* — *јареїа*, *куцуле* — *куцулеїа*, *ликуе* — *ликуеїа*, *маање* — *маањеїа*, *окце* — *окцеїа*, *їић'е* — *їић'еїа*, *їóље* — *їóљеїа*, *їсе* — *їсеїа*, *сїакло* — *сїаклеїа*, *їелé* — *їелéїа*, *їа́не* — *їа́неїа*;

-са: сачуван је само у речи *ч'удо* — *ч'удеса*.

Сугласници *н, с, ї* јављају се у падежним наставцима, те их можемо сматрати саставним деловима парадигме.⁵⁵

Именица *уво* има два множинска облика: *ува* и *уши*, а облик *óч'и* множина је за *óко*.

Забележили смо у ГС и неколико речи које могу имати више облика за множину:

— именице мушког рода: *влас* — *власи* — *власове*, *кани́ар* — *кани́ари* — *кани́аре*, *лаїи́ур* — *лаїи́ури* — *лаїи́уре*, *їуїудеїи* — *їуїудеїи* — *їуїудеїиове*, *рої* — *рбзи* — *рбїове*;

⁵² А. Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. I: *Речи са деκлинацијом*, Београд, 1969, стр. 12.

⁵³ А. Белић, *Дијалекти ...*, стр. 318; П. Ивић, *О говору Галипољских Срба ...*, стр. 178; Emil Petrović, *Graini sarajevitelj ...*, стр. 157-159.

⁵⁴ П. Ивић, *О говору Галипољских Срба ...*, стр. 187; А. Белић, *Дијалекти ...*, стр. 326.

⁵⁵ А. Белић, *Историја ... деκлинација ...*, стр. 28.

- именице женског рода: *јесен* — *јесени* — *јесене* — *јесење*;
 — именице средњег рода: *окце* — *окца* — *окцеџа*.

Има случајева када се, у обичном говору, множина изражава једним: *Свинич'ан воли ібста. Он је бил у рай ирбишу Турч'ину. Паор и овч'ар форї іма іосал.*

Именица *сирак* има у једнини два значења „бедник” и „сироче”. Хомонимија се у множини губи: *сираци* „бедници” и *сироч'џа* „сирочићи”.

Само именица *ч'овек* има други лексем за изражавање множине: *лудје*, али се уз бројеве користи и множински облик ове речи: *ч'овеки*: *Сам видѣл м'ладу ч'овеки. Су дошли с'мо ч'овеки.* Но, кад год се не одређује тачан број људи, већ се изражава мноштво, гомила људи, онда се увек користи реч *лудје*: *Драїи мој, м'ало лудје су коно ии. Дошло је м'ло лудје.*

4.1.3. Падежни систем ГС знатно је упрошћен у поређењу са књижевним језиком. Губљење падежних облика води порасту улоге предлога у синтакси падежа.

Процес упрошћавања падежног система познат је свим српским говорима у југоисточној Србији и он се приписује утицају балканских несловенских језика.⁵⁶

Облике за номинатив једнине и множине дали смо на претходним страницама. Задржаћемо се овде на облицима осталих падежа.

4.1.3.1. Генитив једнине иде само уз предлоге *до*, *из*, *мес'мо*, *од*, *іре*.

Именице мушког рода које се у Нјд завршавају на *-а* имају у Гјд наставак *-е*, а све остале именице мушког рода примају наставак *-а*: *Сам донѣсал букв'ар од м'јта браїта; Манул се од дув'на; Сваки іуш дош'л іре руч'ка; Од сл'аме од ов'ска се ч'іну шешире; од м'јта коња; од м'јта друїара; іосирешка, Колаја; јуна, задуа; акова; врја; слуіе* итд.

Забележили смо и облике: *Јаїо іа М'кро; Јаїо іа друїар*. Аналогичном према овим облицима постали су и следећи примери: *Нема іа М'рко; Нема іа друїар*, иако негација тражи генитив.

Именице женског рода које се у Нјд завршавају на сугласник, имају у Гјд наставак *-а* (као и именице мушког рода), док оне са наставком *-а* у Нјд, примају наставак *-е*: *Буре је іук'л од ш'ше; Сам добил од маме; На мес'мо іише іска . . .; Пешар је блан од јев'ише; Твоја іска је іор'е іже сесире; Те собл'екал до кош'л'е; Дош'л из с'бе; Оваја је іска жен'е; од бл'ес'та; од іећ'а* итд.

Именице средњег рода које се у Нјд завршавају на *о-* и део оних које се завршавају на *-е* имају у генитиву наставак *-а*; именице које у једнини имају наставак *-е*, а у Нмн наставак *-на*, *-са*, *-џа* имају у Гјд исти наставак као и у Нмн: *-на*, *-са*, *-џа*: *Те іоздр'ав'ам из срца; од де-шеїа; од іме'на; од сел'а; од ч'уд'са.*

⁵⁶ Иван Поповић, *Историја . . .*, стр. 128; А. Белић, *Дијалекти . . .*, стр. 294; А. Белић, *Галички дијалекти . . .*, стр. 165.

Облици за Гјд замењени су, у већини случајева, облицима других падежа. Посесивни генитив замењен је посесивним дативом: *Оваја је њма деиџиу; лајање њсеиу*. Остали облици генитива могу бити замењени облицима акузатива: *Манул се од њић'е; Он је вић'ен од цело село; Те њбзнам јошиџе од деиџиство*. У говорима у којима се упрошћава падежни систем прво нестају генитив и локатив.⁵⁷ Иначе, облици са дативом најбоље су сачувани у зависним временским и начинским реченицама и у заклетвама.⁵⁸

4.1.3.2. Датив једине долази само без предлога.

Именице мушког рода које се у Нјд завршавају на *сугласник*, на један од самогласника *-е, -и, -у*, на полувокал *-у* или на слоготворно *р*, имају у Дјд наставак *-у*: *Дај ч'овеку; Дај Колају (и Колаје); јуну, задуу; акову; врју*.

Именице мушког рода које се у Нјд завршавају на *-а* или на *-о* имају у Дјд наставак *-е*: *Ја сам Марке сесџра роћ'ена; Дам слује; Дам џаиџе*.

Именице женског рода које се у Нјд завршавају на *-а* имају у Дјд наставак *-е*, а оне чији се основни облик завршава на сугласник добијају наставак *-у*: *Марије је било драџо; Је њишад ч'есиџо фамелије; Мама сам дал; Дај Марије; Дај девоке; косџу; крџу; вџчу; њџ'у*.

Именице средњег рода које се у Нјд завршавају на *-о* или *-е*, имају у Дјд наставак *-у*: *ч'елу, свону, њић'у, селу*. Оне чији се основни облик завршава на *-е* а у Нмн имају наставке *-на, -са, -џа*, добијају у дативу наставке *-ну, -су, -џу*: *имџу, буреџу, деиџиу, ч'удџу, дрџиу*. Аналогичном према овим облицима, наставак *-џу* добија и именица *село*: *селџиу* (поред нормалног облика *селу*).

Споменули смо да у ГС постоји и посесивни датив који се гради помоћу наставка *-у* (код именица мушког и средњег рода). Овај датив обухвата и облике којима се не изражава посесивност: *До на крају џма месецу; Силази низ брџу; њрџиу Турџину* итд.

Глаголи који означавају правац глаголске радње захтевају предлог *камо*. Пошто се у ГС датив јавља само без предлога, место облика за датив долазе облици за акузатив уз овај предлог: *Идем камо њџи'ер; Ла да џе видим камо леџо*. Аналогичном према овим конструкцијама, у говору се јављају и примери типа: *Идем камо мама*.

4.1.3.3. Акузатив једине најбоље је сачуван. Осим својих функција, Ајд преузео је функције Лјд и део функција Г, Д и Ијд.

Акузатив може бити без предлога или са једним од следећих предлога: *брез, камо, на, низ, у, за*.

⁵⁷ А. Белић, *Дијалекти ...*, стр. 337; Миливој Павловић, *Говор Срепичке Жуње ...*, стр. 161, 165.

⁵⁸ М. Стевановић, *Баковачки говор ...*, стр. 143.

Именице мушког рода имају два облика за Ајд: један за именице које означавају жива бића и други за оне које означавају предмете (или било што друго).

Именице које означавају жива бића имају у Ајд наставак *-а*, а све остале имају облик једнак са Нјд: *Видим ч'овека; Сам њи д'елсан један буквар лей; Ошвори њен'ер; Нбси воду за коња; Идем брез оршакá; узми нож; Иде на њосáл; Дóђ'и у њешáк.*

Именице женског рода које се у Нјд завршавају на *-а* имају у Ајд наставак *-у*, а оне које се завршавају на сугласник имају такав облик и у Ајд: *Пуш'ује јену недељу д'ана; Он д'ину њжу; Деш'е узме јáболку; Болувáл јену њбину д'ана; Сам уч'ин'ул на фр'ишку руку; Идем у ч'кóлу; Прóђ'и њрез ш'уму; Навал'и ѓа на крáн'у; Фр'ли њушку; фуруну; деуку; жену; Ја сам њраж'ил њбоћ' од мој ор'иаци; Навал'и ѓа на њећ; Њсе узел кос* итд.

Именице средњег рода имају облик Ајд са њиховим основним обликом: *Видим селó; Идем у селó; Се об'еси у дрвó; Он не ч'ује на јено úво.*

Осим примера у којима је очуван стари наставак за локатив, у свим осталим случајевима место локатива долази акузатив⁵⁹: *Сам бил у Тамншвар; Сам бил у ч'кóлу; Ја жив'им у Свиницу; У ш'уму је луф'и здрау; Он скáка на јену нóиу; Он је њојав'ил м'л'био ч'ес'и с'ир'ема л'удје с'иáри; Ми жив'имó у њријáш'ельс'тво.*

Ајд долази и место Ијд, нарочито код именица средњег рода и ређе код осталих: *Га удрил из свóнце; Под ас'иáл се њрáли децá; Дан за д'ан њрóђ'е; Њ'ему свáки њуш' му њило за руку; Вáјка за мáму; из млекó; из с'ир'е.*

4.1.3.4. Инструментал јединине долази само уз предлог *из* (и његове варијанте *ис*, *иж*) који одговара књижевном *с*, *са* и има са њима исто порекло: *сэ > сэс > сис > ис > из*.

Именице мушког рода имају у Ијд наставке *-ам*, *-эм*, *-ом*. Код већине ових именица инструментал се завршава на *-ам* или *-эм*. Наставак *-ом* јавља се код малог броја именица и то углавном код именица мушког рода чији се основни облик завршава на самогласник. Ево неколико примера:

-ам: Се с'иáви кáмен ис кáменам, а да се не с'иáви ч'овек ис ч'овекам; из шнајдерам; из музикáнцáм; из М'илошáм; из кóњáм; из аршóвáм;

-ом: Идем из шáш'ом; Појáвим ис њрс'иом; Ис њлу'иом оремó; слу'иом; Колáјом; кл'уч'ом;

-эм: Ноћ'ом се њкр'ивáмо из јбр'энэм; Ч'колáр улéзе из букварэм; Залéпен ис кáлэм; с'иáр'цэм; нóжэм; мр'ивáкэм; ор'шакэм; из њр'ицэм;

Именице женског рода чији се основни облик завршава на самогласник имају у Ијд наставак *-ом*, а оне које се завршавају на сугласник

⁵⁹ М. Стевановић, *Баковачки њовор . . .*, стр. 145; Иван Поповић, *Ис'торија . . .*, стр. 135.

имају наставак *-ам*: *Пије вино из ч'ашком; Он је задоби́л из јакб'ом ње-
івоом; Је ілаіти́л из ілаво́м; Га удри́л из віло́м; Ова́ја іжа је уч'инеі́а из
му́ком; Јемо млі́о из кашо́м, из ійі́ом; Он је бил и жене́ом; ко́шам; краве́м;
іећ'ам.*

Као што смо напоменули, именице средњег рода немају наставке за Ијд, место њих долазе облици за Ајд.

У једнини постоји јак процес губљења падежних наставака и њихове замене облицима за акузатив који тежи да постане општи падеж једнине, као што постоји општи падеж у множини.

4.1.3.5. Споменули смо да је у ГС локатив замењен акузативом. Забележили смо ипак неколико примера именица женског рода са старим наставцима за локатив уз предлоге *о* и *іо*: *Удри́л из ілаво́м о сіене́; Он се ші́іта іо мва́де; Је шіо́арно да ідеи іо ібмрч'ине.*

Од именица мушког рода, само именица *іуі* има наставак за локатив у реченицама типа: *Мокање іду іо іуіу́; Ідем іо іуіу́ из шіі́іом.* Сматрамо да су то наставци за локатив⁶⁰ и не за датив из разлога што се у ГС датив гради само без предлога.

4.1.3.6. У множини падежни систем је у многоме једноставнији. Овде постоје само два облика: један за датив и један општи падеж једнак са Нмн, који замењује све остале падеже.

4.1.3.7. Датив множине чува кратке старе наставке, без финалног самогласника: *-ам, -ем, -им*.⁶¹

Именице мушког рода које у Нмн имају наставак *-и*, добијају у Дмн наставак *-им*, а све остале именице мушког рода наставак *-ам*: *Давам во́ду коњі́м; Дај буква́р ч'коларі́м; іаорі́м; лудја́м (и лућ'а́м); іосі́одам; іраіуна́м; калу́іовам.*

Именице женског рода које у основи садрже самогласник *е* добијају у Дмн наставак *-ам*, а све остале наставак *-ем*: *бóлесі́ам; дівка́м; іећ'ам; ре́кам; жене́ам; Дам во́ду краве́м и ко́зем.* Именице женског рода које се завршавају на сугласник имају исте наставке као и именице мушког рода: *бóлесі́ам, ко́сіим.*

Именице средњег рода имају у Дмн наставак *-ам*: *Дам во́ду іі-
мић'ам; де́цам; імена́м; се́лам.*

4.1.3.8. Општи падеж⁶² јавља се место генитива, акузатива, инструмента и локатива множине. Функције падежа означају било предлози било синтактичке конструкције са прилозима или бројевима. Општи падеж нема посебне наставке, он је једнак облицима за НАмн.

⁶⁰ Миливој Павловић, *Говор Срепечке Жује* . . . , стр. 165; П. Ивић, *О іовору Галијољских Срба* . . . , стр. 171; М. Стевановић, *Ђаковачки іовор* . . . , стр. 106; А. Белић, *Дијалекти* . . . , стр. 337.

⁶¹ А. Белић, *Дијалекти* . . . , стр. 337; Р. Ivić, *Die serbokroatischen Dialekte* . . . , стр. 277.

⁶² Миливој Павловић, *Говор Срепечке Жује* . . . , стр. 162–163, 169; Маринко Станојевић, *Северно-іимочки дијалекти* . . . , стр. 390.

4.1.3.9. Генитив множине изражен је општим падежом испред којег долазе предлози *без, од*, прилози за начин *мало, мало* или неки број.

Именице мушког рода: *Он бил фрљен од лудје; Има млоіо синове; Има млоіо бубоњи; Прбишал један облак вајци; Се іродава месо од вејрове; Је сшал браз іреішељи; Вбї'е се скршило од вејрове.*

Именице женског рода: *Сам куйіл седам іара цийеле; Има млоіо девке; јабалке; іже; кокбише.*

Именице средњег рода: *Има млоіо імена; од іраци.*

4.1.3.10. Акузатив множине изражен је општим падежом испред којег долазе предлози *у, за, уз, ірез, іо* или један од глагола типа *видим, іскам* итд.

Именице мушког рода: *Пушкарі бейу уз бреіове; Видим коњи; зајул; синове.*

Именице женског рода: *Ібили мокањи іо девке; Прбї'имо ірез шуме; Вода іеч'е іо іадіне; Видим жене.*

Именице средњег рода: *Видим села; деца; дрва; објала.*

4.1.3.11. Инструментал множине изражен је општим падежом испред којег долази предлог *из (ис, іж)*.

Именице мушког рода: *Скоч'или из ножеве; Ишал іо собе ис велики кораци; Је вревил из іреішељи њеіови; Николіко дана је радил из оршаци; из коњи; из лудје.* Архаични облици Имн имају исте наставке: *(ис) кораци, (из) іреішељи* итд. У овом случају не може бити речи о чувању архаичних облика за инструментал јер наставак *-и* забележен је само код именица мушког рода које имају исто тај наставак и у Имн.⁶³

Именице женског рода: *Лудје іду ис коч'іје; Она убрисала оч'і из рупке; Бреіови су іокривени из шуме; Іду ідори из ірајсше на раме.*

Именице средњег рода: *Ја радил из дрва; Је бил из ждрібейша; из свбница.*

4.1.3.12. Локатив множине изражен је општим падежом испред којег долазе предлози *у, іо* (као и код Амн): *У собе је било јакі шбїло; Сам радил іо фабрике; Сам живеіл іо іже шуї'е; Он ниде излзми врамнци іо собе* итд.

4.1.3.13. Вокатив није прави падеж. Иначе, он се ретко и употребљава у ГС, нарочито код именица које означавају предмете (или било што друго). Нешто чешће може се забележити код именица типа: *дедо, шјјко, мамо* итд.

Именице мушког рода чији се основни облик завршава на један од сугласника: *б, в, і, д, ж, з, л, м, н, њ, ш*, на један од самогласника: *е, и, о, у* или полувокално *у*, имају облик за вокатив једнак са обликом за номинатив. Именице које се завршавају на мек сугласник или на један од сугласника *к, р, с, ц, ч, њ, ш* или слоготворно *р*, имају у вокативу наставак *-у*, а оне које се завршавају на *-а* примају наставак *-о*:

⁶³ П. Ивић, *О іоворима Банаша . . .*, стр. 149; А. Белић, *Историја . . . деклинација . . .*, стр. 7.

алай̄, ам, ба̄рин, беле̄ итд.; *амбарӯ, амејӯ, бир̄иашӯ, борцо̄нӯ, бркач'ӯ, брусӯ, кић'ӯ, месецӯ, њиринц'ӯ; дедб, ша̄јко, слѹ̄ио* итд.

Именице *бра̄и* и *јос̄ѡдин* имају у вокативу наставак *-е*: *бра̄ӣе, јос̄ѡд̄ине*, а именице *Вла, вр* и *ва̄ша* имају у вокативу облике: *Вла̄јӯ, вр̄јӯ, ва̄ша̄фу*; (*ва̄ша < ва̄шаф > ва̄шафу*).

Да се не би дошло до хомонимије са деминутивним обликом *ај-дѹч'е*, вокатив за *ајдук* је *ајдукѹ*.

Именице женског рода чији се основни облик завршава на сугласник имају облик за вокатив једине једнак њиховом основном облику, док оне које се завршавају на *-а* добијају у вокативу наставак *-о*: *бблест̄и, крв, њећ', ба̄бо, дѹко, жѣно* итд.

Именице средњег рода имају вокатив једнак са њиховим основним обликом.

Вокатив множине врло се ретко употребљава. Јавља се у неким екскламативним реченицама и има исти облик са Нмн уз напомену да се мења интонација речи.

Именица *деца̄* има у вокативу наставак именица женског рода *-е*: *деца̄е*, место очекиваног *-о*.⁶⁴

4.1.3.14. Особне именице имају исте наставке у падежима као и заједничке, а имена страног порекла прилагодила су се морфолошком систему ГС.

4.1.3.15. Из приказаног материјала о падежном систему у ГС, прозилазе његове основне црте.

Именице мушког рода имају у једнини наставке за номинатив, генитив, датив, акузатив, инструментал, а делимично и за вокатив и локатив. Постоји јака тенденција замене вокатива номинативом. Оне које се завршавају на *-а* мењају се као именице женског рода на самогласник.

Именице женског рода имају у једнини наставке за номинатив, генитив, датив, акузатив, инструментал, а делимично и за вокатив и локатив. Оне које се завршавају на сугласник, мењају се као именице мушког рода.

Именице средњег рода имају у једнини наставке за номинатив, генитив, датив и акузатив. У ствари овде постоје само три облика јер је акузатив једнак са номинативом.

У множини постоје само два облика: за датив и за општи падеж који је у ствари облик за НАмн.

Именица *Дуне* „Дунав” има две промене: једну за средњи род: *Дуне, Дуней̄а, Дуней̄иу, Дуне* (као и: *буре, буре̄ӣа, буре̄ӣу, буре*) и другу за мушки род: *Дуне, Дуне̄ја, Дуне̄ју, Дуне, Дуне̄јам, Дуне̄ју; Су узели рибу из Дуне̄ја; Иду њо Дуне̄ју* (као и: *акѡу, аков̄а, аков̄у, акѡу, аков̄ам*).

⁶⁴ Emil Petrovici, *Graiul carașovenilor ...*, стр. 155.

Падежни систем ГС садржи неколико архаизама⁶⁵: наставци *-е, -еве, -ове* у Нмн именица мушког рода; *-е* у ДЛЈд именица женског рода; *-ам, -ем, -им* у Дмн именица мушког, женског и средњег рода.

4.1.3.16. Именице ГС имају две врсте промене:

Првој промени припадају именице мушког рода које се у Нјд завршавају на сугласник, на један од самогласника: *е, и, о, у*, полувокал *у* и слоготворно *р*, затим именице женског рода на сугласник и све именице средњег рода.

Једнина

а) Именице мушког рода

Н *-ø*
Г *-а*
Д *-у*
А *-ø, -а*
И *-ам, -ем, -ом*
Л = А или *-у*
В *-у, -е, или = Н*

б) Именице женског рода

НАВ *-ø*
Г *-а*
Д *-у*
И *-ом*

в) Именице средњег рода

НАВ *-е, -о*
Г *-(ӣ)а, -(н)а, -(с)а*
Д *-(ӣ)у, -(н)у, -(с)у*

Множина

а) Именице мушког рода

општи падеж: *-а, -е, -еве, -ове, -и, -ови, -уве, -(с)и*
Д *-ам, -им*

б) Именице женског рода

општи падеж: *-и, -ове*
Д *-ам, -ем*

в) Именице средњег рода

општи падеж: *-а, -(н)а, -(ӣ)а, -(с)а*
Д *-ам*

Другој промени припадају именице мушког и женског рода које се у Нјд завршавају на *-а*.

Једнина

Н *-а*
Г *-е*
ДЛ *-е*
А *-у*
И *-ам, -ем, -ом*

⁶⁵ А. Белић, *Историја... деклинација...*, стр. 7, 27–28, 37; Emil Petrovici, *Graul carăşovenilor...*, стр. 155–164.

Множина

општи падеж: *-е*

Д *-ам* (за мушки и женски род)

-ем (за женски род)

Именице женског рода *масѝ, косѝ, крв*, које су припадале старој основи кратког *-и-*, чувају делимично и старе наставке:

НАВ *масѝ, косѝ, крв*

ГД *масѝи, косѝи, крви*

И *масѝа, косѝа, крва*.

Паралелно са овим облицима, у говору постоје и облици са наставцима карактеристичним за прву промену: *масѝ, масѝа, масѝу, масѝом* који имају ширу употребу од поменутих архаичних облика.

ЧЛАН

5. Ово је једини српски говор у Румунији који има члан. Забележили смо га само код описних придева и код редних бројева од један до десет (када врше функцију придева).

Члан је постпозитиван и има следеће облике:

-јен за мушки и средњи род једнине

-на за женски род једнине

-ни за мушки и средњи род множине

-не за женски род множине

Једнина

Мушки и средњи род

добѝр > *добри* + *јен* > *дѝбријен*⁶⁶

млад > *млади* + *јен* > *младијен*

здрау > *здрави* + *јен* > *здравијен*

Женски род

добра + *на* > *добра̀на*

млада + *на* > *младана*

здрава + *на* > *здравана*

Множина

Мушки и средњи род

добри + *ни* > *дѝбрини*

млади + *ни* > *младѝни*

здрави + *ни* > *здравѝни*

⁶⁶ Уп. А. Белић, *Дијалекти* ... 411, 455—456; Маринко Станојевић, *Северно-италијански дијалекти* ... , стр. 403.

Женски род

добре + не > добрене

младе + не > младење

здраве + не > здравене

Иако се у обичном говору одређени облик описних придева веома ретко сусреће, код чланованих облика мушког и средњег рода једине нема неодређених описних придева.

У ГС граматичка категорија рода добро је сачувана. Код придева губе се облици за средњи род у корист облика за мушки род, те су се и члановани облици уједначили. Сасвим се ретко може забележити и наставак за средњи род -о: *лејо дејје*, али се и у овим случајевима чешће прилази облицима мушког рода: *леј дејје*. То исто важи и за члановане облике: *лејоно дејје*, али чешће *лејијен дејје*. Исто тако: *белмијен* м. и ср. р., *белана* ж. р., мн. *белини* м. и ср. р., *белене* ж. р., *беснијен*, *беснана*, мн. *беснини*, *беснене*, *блажнијен*, *блажнана*, мн. *блажнини*, *блажнене*, *бледџвијен*, *бледџвана*, мн. *бледџвини*, *бледџвене*, *ч'рњијен*, *ч'рнана*, мн. *ч'рњини*, *ч'рнене*, *длџијен*, *длџана*, мн. *длџини*, *длџене*, *дебелијен*, *дебелана*, мн. *дебелини*, *дебелена*, *фрџијен*, *фрџикана*, мн. *фрџикини*, *фрџикене*, *јолана*, мн. *јолини*, *јолене*, *мџнџкијен*, *мџнџкана*, мн. *мџнџкини*, *мџнџкене*, *нискијен*, *нискана*, мн. *нискини*, *нискене*, *сџаријен*, *сџарана*, мн. *сџарини*, *сџарене*, *шџнџкијен*, *шџнџкана*, мн. *шџнџкини*, *шџнџкене*, *увабењијен*, *увабенана*, мн. *увабенини*, *увабенене*, *великијен*, *великана*, мн. *великини*, *великене*, *високијен*, *високана*, мн. *високини*, *високене*, *жџивијен*, *жџивана*, мн. *жџивини*, *жџивене*.

Као узорак деклинације наводимо:

	м. р.	ср. р.	ж. р.
Нјд	лепијен	лепијен и лепоно	лепана
Гјд	лепонога	лепонога и лепоно	лепоној
Дјд	лепоному	лепоному	лепоној
Ајд	= Н или Г	= Н	лепоноу
Вјд	= Н	= Н	лепоно
Ијд	= Г	= Г	лепоном
НАмн	лепини	лепини	лепене
Дмн	лепиним	лепиним	лепенем

5.1. Поменули смо да и редни бројеви од један до десет имају и члановане облике⁶⁷: *јџвијен*, *дрџијен*, *шрџијен*, *ч'еиврџијен*, *јџијен*, *шџџијен*, *сџдмјен*, *бсмијен*, *девејијен*, *десејијен*. Од једанаест и надаље постоје само нечлановани облици: *јединџестџи*, *дванџестџи* итд.

5.2. Утицајем румунских модела честе су синтагме с бројем *један* у функцији неодређеног члана: *Једџн дџн је ч'инџл једџн јџрџџи велики у јџџ'*; *И ју набили у јџдну велику јџлџџу*; *И он се ч'инџл једџн велики ч'овџк*; *Она је лџџџџ једџн јџнџ џомџли*; *Ч'а шџрџџа да уч'џне јџну велику јџџџу*; *Маџкар да му даџу једџн најсџџџр кон'*; *Ако се види јџџџа једџн јџнџџџ ч'рн*.

⁶⁷ Уп. Мате Храсте, Чакавски дијалекатџ оспџрџа Брача, СДЗБ, X, 1940, стр. 52.

5.3. Има и случајева када је члановани облик замењен перифразом: *Ии шџа, шеј ишио је бил йосифомашан, је йошџл; С-одаберу јџџи, кџџи су дџџри; Овџја, ишио су белџ, се мџџу мџло у ишиџрк.*

5.4. При анализи члана у словенским језицима (и дијалектима) А. Белић,⁶⁸ а касније и Иван Поповић⁶⁹ везују његово порекло за балкански супстрат. Према Ивану Поповићу потстицај за развој члана треба тражити у несловенским балканским језицима, у новогрчком, румунском и народном латинском језику из којег се касније развио румунски језик.

Има истраживача (тако нпр. Иван Гџљџбов⁷⁰, Љ. Милетић⁷¹, Борис Симеонов⁷² и други) који сматрају да је постпозитивни члан специфична појава бугарског језика.

Када су у питању „прелазни говори”, неки истраживачи⁷³ сматрају да је у питању македонски утицај, а други појаву ове морфолошке категорија објашњавају моделима бугарског језика.⁷⁴

Ова мишљења, и многа друга, не могу нам бити од користи при објашњењу порекла члана у ГС. Овај, типично прелазни говор, развио је сопственим средствима ову граматичку категорију према моделима језика са којима је долазио у контакт.

У стручној литератури нашли смо само један јужнословенски говор⁷⁵ у коме је постпозитивни члан забележен само код описних придева, при чему се сматра да је раније постојао и код других врста речи. У другим јужнословенским говорима⁷⁶ замена чланованих облика нечланованим не зависи од врсте речи, што би значило да дотична појава има општи карактер. Ни са једном од ових ситуација не можемо упоредити специфични статус члана у ГС.

5.5. Као што је познато, у српскохрватском књижевном језику (и у већини његових дијалеката), описни придеви имају два облика, одређени и неодређени. У падежима, та два облика имају различите наставке: неодређени: *леј, леја, леју* итд.; одређени: *леји, лејоја, лејоме* итд. Исте наставке имају и облици за средњи род. Разлика између одређених и неодређених облика придева женског рода врши се кванти-

⁶⁸ А. Белић, *Дијалекти...*, стр. LXX.

⁶⁹ Иван Поповић, *Историја...*, стр. 60–62.

⁷⁰ Иван Гџљџбов, *Проблемат за члена в бџларски и румџнски език*, БАН, Софија, 1962.

⁷¹ Љ. Милетић, *О џлани и бугарском језику*, Загреб, 1889.

⁷² Борис Симеонов, *Членната форма в преходните говори*, Езиковедско-етнографски иследования в памет на академик Стојан Романски, Софија, 1960, стр. 379–392.

⁷³ Нпр. А. Белић, *Дијалекти...*, стр. 445–446.

⁷⁴ Борис Симеонов, *Членната форма...*, стр. 390, 397; Љ. Милетић, *О џлани...*, стр. 44 и следеће.

⁷⁵ Ст. Младенов, *Кџмџ вџпроса за езика и националната принадлежност на Ново Село (Видинско)*, Сборникџ за народни умотворения, наука и книжнина, XVIII, Софија, 1901, стр. 471–506; Максим Сл. Младенов, *Говорџт на Ново Село Видинско*, Софија, 1969, стр. 66.

⁷⁶ Божо Видоески, *Кумановскиоџ џовор...*, стр. 151.

тетом и квалитетом акцента⁷⁷: кратки облик: *зелѣна, зелѣне, зелѣнѡј, зелѣну*, итд.; дуги облик: *зелѣна̄, зелѣне̄, зелѣнѡ̄ј, зелѣнӯ* итд.

На почетку поглавља о фонетици и фонологији поменули смо да се акценат у ГС не разликује по квантитету и квалитету и да су се дуги вокали скратили, а то значи да је нестало ознаке дистинкције између одређених и неодређених придева женског рода. Са друге стране, у говору се нису сачували ни наставци неодређених придева мушког и средњег рода. Све ове промене изазвале су бркање одређених и неодређених придевских облика.

Појава постпозитивног члана код описних придева у ГС била је проузрокована баш том унутрашњом потребом овог говора за дистинктивном ознаком одређених придева у поређењу са неодређеним. Зато и сматрамо да се члан у ГС није налазио и код других врста речи. У овом случају не ради се о чувању члана само код описних придева већ о његовој појави само код описних придева.

5.6. Постпозитивни члан у ГС развио се од показне заменице *онѡ*:
леји † *онѡ* > *лејион* > *лејиѡн*⁷⁸ > *лејиѡн*⁷⁹
леј † *оноѡ* > *лејоноѡ*
леј † *оному* > *лејоному*

Да се је члан развио од личне заменице *онѡ*, члановани придеви имали би следеће падежне облике:⁸⁰

леји † *онѡ* > *лејион* > *лејиѡн* > *лејиѡн*
леј † *еѡ* > *лејеѡ*
леј † *ему* > *лејему*.

Члановани придеви долазе уз именице које именују жива бића или предмете који се, углавном, не налазе у непосредној близини субјекта, и именују временски удаљеније глаголске радње. Од три серије показних заменица (*овѡ, ѡѡ, онѡ*), сementички најближа овом контексту јесте заменица *онѡ*, а то је и главни узрок што је од ње образован постпозитивни члан у ГС.⁸¹

ПРИДЕВИ

6. У ГС забележили смо описне, присвојне и градивне придеве.

6.1. Описне придеве анализирали смо у једном од наших раније објављених прилога (в. § 0.3), а овом приликом ћемо споменути само неколико њихових основних црта:

⁷⁷ Јован Л. Вуковић, *Акцентаи говора Пиве и Дробњака*, СДЗб, X, 1940, стр. 274.

⁷⁸ Појава сугласника *ј* између самогласника *и—о* обична је фонетска особина ГС: *радијо* (књ. радио).

⁷⁹ Појава самогласника *е* на месту *о* може се објаснити аналогijом према другим придевским облицима: *дрвѡн, сѡклѡн, свилѡн, увабѡн* итд.

⁸⁰ А. И. Горшков, *Старославјанский язык*, Москва, 1963, стр. 137.

⁸¹ У карашевским говорима забележили смо облике типа: *бѡлан, бѡлѡни* (за мушки род), *бѡлоно, бѡлѡни* (за средњи род) и *бѡлана, бѡлене* (за женски род), али то су деминутивни облици описних придева, а не члановани: *бѡл „бео”, бѡлан „беличаст”*; в. и Emil Petrović, *Grainul caraşovenilor . . .*, стр. 141.

Они имају два облика: одређени и неодређени. Одређени облик гради се помоћу постпозитивног члана (в. § 5). Неодређени облици гласе на пример: *бел* м. и ср. р., *белá* ж. р., мн. *бели* м. и ср. р., *белé* ж. р., *бесэн, бесна́*, мн. *бесни, бесне, блáжэн, блáжна*, мн. *блáжни, блáжне, блéдау, блéдава*, мн. *блéдави, блéдаве, бос, босá*, мн. *бóси, бóсе, ч'рн, ч'рна́*, мн. *ч'рний, ч'рне́, дэлí, дэлíа*, мн. *дэ́ли, дэ́ле, дебéл, дебéла*, мн. *дебéли, дебéле, дббэр, добра́*, мн. *добри́, добре́, фришэк, фришка́*, мн. *фришки, фришке, íол, íолá*, мн. *íолий, íоле́, крайшэк, крайшкá*, мн. *крайши, крайшке, мэнэч'эк, мэнэч'ка*, мн. *мэнэч'ки, мэнэч'ке, нисэк, ниска́*, мн. *ниски, ниске, млад, младá*, мн. *млади́, младе́, сшар, сшарá*, мн. *сшари, сшаре, шэнэчэк, шэнэчка*, мн. *шэнэчки, шэнэчке, увábен, увábена*, мн. *увábени, увábене, велик(ь), велика*, мн. *вэ́лики, вэ́лике, висóк, високá*, мн. *високи́, високé*. Следећа парадигма приказује промену по падежима:

	м. р.	ср. р.	ж. р.
Нјд	леп	леп	лепá
Гјд	лéпога	лепогá или = Н	лéпој
Дјд	лéпому	лепому́	лéпој
Ајд	лéпога или леп	леп	лéпу
Вјд	= Н	= Н	лéпо
Ијд	= Г	= Г	лéпом
НАмн	лéпи	лéпи	лéпе
Дмн	лéпим	лéпим	лéпем

Неодређени облик придева често долази и у оним контекстима у којима би требало употребити одређене облике: *Тéје белé и íеремо; Да íде белá ис бéлом и ч'рна́ ис ч'рнóм; Ѐмам винóград, íа сам мейшóл лишóвар и бел и ч'рн*.

Утицајем румунског језика, придев долази често иза именице: *Ѐ ј узéл камéне бели́; А íосе се мейша вода сшуденá, се мейша у воду жéшику; Одабéремо јáјца íрэсни*. Румунском језику може се приписати и ограничавање употребе придева због честог прилажења румунским моделима типа: *Ѐ у шéј дэн ка се рóдил шéј деи́é; Не сме нíко да ујáne шéј ждрéбé, сáмо шéј деи́é; Теј командáниј од ши лóйови*.

Степени поређења граде се аналитички. Компаратив се твори додавањем речце *íо-* основном облику: *млад — íомлáд, млада — íомладá*, а суперлатив додавањем речце *нај-*: *најлэй, најлэйá, најлэйијен, најлэйána*. Постоји у ГС и такозвани „компаратив једнакости” који имамо када испред основног (чланованог или нечланованог) облика дође: *све шéкá: све шéкá дббэр; све шéкá дббријен* итд. Ево и неколико облика апсолутног суперлатива: *јáко млад, јáко младá, јáко младијен, јáко млáдана*. Степене поређења имају и прилози за начин: *лэйо, íблэйо, најлэйо*.

Придевски облици за средњи род изједначили су се са облицима за мушки род. Парадигма у једнини садржи три облика: номинатив-акузатив (*лей*) генитив и датив (*лей, лэйоíа, лэйому*), а у множини само два облика: номинатив-акузатив и датив (*лэйи, лэйим*).

Придеви женског рода имају у једнини пет облика: номинатив, генитив-датив, акузатив, инструментал и вокатив (*леја, лејој, леју, лејом, лејо*), а у множини само два: номинатив-акузатив и датив (*леје, лејем*).

Ево и неколико примера аугментативних описних придева: *илави-наји, ирудаји, кормаји, косијаји*. Деминутивно значење имају облици: *бе-љускау, жслаишињау* итд.

6.2. Присвојни придеви у ГС, осим неких фонетских специфичности, скоро и немају других разлика од облика у књижевном језику: *маја-рач'ки, солдач'ки, свинич'ки, исећ'ки, ителеш'ки, бабин, дѣвкин, шатајин, јо-веш'и, козји, божих'ки, бајриноу, каишијанову, зѣшоу, ковач'ов мишов, исе-шов, ч'колски руски, српски, сѣлки* итд.

У говору постоји јака тенденција замене посесивних придева муш-ког рода типа: *деиешов, јѣжов, ковач'ов, исешов*, облицима посесивног датива једнине: *деиешу, јѣжу, ковач'у, исешу*.

Присвојни придеви имају следећу промену по падежима:

Н	свинич'ки	—	бабин	—	иљски	—	јовеш'и	—	божих'ки	—	ковач'ов
Г	свинич'која	—	бабињаоја	—	иљској	—	јовеш'ој	—	божих'која	—	ковач'овој
Д	свинич'кому	—	бабиному	—	иљском	—	јовеш'ом	—	божих'кому	—	ковач'овому
А	Н Г	—	Н Г	—	Н Г	—	Н Г	—	Н Г	—	Н Г
И	свинич'ким	—	бабиним	—	иљским	—	јовеш'им	—	божих'ким	—	ковач'овим
Л	свинич'кум	—	А	—	А	—	А	—	А	—	А
	и А										
В	Н	—	Н	—	Н	—	Н	—	Н	—	Н

Осим ових облика мушког и средњег рода једнине, забележили смо и следеће облике за множину:

Општи падеж	свинич'ки	—	бабини	—	иљски	—	јовеш'и	—	божих'ки	—	ковач'ови
ДИ	свинич'ким	—	бабиним	—	иљским	—	јовеш'им	—	божих'ким	—	ковач'овим

Облици женског рода

Једнина

Н	свинич'ка-бабина-иљска-јовеш'а-божих'ка-ковач'ова
Г	свинич'ке-бабине-иљске-јовеш'е-божих'ке-ковач'ове
Д	свинич'кој-бабиној-иљској-јовеш'ој-божих'кој-ковач'овој

- А свинич'ку-бабину-йб'љску-йвѣћ'у-божйћ'ку-ковач'ову
 И свинич'ком-бабином-йб'љском-йвѣћ'ом-божйћ'ком-ковач'овом
 В свинич'ко-бабино-йб'љско-йвѣћ'о-божйћ'ко-ковач'ово

Множина

- НАВ свиничке-бабине-йб'љске-йвѣћ'е-божйћ'ке-ковач'ове
 Г свинич'ки-бабини-йб'љски-йвѣћ'и-божйћ'ки-ковач'ови
 ДИ свинич'ким-бабини-йб'љским-йвѣћ'им-божйћ'ким-ковач'овим
 Л А - А - А - А - А - А -ковач'овем

Изложене парадигме дају повода за неколико констатација:

Присвојни придеви средњег рода имају исте падежне облике као и мушкога рода. Изузетак чини вокатив једнине, где смо забележили и облике: *свинич'ко*, *бабино* итд.

Присвојни придеви мушког и средњег рода имају у локативу једнине наставак *-ум*, *-ом*, а облици женског рода имају наставак *-ем* за локатив множине. Ови се наставци не сусрећу код других променљивих врста речи.

У генитиву и дативу једнине присвојних придева за мушки и средњи род забележени су и дуги (*-оја*, *-ому*) и кратки наставци (*-ој*, *-ом*).

Присвојни придеви за мушки и средњи род на *-ски*, *-ч'ки*, имају исте облике и у Нмн. Остали придеви за ове родове имају множинске облике на *-и*, а присвојни придеви за женски род имају множински облик на *-е*.

Присвојни придеви за женски род имају у Гмн наставак *-и*, што одговара наставку у књижевном језику *-их*.

6.3. Градивних придева мало је на броју у поређењу са описним или присвојним: *сйрѣбрѧн* (и *срѣбран*), *дрвѧн*, *сйѧклѧн*, *свилѧн* (за мушки и средњи род) и *сйрѣбрѧнѧ*, *дрвѧнѧ*, *сйѧклѧнѧ*, *свилѧнѧ* (за женски род једнине). Спорадично јављају се и облици за средњи род: *дрвѧно*, *сйѧклѧно*, *свилѧно* итд.

У обичном говору, ови су облици веома често замењени конструкцијама типа: *од сйѧкло*, *од сйрѣбро* итд., које су настале према румунским моделима исте структуре.

Градивни придеви имају следећу промену по падежима:

Мушки и средњи род

Једнина

Н	<i>сйрѣбрѧн</i>	<i>дрвѧн</i>	<i>сйѧклѧн</i>	<i>свилѧн</i>
Г	<i>сйрѣбрѧноја</i>	<i>дрвѧноја</i>	<i>сйѧклѧноја</i>	<i>свилѧноја</i>
Д	<i>сйрѣбрѧному</i>	<i>дрвѧному</i>	<i>сйѧклѧному</i>	<i>свилѧному</i>
А	Н Г	Н Г	Н Г	Н Г
Л	<i>сйрѣбрѧним</i>	<i>дрвѧним</i>	А	А

Множина

Општи падеж:	<i>сѝрѣбрни</i>	<i>дрвѣни</i>	<i>сѝаклени</i>	<i>свилѣни</i>
ДИ	<i>сѝрѣбрним</i>	<i>дрвѣним</i>	<i>сѝаклѣним</i>	<i>свилѣним</i>

Женски род

Једнина

Н	<i>сѝрѣбрна</i>	<i>дрвѣна</i>	<i>сѝаклѣна</i>	<i>свилѣна</i>
Г	<i>сѝрѣбрне</i>	<i>дрвѣне</i>	<i>сѝаклѣне</i>	<i>свилѣне</i>
Д	<i>сѝрѣбрној</i>	<i>дрвѣној</i>	<i>сѝаклѣној</i>	<i>свилѣној</i>
А	<i>сѝрѣбрну</i>	<i>дрвѣну</i>	<i>сѝаклѣну</i>	<i>свилѣну</i>
И	<i>сѝрѣбрном</i>	<i>дрвѣном</i>	<i>сѝаклѣном</i>	<i>свилѣном</i>
В	<i>сѝрѣбрно</i>	<i>дрвѣно</i>	<i>сѝаклѣно</i>	<i>свилѣно</i>

Множина

О.п.	<i>сѝрѣбрне</i>	<i>дрвѣне</i>	<i>сѝаклѣне</i>	<i>свилѣне</i>
Д	<i>сѝрѣбрнем</i>	<i>дрвѣнем</i>	<i>сѝаклѣнем</i>	<i>свилѣнем</i>

Анализом промене градивних придева можемо доћи до следећих закључака:

Градивни придеви чувају наставак *-им* за локатив једине мушкога и средњег рода, иако, и у овим случајевима, најчешће долази акузатив место локатива.

Код облика за ДИмн налазимо наставак *-им* за мушки и средњи род, а у Дмн за женски род долази наставак *-ем*.

6.4. Највећи део придева ГС слаже се у роду, броју и падежу са именицом уз коју стоје. Пошто граматичка категорија рода није стриктно ограничена специјалним наставцима за сваки род посебно, налазимо и код придева на неслагања такве врсте.

Као што смо напоменули придеви за средњи род примају наставке мушког рода (*добър дейѣ*), а спорадично се јављају и посебни облици средњег рода (*добро дейѣ*), што би значило да замена придевских облика средњег рода облицима мушког рода није још завршена. Тенденција прелаза именица женског рода на сугласник у категорију именица мушког рода, има последица и код придева, те смо забележили: *вѣлики бѣлѣстѝ* и *вѣлика бѣлѣстѝ*; *мáли ѝѣћ'* и *мáла ѝѣћ'*. Истовремено именице мушког рода које се у основном облику завршавају на *-а* могу примити придевске облике женског рода: *Паўн је вѣлики ѝáзда* и *Паўн је вѣлика ѝáзда*.

6.4.1. Особеност је ГС да придеви долазе иза именице коју одређују, што би се могло приписати утицају румунске топице: *ѝруѝ зелѣн лука зелѣна*, иако има и обрнутих случајева. Но, независно од положаја придева према именици коју одређује, при промени по падежима мења се и именица и придев: *лука зелѣна*, *луке зелѣној* итд.

Има случајева када положај акцентованог слога одстрањује хомонимију неких падежних облика: *луке зелѣнене* НАмн, *луке зелѣнене* Гмн.

ЗАМЕНИЦЕ

7. Уз извесне специфичне особине, ГС очувао је, углавном, структуру српскохрватских именичких и придевских заменица.

7.1. Личне заменице имају следеће облике:

	Једнина	Множина
прво лице:	<i>ја</i>	<i>ми</i>
друго лице:	<i>џи</i>	<i>ви</i>
треће лице: за м. и ср. род	<i>он</i>	<i>они́</i>
за женски род	<i>она́</i>	<i>оné</i>

Личне заменице имају следеће падежне облике:

Н	<i>ја</i>	<i>џи</i>	<i>он</i>	<i>она́</i>
Г	<i>мене</i>	<i>џебе</i>	<i>ње́ја</i>	<i>њој</i>
Д	<i>мене, ми</i>	<i>џебе, џи</i>	<i>ње́му, му</i>	<i>њој, јој</i>
А	<i>мене, ме</i>	<i>џебе, џе</i>	<i>ње́ја, ја</i>	<i>њу, ју</i>
И	Г	Г	Г	<i>њом</i>
В	—	ти	—	—

Множина

Н	<i>ми</i>	<i>ви</i>	<i>они́, оné</i>
Г	<i>нас</i>	<i>вас</i>	<i>њи</i>
Д	<i>нам, ни</i>	<i>вам, ви</i>	<i>њим, им</i>
А	<i>нас, не</i>	<i>вас, ве</i>	<i>њи, и</i>

И овде се (као и код члана и придева) облици мушког рода употребљавају место облика средњег рода.

Из анализе промене личних заменица произилази следеће:

И овде се врши упрошћавање падежног система. У једнини облици локатива замењени су дугим облицима акузатива, а инструментал је забележен само код заменице трећег лица једине женског рода (*њом*). У свим осталим случајевима, место инструментала долази генитив.

У дативу једине личних заменица првог и другог лица чувају се стари облици: *мене, џебе*.⁸² То значи да личне заменице првог и другог лица имају у једнини само два облика⁸³: за номинатив и један општи облик за све остале падеже (*мене, џебе*), а у дативу и акузативу долазе и енклитички облици (*ми, џи; ме, џе*). Лична заменица трећег лица за мушки и средњи род има три облика: за номинатив, генитив-акузатив и за датив (*он, не́ја, не́му*), а у дативу и у акузативу долазе и енклитички облици (*му, ја*). И најзад, лична заменица трећег лица за женски род има четири облика: основни облик, за генитив-датив, за акузатив и инструментал (*она́, ној, њу, њом*) са енклитичким облицима у дативу и акузативу (*јој, ју*).

⁸² А. Белић, *Историја . . . дефлекција . . .*, стр. 102—103; М. Стевановић, *Балкански говор . . .*, 109—110.

⁸³ А. Белић, *Галички дијалекти . . .*, стр. 184; Божо Видоески, *Заменички форми во македонските дијалекти*, Македонски јазик, XVI, Скопје, 1965, стр. 25—27.

Енклитички облик ју представља архаизам у ГС, у књижевном језику (и у већини српских говора) место њега долази је.⁸⁴

У множини забележили смо три облика: један за номинатив и по један за генитив-датов и акузатив уз кратке облике за датив и акузатив. У облику за датив множине нема финалног -а: *нам, вам, њим*. У српским говорима у којима се чувају такви облици они могу служити и као енклитике (након промена у квантитету и квалитету акцента), а прави енклитички облици (типа *ни, ви*) сасвим се губе из њиховог система⁸⁵. У свиничком говору није дошло до таквих промена. Пошто се у ГС не чува квантитет и квалитет акцента, заменички облици типа *нам, вам* служе само као дуги облици, а то је допринело да се прави енклитички облици сачувају до данас. Томе је, без икакве сумње, допринела и чињеница да се у ГС дуги облици користе скоро увек са кратким.

7.1.1. Ево неколико примера употребе личних заменица:

Ја сам бил дџма; Од мене си науч'ил; Дај ми шеј буквар; Дај ми мене шеј буквар; Мене ми је рђ'ауо; Он ме види; Он мене ме види; Се сџавил из мене; Је вревил за мене.

Ти си весел; Од мене до тебе њи је крајак; Смо те ч'екали; Тебе смо те ч'екали; Тебе ти је кужна оваја кн'ија; Он ти је браш? Тебе ти је браш? Морé ти, од овамо! Из тебе ми је драго да зборим. Кој је појевал од ноћ'еска ис тебе? За тебе се вревило млоо.

Он је мој браш; Сви се боју од њеја; Њему му умрел њија; Несам му кажал; Њеја сам ја видел; Ми смо ја виделие њеја; Поздрави ја њеја; Иде из њеја; За њеја можем да вревим ја; Кажу нишио за њеја.

Она је дошла; Од њој сам науч'ил ова; Њој сам јој њриоведал за тебе; Ти си јој кажал; Сећ'ам се за њу; Њу сам ју видел; Браш ју волел јако; Сам њриоведал из њом; За њу сам вревил.

Ми смо дошли; Од нас је науч'ил ува њојеуку; Нам ни дал дарове; Дај ни ува кн'ију; Он је видел нас; Ви сје не њрепознали; Сви не вику нас; Ајде из нас, за нас се млоо њриоведало.

Ви сје били дџма; Од вас им је сџра свакому; Он ви је браш? Вам сам ви дал кн'ију; Он ве вика вас; Он вика вас; Морé ви, је сје? Таја је бил из вас; За вас је њиmano у новине.

Људје несу вревили, они су цел ден појевали; Деца несу дџма, они су у ч'колу; Женé су сџа дошлe, онé несу знале; Од њи се боју сви; Ти си им комшија; Њим си ти комшија; Њим сам им дал кн'ију; Само њи сам и видел у ч'колу; Ти си и сџренул; Сам се шетал из њи; Сџа имам да вревим за њи

⁸⁴ А. Белић, *Историја . . . деклинација . . .*, стр. 107, 110; Маринко Станојевић, *Северно-тиможки дијалекат . . .*, стр. 405.

⁸⁵ А. Белић, *Историја . . . деклинација . . .*, стр. 105.

Примећујемо да се у дативу и акузативу дуги и кратки облици употребљавају у истој реченици. Овај процес редупликације личних заменица приписује се утицају балканских несловенских језика.⁸⁶

Дуги облици личних заменица употребљавају се нарочито онда када се жели нешто истаћи, али и у тим случајевима прибегава се редупликацији заменичких облика.

У ГС нисмо забележили енклитичке облике за генитив једнине и множине типа *ме, ње, ја* итд.

7.1.2. Са синтактичке тачке гледишта, личне заменице понашају се исто као и именице. Зато се и називају именичким заменицама за разлику од осталих категорија заменица које се називају придевским.

У ГС постоје и друге именичке заменице: *кој, ишџо, ишџа, никџи, нишиџо, нишиџа, ниџико, свак, свџишџа, кои џод*:

Кој дођ'е џака доџкан? Шџа се бели на бреџ? У шџму џоџевџл никџи леџо; Оџ џа ниџико не ме џишџџл нишиџа; Сџџа џџмо не се види нишиџа; Овде свак ч'џне сџвар њџев; Шџо ч'џнишџи?

У ГС нема читаве серије других именичких заменица типа: *ико, ишта*, гдеко, којско итд.

7.1.3. Именичке заменице *никџи, свак* и *кои џод* изједначиле су се, формално, са неодређеним придевским заменицама и имају посебне облике за род и број;

за мушки и средњи род једнине: *никџи, свак, кои џод*;

за женски род једнине: *ниџа, свџа, која џод*;

за мушки и средњи род множине: *никџи, свџи, кои џод*;

за женски род множине: *ниџе, свџе, које џод*.

Именичка заменица *ишџа* нема падежних облика, а облик *ишџо* може бити било варијанга заменице *ишџа*, било кратак облик прилога *зџишџо*: *Шџо ч'џнишџи? Шџо си доџал?*

Именичка заменица *кој* има следеће облике:

за мушки и средњи род једнине: *кој*

за женски род једнине: *која*

за мушки и средњи род множине: *кои*

за женски род множине: *које*.

Произилази да се у ГС заменице *кој, никџи, свак* и *кои џод* употребљавају било као именичке било као придевске, што значи да, осим личних заменица, овде постоје и следеће именичке заменице: *ишџа, нишиџо, нишиџа, ниџико, свџишџа*, од којих је само једна променљива:

Н *ниџико*

ГА *ниџикоџа*

Д *ниџикому*

⁸⁶ Иван Поповић, *Историја . . .*, стр. 61; В. Koneski, В. Vidoeski, О. Јаџар-Nasteва, *Distribution des balkanismes en macédoine*, Скопје, 1966, стр. 3.

7.2. Лична заменица сваког лица нема у ГС дуги облик, он је замењен обликом за генитив-акузатив личних заменица:

Свак за њеџа ради (књ. Свако за себе ради); *Он је маџул за њеџа млоџо деџа*; *Ўва књиџу џреба да кџиџи за џебе*; *Ми смо сџремили за нас џоле за зимџу*; *Ми смо сáми нас обрадовали*; *Мáрко је вревил сам за њеџа*; *Ви за вас џмаџе добро мислење* итд.

7.2.1. Кратки облици личне заменице сваког лица добро су сачувани у ГС: *се* и *си*: *Она се ч'еџ.џа* (али: *Она џу ч'еџ.џа*, место: *Она себе ч'еџ.џа*). Ево још неколико примера:

У ч'кóлу деџа се џру, се џáлу и не се кáру; *Се оџџди и беџа*; *се сáвије*.
Сам си џробáл и ја сџреџ'у; *Ўзми си кошџљу*; *Ўзми си рџку*; *Ако џдеш, џзми си и нóвци*.

Енклитички облик *си* претставља архаизам у ГС.⁸⁷

7.3. Односно-упитне заменице имају следеће облике:

Мушки и средњи род

Једнина:

Н	<i>кој</i>	<i>ч'џи</i>	<i>каки</i>	<i>кóлки</i>
ГА	<i>коџа</i>	<i>ч'џоџа</i>	<i>какóџа</i>	<i>кóлкоџа</i>
Д	<i>кому</i>	<i>ч'џоџу</i>	<i>какóму</i>	<i>кóлкому</i>

Множина:

О.п.	<i>коџ</i>	<i>ч'џи</i>	<i>каки</i>	<i>кóлки</i>
Д	<i>коџм</i>	<i>ч'џим</i>	<i>каки́м</i>	<i>кóлким</i>

Женски род

Једнина:

Н	<i>коџа</i>	<i>ч'џџа</i>	<i>кака</i>	<i>кóлка</i>
Г	<i>коџе</i>	<i>ч'џџе</i>	<i>каке</i>	<i>кóлке</i>
Д	<i>коџој</i>	<i>ч'џој</i>	<i>какóј</i>	<i>кóлкој</i>
А	<i>коџу</i>	<i>ч'џџу</i>	<i>каку</i>	<i>кóлку</i>
И	<i>коџом</i>	<i>ч'џџом</i>	<i>какóм</i>	<i>кóлком</i>

Множина:

О.п.	<i>коџе</i>	<i>ч'џџе</i>	<i>каке</i>	<i>кóлке</i>
Д	<i>коџм</i>	<i>ч'џџем</i>	<i>каке́м</i>	<i>кóлкем</i>

И код ових заменица облици мушког рода долазе и на месту облика за средњи род. Односно-упитна заменица *ч'џи* има исти облик у једнини и множини. Разлику налазимо једино у месту акцента: једнина: *ч'џи*; множина: *ч'џи́*.

⁸⁷ А. Белић, *Историја ... деклинација ...*, стр. 101.

Односно-упитне заменице за мушки и средњи род имају, осим основног облика, још само два падежна облика за једину и то генитив-акузатив (који долази и место инструментала и локатива) и датив. У множини имају само облике за датив, који, уз одговарајуће предлоге, замењује све остале падеже сем номинатива.

7.4. Присвојне заменице имају у ГС следеће облике:

Један поседник и један објекат:

	Прво лице	Друго лице	Треће лице
мушки род:	<i>мој</i>	<i>твој</i>	<i>његов, њоген</i>
средњи род:	<i>моје</i>	<i>твоје, твој</i>	<i>његово, њојно</i>
женски род:	<i>моја</i>	<i>твоја</i>	<i>његова, њојна</i>

Један поседник и више објеката:

мушки и сред-			
њи род:	<i>моји, мои</i>	<i>твои</i>	<i>његови, њојни</i>
женски род:	<i>моје</i>	<i>твоје</i>	<i>његове, њојне</i>

Више поседника и један објекат:

мушки род:	<i>наш</i>	<i>ваш</i>	<i>њин</i>
средњи род:	<i>наш</i>	<i>ваш</i>	<i>њино</i>
женски род:	<i>наша</i>	<i>ваша</i>	<i>њина</i>

Више поседника и више објеката:

мушки и			
средњи род:	<i>наши</i>	<i>ваши</i>	<i>њини</i>
женски род:	<i>наше</i>	<i>ваше</i>	<i>њине</i>

Облике типа *њихов, њихови, њихове* итд. нисмо забележили у ГС.

7.4.1. Присвојна заменица сваког лица *свој, своја, своје* итд. није сачувана у ГС, она је замењена другим облицима присвојних заменица: *Ја сам изражи́л њо́моћ' од мо́и ориџа́ци; Ви сте се њре́местили у њџу ва́шу; Кру́шка је сѝи́ла из њо́јне кра́ниџе њџе́р; Њи́ко не осѝа́л на ме́сто њ'е-џо; Онѝ су ра́шували да осѝу́ш'у ориџа́ци њини; Ми не́мамо ви́ше на́шу џџу у се́ло.*

7.4.2. Присвојне заменице имају следеће три врсте промена по падежима:

Прва промена (поседовани објект м. или ср. рода)

	м. р.	ср. р.	м. р.	ср. р.	м. р.	ср. р.
Нјд	мој	моје	твој	твоје	њего̀бу	њего̀во
Гјд	мојга	мојга	твојга	твојга	њего̀вга	њего̀вга
Дјд	мојему	мојем	твојему	твојем	њего̀вму	њего̀вом
Ајд	мојегá		твојга		њего̀вга	

	м. р.	ср. р.	м. и ср.р.	м. и ср.р.	м. р.	ср. р.
Нјд	њбен	њојно	наш	ваш	њин	њино
Гјд	њбојнога	њојнога	нашега	вашега	њинога	њинога
Дјд	њбојном	њојном	нашому	вашому	њиному	њиному
Ајд	њбојнога		нашога	вашога	њинога	њинога

Друга промена (поседовани објект женског рода)

Нјд	моја	твоја	његова	њојна	наша	ваша	њина
Гјд	моје	твоје	његове	њојне	наше	ваше	њине
Дјд	мојој	твојој	његовој	њојној	нашој	вашој	њиној
Ајд	моју	твоју	његову	њојну	нашу	вашу	њину
Ијд	мојом	твојом	његовом	њојном	нашом	вашом	њином
Вјд	мојо	твојо	његово	њојно	нашо	вашо	њино
		и Н	и Н	и Н	и Н		

Трећа промена (поседовани објект у множини)

Мушки и средњи род

О.п.	моји	твои	његови	њојни	наши	ваши	њини
Д	мојим	твојим	његовим	њојним	нашим	вашим	њиним

Женски род

О.п.	моје	твоје	његове	њојне	наше	ваше	њине
Д	мојим	твојим	његовим	њојним	нашем	вашем	њинем

Облици средњег рода замењени су, у већини случајева, облицима мушког рода. Спорадично јављају се и наставци за средњи род: *моје, његово, њојно*.

Присвојне заменице које се односе на већи број поседованих објеката имају само наставке за датив и за општи падеж који је једнак номинативу.

У дативу прве промене забележили смо и дуги наставак (са финалним -у) као и кратки. У трећој промени забележили смо само кратке наставке за датив.

7.5. Праве показне заменице имају следеће облике:

Једнина

Мушки и средњи род			Женски род				
Н	<i>овѣј (овѣј)</i>	<i>иѣј (иѣј)</i>	<i>онѣј (онѣј)</i>	Н	<i>овѣја</i>	<i>иѣја</i>	<i>онѣја</i>
Г	<i>овѣѣ</i>	<i>иѣѣ</i>	<i>онѣѣ</i>	ГД	<i>овѣј</i>	<i>иѣј</i>	<i>онѣј</i>
Д	<i>овѣму</i>	<i>иѣму</i>	<i>онѣму</i>	А	<i>ову</i>	<i>иу</i>	<i>ону</i>
А	<i>овѣѣ</i>	<i>иѣѣ</i>	<i>онѣѣ</i>	И	<i>овом</i>	<i>иом</i>	<i>оном</i>
	и Н	и Н	и Н				
И	<i>овѣѣм</i>	<i>иѣѣм</i>	<i>онѣѣм</i>				

Упор. и често *ша* „то” у самосталној, дакле не атрибутивној употреби. Тај се облик сусреће било као речца: *Ако никѝ моѝже, ша буде он*, било као сажети облик Гјд, (*шоѝд > ша*) : *Избоѝ ша „због тога”*.

Множина

Мушки и средњи род			Женски род				
О.п.	<i>овѝја</i>	<i>шѝја</i>	<i>онѝја</i>	О.п.	<i>овѝја</i>	<i>шѝја</i>	<i>онѝја</i>
Д	<i>овѝм</i>	<i>шѝм</i>	<i>онѝм</i>	Д	<i>овѝјам</i>	<i>шѝјам</i>	<i>онѝјам</i>

Осим облика *овѝму* и *шѝму* у дативу једнине забележили смо и *ума* и *шума*: *Ја коѝам ума, а ши шума. Кажѝ ч'овѝку шума*.

Овакви облици сусрећу се у већини српских говора у јужној Србији, у неким македонским и бугарским говорима⁸⁸. Присуство ових облика у бугарским говорима објашњено је македонским утицајем⁸⁹.

7.6. Показне заменице за каквоћу имају у ГС следеће облике:

Једнина

Мушки и средњи род			Женски род				
Н	<i>овакѝј</i>	<i>шакѝј</i>	<i>онакѝј</i>	Н	<i>овакѝја</i>	<i>шакѝја</i>	<i>онакѝја</i>
Г	<i>овакоѝа</i>	<i>шакѝѝа</i>	<i>онакоѝа</i>	ГД	<i>овакѝј</i>	<i>шакѝј</i>	<i>онакѝј</i>
Д	<i>овакому</i>	<i>шакѝому</i>	<i>онакому</i>	А	<i>овакѝу</i>	<i>шакѝу</i>	<i>онакѝу</i>
А	<i>овакоѝа</i>	<i>шакѝѝа</i>	<i>онакоѝа</i>	И	<i>овакѝѝм</i>	<i>шакѝѝѝм</i>	<i>онакѝѝѝм</i>
	и Н	и Н	и Н				

Множина

Мушки и средњи род			Женски род				
О.п.	<i>овакѝ</i>	<i>шакѝ</i>	<i>онакѝ</i>	Н	<i>овакѝја</i>	<i>шакѝја</i>	<i>онакѝја</i>
	<i>овакѝја</i>	<i>шакѝја</i>	<i>онакѝја</i>	ГА	<i>овакѝе</i>	<i>шакѝе</i>	<i>онакѝе</i>
Д	<i>овакѝим</i>	<i>шакѝим</i>	<i>онакѝим</i>	ДИ	<i>овакѝѝм</i>	<i>шакѝѝѝм</i>	<i>онакѝѝѝм</i>

Показне заменице за каквоћу мушког и средњег рода једнине имају у генитиву и акузативу дуги наставак на *-а*, а у дативу на *-у*. Облици за множину мушког и средњег рода имају две варијанте: *овакѝ*, *шакѝ*, *онакѝ* и *овакѝја*, *шакѝја*, *онакѝја*; ова друга варијанта се много чешће употребљава.

Појава сугласника *-ј* у финалном положају код ових заменица може се објаснити аналогјом према правим показним заменицама (*шѝј*). У вези с финалним *-ја* код показних заменица за каквоћу женског рода једнине подсећамо да А. Белић не искључује могућност да је постојала

⁸⁸ А. А. Белић, *Дијалекти* . . . , стр. 418—426; Маринко Станојевић, *Северно-шумочки дијалекти* . . . , стр. 407; Emil Petrović, *Graini sarajevenilor* . . . , стр. 176; Божо Видоески, *Заменскије форми* . . . , стр. 49—51; Ст. Младенов, *Към въпроса за езика* . . . , стр. 486; Максим Сл. Младенов, *Говорът на Ново Село Видинско* . . . , стр. 75.

⁸⁹ Максим Сл. Младенов, *Говорът на Ново Село Видинско* . . . , стр. 76.

речца *-ја*, која се у почетку додавала само прилозима а затим се проширила на праве показне заменице и показне заменице за каквоћу⁹⁰. Не би требало одстранити ни могућност утицаја македонских говора у којима се ови облици веома често употребљавају⁹¹.

7.7. Показне заменице за количину имају у ГС следеће облике:

Једнина

Мушки и средњи род

О.п.	<i>овóлки</i>	<i>ѝбóлки</i>	<i>онóлки</i>
Д	<i>овóлким</i>	<i>ѝбóлким</i>	<i>онóлким</i>

Женски род

Н	<i>овóлка</i>	<i>ѝбóлка</i>	<i>онóлка</i>
Г	<i>овóлке</i>	<i>ѝбóлке</i>	<i>онóлке</i>
Д	<i>овóлкем</i>	<i>ѝбóлкем</i>	<i>онóлкем</i>
А	<i>овóлку</i>	<i>ѝбóлку</i>	<i>онóлку</i>
И	<i>овóлком</i>	<i>ѝбóлком</i>	<i>онóлком</i>

Множина

Мушки и средњи род

НГ	<i>овóлки</i>	<i>ѝбóлки</i>	<i>онóлки</i>
Д	<i>овóлкем</i>	<i>ѝбóлкем</i>	<i>онóлкем</i>
	<i>овóлким</i>	<i>ѝбóлким</i>	<i>онóлким</i>
А	<i>овóлке</i>	<i>ѝбóлке</i>	<i>онóлке</i>

Женски род

О.п.	<i>овóлке</i>	<i>ѝбóлке</i>	<i>онóлке</i>
Д	<i>овóлкем</i>	<i>ѝбóлкем</i>	<i>онóлкем</i>

Облик за Гмн мушког и средњег рода једнак је са Нмн због губљења финалног *-х*.

У Дмн за мушки и средњи род ових заменица имамо два облика *овóлкем* и *овóлким* итд. Последњи облик употребљава се много чешће од првог.

Нема формалних разлика између показних заменица за количину у Нјд и Нмн.

Примећујемо да се у ГС добро сачувао систем од три сери је показних заменица:

I	<i>овéј,</i>	<i>овóлки,</i>	<i>овакáј</i>
II	<i>ѝеј,</i>	<i>ѝбóлки,</i>	<i>ѝакáј</i>
III	<i>онéј,</i>	<i>онóлки,</i>	<i>онакáј</i>

⁹⁰ А. Белић, *Дијалектии ...*, стр. 418—419.

⁹¹ Божо Видоески, *Заменичкије форми ...*, стр. 41—52; в. и Б. Велчева, *Показателни местоимения и наречия в новобългарските паметници от XVII и XVIII в.*, Известия на Института за български език, X, София, стр. 159—233.

Семантички значај сваке серије посебно добро је очуван у ГС, ту нема никаквих разлика према истим облицима у књижевном језику.

7.8. Од неодређених заменица забележили смо само следеће облике:

	Једнина			Множина		
за мушки и средњи род:	<i>никí</i>	<i>йоникí</i>	<i>нич'иí</i>	<i>нiки</i>	<i>йоникí</i>	<i>нич'иí</i>
за женски род:	<i>нiка</i>	<i>йоникá</i>	<i>нич'ија</i>	<i>никé</i>	<i>йоникé</i>	<i>нич'ије</i>

Нисмо забележили неодређене придевске заменице типа *некакав* — *некаква*, *неколик* — *неколика*.

Вокал *и* забележен је у првом слогу ових свиничких облика на месту где се у књижевном језику нормално развило *е*.

Неодређене заменице имају следећу промену по падежима:

Једнина							
Мушки и средњи род			Женски род				
Н	<i>никí</i>	<i>йоникí</i>	<i>нич'иí</i>	Н	<i>нiка</i>	<i>йоникá</i>	<i>нич'ија</i>
ГА	<i>нiкоiá</i>	<i>йониксiá</i>	<i>нич'јоiá</i>	Г	<i>никé</i>	<i>йоникé</i>	<i>нич'ије</i>
Д	<i>нiкомú</i>	<i>йоникомú</i>	<i>нич'јомú</i>	Д	<i>никóј</i>	<i>йоникóј</i>	<i>нич'ијóј</i>
				А	<i>никú</i>	<i>йоникú</i>	<i>нич'ијú</i>

Множина							
Мушки и средњи род			Женски род				
О.п.	<i>никí</i>	<i>йоникí</i>	<i>нич'иí</i>	О.п.	<i>никé</i>	<i>йоникé</i>	<i>нич'ије</i>
Д	<i>никí</i>	<i>йоникí</i>	<i>нич'иí</i>	Д	<i>никé</i>	<i>йоникé</i>	<i>нич'ије</i>

У множини постоје само облици за датив и за један општи падеж који, уз одговарајуће предлоге, замењује све остале падеже.

Неодређена заменица *нич'иí* разликује се од одричне придевске заменице само положајем акцента: *нич'иí* према *нич'иí*.

7.9. Одричне заменице имају следеће облике:

Једнина						
Мушки и средњи род			Женски род			
Н	<i>нiкакэу</i>	<i>нич'иш</i>	<i>нич'ије</i>	Н	<i>нiкакаá</i>	<i>нич'ија</i>
Г	<i>нiкакоiá</i>	<i>нич'ијоiá</i>		Г	<i>нiкаке</i>	<i>нич'ије</i>
Д	<i>нiкакомú</i>	<i>нич'ијомú</i>		Д	<i>нiкакој</i>	<i>нич'ијóј</i>
А	<i>нiкакоiá</i>	<i>нич'ијоiá</i>		А	<i>нiкаку</i>	<i>нич'ију</i>
	и Н	и Н		И	<i>нiкаком</i>	<i>нич'ијом</i>

Множина						
Мушки и средњи род			Женски род			
О.п.	<i>нiкаки</i>	<i>нич'иш</i>		О.п.	<i>нiкаке</i>	<i>нич'ије</i>
Д	<i>нiкаким</i>	<i>нич'ишм</i>		Д	<i>нiкакем</i>	<i>нич'ијем</i>

Никаке вѣсти од њѣа нису сийїле; Мисли ч'а се нађ'еш у кућ'у нич'ију; То не може да се ѿлађи из никаки новци.

У облицима за једину сусрећемо и одричну заменицу за средњи род *нич'ије* али много ређе од заједничког облика за мушки и средњи род (*нич'иш*).

Одричне заменице за мушки и средњи род једине имају дуге наставке у генитиву и акузативу (на *-а*) и дативу (на *-у*).

Осим општег падежа, у множини има само облик за датив.

У ГС постоје, осим ових одричних придевских заменица, и одричне именичке заменице *нишико* (и *нико*), *нишиша*: *Нишико не осѿал на мѣсто њѣѿво; Нишико на свѣшу не може да не ѿомѿне; Нишиша се сѿѿа ѿѿмо не рађи.*

7.10. Опште или одређене заменице јесу следеће: *свак, кој ѿод, макар кој, кој бил, макар какѿ, каки, каки бил, макар колк и макар колки.*

Нисмо забележили одређене заменице типа: *икакав, икоји, иколик, свакакав, сваколик* итд., познате књижевном језику и већини српских говора.

Опште или одређене заменице имају следећу промену по падежима:

Једнина

Мушки и средњи род

Н	<i>свак</i>	<i>кој ѿод</i>	<i>макар кој</i>	<i>кој бил</i>	<i>макар какѿ</i>	<i>какѿ бил</i>
Г	<i>свакоѿ</i>	Н	Н	Н	Н	Н
Д	<i>свакому</i>	<i>комѣ ѿод</i>	<i>макар кому</i>	<i>комѣ бил</i>	<i>макар какѣм</i>	<i>какѣм бил</i>
А	<i>свакоѿа</i>	Н	Н	Н	Н	Н
	и Н					

Женски род

Н	<i>свака</i>	<i>која ѿод</i>	<i>макар кака</i>	<i>макар колка</i>
Г	<i>сваке</i>	<i>које ѿод</i>	<i>макар каке</i>	<i>макар колке</i>
Д	<i>свакој</i>	<i>којој ѿод</i>	<i>макар какој</i>	<i>макар колкој</i>
А	<i>сваку</i>	<i>коју ѿод</i>	<i>макар каку</i>	<i>макар колку</i>
И	<i>сваком</i>	<i>којом ѿод</i>	<i>макар каком</i>	<i>макар колком</i>

Множина

Мушки и средњи род

НГ	<i>сваки</i>	<i>кој ѿод</i>	<i>макар кој</i>	<i>кој били</i>	<i>макар какѿ</i>	<i>какѿ били</i>
Д	<i>сваким</i>	<i>којм ѿод</i>	<i>макар којм</i>	<i>којм било</i>	<i>макар какѿм</i>	<i>какѿм били</i>
А	<i>сваке</i>	<i>које ѿод</i>	<i>макар које</i>	Н	<i>макар каке</i>	Н

Женски род

О.п.	<i>сваке</i>	<i>које ѿод</i>	<i>макар каке</i>	<i>макар колке</i>
Д	<i>свакем</i>	<i>којѣм ѿод</i>	<i>макар какем</i>	<i>макар колкем</i>

И овде су се облици средњег рода изједначили са облицима мушког рода. Осим заменице *свак*, све остале заменице ове категорије су сложене.

БРОЈЕВИ

8. У ГС забележили смо следеће категорије бројева: *основни, редни, збирни, дистрибутивни* (или *деони*), *мултипликативни* (или *множни*) бројеви. Овде ћемо приказати и *бројне ирилоје, бројне именице, бројне иридеве* и *бројне изразе*.

Сви су бројеви изведени од основних са врло малим изузецима, које сачињавају само неколико редних бројева (*и́рви, дру́ви*), мултипликативних (*дуйли́рано, дуйловано*) или бројне именице (*и́олак, и́олои́ина, фри́аљ*).

8.1. Основни бројеви *један* и *два* имају два облика: један за мушки и средњи род (*један, два*) и други за женски род (*јена, две*). Спорадично може се забележити и облик за средњи род *јено деи́в*, али, много чешће *јэдан деи́в*.

Ево неколико примера основних бројева:

3 <i>и́ри</i>	33 <i>и́ридесей и и́ри</i>
4 <i>ч'ейи́ри</i>	40 <i>ч'ейи́рдесей</i>
5 <i>и́ей</i>	41 <i>ч'ейи́рдесей и један</i>
6 <i>шесей</i>	42 <i>ч'ейи́рдесей и два</i>
7 <i>седам и седам</i>	43 <i>ч'ейи́рдесей и и́ри</i>
8 <i>осам и осам</i>	50 <i>и́едесей</i>
9 <i>девей</i>	51 <i>и́едесей и један</i>
10 <i>десей</i>	52 <i>и́едесей и два</i>
11 <i>јединáесей</i>	53 <i>и́едесей и и́ри</i>
12 <i>дванáесей</i>	60 <i>шездесей</i>
13 <i>и́ринáесей</i>	61 <i>шездесей и један</i>
14 <i>ч'ейи́ринáесей</i>	62 <i>шездесей и два</i>
15 <i>и́ейинáесей</i>	63 <i>шездесей и и́ри</i>
16 <i>шеснáесей</i>	70 <i>седамдесей и седамдесей</i>
17 <i>седамнáесей</i>	71 <i>седамдесей и један</i>
18 <i>осамнáесей</i>	72 <i>седамдесей и два</i>
19 <i>девейнáесей</i>	73 <i>седамдесей и и́ри</i>
20 <i>двадесей</i>	80 <i>осамдесей</i>
21 <i>двáесей и један</i>	81 <i>осамдесей и један</i>
22 <i>двáесей и два</i>	82 <i>осамдесей и два</i>
23 <i>двáесей и и́ри</i>	83 <i>осамдесей и и́ри</i>
24 <i>двáесей и ч'ейи́ри</i>	90 <i>деведесей</i>
30 <i>и́ридесей</i>	91 <i>деведесей и један</i>
31 <i>и́ридесей и један</i>	92 <i>деведесей и два</i>
32 <i>и́ридесей и два</i>	93 <i>деведесей и и́ри</i>

100 <i>ст̄о</i>	700 <i>седам ст̄о̀тине</i>
101 <i>ст̄о јед̄ан</i>	800 <i>осам ст̄о̀тине</i>
102 <i>ст̄о и два</i>	900 <i>девет̄ ст̄о̀тине</i>
103 <i>ст̄о и т̄ри</i>	1000 <i>иља́да</i>
120 <i>ст̄о два́ст̄и</i>	1125 <i>иља́ду ст̄о два́ст̄и и п̄ет̄и</i>
125 <i>ст̄о два́ст̄и и п̄ет̄и</i>	2000 <i>две иља́де</i>
200 <i>две ст̄о̀тине</i>	8000 <i>осам иља́де</i>
300 <i>т̄ри ст̄о̀тине</i>	100 000 <i>ст̄о иља́де</i>
400 <i>ч'ет̄ири ст̄о̀тине</i>	1.000.000 <i>милијон</i>
500 <i>п̄ет̄и ст̄о̀тине</i>	1.000.000.000 <i>милија́рд</i>
600 <i>шест̄и ст̄о̀тине</i>	1.000.000.000.000 <i>иља́ду милија́рде</i>

Сложени основни бројеви са *јед̄ан* и *два* имају, такође, два облика, један за мушки и средњи род и други за женски род: *два́ст̄и* и *јед̄ан*, *два́ст̄и* и *јена́*; *седамде́сет̄и* и *два*, *седамде́сет̄и* и *две*.

Када се употребљава сам, основни број *два́десет̄и* има тај облик, а када је саставни део сложених бројева има облик *два́ст̄и*.

Осим броја *ст̄о јед̄ан*, сви остали основни сложени бројеви имају између последња два броја везник *и*, разуме се, ако је последњи број један од основних бројева од два до девет: *ст̄о и два*, *иља́ду ст̄о два́сесет̄и* и *п̄ет̄и*, *осамде́сет̄и* и *т̄ри* итд.

Основни бројеви имају следећу промену по падежима:

Мушки род	Женски род	Средњи род
Н <i>јед̄ан</i>	Н <i>јена́</i>	О.п. <i>јено́</i> и <i>јено́</i> <i>јед̄ан</i>
Г <i>једно́га</i>	ГД <i>јено́г</i> и <i>једно́г</i>	
Д <i>јеному́</i>	А <i>јену́</i>	Д <i>јеному́</i> и <i>јеному́</i>
А <i>јед̄ан</i> и <i>јено́га</i>	И <i>јено́м</i>	

Мушки и средњи род

О.п. <i>два,</i>	<i>об̄два</i> и <i>об̄два,</i>	<i>т̄ри,</i>	<i>ч'ет̄ири</i>
Д <i>двам,</i>	<i>об̄двам,</i>	<i>т̄рим,</i>	<i>ч'ет̄ирим</i>

Женски род

О. п. <i>две,</i>	<i>об̄две</i>
Д <i>двем,</i>	<i>об̄двем</i>

Само број *јед̄ан* има праву промену по падежима, овде само има још наставака за генитив, датив, акузатив и инструментал. Али облик за средњи род овог броја има само датив и општи падеж.

Бројеви *два*, *т̄ри*, *ч'ет̄ири* имају само датив и општи падеж који је једнак основном облику. Датив броја *ч'ет̄ири* замењен је, у већини случајева, дативом бројне именице: *ч'ет̄ирица́м* место *ч'ет̄ирим*.

Основни бројеви од пет (укључно) надаље, не мењају се по падежима.

<i>ч'еӣрдэсеӣи</i>	—	<i>ч'еӣрдэсеӣа</i>	—	—	—
<i>йедэсеӣи</i>	—	<i>йедэсеӣа</i>	—	—	—
<i>шездэсеӣи</i>	—	<i>шездэсеӣа</i>	—	—	—
<i>сӣбӣӣни</i>	—	<i>сӣбӣӣни</i>	—	—	—
<i>ӣла̄дӣӣи</i>	—	—	—	—	—
<i>милӣонӣӣи</i>	—	—	—	—	—

ӣла̄дӯ дэ̄вей̄ӣ сӣбӣӣне̄ шездэсеӣ ӣ йе̄ӣа̄ і̄бдина̄

Редни бројеви могу имати и облике за множину: *Дам̄ й̄рв̄њӣјеномӯ; Дам̄ й̄рв̄њиним̄; Она̄ је̄ й̄е̄ӣа̄; Она̄ сӯ й̄е̄ӣе̄.* Редни бројеви изведени од основних бројева *сӣо, ӣла̄да, милӣјон, милӣјард* врло се ретко употребљавају. Њихови облици могу служити и као бројни прилози.

Редни бројеви имају следеће падежне облике:

Нечланован облик

Мушки и средњи род		Женски род	
Н	<i>й̄рв̄њи, й̄рв̄њо</i>	Н	<i>й̄рв̄ња</i>
Г	<i>й̄рв̄њо̄ӣа</i>	ГД	<i>й̄рв̄њо̄ј</i>
Д	<i>й̄рв̄њо̄му</i>	А	<i>й̄рв̄њу</i>
А	<i>й̄рв̄њо̄ӣа и Н</i>	И	<i>й̄рв̄њом</i>

Чланован облик

Мушки и средњи род		Женски род	
Н	<i>й̄рв̄њӣјен, й̄рв̄њо̄но</i>	Н	<i>й̄рв̄њана, й̄рв̄њана</i>
Г	<i>й̄рв̄њӣјено̄ӣа</i>	ГД	<i>й̄рв̄њо̄но̄ј</i>
Д	<i>й̄рв̄њӣјено̄му</i>	А	<i>й̄рв̄њо̄но̄у</i>
А	Н Г	И	<i>й̄рв̄њо̄ном</i>

Множина

Мушки и средњи род		Женски род	
О.п.	<i>й̄рв̄њини</i>	О.п.	<i>й̄рв̄њене</i>
Д	<i>й̄рв̄њиним̄</i>	Д	<i>й̄рв̄њенам̄</i>

Код редног броја *й̄рви* забележили смо и облике за инструментал јединице: *й̄рвим, й̄рвом* и множине: *й̄рвим, й̄рвем.*

Код сложених редних бројева, по падежима се мења само њихов последњи саставни део: *дв̄аес̄т̄ й̄рв̄њ'и, дв̄аес̄т̄ й̄рв̄њ'о̄ӣа, дв̄аес̄т̄ й̄рв̄њ'о̄му; дв̄аес̄т̄ й̄рв̄њ'а, дв̄аес̄т̄ й̄рв̄њ'е, дв̄аес̄т̄ й̄рв̄њ'у, дв̄аес̄т̄ й̄рв̄њ'ом* итд.

8.3. Дистрибутивни (деони) бројеви граде се, као и у књижевном језику, од основних бројева испред којих долази предлог *йо*: *йо један, йо једна* (и *йо јена*), *йо јено* (и *йо један*), *йо два, йо две*. Од три надаље постоји само један облик за сва три рода: *йо три, йо ч'еӣӣри, йо ӣеӣи, йо шест̄и, йо седам, йо осам, йо дэ̄вей̄и, йо једина̄ес̄т̄и, йо двана̄ес̄т̄и, йо ӣтрӣна̄ес̄т̄и, йо два̄дэ̄с̄ет̄и, йо й̄едэ̄с̄ет̄и, йо сӣо, йо ӣла̄ду.*

У ГС постоји и други начин образовања деоних бројева који се састоји у понављању основног броја: *један њо један, јена њо јена* (и *једна њо једна*), *јено њо јено* итд.

Дистрибутивни бројеви типа *њо један, њо два* не мењају се по падежима, а од оних типа *један њо један, два њо два*, мењају се само облици *један њо један* и *јена њо јена*.

Мушки и средњи род

Н *један њс један, јено њо јено*

Г *јеноја њо јеноја*

Д *јеному њо јеному*

А Н или Г

Женски род

Н *јена њо јена*

ГА *јену њо јену*

Д *јене њо јене*

И *јеном њо јеном*

Дистрибутивни бројеви, *њо јено, јено њо јено* јесу основни облици за средњи род који се невероватно често сусрећу у поређењу са осталим облицима средњег рода и са статусом овог рода у ГС. Ако имамо у виду да дистрибутивни бројеви имају и прилошку вредност, појава постаје објашњива. Присуство наставка *-о* код прилога могло је утицати да се исти наставак очува и у поменутим облицима дистрибутивних бројева. Иначе би тешко било објаснити овај изузетни третман облика за средњи род.

8.4. Мултипликативни бројеви имају у ГС следеће облике:

дуџлирано, дуџловано, ѡриџловано

једареѡ, двареѡ, ѡриреѡ

двокраѡ, ѡрикраѡ

два сѡрука, ѡри сѡрука, ч'еѡѡри сѡрука итд.

један ѡуѡа, два ѡуѡа, ѡри ѡуѡа, ч'еѡѡри ѡуѡа итд.

Прва три типа мултипликативних бројева немају и друге облике у ГС. Бројеви типа *два ѡуѡа, два сѡрука* могу се извести од било ког основног броја: *сѡо ѡуѡа, сѡо сѡрука* итд.⁹²

Мултипликативни бројеви не мењају се по падежима.

8.5. Збирни бројеви врло се ретко сусрећу у ГС. У већини случајева они су замењени основним бројевима или бројним именицама. Забележили смо само збирне бројеве *двојс, ѡрѡја* (и *двоје, ѡрѡје*), али само у номинативу јер, у промени по падежима, место њих долази *обѡдѡа*, односно *ѡри*.

Свиничани не врше семантичку разлику између облика *двоја, две, двојца*: *Су двоѡи ѡи двојца, он и ѡѡѡѡа жѡна; Нас двоја, ја и мој син, ч'ѡѡамо маѡу*. Ипак, реч *двојца* никад не долази уз две особе женског рода, већ увек *две*.

⁹² Emil Petrovici, *Graiuł carașovenilor . . .*, стр. 182. в. и А. Белић, *Иѡѡорија . . . деκлинација . . .* стр. 185; П. Ивић, *О ѡвору Галиѡѡских Срба . . .*, стр. 232; Берислав М. Николић, *Мачѡански ѡвор*, СДЗБ, XVI, 1966, стр. 90.

Збирни број *двоја* врло често долази уз именице *pluralia tantum*: *двоја вратиња* (али никада *двоја човека* већ само *два човека* или *двоица човека*).⁹³ Ова примедба важи и за збирни број *шроја*.

У ГС нисмо забележили збирне бројеве од четири (укључно) на даље типа *четворо*, *петоро*, *шесторо* итд.

8.6. Бројни прилози имају, у ГС, следеће облике: *први њуи*, *друи њуи*, *петти њуи*, *шестти њуи*, *дванаестти њуи*, *петнаестти њуи*, *дваестти њуи*, *педесетти њуи*, *сто петти њуи*, *иљаду сто дваестти њуи* итд.

Ови се облици образују од редних бројева иза којих долази реч *њуи*. Када се редни бројеви граде од простих бројева већих вредности, чак и од десет на даље, бројни прилози изражавају велики број, мноштво пута: *Он је рекал стобитини њуи* (и *Он је рекал иљастини њуи*). Зато се место њих често јављају мултипликативни бројеви: *Он је рекал сто њуиња*; *Он је рекал иљаду њуиња* итд.

Бројни изрази не мењају се по падежима.

8.7. Бројне именице добро су заступљене у ГС. Има их неколико категорија. Облици: *полоитина*, *њблак*, *шрећина*, *четвртитина*, *петитина* (има два значења „пети део“ и „пет на броју“), *шеститина*, *седмитина*, *осмитина*, *деветитина*, *десетитина* (има два значења „десети део“ и „приближно десет“) најчешће се сусрећу. Обично се место *четвртитина* користи реч *фрњаља*, а место *полоитина* често долази *два фрњаља*. Иначе, речи *фрњаља* и *њблак* користе се при изражавању тачног времена.

3^h30': је *њблак четвњрти*; је *шњри њ њол*;

3^h15'1^{''}: је *шњри* и *један фрњаља* и *јена секунда*;

3^h45': је *четвњрти* без *петнајстњ*; је *шњри фрњаља* на *четвњрти*; *четвњрти* без *фрњаља*;

4^h20': је *четвњрти* и *двајстњ*;

3^h40': *четвњрти* без *двајстњ*

12^h45': *шњри фрњаља* на *један*; *један* без *фрњаља*; *један* без *петнајстњ*.

Иако има бројних именица од један до десет, практично се користе само од један до четири. Од пет на даље долазе облици редних бројева уз једну од именица: *шњл*, *њарч'е* или *скрњшка*: *петти шњл*, *шестти шњл*, *седми шњл*, *осми шњл*, *деветти шњл* или: *шрећ'о њарч'е*, *четвњрто њарч'е*; *њрва скрњшка*, *друња скрњшка* итд. Од *јединаестти* на даље долази само именица *шњл*: *јединаестти шњл*, *дванаестти шњл* итд.

⁹³ Максим Сл. Младенов, *Ихтиманският говор*, София, 1966, стр. 80; П. Ивић *О говору Галиољских Срба . . .*, стр. 229; Миливој Павловић, *Говор Српњчке Жупе . . .*, стр. 183.

Ове бројне именице понашају се као праве именице у падежној промени:

Једнина

Н	<i>йолойїна, осміна</i>	НА	<i>фрїа́ль</i>
ГД	<i>йолойїне, осміне</i>	Г	<i>фрїа́ља</i>
А	<i>йолойїну, осміну</i>	Д	<i>фрїа́љу</i>
И	<i>йолойїном, осміном</i>		

Множина

О.п.	<i>йолойїне, осміне</i>	О.п.	<i>фрїа́љи</i>
Д	<i>йолойїнем, осмінем</i>	Д	<i>фрїа́љим</i>

Бројним именицама припадају и облици: *двоїца, йроїца, ч'ейворїца, йейборїца, шестїборїца, седморїца, осморїца, девейборїца, десейборїца*.

Од једанаест (укључно) надаље нема таквих облика. Место њих долазе основни бројеви испред којих стоји лична заменица *ми*: *ми једина́ес*; *ми йейна́есї*; *ми йрїесї*; *ми седамд́есей* итд.

Облици типа *двоїца, йроїца* имају следеће падежне облике:

НГ	<i>двоїца, йроїца, ч'ейворїца</i>
Д	<i>двоїцам, йроїцам, ч'ейворїцам</i>
А	<i>двоїцу, йроїцу, ч'ейворїцу</i>
И	<i>двоїцом, йроїцом, ч'ейворїцом</i>

8.8. Осим редних бројева, бројним придевима припада и реч *двои* у изразу *двои враїа*. Надаље долазе збирни или основни бројеви у таквим контекстима: *йрїја враїа* или *йрї враїа* (али не *йрїи враїа*, како бисмо очекивали). Реч *двои* долази само у свом основном облику, док се у падежним облицима на месту ње јављају речи *двоја* или *двоїца*

Н	<i>двои враїа</i>
Г	<i>двоје враїа</i>
Д	<i>двоїцам враїа</i>
А	<i>двоја враїа</i>

8.9. Бројни изрази граде се на неколико начина:

1) Од збирних бројева испред којих долази предлог *у*: *у двоје, у йрїје, у ч'ейворо, у йешоро, у шестїоро, у седморо, у осморо, у девейоро, у десейоро*. Надаље нема таквих облика, они су замењени конструкцијама: *њи једина́есї*; *њи двад́есей*; *њи йед́есей* итд.

2) Од више основних бројева: *један-два, јена-две, јено-две, (деїейїа), око йрї-ч'ейїрї (саїа), йед́есей — йед́есей и шесї (їодина), десей-йейїна́есї (корак), иљаду-две (леја), иљаде и иљаде (їодина), сїоїїну-две (леја), јено-два (саїа)*.

3) Од основних бројева и именица: *јено-деїей-два; девед́есей и девейїмоїїва; седам држа́ве и седам морейа; йрї дана и йрї ноћ'и* итд.

8.10. Речи *сѣбѣина*, *иљада*, *милијарда* понашају се као именице женског рода, док се реч *милијон* понаша као именица мушког рода. Ево њихове промене по падежима:

Једнина

НА	<i>милијон</i>	Н	<i>сѣбѣина</i>	<i>иљада</i>	<i>милијарда</i>
Г	<i>милијона</i>	ГД	<i>сѣбѣине</i>	<i>иљаде</i>	<i>милијарде</i>
Д	<i>милијону</i>	А	<i>сѣбѣину</i>	<i>иљаду</i>	<i>милијарду</i>
И	<i>милијонѣм</i>	И	<i>сѣбѣином</i>	<i>иљадом</i>	<i>милијардом</i>

Множина

Н	<i>милиони</i>	О.п.	<i>сѣбѣине</i>	<i>иљаде</i>	<i>милијарде</i>
Д	<i>милијоним</i>	Д	<i>сѣбѣинам</i>	<i>иљадам</i>	<i>милијардам</i>
А	<i>милијоне</i>				

8.11. И, на крају, да споменемо и то да се у ГС чувају облици дуала код именица мушког и средњег рода када долазе иза било којих основних бројева (не само иза два, три и четири, као у књижевном језику):

два сѣна, два дѣна, два сѣѣна, два дѣѣѣна, два сѣла;
ѣри коѣа, ѣри сѣна, ѣри дѣна, ѣри фрѣѣѣла, ѣри сѣла;
ѣѣѣ сѣна, ѣѣѣ дѣна, ѣѣѣ сѣѣна, ѣѣѣ сѣла, ѣѣѣ дѣѣѣна;
дѣсѣѣ сѣна, дѣсѣѣ дѣна, дѣсѣѣ сѣѣна, дѣсѣѣ сѣла, дѣсѣѣ дѣѣѣна;
ѣдѣсѣѣ сѣна, ѣдѣсѣѣ дѣна, ѣдѣсѣѣ сѣла, ѣдѣсѣѣ дѣѣѣна;
иљаду сѣна, иљаду дѣѣѣна, иљаду сѣла.

Овом се карактеристиком ГС приближава карашевским говорима.⁹⁴

ГЛАГОЛИ

9. Глаголски систем ГС анализиран је у једном од наших раније објављених прилога (в. § 0.3.). Овом ћемо приликом донети само неколико основних црта тог система, поготово оне које су специфичне за ГС.

9.1. Глаголи ГС имају следеће граматичке категорије: *род, начин, време, лице, број и вид*.

9.2. У ГС постоје четири помоћна глагола: *биѣи, ѣѣѣи, лѣи* и *јесам* који има само облике за *садашње време*. На извесне специфичности наилазимо и код облика са негацијом изведених од ових помоћних глагола.

Помоћни глагол *јесам* има само кратке облике (са и без негације) садашњег времена показног начина:

Једнина	Множина
<i>ја сам, несам</i>	<i>ми смо, несмо</i>
<i>ѣѣѣ си, неси</i>	<i>ви сѣѣѣ, несѣѣѣ</i>
<i>он је, неје</i>	<i>они су, несу</i>

⁹⁴ Emil Petrovici, *Graiuil caraşovenilor* . . . , стр. 182—183.

Осим облика *сам* (*нѣсам*) има и ове фонетске варијанте: *сам*, *с'ам*, *сѣ'м*, *нѣсам*, *нѣс'ам*, *нѣсѣ'м*.⁹⁵

Кратки облици овог помоћног глагола улазе у састав перфекта и потенцијала.

Помоћни глагол *биш* има следеће начине и времена: *инфинитив*, *садашње време* (са и без негације), *перфекат* (са и без негације), *будуће време* (са и без негације), *предбудуће време* (са и без негације), *поптенцијал* (са и без негације), *аорист* (само без негације), *зайоведни начин* (са и без негације), *радни илајолски придев* (без негације) и *илајолски прило* *садашњи* (без негације).

Инфинитив има само кратки облик *биш* који је, у већини случајева замењен конструкцијом *да + ирезент*: *Ја ћ'ем биш* и *Ја ћ'ем да будем*.

Садашње време: *будем*, *будеш*, *буде*, *будемо*, *будеите*, *буду*; *не будем*, *не будеш*, *не буде*, *не будемо*, *не будеите*, *не буду*.

Облици садашњег времена помоћног глагола *биш* увек долазе уз једну од речи: *ако*, *нека*, *да*: *ако буде*, *нека буде*, *да буде* итд.

Перфекат има два облика: један грађен помоћу кратког облика помоћног глагола *јесам* и радног глаголског придева помоћног глагола *биш* и други, грађен помоћу кратких облика помоћног глагола *јесам*, спојеним са радним глаголским придевом помоћног глагола *иши*, и инфинитива глагола *биш*: *сам ишел* > *сшел*.

1) *сам бил*, *си бил*, *је бил*, (*била*), *смо били*, *сије били*, *су били* (*биле*), *нѣсам бил*, *нѣси бил*, *нѣје бил* (*била*) *нѣсмо били* итд.

2) (*ја*, *иш*, *он*) *сшел биш*, (*она*) *сшела биш*, (*ми*, *ви*, *они*) *сшели биш*, (*онѣ*) *сшеле биш*.

Будуће време има шест могућности образовања:

1) *оћ'ем да будем*, *оћ'еш да будеш*, *оћ'е да буде*, *оћ'емо да будемо*, *оћ'еите да будеите*, *оћ'у да буду* и *оћ'е да буду*; *нѣћ'ем да будем*, *нѣћ'еш да будеш*, *нѣћ'е да буде* итд.;

2) *ћ'ем биш*, *ћ'еш биш*, *ћ'е биш*, *ћ'емо биш*, *ћ'еите биш* итд.; *нѣћ'ем биш*, *нѣћ'еш биш*, *нѣћ'е биш*, *нѣћ'емо биш* итд.;

3) *ла да будем*, *ла да будеш*, *ла да буде*, *ла да будемо* итд.; *не ла да будем*, *не ла да будеш*, *не ла да буде* итд.;

4) *има да будем*, *има да будеш*, *има да буде*, *има да будемо* итд.; *нѣма да будем*, *нѣма да будеш*, *нѣма да буде* итд.;

5) *шрѣба да будем*, *шрѣба да будеш*, *шрѣба да буде* итд.; *не шрѣба да будем*, *не шрѣба да будеш*, *не шрѣба да буде* итд.;

6) *мѣра да будем*, *мѣра да будеш*, *мѣра да буде* итд.; *не мѣра да будем*, *не мѣра да будеш*, *не мѣра да буде* итд.

⁹⁵ А. Белић, *Галички дијалекат* . . . , стр. 222; А. Белић, *Дијалекти* . . . , стр. 44—45; 86—87; Божо Видоески, *Северније македонски говори*, Македонски јазик, V, Скопје, 1954, стр. 29; Миливој Павловић, *Говор Срепичке Жуге* . . . , стр. 192.

Предбудуће време има следеће облике:

1) *ако* (или *дако*) *ћ'ем биш*, *ако* (или *дако*) *ћ'еш биш* итд.; *ако* (или *дако*) *нећ'ем биш*, *ако* (*дако*) *нећ'еш биш* итд.

Могући начин има више начина образовања:

1) (*ја, ти, он*) *би бил*, (*она*) *би била* итд.; (*ја, ти, он*) *не би бил*, (*она*) *не би била* итд.;

2) (*ја, ти, он*) *би, бисмо* (и *бим*), *бисии*, *бису*, *не би, не бисмо* (и *не бим*), *не бисии*, *не би*;

3) *ћ'ем биш бил* (и *ћ'е биш бил*), *ћ'еш биш бил*, *ћ'е биш бил*, *ћ'емо биш би*, *ћ'еше биш би*, *ћ'у биш би*.

Аорист нема облике са негацијом:

*бидо, биде, биде, бидосмо, бидоси, бидоси*⁹⁸.

Заповедни начин има три начина образовања:

1) *буди, нека буде, будемо, будеш*, *нека буду; не буди, нека не буде, не будемо, не будеш*, *нека не буду*;

2) *да будем, да будеш, да буде, да будемо, да будеш* итд.; *да не будем, да не будеш, да не буде, да не будемо* итд.;

3) *нека будем, нека будеш, нека буде, нека будемо* итд.; *нека не будем, нека не будеш, нека не буде* итд.

Радни глаголски придев: *бил, била, би*, *биле* (нема посебне облике за средњи род).

Глаголски прилог садашњи: *будућ'и* и *будућ'е*. Облике са негацијом нема, место њих долазе преводи румунских модела: *без да будем, без да будеш, без да буде, без да будемо, без да будеш*, *без да буду* или *без да сам бил, без да си бил, без да је бил, без да смо би*, *без да си* *би*, *без да су би*.

Помоћни глагол *биш* улази у састав предбудућег времена и потенцијала.

Помоћни глагол *иш* (књ. хтети) има следеће начине и времена: *инфинитив, садашње време* (са и без негације), *иерфектив* (без негације), *будуће време* (са и без негације), *предбудуће време* (са и без негације), *глаголски прилог садашњи* (без негације).

Инфинитив и овде је кратак, *иш*, а место њега радије долази *да* *и* *ирезени* *си* *ћ'е* *да* *оћ'е* (место *он* *ћ'е* *иш*).

Садашње време има кратки и дуги облик. Негација долази само уз кратке облике:

оћ'ем, оћ'еш, оћ'е, оћ'емо, оћ'еше, оћ'у;

ћ'ем (или *ћ'е*), *ћ'еш* (или *ћ'е*), *ћ'е*, *ћ'емо* (или *ћ'е*), *ћ'еше* (или *ћ'е*), *ћ'у* (или *ћ'е*);

нећ'ем, нећ'еш, нећ'е, нећ'емо, нећ'еше, нећ'е.

⁹⁸ П. Ивић, *О говору Галићкој Срба . . .*, стр. 293; Миливој Павловић, *Говор Српске Жупе . . .*, стр. 193.

Присуство наставка -м у првом лицу може се објаснити било аналогном на друге глаголе, било македонским утицајем јер је ова појава позната и другим српским говорима изложеним том утицају⁹⁷.

Перфекат има следеће облике:

(ја, ти, он) *сшел*, (она) *сшела*, (ми, ви, они) *сшели*, (оне) *сшеле*.

Будуће време:

ла да *оћ'ем*, ла да *оћ'еш*, ла да *оћ'е*, ла да *оћ'емо* итд.;
ла да *нећ'ем*, ла да *нећ'еш*, ла да *нећ'е* итд.

Предбудуће време има следеће облике:

ако *оћ'ем*, ако *оћ'еш*, ако *оћ'е*, ако *оћ'емо*, ако *оћ'еште* итд.;
ако *нећ'ем*, ако *нећ'еш*, ако *нећ'е*, ако *нећ'емо* итд.

Радни глаголски придев: *шел*, *шела*, *шели*, *шеле* (ни овде нисмо забележили облике за средњи род).

Глаголски прилог садашњи: *оћ'ућ'и*. Уз негацију овај облик није забележен, замењен је преводима румунских модела:

без да оћ'ем или *без да сам шел*, *без да оћ'еш* или *без да си шел*, *без да оћ'е* или *без да је шел* итд.

Помоћни глагол *шеш* улази у састав будућег времена, предбудућег времена и потенцијала.

Помоћни глагол *лаш* семантички је најближи помоћном глаголу *шеш*, али, за разлику од овог, употребљава се нарочито онда када је субјекат посебно заинтересован у извршењу глаголске радње, те би му значење било „нарочито желети, посебно хтеги”. У говору млађих генерација ова два помоћна глагола често долазе један место другог.

Помоћни глагол *лаш* има следеће начине и времена: *инфинитив*, *садашње време* (без негације), *перфекат* (са и без негације), *аорист* (без негације), *будуће време* (са и без негације), *предбудуће време* (са и без негације), *инденцијал* (са и без негације), *радни глаголски придев* (без негације).

Инфинитив је кратак, *лаш*, а место њега не долази да + *ирезент* као код осталих глагола.

Садашње време очувано је али се врло ректо употребљава, место њега долази непроменљив кратак облик *ла* за свако лице једнине и множине (и са негацијом *не ла*):

лам, *лаш*, *лаше*, *лашемо*, *лашеште*, *лашу* (код Карашевака: *лам*, *лаш*, *ла*, *ламо*, *лаше*, *лају*)⁹⁸.

Перфекат има два начина образовања:

- 1) *сам лал*, *си лал*, *је лал*, *смо лали*, *сте лали*, *су лали*;
несам лал, *неси лал*, *неје лал*, *несмо лали* итд.;

⁹⁷ П. Ивић, *О говору Галићкојских Срба . . .*, стр. 234.

⁹⁸ Emil Petrovici, *Grăul caragovenilor . . .*, стр. 190–191.

2) (*ја, њи, он*) *сѣл лай̄*, (*она*) *сѣла лай̄*, *сѣли лай̄*, *сѣле лай̄*.
Аорист: *ладо, ладе, ладе, ладомо, ладоше, ладоше*.

Будуће време: *ћ'ем лай̄*, *ћ'еш лай̄*, *ћ'е лай̄*, *ћ'емо лай̄* ИТД.;
нећ'ем лай̄, *нећ'еш лай̄*, *нећ'е лай̄*, *нећ'емо лай̄* ИТД.

Предбудуће време има следеће облике:

ако ћ'ем лай̄, *ако ћ'еш лай̄*, *ако ћ'е лай̄*, *ако ћ'емо лай̄* ИТД.;
ако нећ'ем лай̄, *ако нећ'еш лай̄*, *ако нећ'е лай̄* ИТД.

Могући начин име следеће облике:

— (*ја, њи, он*) *би лал*, (*она*) *би ла́ла*, *бимó ла́ли*, *бисѣ́е ла́ли*, *би ла́ли*
(*ла́ле*); *не би лал*, *не бимó ла́ли* ИТД.

Радни глаголски придев: *лал*, *ла́ла*, *ла́ли*, *ла́ле*.

Глаголски прилог садашњи и прошли нису сачувани у ГС, место њих долазе преводи румунских облика: *без да сам лал*, *без да си лал*, *без да је лал* ИТД.

Помоћни глагол *лай̄* улази у састав будућег и предбудућег времена.

Говор Свиничана и говор Карашевака јесу једини, до сада познати, српски говори у којима постоји помоћни глагол *лай̄*. Облик *ла* доноси и РЈ. ЈАЗУ „Ко што ла” — „ко што воли”. Емил Петровић⁹⁹ сматра да је то остатак општесловенског језика и повезује га за глагол *волий̄*. П. Ивић је мишљења да глагол *лай̄* треба повезати са обликом *лаха*¹⁰⁰. Лично сматрамо да се глагол *лай̄* треба повезати са глаголом *лајай̄*¹⁰¹ који је имао значења „лајати”, „викати”, „бранити” и „бранити се”¹⁰². Присуство облика *лаха* (који цитира П. Ивић) у XVI веку дозвољава нам да претпоставимо да је *лајай̄* (**лахай̄*) имао у почетку два значења: „лајати” и „желети”.

Облик *лай̄*, којег смо забележили у ГС, настао је након познатих фонетских промена: *лахай̄* > *лаай̄* (в. *снаха* > *снаа*) > *лай̄* (в. *сахай̄* > *саай̄* > *сай̄*) > *лай̄*.

9.3. У састав будућег и предбудућег времена, као нека врста помоћних глагола, улазе и глаголи: *има̄й̄*, *ӣрѣба̄й̄* и *мо́ра̄й̄*:

има̄м (или *има̄*) *да б́удем*; *ӣрѣба̄* (или *ӣрѣба̄м*) *да б́удем*; *мо́ра̄* (или *мо́ра̄м*) *да б́удем* ИТД.;

ако има̄м (или *има̄*) *да б́удем*; *ако ӣрѣба̄* (или *ӣрѣба̄м*) *да б́удем*; *ако мо́ра̄* (или *мо́ра̄м*) *да б́удем* ИТД.

⁹⁹ Emil Petrovici, *Graiul caraşovenilor* . . . , стр. 191.

¹⁰⁰ П. Ивић, *Emil Petrovici, Graiul caraşovenilor, studiu de dialectologie slavă meridională* . . . , ЈФ, XVIII, 1949–1950, стр. 319.

¹⁰¹ Fr. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinitum*, Беч, 1862–1865, стр. 334.

¹⁰² И. И. Срезневский, *Материалы для словаря древнерусского языка*, II, Петербург, 1895, стр. 13.

9.4. Промена глагола. У ГС постоји јака тенденција прелаза глагола из једне врсте у другу, што би могло смањити број глаголских врста. Ми смо све глаголе ГС поделили, према начелима А. Белића, на осам врсти¹⁰³.

Највише глагола има у шестој и седмој врсти, а најмање у петој и осмој. Треба напоменути да у ГС постоји јака тенденција идентификације основе инфинитива са основном презентом. Овај процес није завршен јер постоје глаголи који могу имати две варијанте од којих једна припада једној а друга другој врсти. Забележили смо, такође, и знатан број неправилних глагола.

Првој врсти припадају глаголи чија се инфинитивна основа завршава на сугласник, а презентска на самогласник *-e*: *донес-ӣ*, *донесé-м*, *однесӣ*, *ӣресӣ* итд., укупно 23 глагола.

Већина глагола ове врсте има неке специфичности у грађењу глаголских начина и времена: *доћ'* — *доћ'ем*, *ић'* — *идем*, *краӣ* (< *красӣ*) — *крадем*, *наћ'* — *наћ'ем*, *оӣић'* — *оӣинем* (< *оӣиднем*), *илесӣ* — *илешем*, *иоћ'* — *иоћ'ем*, *ӣресӣ* — *ӣредем*, *сећ'* — *сеч'ем*, *ишећ'* — *ишеч'ем*, *улесӣ* — *улезем*, *заћ'* — *заћ'ем* итд.

Поједини глаголи имају дублете који припадају трећој конјугацији: *иодић'* и *иодиӣнуӣ*, *иасӣ* и *иануӣ*.

Другој врсти припадају глаголи чија се основа инфинитива завршава на *-a*, а основа презентом на *-e*: *илоћ'аӣ* — *илоћ'ем*, *ирајаӣ*, *кашљаӣ*, *клокоч'аӣ*, *млч'аӣ*, *мрмоћ'аӣ*, *ораӣ*, *сејаӣ*, *смејаӣ*, *ӣрајаӣ* итд. Неправилан је само глагол *оираӣ* — *оӣерем*, а у примерима *бераӣ* — *берем*, *ӣераӣ* — *ӣерем*, *самељаӣ* — *самељем* дошло је до замене корена инфинитива кореном презентом.

Овамо улази и изванредан број глагола који у књижевном језику иду по другим променама, и то по првој (*ӣрбаӣ*, *ӣризаӣ*, *млзаӣ*, *сӣрижаӣ*, *ӣэлч'аӣ*, *уӣризаӣ*) четвртој (*коваӣ*, *ковем*), петој (*ӣреблӣшаӣ*, *дркћ'аӣ*, *кикоћ'аӣ*, *кажсаӣ*, *куӣљаӣ*, *лижсаӣ*, *наӣежсаӣ*, *ӣомбожсаӣ*, *ӣромижаӣ*, *режсаӣ*, *сӣружсаӣ*, *свежсаӣ*, *вежсаӣ*), шестој (*мешаӣ*, *мешем*, *ӣосејујаӣ*, *ӣаӣћ'аӣ*, *ӣкаӣ*, *ӣкем*, *умекч'аӣ*) или осмој (*засӣаӣ*).

Низ глагола има варијанте које припадају осталим конјугацијама: првој (*соблач'аӣ* *соблач'ем* и *соблекнӯӣ* *соблекнем*), петој (*лэжсаӣ* и *лэӣӣ* *лэжем*, *сӣрижсаӣ* и *сӣријаӣ*) и шестој (*бајаӣ* *бајем* и *бајам*, *ч'ешљаӣ* *ч'ешљем* и *ч'ешљам*, *ч'еӣкаӣ* *ч'еӣкем* и *ч'еӣкам*, *мерӣшаӣ* *мерӣшем* и *мерӣшам*; *ӣӣнаӣ* „писати” *ӣӣшем* и *ӣӣшам*).

Од 58 глагола који припадају овој врсти, 10 су свршеног, а 48 несвршеног вида.

¹⁰³ А. Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 2: *Речи са конјугацијом*, Београд, 1965, стр. 7; в. и П. Ивић, *О говору Галићкох Срба ...*, стр. 258.

Трећој врсти припадају глаголи чија се основа инфинитива завршава на *-ну*, а основа презента на *-не*: *ди́гну-ти* — *ди́гне-м*, *ђ'а́гнути*, *ка́и-нути*, *ки́нути*, *ма́нути*, *ме́кнути*, *побе́гнути*, *уја́нути* итд.

Код неправилних глагола ове врсте постоји тенденција замене основе инфинитива основом презента: *си́аи* и *си́анути*, *суси́аи* и *суси́анути* итд.

Глаголи *ме́тиути* *ме́тнем* и *воскрéсеи* *воскрéснем* су неправилни.

Глагол *ч'инути*, *обч'инути* прешао је овамо из VII врсте.

У ГС забележили смо 66 глагола ове врсте од којих су 63 свршена и 3 несвршена.

Четвртој врсти не припада велики број глагола. И поред тога, они се деле на две подгрупе.

Првој подгрупи припадају глаголи код којих је корен инфинитива једнак његовој основи (која у ствари и нема правог наставка), а основа презента завршава се на *-је*: *би-ти* — *би́је-м*, *обу́ти*, *одби́ти*, *и́ти*, *и́ши* и *и́шати*, *раши́ти*, *саби́ти*, *уби́ти* итд.

Другој подгрупи припадају глаголи чија се основа инфинитива завршава на *-ва* (или на варијанту *-ва*), а основа презента на *-је*: *болува-ти* — *болу́је-м*, *и́здоваи*, *и́ладуваи*, *зимуваи* и *зимсваи*, *милуваи*, *нишоваи*, *исоваи*, *радоваи* и *радуваи*, *рајуваи*, *ири́оваи* итд. Ту су и *покриваи* *покривем*, *завариваи* *заварујем*.

Од 60 глагола који припадају овој врсти, 17 је свршеног, а остали несвршеног вида. Број неправилних глагола ове врсте знатно је већи у поређењу са осталим врстама.

Петтој врсти припадају глаголи чија се инфинитивна основа завршава на *-а*, а презентска на *-е*, с тим што се сугласник који долази испред *-е* подвргава фонетским променама: *бри́са-ти* — *бри́шем*, *ма́зати* — *ма́жем*, *и́лакаи* — *и́лачем*, *сои́асати* — *сои́ашем* итд., укупно 8 глагола, од којих је један свршеног а остали несвршеног вида.

Шестој врсти има две подгрупе.

Првој подгрупи припадају глаголи чије се основе инфинитива и презента завршавају на *-а* (у теми инфинитива јавља се и варијанта *-а*): *зржа-ти* — *зржа-м*, *ба́лати*, *бе́лати*, *и́ледаи*, *дремаи*, *јаваи*, *ка́рати*, *ку́каи*, *ош́имати*, *и́ецаи*, *и́родаи* итд.

Другој подгрупи припадају глаголи чија се основа инфинитива и презента завршава на *-е*: *везе-ти* — *везе-м*, *жњети*, *окаини́јати*, *оси́раи-нати*, *ио́иширујети*, *и́оздрелујети*, *и́роклети*, *рашч'инети*, *рзу́мети*, *рко́ћ'ети*, *сви́љујети*, *уме́ти*, *умре́ти*, *уи́ре́ти*, *и́не́ти* итд.

Многи глаголи који улазе у ову врсту спадају у књижевном језику у остале промене. Тако у прву подгрупу VI конјугације овде иду глаголи који иначе припадају првој врсти (*иси́че'ати*, *ре́каи*, *уи́и'ати* „утећи”, *и́розебаи*), другој (*де́лати*, *избе́рати*, *ка́јати се*, *кла́њати*, *и́реи́њати*, *си́тењати*,

вѣјати, заклинѣати), трећој (*бријати*), четвртој (*блудити, исцртајувати, издавати, присађивати, продавати, рољати, зафаливати*), петој (*измаријерити, кукурикати, макати, маришати, жуцати, поскакати, поитити, рикати, шакуити, ситијасати, суцати, уздишати, вицати*), седмој (*излѣзати*) или осмој (*циркати, уздржати*). У другој подгрупи налазимо глаголе који у књижевном језику иду по првој врсти (*донесѣти, изѣти* „изјести”, *калнеи, најнеи, оиѣч’ѣи* „утећи”, *оитресѣти, површеи, снесѣти, уреч’ѣи, вршеи, занесѣти*), трећој (*оитврднеи, озбвнеи, иаднеи, скинеи, ситинеи*), четвртој (*смркњајети, верујети*) или седмој (*крнеи, раскрвавѣти, зреи*). Упор. и *иѣлужети* (књ. *иѣлаѣи*), *иголицњужети* и *расцвѣѣѣти*, којима у књижевном језику налазимо сроднике у првој подгрупи шесте конјугације. Од румунских позајмица, највећи број глагола припада овој врсти, а нарочито првој подгрупи: *акитијати, бродити, исцокати, реушијати* итд.

Од 340 глагола који припадају овој врсти, око 250 јесу свршеног вида, а из румунског језика позајмљено је 36 глагола.

Седма врста има две подгрупе:

Првој подгрупи припадају глаголи чије се основе инфинитива и презента завршавају на *-и*: *баитали-и* — *баитали-м*, *белѣжити, бѣлити, битијити, идити, закоити, заменити, мислити, млатити, околити* итд.;

Другој подгрупи припадају глаголи чија се инфинитивна основа завршава на *-е*, а презентска на *-и*: *леити-и* — *леити-м*, *мрзѣти, ослабѣти, оситареи, полетѣѣти, иресѣѣѣти смрдѣти* итд.

У прву подгрупу ове конјугације спадају неки глаголи који у књижевном језику иду у шесту врсту (*цилити, најѣрити, оиѣѣрити, оиѣѣлуж’ити, поиѣѣрити, рачунити, свирити, закѣѣч’ити, зидити*) или у другу подгрупу саме седме врсте (*горити, ирмити, иоч’рити, иолудити, разумити, седити, сврбити, шрити, вршити, зорити*) или у осму врсту (*јѣч’ити, ч’уч’ити*). Осим тога другој подгрупи седме врсте прикључио се глагол *лежѣти*, који у књижевном језику припада осмој конјугацији.

У ГС нисмо забележили неправилне глаголе ове врсте, али има и овде 11 глагола позајмљених из румунског језика. Од 370 глагола који припадају овој врсти, скоро 200 јесу свршеног вида, а остали несвршеног.

Осмој врсти припадају глаголи чија се основа инфинитива завршава на *-а*, а основа презента на *-и*: *бојати* — *бојати-м*, *држати* — *држати-м*, *мѣл’ч’ати* — *мѣл’ч’ати-м*, *сити* — *сити-м* итд., укупно девет глагола, од којих су 3 свршеног а 6 несвршеног вида.

У VIII врсти нашли су се и глаголи *цвѣтити* *цвѣтити-м* и *зајужити* *зајужити-м*, од којих се први у књижевном језику мења по шестој, а други по седмој конјугацији.

Од примера негираног будућег времена навешћемо: *нећ'ем ићи, не ла да идем* или *ла да не идем, ла да не идеш, ни ћ'ем ићи, ни ћ'ем сјати, немам (нема) да идем, не шрѣбам (не шрѣба) да идем, не мѡрам (не мѡра) да идем.*

Предбудуће време има неколико начина образовања:

1) од речце *ако* (или *дако*) и презента глагола који се мења: *ако идем, ако идеш, ако иде, ако идемо, ако идете, ако иду;*

2) од речце *ако* (или *дако*), презента глагола *имаћ* или од његовог непроменљивог облика *има*, речце *да* и презента глагола који се мења: *ако* (или *дако*) *имам* (или *има*) *да идем* итд.;

3) у истој структури, али са глаголом *шрѣбаћ* место *имаћ*: *ако* (или *дако*) *шрѣбам* (или *шрѣба*) *да идем* итд.;

4) у истој структури, али са глаголом *мѡраћ* место *имаћ*: *ако* (или *дако*) *мѡрам* (или *мѡра*) *да идем* итд.;

5) од речце *ако*, кратких облика презента помоћног глагола *иш* и инфинитива глагола који се мења: *ако ћ'ем иш, ако ћ'еш иш, ако ћ'е иш* итд.;

6) од речце *ако*, помоћног глагола *лаш*, речце *да* и презента глагола који се мења: *ако ла да идем, ако ла да идеш* итд.;

7) од речце *ако* (или *дако*), презента помоћног глагола *биш* и радног глаголског придева глагола који се мења: *ако бѡдем ѡиѡвѡл, ако бѡдеш ѡиѡвѡл* итд.

Потенцијал има неколико начина образовања:

1) од старог облика могућног начина помоћног глагола *биш* и радног глаголског придева глагола који се мења: *би ѡиѡвѡл, бимѡ* (или *бисмѡ*) *ѡиѡвѡли* или *би ѡиѡвѡлм, бисѡиѡ ѡиѡвѡли* или *би ѡиѡвѡлм, би ѡиѡвѡлм;*

2) од кратких облика презента помоћног глагола *иш*, инфинитива глагола *биш* и радног глаголског придева глагола који се мења: *ћ'ем биш ѡиѡвѡл, ћ'еш биш ѡиѡвѡл, ћ'е биш ѡиѡвѡл* итд.;

3) од потенцијала помоћног глагола *биш* и радног глаголског придева глагола који се мења: *(ја, ти, он) бил ѡиѡвѡл, би (бимс или бисмѡ) били ѡиѡвѡли* итд.;

4) од потенцијала помоћног глагола *лаш*, речце *да* и садашњег времена глагола који се мења: *би лал да орѡм, би лал да орѡш, би лал да срѡ* итд.;

5) од речце *да* и перфекта глагола који се мења: *да сам имѡл, да си имѡл, да је имѡл, да смо имѡли* итд.

Заповедни начин има два начина образовања:

1) корену презента додаје се за друго лице јединине наставак *-и*, а за друго лице множине наставак *-ише*; остала лица имају речцу *нека* и презент глагола који се мења: *иди, ори, носи, леши* итд.; *нека иде, нека оре* итд.; *нека идемо, нека оремо* итд.; *идѡше, орѡше, динеше, ѡѡше „пијте”, куйѡше, ѡлач'ѡше, умѡше, носѡше, лешѡше, држѡше* итд.; *нека иду, нека ору, нека дину* итд.;

доњом „дању”; Он радџи и доњом и ноћ’ом.
 зауч’ера (и завч’ера) „прекјуче”; Те ч’екам од зауч’ера.
 ноћ’еска „ноћас”; Од ноћ’еска до одјуж’оска.
 ноћ’ом „ноћу”; Доњом сјава, ноћ’ом јојјева.
 одјутроска „сутра ујутру”; Ђе сјавам одјуж’оска две кобилице на јено
 мјесто.
 пладне (и пладнџе) „подне”; На џладне бије звонце у цркву.
 позауч’ера (и позавч’ера) „пре три дана”.
 полноћ’ „поноћ”; Мороћ доћ’е у џбноћ’.
 прездџн „у предзорје”; Прездџн дошла јена кјша велика.
 тајутре „прекосутра”; Ђе си џдем код маме ми шајуж’ре.
 уч’ера „јуче” Вас сам ве видел уч’ера.

10.1.2. Прилози за време којима се означава годишње доба вршења глаголске радње:

зимјуска „зимус”; У Ршаву сам бил зимјуска.
 јесенјска „јесенас”; Јесенјска сам имал јакó добре џројж’е.
 лџти; Лџти се кјљамо на Дјуне.

лџтоска „летос”; Лџтоска сам закóљал јајње од једној џодине;

Нисмо забележили прилог џролејос, место њега употребљава се
 џва џролеј.

10.1.3. Прилози за време којима се означава година вршења глаголске радње врло се ретко употребљавају у ГС. Забележили смо само прилоге ланј и догбдине, но и место њих чешће се јављају облици ланјска џодина, џрој’ашина џодина односно у дрјуж’у џодину.

10.1.4. Прилози за време који не изражавају прецизно време вршења глаголске радње:

вавџк „навек, вечно”; То џма да се џојјева вавџк.

дбцкан „касно”; Кој доћ’е шака дбцкан? Сџа је дбцкан, џдем дбма.

јбште „још”; Прејшељи мбже да јбшти ч’џку.

бдма (и бма) „одмах”; Ђе доћ’ем бдма.

отка (и бтка) „од када, када, након тога, после тога”; Ошкј је мџсец
 и зџмља; Ошкј џрошла ша, дошла је ново модел; Ошкј је мџтам у
 џећ’ и сџди шамо једџн саш.

пбсе (и пбсле) „после”; Мбжеш да доћ’еш и џбсе; И џбсе сам бил овч’ар.

нре, Сја не, а џре се носјло на шџшр.

сзга (и сџга, сзка, сад, санга) „сада”; Ч’ак сја си сјшлал? Сзка уше-
 кал неки; Доћ’ цуж’ре, сја неје дбма; Сад џмам шездџсџи и џеи џо-
 дине; Санја џмам џензјуж’у.

тзга „тада”; Тја неје бил дбма.

форт „стално, непрестано”; Ако џде кјша форш, не знам како ћ’е биш.

Место прилога за време *некад*, *свакад*, *одједном* употребљавају се следећи облици:

никі пут „некад”; *Сам иїрал ники іуиї; Сам бил ники іуиї код вас.*

сваки пут „свакад, сваки пут”; *Сваки іуиї је дбшгл іре ііебе.*

један пут „одједном”; *Један іуиї вїдимо ч’а бѣу; И један іуиї ка се уфайїло нумѣ*

Место прилога **одјутроска** забележили смо и облике: **од одјутроска** и **јутре рано**.

Место прилога **летоска** и **зимјуска** забележили смо и облике **лани** **лѣти** односно **лани** **зїми**.

10.2. Прилози за место:

блізо; *он седи блїзо.*

далѣч’ (и **далѣч’е**) „далеко”; *Тблко је далѣч’ за іїри ібшїте, за іїри сїа-циїе; Пбшгл далѣч’.*

дбма „код куће”; *Ја ћ’у да бїдем дбма цел дѣн.*

дондѣја „донде”; *Је бил іїамо, дондѣја.*

изнїтра „унутра, изнутра”; *Иди у іїжу да вїдиш кој вїка изнїтра.*

надол (и **понадол**) „надоле, наниже”; *Му дам іуиї надол; Седи надол.*

напрѣд (и **напрѣт**, **напрѣда**) „напред, испред”; *Форї је бил найрѣд.*

натраг, *Женá седи наїтраї, а муж найрѣда.*

нїгде, *Ако нѣје, нѣје нїде.*

нїлице „напоље”; *Г’е да мѣшам сїол у іїжу јел нїлице?*

овáмо; *Зáмїшо ідем овáмо и іїамо? Је дбшгл од іїа овáмо.*

овўде „овуда”.

одáвде „одавде”; *Слўшај, иди одáвде.*

одѣ (и **овдѣ**, **овдѣја**) „овде”; *Ўва зїма је бил одѣ једн мраз сїтраїгн;*

И овдѣ и іїамб; Не овѣј, нѣо онзј је бил овдѣја.

одозгб́ра (и **озгб́ра**) „одозго, озго”; *Одозїбра мѣїамо ћ’áїу.*

одоздб́ла (и **оздб́ла**) „одоздо, оздо”; *Одоздб́ла је дáска, а іїосе дбђ’е слáма; Дáска је оздб́ла на іїѣнї’ер.*

онáмо, *Ја бдим овáмо и онáмо; Идѣ онáмо да ч’ўва коњá.*

ондѣја в. **одѣ**.

откўд „откуда”; *Оїткўд ідем? Нѣмам оїткўд да ўзнем вар.*

правáк (и **прэвáк**) „десно”.

тáмо, *Зар іма и іїамо дрвó и кáмен?*

тўа „ту”; *Ја сам бил іїа сам.*

унїтра, *Доћ’ унїтра.*

ўпоље, *Свїн’е су биле ўпоље.*

шувáк „лево”; *Овзј іїшо дбђ’е, іїрбђ’е на шувáк од мѣне.*

10.3. Прилога за начин је највише. Ту спадају и они прилози који су изведени од облика за средњи род описних придева. Такви су облици, као придеви, замењени облицима мушког рода али, када врше функцију прилога, скоро увек чувају специфични наставак *-о*. Овде долазе и облици описних придева на *-ски*: *српски*, *иљурски*, *буљарски* итд., па затим облици трпног глаголског придева (*каљано*, *црпано* итд.) и глаголски прилог садашњи (*ишјућ'и*, *носјућ'и* итд.), које нећемо овом приликом цитирати.

ануме „наиме, посебно, нарочито”; *Ка си бил на ваишар, сам ише молил ануме да не заборавиш лекове.*

арђ'аво „рђаво”; *Време је арђ'аво; Је ирешал арђ'аво.*

бађ'ава (и **забадава**) „бадава”; *Ја не радим бађ'ава.*

барабар, *Да биде барабар из нас.*

башка „башка”; *Он седи башка од ишаише му.*

бистро, *Теч'е бистро.*

блажано „благо”; *Теј ч'овек вреви блажано.*

бобато „крупног зрна”; *То жишо сшало бобашо.*

богато

бравно „кафено, кестењасто”.

бреговито

ведро

весело, *Ка иијем иоиёвам весело.*

ветровито, *Зимушка је било јакó ветровишо.*

високо

глатко (и **гатко**) „глатко, равно”.

дълбоко „дубоко”.

дебело

добре (и **добро**) „добро”; *Он је добре; Ради добре.*

драго, *Из вас сваки иуи ми је драго; Како му су драго жене.*

другојач'е

ђ'утуре

жалосно, *Свири жалосно.*

жешко

житко

заинат

заједно, *Има да ч'екам заједно из вас.*

зелено

зло, *Зло ише иледа.*

јакó, *Га удрил јакó.*

јештино (и **јевтино**)

кално „прљаво, каљаво”

каљено

кисело

лепо

лепуњаво „лепушкасто”

мутно, *Вино је мутно.*

навлаш „навлаш, немарно”; *Се осекала на њрси навлаш, да не ради.*

најсполице „напола”; *Радим најсполице.*

накрст, *Гледа накрст.*

наоч'ице, *Те краде наоч'ице.*

невёрно „невероватно”; *То је невёрно што врвши.*

ненадно „изненада”; *Је дошал ненадно.*

никако, *Не ми дам никако, ни за боја.*

никако „некако”; *Је дома, ако не никако њбигл у њбе.*

ниско, *Врабац леи ниско.*

ништа, *Саја шамо се не ради ништа.*

нужно, *Мене ми је нужно ваи њмоћ'.*

овако, *Не можем овако да њојвам.*

одва „једва”; *Одва сам излезал из ранишије из марве из зиме овој.*

опет, *Како можеш да радиш беш.*

пешки (и **пешке**), *Идем пешки.*

поткрађ'ом „крадом”; *Ч'ине њоткрађ'ом ч'а да не зна нишко.*

промењиво „променљиво”; *Време је њромењиво.*

рад „радо”; *Он рад ради из њејво деије.*

радосно

рано, *Да не дођ'еш рано.*

рётко, *Рётко долази код нас у село.*

рбзло „ружичасто”

скупо

слабо

сласно „масно”

слатко

слбодно, *Туа шреба да биде слбодно.*

страшно „стршно, јако”; *Страшно дува ветар.*

студено „хладно, студено”

топло, *Теј њећ' њрави тоило.*

тешко

товарно „тешко”

тужно „мучно, тегобно”; *Ми је њужно ка јем сласно.*

улажно „влажно”

успут, *Ми рекал да ће да дође ускупи и код нас.*

фино „лепо, фино”

фришко „брзо”; *Нема жалч, беџа фришко.*

цигурно (и **сигурно**) „сигурно”

цртано „нацртано”

ч'есто, *Теј ч'овек дође ч'есто код нас; Је иџинал ч'есто фамелије; Мене ме боли ч'есто љава.*

ч'рљиво „црвљиво”.

10.3.1. Прилози за начин имају степене поређења који се граде као и код описних придева:

Компаратив се гради када се основном облику додаје речца *џо-*: *Из џебе ми је џодраџо да зборим; Овијам им џде џодобре; Пофришко би џи ч'инул зло, неџо да џе џомџине; Мене ме боли џоч'есто џава од џебе; Ако џођеџо џорано је џодобре; Ја џреџујем џомлџо џивџи од вас.*

Суперлатив се гради када се основном облику додаје речца *нај-*: *Увеја две сџриџе има најреџко код нас; Од сџна сам добил најч'есто новџи; Најфино је кад радимо дџма; Ува зимá је било најсџуденџ; Неје џџа најзлџ, џма и џбзлџ од зло.*

10.4. Прилози за количину:

дџста, *Їма дџџа џене кџе им су мужџе у селџ; Је дџџа свџи данџска у цркву.*

џџште „џџ”; *Ми дал џџџе новџи да џмам за џџи.*

кџлко „колико”; *Јел свак кџлко је мџџл; Да ми даџ кџлко џмаџ.*

мáло, *Он мáло ради; Сам седџл мáло.*

млџго „много”; *Їма млџо сџнове; За џебе се вреџило млџо; Їма млџо до џрџлеџа.*

ниџолико (и **ниџолико**) „неколико”; *Ниџолико данá је радџл из орџаџи; Ува џџдина су родџле сáмо ниџолико џáбџлке.*

ниџтџ „нештџ”; *Кáџси ниџџџ за џеџа; Ја џмам да џи дам ниџџџ од дџма.*

овџлко „оволико”; *Овџлко џмам и овџлко мџџем да џи дам.*

потпџно, *Несам разумџл џџџџно.*

сасџм, *Се џџкрим сасџм, до џаве.*

сџáџта, *Ми кáџсал сџáџџа; Їмам сџáџџа.*

све, *Ти кáџсем све џџџо ме боли; Треба да даџ све.*

тџлко „толико”; *Сáмо џџлко си узџл? Овџлко ће да дам џа, а џџлко џи..*

10.5. Прилози за узрок ретко се сусређу у ГС:

залџтá (и **затá**, **зарџтá**) „зато”.

зџџџџ „зџџ, зато џтџ”; *Не мџџем да дођеџ зџџџџ несам здрав*

истóга „због тога, зато”; *Иде кíша, исíбога нéма да дођ’е.*
ошто „зашто”; *Нéма ошто да се бојíш.*
пóшто, *Пóшто сам íримíл вáшу íйсму*

10.6. Забележили смо извeстан број речи које не можемо укључити у ниједну од поменутих прилошких група. Оне, ипак, на неки начин, одређују глаголску радњу, па их зато приказујемо код прилога, иако има аутора¹⁰⁵ који ове речи делимично убрајају у прилоге, а делимично у предлоге, везнике, речце итд. Има и аутора који их, као и ми, убрајају у прилоге¹⁰⁶.

бáрам „бар”; *Сéди бáрам мáло; Нéка дођ’е бáрам у субóтíу.*

баш, *Баш нéћ’е.*

ваљада „ваљда”; *Ваљада мóже и ви да знáте ч’а нéје дошéл.*

већ’, *Већ’ је дáшéл.*

дабóме „дабогме”; *Дабóме да ћ’у да дођ’ем; Дабóме да је лéтíо.*

éно, éто, éво¹⁰⁷, *Éво íа дóма; Éшо íа Мáрко; Éшо ју Маиíија; Éво íа друíар.*

íстина, *Сíтáрац, íстина, бил ч’овéк дóбар.*

мáкар в. бáрам.

само, *Сви мэлч’у а деиé сáмо íоíева. íоíева; Сáмо нéка дођ’е áко сме;*

Сáмо да íáne снeí.

скóро „скоро; близу”; *Сeди скóро до мéне; Нéје бил скóро.*

тамáн (и **тэмáн**); *Тамáн сам лéгал.*

10.7. Прилози могу бити изведени:

од именица: *зим’уска, дан’ска, ју’ире, ноћ’ом, дóма* итд.;

од придева: *добрé, бисíро, дебелó, ч’рнó* итд.;

од заменица: *сéа, шéа* итд.;

од бројева: *íрв’ни, друíојáч’е* итд.;

од глагола:

— трпни глаголски придев: *цр’иано, кáљано, улáжно* итд.;

— глаголски прилог садашњи: *иíуј’и, несу’и, иску’и* итд.

РЕЧЦЕ

11. У ГС забележили смо много мањи број речца у поређењу са другим српским говорима.¹⁰⁸

Речце *-ка, -ке* сусрећу се само код прилога за време типа: *дан’ска, лéтíоска* (и *лéтíоске*), *зим’уска, јесен’ска, одју’ироска, ноћ’éска* итд.

¹⁰⁵ М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик*, I, Београд, 1964, стр. 396—398; Блаже Конески, *Грамаишка на македонскиот јазик*, Скопје, 1967, стр. 543—545; Гл. Влезовић, *Речник косозско-мeтoхијској дијалекта*, СДЗБ, IV, 1932, VI, 1935.

¹⁰⁶ А. Белић, *Историја . . . деклинација . . .*, стр. 248—258; П. Ивић, *О говору Галићољских Срба . . .*, стр. 300—313.

¹⁰⁷ П. Ивић, *О говору Галићољских Срба . . .*, стр. 312; А. Белић, *Историја . . . деклинација . . .*, стр. 256.

¹⁰⁸ в. А. Белић, *Дијалекти . . .*, стр. 265—270, 470; П. Ивић, *О говору Галићољских Срба . . .*, стр. 321—322; Данило Вушовић, *Дијалекат источне Херцеговине*, СДЗБ, III, 1927, стр. 33—34.

Речце *-ја, -је* сусрећу се само код неких заменица или прилога типа: *онаја, онéја, ондéја, онакéја, онéје* итд.

Речца *да* стоји уз глаголе: *да њојéва, да зна, да има*, са којима најчешће замењује инфинитив.

Речце *њо* и *нај* служе за грађење степена поређења:

— *њомлад, њосиромашан, њомали, њовесело* итд.;

— *најрад, најлејá, најмалóна, најзлó* итд.

Речца *-а* јавља се само у неколико облика типа: *оуáа, њóа, њáа, овуáа* итд.

ПРЕДЛОЗИ

12. Споменули смо да се једна од основних црта падежног система ГС састоји у његовом упрошћавању. Падежни синкретизам обухватио је, пре свега, облике за множину где је сачуван само *дaтив* и *оштин* *падеж*. Датив множине употребљава се само без предлога те је падежни наставак једина његова ознака. У већини осталих случајева множинских облика, предлози одређују семантичку вредност падежних облика именица, заменица, придева и бројева, што значи да предлози имају значајну улогу у синтакси падежа.

12.1. Предлози *без, до, избој* „због”, *изван* „ван”, *код, крај, мéсто, óсим, њоре* „поред”, *њóсле, њовише* „више” и *њреко* употребљавају се само са генитивом.¹⁰⁹

Предлози *миђ’и* и *миђ’у* „међу”, *нéо, низ, њод, њрез* „кроз”, *њрóшину* „против”, *у*, уз употребљавају се само са акузативом.¹¹⁰

Предлог *из* „са, с” обично се употребљава са инструменталом, а понекад и са генитивом.

Предлог *најре* „пре” употребљава се са генитивом и акузативом.

Предлог *њо* обично се употребљава са акузативом, а ређе и са инструменталом и локативом.

Предлог *од* употребљава се са генитивом, акузативом и инструменталом.

12.2. Дајемо неколико примера употребе поменутих предлога:

без: Је њошáл без њéбе; Он је без снајé; Он је ч’овéк без вéре; Је с’иáл без њрéшели и ор’иáци. Нешто ређе јавља се и варијанта *брéз: Иде кóно рој брeз мáшке.*

до: Од мéне до њéбе је њуњ крáњáк. Їди до ч’овéка онóа. Седи близо до вас. У неким случајевима је синониман са предлогом *њре*: *Сам њошáл на њуњ до дáна.* Предлог *до* јавља се често уз предлоге за време: *Од данáска до јуњре; Те ч’éкал до зимúска; Је бил њáа до данáска.*

¹⁰⁹ П. Ивић, *О њовору Галињóских Срба . . .*, стр. 313–314.

¹¹⁰ А. Белић, *Дијалекти . . .*, стр. 653–654; П. Ивић, *О њовору Галињóских Срба . . .*, стр. 317.

осим: Осим мене нема друг ч'овек кој зна ја.

ио: По кошу иде дом; Идем ио брѣту; По иушовѣ ишо идемо из дрво; Си ишгел ис судбве. Синониман је са предлогом кроз: Сам ја видел ио иен-м'ер. Синониман је са предлогом на: Неоиперен ио илавѣ. Са инструменталом¹¹¹: Два мокана се бију ио иушам.

иовише: јавља се само место предлога више: Пов ише кућ'е.

иод: Седи иод ч'оку; Под асидал се иирали деца. Варијанта иош: Седи иош иоршу; Ја ју сирижем иош корам.

иоре: Седи иоре рекѣ; Близо иоре мене и иоре иасиша мојега; Не иош' да не ирећ'ем иоре нас. Варијанта иорѣ: Твоја ижа је иорѣ иже сесирѣ. Варијанта иоред врло се ретко употребљава: Поред мене сшоу он; Поред сшенѣ; Поред дѣвке.

иосле: После зимѣ доћ'е лѣшо.

ипрез: Пробијам ипрез ч'есшурру; Га удрим ипрез руке; Се ипревраћ'у ипрез илаву.

ипреко: Има сѣно досша ипреко зимѣ; Идем ипреко луке; Има да доћ'е ипреко ноћ'.

иришшу: Милош бил у раш иришшу Турчина.

у: Деише иде у ч'колу (и на ч'колу); Идем у варои; Ријем у фусшод; Има да доћ'е у недељу или у иешак; Седи у иосиелу. Ана је жена најверна у селѣ; Сам бил у варои; Иде у ч'раиѣ. Место предлога на: У вршин брѣту; Седи у ноге; Се иремѣшшимо у другу сшрану. Место предлога за: у времѣ жившшу је бил вредан и је иравил добро.

уз: Се иура уз маму; Излазим уз бреѣ.

12.3. Неки предлози познати књижевном језику не употребљавају се у ГС, као на пример: *дуж, изнад, к, ка, о, ири, иуш, ради, сем, сред, врх* итд.

Честа употреба предлога *од (о, ош)* са градивним заменицама може се објаснити румунским утицајем: *од коже од јаше* < рум. *din pielea de miel* (место: *од јашећ'е коже*); *ис ч'ашком о злашо* < рум. *cu paharul de aur* (место: *злашном ч'ашком*); *клуша о дрвѣша* < рум. *banca de lemn* (место: *дрвена клуша*) итд.

ВЕЗНИЦИ

13. Већина везника познатих другим српским говорима сусрећу се и код Свиничана. Доносимо их, по азбучном реду, уз кратке контексте са њиховом употребом:

а: Ја си бриштим браду, а иш ч'екај; Манемо јѣно иарч'е мало, а имамо бриу да не се иошбу.

¹¹¹ П. Ивић, *О говору Галишљских Срба ...*, стр. 353.

ако (и дако): Ђе да биде добро, ако има да идем.

већ': Нећ'е новци већ' уска жињо.

да: Заивори враџа да не бије веџар.

дал¹¹²: Дал ћ'е дођ'е, дал нећ'е?

зар: Зар не можеш да ч'екаш?

и: И цѣим и мѣтам на сэлнице; Сам бшэл и џам сам се уч'ил.

јел¹¹³: Јел ја, јел џи, једэн од нас.

ка (и кад): Ка сам џоџрошил џољко новци, барам да сам се избрал из нињињо.

како: Је џрињоведал како је било у раџи. Место везника ч'им: Узме да је како сџињне.

кџно (и коноџд): Све џрођ'е кџно да неје било.

макар: Има да џођ'ем макар да џуца дрво и камен од мрџа.

неџо: Ју мѣџу коџињцу не на зѣмљу неџо на јѣну џружџину.

нека: Ако дођ'е, нека џзме.

ни (и нињи): Ни сџа, ни јуџре не можем да џођ'ем; Нињи сам џладан, нињи сам жѣдан.

џа¹¹⁴: Сѣџи на камен џа се мџсли.

џџињо: Ђе си куџи џжу, џџињо има новци.

сџмо: Све ћ'е џи кажем, сџмо ме мџни дома.

ч'а¹¹⁵: И видѣл он, и се ч'инул ч'а не и види.

ч'им: Идем џж њом на Дуње ч'им ј оџеремо.

џињо: Вѣлика џињџа џињо не џада кџша.

УЗВИЦИ

14. У дијалекатском материјалу забележеном у Свиници, нашли смо већи број гласова или скупова гласова у служби узвика. Према функцији коју врше, као и према семантичком садржају који се њима изражава, узвике можемо класификовати на неколико група.¹¹⁶

14.1. Узвици којима се изражавају лична осећања и расположења: радост: *еј, ех, их, ох-ох, ој, оџ-оџ* (и *хоџ-хоџ*), *сџк-сџк*; бол: *а, ај-ај, ах, ао, аш* (и *арш*), *ау, аџ-аџ, јој, ох, вај*; чуђење (дивљење): *а, ах, ај, е, хџ, ју, лѣле* (и *лѣле бџже*), *охџ, об, џи, џџи* (и *џџи*); страх: *ао, аџ*.

¹¹² А. Белић, *Дијалекџи* . . . , стр. 651.

¹¹³ А. Белић, *Дијалекџи* . . . , стр. 650; П. Ивић, *О џовору Галињољских Срба* . . . , стр. 393.

¹¹⁴ А. Белић, *Дијалекџи* . . . , стр. 651; Emil Petrovici, *Graiuł carașovenilor* . . . , стр. 188.

¹¹⁵ П. Ивић, *О џовору Галињољских Срба* . . . , стр. 392;

¹¹⁶ А. Белић, *Галички дијалекџи* . . . , стр. 182; П. Ивић, *О џовору Галињољских Срба* . . . , стр. 320—321; Максим Сл. Младенов, *Говорџ на Ново Село Видинско* . . . , стр. 144; Emil Petrovici, *Graiuł carașovenilor* . . . , стр. 217.

14.2. Узвици који служе за обраћање другом човеку:

дозивање: *еј, морé*;
 протеривање: *беи, беж*;
 претња: *áјде-áјде*;
 одобравање, сагласност: *ахá, дедé*.

14.3. Узвици који се употребљавају за вабљење или терање стоке, живине, домаћих животиња:

вабљење:

свиње: *íуца-íуца*
 прасета: *íуд-íуд, íуи-íуи*
 кокошке: *ии-ии, иика-иика*
 овце: *и́ику-и́ику-бр, и́руји́ико*
 гуске: *и́уси-и́уси*
 мачке: *миц-миц*
 козе: *сика-сика, сикулé-сикулé*

терање:

свиње: *эч'*
 вола: — на лево: *эјс (и эјса)*
 — на десно: *ћ'а*
 кокошке: *эи (и хэи)*
 мачке: *иис, ииц*
 овце: *бја-бја, бр-бр, киш (и кишии), и́уле*
 јарета: *и́р, ћ'а*
 коња: *ћ'эе (и ћ'и́е, и'и́е), фи, хо, хуо (и хуои́и)*
 гуске: *иус*
 пса: *марш, и́рии*.

14.4. Ономатопеје могу бити две врсте.

14.4.1. Узвици којима се подражава природним звуцима:

падање — на земљу: *буф, и́уф, и́рес*
 — у воду: *фљос, и́љус*

ударање: *и́ок, ч'ук*
 пуцања: *бум-бум, дум-дум*
 шкрипа: *скриц*
 бацање: *зврн, брн*
 звоњење: *дон-дон*
 пљување: *и́фуж, и́фиј, и́ви*

14.4.2. Узвици којима се имитира крик животиња:

овце:	<i>ба-ба</i>	ћурана:	<i>јур-јур</i>
голуба:	<i>ју-ју</i>	коња:	<i>ихаха</i>
магарца:	<i>аха-аха</i>	кокошке:	<i>кр-кр</i>
патке:	<i>бај-бај, бак-бак</i>	петла:	<i>кукуруку</i>
буљине:	<i>буу</i>	козе:	<i>ме-е-е</i>
гуске:	<i>ја-ја</i>	краве:	<i>му-у-у</i>
цврка:	<i>ір-ір</i>	змије:	<i>их-их.</i>

РЕЧНИК

Ово и није прави *Речник* говора Свиничана, он не обухвата цео лексички фонд овог говора, а облици нису анализирани према свим лексикографским прописима што се примењују у изради речника. Није ово ни *Глосар* јер не обухвата само нејасне и застареле речи.

Ми смо га само конвенционално тако назвали, иако је то, у ствари, скуп лексичких јединица ГС које смо регистровали у дијалекатском материјалу прикупљеном приликом теренских истраживања у Свиници. Нисмо имали посебне квестинаре за лексик, прикупљање лексичког материјала није било главни циљ нашег рада на терену. Укључили смо овде око 6000 лексичких јединица са око 1000 њихових варијанти, што би значило да смо забележили око 7000 облика.

Стране речи ГС јесу, у већини случајева, румунског порекла. Оне су анализиране у једном од наших раније објављених прилога. Том смо приликом назначили и румунске етимоне од којих су изведене (в. § 0.3.). Остале стране речи (немачког, маџарског и турског порекла) налазе се и у другим српским говорима и оне су општепознате стручњацима, те нећемо упућивати ни на њихове етимоне.

Облици трпног глаголског придева глосирани су као придеви. Код неких речи доносимо и кратке контексте.

А

а 1. везн. „а”. 2. узв. „ах”; *Се мѣша у сол, ша зна мајсийор, а не ми. Ја си брийим браду, а ши си брийим?*

áвгуст в. **áугуст**.

авијон м. „авион”; син. **крила-тица**.

авлија мн. **авлије** ж. „двориште”; син. **оббр**; *Авлија црквена*.

автобáза ж. „ауто-гаража”.

агронóm м. „агроном”.

адвокát мн. **адвокати** м. „адвокат”.

адреса ж. „адреса“.
 аеродром м. „аэродром“; син.
 аерообрт.
 ај-ај узв.; син. ау.
 ајда узв. (за подстицање), има об-
 лике: ајда или ајде и ајдете;
*Иде киша јако, ајда да идемо
 под дрво. Ајдете из нас;* вар.
 ајде.
 ајда-ајда узв. „хајде-хајде“; вар.
 хај-хај.
 ајде в. ајда.
 ајдуч’ија ж. „хајдучија“; син
 пустайнство.
 ајдук м. „хајдук“; син. пустайја.
 ајеве прил. „стварно“; *Веруј ми,
 ја сам видел у ајеве враћа.*
 ајзебан мн. ајзебанове м. „воз“;
 син. трен; вар. ајзенбан.
 ајзенбан в. ајзебан.
 ајпрен м. „запршка“; вар. ан-
 прен.
 акэтара прид. „добар, одговара-
 јући“.
 акитират гл. „исплатити, одужи-
 ти се“; *Сја смо акитирани;* син.
 исплатит и квитират.
 ако везн. „ако“; *Ако има да идем;
 Ако идем; Ако ћ’ем ши.*
 акордеонист м. „акордеониста“.
 акордион м. „акордеон“; вар.
 ордион.
 акбу м. „аков“.
 акса ж. „осовина“.
 аларма ж. „узбуна“.
 алат м. 1. „оруђе“. 2. „инстру-
 менат“. 3. „канап“; вар. ала-
 тина и халат.
 алатина мн. алатине ж. в. алат
 1.
 алдамаш мн. алдамашове м.
 „арвалук“; син. арвалук; вар.
 алдэмаш.
 алдэмаш в. алдамаш.

алетрика прид. „електрична“
 аљина ж. „халкина“.
 ам м. „хам“; вар. хам.
 амéј м. „хмель“.
 амéнда ж. „глоба“.
 Америка ж. „Америка“.
 Америкán м. „Американац“.
 ангел в. анђ’ел.
 анђ’енир мн. анђ’енири м. „ин-
 жењер“; вар. анђ’инир.
 анђ’инирка мн. анђ’инирке ж.
 „инжењерка“.
 анпрен в. ајпрен.
 антикрист м. „ђаво“; син. враг.
 ануме прил. „наиме“; *Ка си бшэл
 на вишэр сам ше молл ануме да
 не заборавши лекове;* син. на-
 име.
 ао узв. „ау“; вар. јао.
 апа-тара ж. „тврда вода“; син.
 шатвасер.
 апатэка ж. „апотека“; вар. апе-
 тэка и апотэка.
 апатэкер м. „апотекар“; вар.
 апотэкар.
 апостол м. „апостол“.
 април м. „април“; син. пријер.
 ар м. „ар“.
 Арад м. „Арад“.
 арама мн. араме „бакар“; *Ч’и-
 њеи од араме „бакаран“.*
 арапски прид. „арапски“.
 арвалук мн. арвалукове в. ал-
 дамаш.
 аргат м. „аргатин“.
 аргэситор м. „кожар“.
 арђ’ау прид. „рђав“; вар. эрђ’ау.
 арђ’аво прил. „рђаво“; вар.
 эрђ’аво; син. зло; *Je време
 зло, арђ’аво, бије вешар.*
 Арена ж. „име кобили“.
 арéнда ж. „аренда“; *Узэл месио
 у арéнду.*
 арендатор ж. „арендатор“.
 арéст м. „затвор“; син. шту-
 кауз.

аринга ж. „харинга“.
арк м. „Гудало“; *Му мѣшћу нѳвци на арк.*
армамѣнт м. „оружје“; син. **муниѳија, оруђе**.
армиг мн. **армисѳ** м. „пастув“; вар. **јармиг**; *Јáловим армиá.*
армигић, м. „ждребе“.
армуниќа ж. „хармоника“.
áрње ж. плур. тант. **арњеќа** ж. „рње, ноздрве животиње“.
арњија ж. „кила“.
арпаѳиќ м. „арпаѳиќ“.
арсура ж. „покривач на колима“.
артиѳца ж. дем. „хартиѳца“.
артија мн. **артије** ж. „хартија“; *Ариѳија од ѳеи, од дваде́сѳей, од сѳио леја.*
арцагѳс прид. „ѳандрљив“.
арцовѳта недеља ж. „период од Божића до Богојављења“; *Тáга се је све, од Божѳић'а до Бојојавле́нѳија.*

арш узв. „арш“; вар. **аш**.
аршбу м. „ашов“; *Из аршбѳвом.*
асомѳје ж. „јасмин“.
аспирин м. „таблета“.
астáл мн. **астаље** м. „сто“; *Астáл је нис'ак.*
асталић, м. дем. „столић“.
ательѳр м. „радиѳница“.
атѳнт прид. „пажљив“.
áу в. **ај-ај**.
áу-áу узв. (за испољавáње сажаљења).
áугуст м. „август“; вар. **áвгуст**.
Аустријáк м. „Аустријанац“.
аустри́нски прид. „аустријски“.
Áустро-Угáрска ж. „Аустро-Угáрска“.
аутомобѳл м. „аутомобил“.
Áфрика ж. „Африка“.
ах в. **а 2**.
аш в. **арш**.

э

э узв.
эјс узв. „хајс“; вар. **хэјс**.
эндэржњувáт гл. „смети“; *Не эндэржњује да се ѳојáви свáкому. Је эндэржњувáл да ме удáри.*
эндурáт гл. „смиловати се“; *На ѳослѳѳику се эндурáл и ѳа ѳомѳáл.*
энђ'áмнѳт гл. „изазивати, подстрекавати“; *Да не верујеш ч'а ја се мáнем да не энђ'áмна једáн на друѳи.*
э́рба ж. „цреп“; вар. **хрб**; *э́рба од и́рнѳá.*
эрвáцќа ж. „Хрватска“ вар. **Корвáѳѳија**.
эрђ'á ж. „рђа“; *эрђ'á и́лѳђ'е жеслѳзо.*

эрђ'áу, эрђ'áва в. **арђ'áу; эрђ'áу** *жсѳиѳ.*
эрђ'áво в. **арђ'áво**; *Се сѳђ'ам јáќо эрђ'áво.*
эрж м. „раж“; вар. **раж, хрж**.
э́ржат гл. „подвѳкивати“.
э́ржет гл. „рзати“.
э́рпаћ'ина ж. „рупчага“.
эрт м. „рт“; вар. **рт, хрт**.
э́ршница ж. „млин за кафу“.
э́ха-э́ха узв. „глас магарѳа“.
эхé узв. „аха“.
эч, узв. (за гоњење свиња); син. **тýта**.
эш узв. (за гоњење кокошаќа, патаќа, пилића, ћураќа); вар. **хэш**.

Б

ба-ба узв. „бе-бе“ (глас овце).
баба мн. **бабе** ж. „баба“.
баба-Докѝја ж. „бабе“ (од 1. — 9. марта).
баба-рѝжа ж. „бубамара“.
бабау м. „вампир“.
бабица мн. **бабице** ж. „бабица“.
бабин прид. „бабин“.
бабоћ’ат гл. „муцати“.
бабоћ’ау прид. „муцав“.
баг-баг узв. (за дозивање патака и гусака); вар. **бак-бак**.
баглама мн. **багламе** ж. „шарка“.
багринбу прид. „багремов“.
бађ’ава прил. „бадава“; вар. **забадава**.
бајалица ж. „бајалица“; вар. **бајаница**.
Баја Маре ж. „Баја Маре“.
бајаница в. **бајалица**.
бајање мн. **бајања** с. „бајање“.
бајат гл. „бајати“; *Ка бају мѝшу мед, мѝшу из нишиѝб*.
бак м. „сплав“.
бак-бак в. **баг-баг**.
бал м. „бал“.
бала мн. **бале** ж. „бала, слина“.
баланцат гл. „њихати“.
балат гл. „пецати рибу“; син. **ф’атат**; *Ја балам рибу*.
балау прид. „балав“; вар. **балѝв**; *Не најѝлнул од бале, је балау*.
балѝво прил. „балаво“.
балмаш м. „сир који се прави ујесен“.
баљега мн. **баљеге** ж. „балеге“.
бан м. „бан“.
банда ж. „оркестар“.
баница мн. **банице** ж. 1. крофна. 2. гурабија. 3. колач; *Банице из јајца*.

банка мн. **банке** ж. „банка“.
бануѝрат гл. „сумњати“.
бара мн. **баре** ж. 1. бара. 2. језеро; *Ка ѝде кѝша млоѝ се ч’ѝну баре ѝо ѝуѝѝм*.
барабар прил. „барабар“; *Да бѝде барабар*.
барака ж. „барака“; вар. **бэ-рака**.
барам прил. „бар“; *Барам овѝ су моѝли онѝ да знаѝ*.
барбѝр мн. **барбѝри** м. „берберин“; вар. **барбѝр**; *Барбѝр брѝѝѝ*.
бариѝра ж. „баријера“; вар. баријера; *Бариѝра је ѝе се ѝробди у в’рош*.
бариште с. „мочвара“.
барит гл. „барити“.
барјак мн. **барјацѝ** м. „барјак“; вар. **брѝјак, брејак, бријак, бэријак**.
барѝс м. „велики чаканац“.
барут м. „барут“.
бас м. „бас“; *Држѝ бас*.
басараб м. „врста грожђа“.
баскијаш м. „клин“; син. **пирѝѝ**.
батајѝн м. „батаљѝн“; вар. **баталиѝн**.
батал м. „терен на којем је уништена шума“.
баталиѝн в. **батајѝн**.
баталѝт гл. „баталити“.
баратура ж. „жуљ“.
батерија ж. „батерија“.
батѝк м. „повезача“.
батѝста мн. **батѝсте** ж. „марамѝца“; вар. **шнуф’тикла, шнуф’тикла**.
батѝза ж. „вршалица“; *Батѝза је машина за вршење*.

батур мн. **батуре** м. 1. шупљина.
2. стабло. 3. доњи део снопа.

баћ'ала ж. „потка”; вар. **бәһ'ала**.

бач' мн. **бач'еве** м. „бач”.

баш прил. „баш”; *Је баш ијәкә;*
Баш нејова женә ми ирйивеве-
дала.

бәдњи дән м. „бадњи дан”; вар.
бәњи дән.

бәлва мн. **бәлвә** ж. „бува”.

бәлван м. „балван”.

бәња мн. **бәње** ж. „бућкалица”.

бәњи дән в. **бәдњи дән.**

барәка в. **барәка.**

барвб мн. **барва** с. „телеграфски
стуб”.

барјак в. **барјак.**

бәһ'ала в. **баћ'ала**; *Предем за*
бәһ'алу.

бәшка прил. „башка”.

бәгање с. „бежање”.

бәгат гл. „бежати”; в. и **бежәт**;
Он обшал бәуһ'и; Бәја коно
једән коњ; Бәја кон'ски; Не бәж;
Бәж; Како бәја зајац; Ја би
бәјал; Ја һ'ем бәјал; Коњ бәја
на ирай; Коњ бәја на јалбй.

бегунац м. „бегунац”.

бежәт в. **бәгат.**

без пред. „без”; вар. **брес**; *Има*
да ии да од свачија без да ии
иска новци, макар ч'а је ч'овек
сирјак; Чешйри без јеноја ч'ину
ири; Је иошјл без ијебе; Је сјјал
без ирешели; Он је без снаје;
Ч'овек без вере.

безаконјје с. „безаконје”; *Ми*
ч'инул јено безаконјје.

безбобжник м. „протестант”; *Без-*
бобжници су неверни.

бек м. „сијалица”; син. **лампа**
елетрика.

бел, белә, члановано: **бәлијен,**
бәлана, вар. **бәләна** прид.
„бео”.

бәла недеља ж. „бела недеља”.

бәлана ц'игерица мн. **бәлене**
ц'игерице ж. „шлућа”.

беләужњав, **беләужњава** прид.
„беличаст”.

Бәлгија ж. „Белгија”.

беләга ж. „белег, знак”; *Ч'инем*
беләгу из око; Ч'ине беләгу из
лакйәм.

беләжит гл. „бележити”; *Ја*
беләжим оца; Га беләжим на
којсу.

беләње им. с. „белење”; *Беләње*
илайнб.

бәлајен кукурус м. „назив једне
сорте кукуруза”.

бәлило мн. **бәлила** с. 1. белило.
2. гладац.

бәлиња (на оч'и) ж. „беона”;
син. **бәло.**

бәлит гл. 1. белити. 2. белети се;
Плайнб се бәли; Шйо се бәли
на бреј.

бәлка мн. **бәлке** ж. „плавуша”.

бәло I им. с. 1. в. **бәлиња.** 2.
бела пега. II прил. „бело”;
Има белб на оч'и; Белб у ч'елб.

белутәк м. „беланце”.

белч'уг мн. **белч'усй** м. „ве-
рига”.

бәлуга ж. „неплодна земља”.

бәлугау прид. „које садржи
креч, кречан”.

бәлускау прид. „беличаст”.

бәрање с. „брање”; вар. **бәре-**
ње; *Бәрење винограду.*

берәт гл. „брати”; *Ја сәм берәл;*
А за иа беремо кукурус; Берем
конойље; Ја би берәл; Шја бә-
реш; Ја имам да берем; Ја ла
берем; Ја һ'ем брай.

бәрење в. **бәрање.**

бәсан прид. „бесан”; вар. **бәсән;**
Псе бәсан.

бѣсан в. **бѣсан**.
беснотѣња ж. „беснило”.
беспѣрни прид. „непарни”; *Беспѣрни број*.
беѣ’ар м. „беѣар”.
бѣда м. „ован”.
бецѣрк м. „рејон”; син. **рајон**.
бѣбер м. „бибер”.
библиотека ж. „библиотека”;
Идем на библиотеку.
бѣвол мн. **бѣволи** м. „биво”.
биволица мн. **биволице** ж. „би-
 волица”.
бидон м. „канта”; син. **канѣстра**.
бијење с. „куцање”; *Бијење срце-
 шу*.
бик мн. **бѣкове** м. „бик”; *Бик
 млад; Се ѿру биковѣ*.
бикар м. „бикар”.
билѣт мн. **билѣтове** м. „карта”.
билó мн. **бѣла** с. „полуга”.
бионѣца ж. „бој, батине”.
бѣрѣње с. „бирање”.
бѣре с. „паче”; „гушче”; *Бѣрић’и
 од рѣчке*.
бирт мн. **биртовѣ** м. „бирт”;
Седи ѿ биртовѣ.
бирташ м. „бирташ”.
бѣстѣр прид. „бистар”.
Вино је бѣстѣро.
бѣстрит гл. „бистрити”; „испи-
 рати”; *Бѣстѣрим кошуље*.
бѣстро прил. „бистро”.
бит гл. 1. бити. 2. бити, тући; 1.
*Н’ем бѣи ѿйовѣл; Сѣл бѣи;
 Ја да будем миран; Ја н’ем бѣи
 бил; Мòже бѣи у село; Ја н’ем
 бѣи лал. 2. Ми се бѣју жѣле;
 Срце се бѣје; Се бѣје звѣрница;
 Се бѣје масѣ; Бѣју јазѣи; На
 ишѣ бѣје из карѣе; Бѣи на
 ѣлѣу*.
битка мн. **битке** ж. „битке”.
битон м. „бетон”; вар. **битонѣ**.

бић’ в. **бич’**.
биц м. „прамен”; *Ја сам му ши-
 ч’уѣл јѣдан биц из ѣлѣвѣ*.
бицѣста прид. „са дугом ву-
 ном”.
бицѣкел м. „бицикл”; вар. **би-
 циклѣт, бициклѣта**.
бициклѣта ж. в. **бицѣкел**; *Ја
 шовѣрно сам науч’ѣл да ѣдем на
 бициклѣту*.
бич’ мн. **бич’ѣве** и **бѣч’ове**
 м. „бич”; вар. **бић’**; *Конѣ
 доброму не му шрѣба бич’; Бич’
 од ременѣ*.
бѣа-бѣа узв. (за гоњење и дози-
 вање оваца).
блѣгдѣн мн. **блѣзѣдана** м. „праз-
 ник”; син. **празник**.
благосѣлат гл. „благосѣлати”;
 в. и **благослóвит**; *Пѣѣа блѣос-
 сѣла*.
благослóвит в. **благосѣлат**; *Пѣ-
 ѣа блѣослóве нѣрод на свршѣшѣк
 слóжбе*.
Блѣговѣсти ж. „Благовѣсти”.
блѣв м. „тулија, савѣјена дрво на
 левчи око осовине”; вар. **блѣвѣ**.
блѣжѣн прид. „благ”.
блѣме мн. **блѣменове** м. „пла-
 мен”; вар. **блѣмен**.
блѣмен в. **блѣме**.
блѣнд прид. „миран”; *Овѣј вол
 блѣнд, не буши*.
блѣдау прид. „блед”; *Он је ѿ-
 блѣдау од ѣѣѣ*.
блѣѣт гл. „блѣјати”; *Овѣѣ блѣѣ*.
блѣзнак мн. **блѣзнаци, блѣз-
 нѣта** м. „близнак”.
блѣзо прил. „блѣзу”; *Он седи
 блѣзо*.
блок м. „блок”.
блѣвѣт гл. „блѣвати”; вар. **блѣ-
 вѣт**; *Блѣвѣт; Сам се изблѣвѣл*.
блѣза мн. **блѣзе** ж. „блѣза”.

- блутау**, **блутава** прид. „бљутав“;
син. **оклбч'ена**; *Блутава вода*.
- бљау** мн. **бљаове** в. **блав**.
- бљување** с. „бљување“.
- бљуват** в. **блуват**; *Ја се бљувам*.
- бљудо** мн. **бљуда** с. „дрвени суд за јело“.
- бобато** прид. „са крупном зрном“.
- бобина** ж. „калем“.
- боболош** м. „клатно“; *Боболош на звонце*.
- боболошато** с. „назив једне сорте грождџа“.
- боболбнка** мн. **боболбнке** ж.
1. жир. 2. јагодаст плод.
- бобонца** мн. **бобонце** ж. „бомбона“.
- бобб'ат** гл. „муцати“.
- бобушка** мн. **бобушке** ж. „кроста, бубуљица“; вар. **бубушка**; *Има бобушке; Ти се учинила једна бобушка на ирси*.
- Бог** м. „Бог“.
- ббгами** узв. „богами“.
- богат** I м. богат човек. II прид. богат. III прил. богато; *Плуи богајтому оре коно илуи сиракому; Он је шблко богаиш*.
- богиња** мн. **богиње** ж. „богиња“.
- Богојавленије** с. „Богојављење“.
- бодџа** ж. „бифе“.
- бодџ** мн. **бодџове** м. „пробад“; *Ме буши бодџ*.
- божја-крава** мн. **ббже-краве** ж. „даждевњак“; вар. *крава — божја*.
- божествѣн** прид. „божанствен“; *Божествѣни су лудје ишо се боју од ббја*.
- ббжи** прид. „божији“.
- Божих'** м. „Божић“.
- божих'ки** прид. „божићни“.
- бојат се** гл. „бојати се“; *Он се бби од шѣбе; Човек кој си бби жѣну*.
- бојѣр** мн. **бојѣри** м. „бојар“.
- бокѣн** мн. **бокавѣ** м. „бокал“.
- бокѣнч'а** мн. **бокѣнч'е** ж. „баканџа“.
- боклама** мн. **бакламе** ж. „шарка“.
- ббктер** м. „послужитељ у општинској управи“.
- бблан**, **болна** прид. „болестан“; вар. **бблѣн**; *Бблан од нбте; Не мбжем да идем у цркву ч'а сам бблан; Ка је сшар, јел ако је бблан*.
- бблѣн** в. **бблан**.
- бблбура** мн. **бблбуре** ж. „вихор“.
- болѣње** н. „бол“; син. **болѣтиџа**, **болѣтиња**; *Лек дббар за болѣње зуби*.
- болесник** м. „болесник“.
- болесница** ж. „болесница“.
- болѣст** ж. „болест“; *Болѣсти злана; Болѣсти за уво; Болѣсти од збуу; Болѣсти у нбју; Болѣсти од бч'и*.
- болѣста** мн. **болѣсте** ж. „бол“.
- болѣтиња** в. **болѣње**.
- болѣтиџа** в. **болѣње**.
- болешпљу**, **болешпљива** прид. „болешпљив“.
- болит** гл. „болети“; *Ме боли лавѣ; Ме болу руке; Нека ме боли на срце*.
- болуват** гл. „боловати“; *Болувал јѣдну ибдину дана од јѣфтиѣке*.
- бомфѣјер** м. „тестера за гвождје“; син. *фѣриз за жѣлѣзо*.
- ббпка** мн. **ббпке** ж. „бобица, зрно“.
- ббра** ж. „бор“, в. и **ббре**.
- бордѣј** м. „земуница“; вар. **бор-ћ'ѣј**.
- бордб** прид. „бордо“.
- борћ'ѣј** в. **бордѣј**.
- ббре** м. „бор“, в. и **ббра**.
- борит** гл. „борити се“.

боркán м. „тегла“; *Држи у боркán.*
бормашина мн. **бормашине** ж. „бор-машина“.
боровина ж. „боровина“.
борóс мн. **борбóсове** м. „велики чекић“.
бортулаг м. „сириште“; вар. **буртулаг**.
борцòв м. „велики камен“; *Ошкá се муч'ам да динем борцòв овáј.*
борч' м. „боршч“.
бос прил. „бос, босо“; *Деши́ иде бос.*
боси́љак м. „босиљак“; *Удри га из боси́љкам.*
боск м. „комина од шећерне репе“.
бóска ж. „комина“.
Бóсна ж. Босна“.
бост гл. „бости“; *Трње боду́.*
бостán м. „бостан“.
бот мн. **ботéве, ботóве** м. „њушка“; *Бош у сви́је.*
бòта мн. **бòте** м. 1. буца. 2. маљ; *Бòта за цeyéње дрва.*
бòцкат гл. „боцкати“.
бòч'ка мн. **бòч'ке** ж. 1. ципела. 2. ципела од сукна.
бр-бр узв. (за дозивање и гоњење коза и оваца); син. **бја-бја**.
брав м. „брава“; вар. **брава**.
брава в. **брав**.
бравно прид. „кафене боје“.
брав узв. „браво“.
брад мн. **брадо́ве, брадо́ве** м. „јела“.
брада́ ж. „брада“; вар. **брéда**.
брада́т прид. „брадат“.
брадавица мн. **брадавице** ж. „брадавица“.
брадва мн. **брадве** ж. „брадва“.
брадуљак м. „ухо на секири“.

бра́зда ж. „бразда“; вар. **брэз-да́**; *Орање на јену бра́зду.*
бра́здит гл. „браздити“; *Се бра́зди на њòлэк.*
бра́на ж. „брана“.
бранду́ша ж. „брндуша“; вар. **брэдуша, брду́ша**.
браник м. „пашњак за овце“.
бра́нит гл. „бранити“.
брани́шат гл. „влачити“.
брање с. „брање“.
браон прид. „браон“; вар. **браун**.
брат гл. в. **берат**.
брат м. „брат“; *Брати́ од крсти́а. Он је мој брати́. Брати́ Милошоу; Он њему му је брати́; Брати́ си.*
бра́тство с. „братство“.
браун в. **браон**.
браћ'а ж. „браћа“; *Браћ'о слушајте ме.*
брац мн. **бра́цове** м. 1. сноп тулузине. 2. рука, овде као прил. „подруке“; вар. **бра́ца**; *Брац од шулу́за; Фа́шам у бра́цу.*
браца́ра ж. „бразлетна“.
бра́цко м. дем. „браца“.
брашинэри́ца ж. „поруб на гаћама где се ставља гаћник“.
бра́шно с. „брашно“; *Кукуру́сно бра́шно; У бра́шно се меша вода и керм.*
брéда в. **брада́**; *Брэда́ мэчэч'ка; Велика брада́.*
брэзда́ в. **бразда́**.
брэја́к в. **барја́к**.
брэја́тница мн. **брэја́тнице** ж. „бријач“; син. **брија́ч**; вар. **брија́тница** и **брија́ч'ница**.
брэна́ ж. „брана од трња“.
брэнду́ша в. **бранду́ша**.
брэшина́р мн. **брэшина́ре** м. „гатњак“.
брбља́т гл. „брбљати“.
брв мн. **брво́ве** м. „брв“.

брвна ж. „брвно“; вар. **брвно**.
брвно с. в. **брвна**.
брдило мн. **брдила** с. „брдило“.
брдо мн. **брда** с. „брдо на разбоју“.
брдуша в. **брандуша**; *Брдуша јесења*.
брег мн. **брегове** м. „брег“;
Кој не толако бсџар, ѿа је бреј.
бреговит прид. „бреговит“.
брежуљак мн. **брежуљкове** м. „брежуљак“.
брез в. **без**; *Иде коно рој брез маџке*.
брез прид. „са пегама на челу“;
 син. **лис**; вар. **брезбъ**.
брезбъ, **брезја** прид. в. **брез**.
брејак в. **барјак**; *Брејак бил високо*.
бреме с. „товар“.
брѣнурен прид. „крецав“.
брест мн. **брестове** м. „брест“;
Дрво од брѣста.
брѣшће н. 1. брестак. 2. грабовина; *Млоіо брѣшће има код нас*.
Бржаст м. „Берзаска“.
брз прид. „брз“.
брзѣн прид. „брзи“.
брига ж. „брига“; *Имам бригу за џсу*.
бригада мн. **бригаде** ж. „бригада“.
бригат гл. „бринути, пазити“; в. и **бригнут**; *Бриџам за марѣу*.
бригѣдѣр мн. **бригѣдѣрове** м. „бригадир“.
бригнут в. **бригат**; *Нѣсам се бригнул за њѣа*.
бријак в. **барјак**.
бријатница в. **брѣјатница**.
бријач в. **брѣјатница**.
брѣјачница в. **брѣјатница**.
брисат гл. „брисати“.
брита ж. „бритва“; вар. **триџа**.

брѣтит гл. „бријати“; *Ја се бриџим у суббџу; Нѣка се бриџи свак дан*.
бришѣње с. „брисање“.
бркач м. „овчар чије овце дају најмање млека“.
брнауз мн. **брнаузи** м. 1. гундељ. 2. буба.
брнит гл. „зујати“; *Муѣе брну*.
брница мн. **брнице** ж. „реса“;
 син. **реса**.
брнка ж. „црвени ветар“.
брњак м. „доња фрула на гајдама“.
бродѣрат гл. „вести“; син. **нецаџ**.
броѣница мн. **броѣнице** ж. „бројаница“.
броѣт гл. „бројати“.
број м. „број“.
бронз м. „бронза“.
брѣнка ж. „бас“.
бронкаш м. „басиста“.
брѣтак мн. **брѣџи** м. „крастава жаба“.
брѣфѣк м. „шраф који стеже бургију“.
брош м. „брош“.
брука ж. „колац на пласту“.
брус м. „брус“.
бросѣл м. „назив неке птице“.
брчање с. „сплачине“.
брчит гл. „мешати“; *Кој брчи воду; Брчим кашу; Брчимѣ по џѣѣлу*.
брчкат гл. „збрчкати“; *Брчкам чѣло*.
брчна прид. „мутна“; *Вода брчна*.
бршљан м. „бршљан“.
бубѣ мн. **бубѣ** м. „чир“;
Има млоіо бубѣ.
бубрѣг мн. **бубрѣзи** м. „бубрег“.
бубулаџит гл. „милети“; *Иде бубулаџѣи*.

бубушка в. **бобушка**; *Бубушка је бубоњ минеч'ек.*

Бугар мн. **Бугари** м. „Бугарин”; вар. **Булгар**.

Бугарска ж. „Бугарска”; вар. **Булгарија**.

бугорак м. „назив неке рибе”.

буђ'а ж. „буђ”.

буђ'ав, **буђ'ава** прид. „буђав”; *Буђ'ава ијиша.*

буђ'елар м. „новчаник”.

бужор мн. **бужорове** м. „божур”.

буздуган м. „буздован”.

бузбвина в. **бусбвина**; *Ч'инул од бузбвине.*

буса мн. **бусе** ж. „усна”; *У бусе фић'кам.*

бусат прид. „уснат”.

бусбвина ж. „зова”; вар. **бузбвина**.

бук мн. **буч'е** м. „буква”; *Дрво од бучка.*

буквар мн. **букваре**, **букварі** м. 1. буквар. 2. књига, син. **кн'ига**; *Дај ми мене шеј буквар.*

Букуреш'е с. „Букурешт”.

Булгар в. **Бугар**.

Булгарија в. **Бугарска**.

Булгарбјка ж. „Бугарка”.

бум-бум узв. „пуцњава топа”; вар. **дум-дум**.

бумб мн. **бумбове** м. „дугме”.

бунар мн. **бунаре** м. „бунар”; *Бунар кобан.*

бунгур м. „бунгур”.

бунда мн. **бунде** ж. „бунде”.

буњило с. „очинци”.

буњица м. „буљина”.

бура ж. „буре”; вар. **буре**.

бурџа мн. **бурџе** ж. „бураг”.

бургџа мн. **бургџе** ж. „бургџа”.

бурдуш мн. **бурдушеве** м. 1. мех. 2. увлака на јастуку; *Бурдуш за вино.*

буре мн. **бурета** с. в. **бура**.

буренце с. дем. „буренце”.

бурија ж. „чобања”.

бурма ж. „бурма”.

буртан м. „крвавица”.

буртулаг в. **бортулаг**.

бутина мн. **бутине** ж. „бутина”; *Друјем кравем им су ибвелике бушине; Бушине иорњене; вар. бутиња.*

бутиња в. **бутина**.

буторка мн. **буторке** ж. 1. корен кутњака. 2. плетара. 3. шупљина; *Познамо њо зуби. ка му се најалну зуби, нема буторку, ијаја је ирошл седам ибдине.*

бутувник м. „бунтовник”; *Бушувник је шеј ишо буни ч'овека.*

бугунар м. „кијавица”.

бугурб мн. **бугуроњи** м. „стабло и корен”.

буу узв. (крик буљине).

буф узв. „буф”.

буч'етина мн. **буч'етине** ж. „буковина”.

буц'ак м. „буцак”; *Сшоу у један буц'ак и малч'и.*

бушањ мн. **бушање** м. „мали планински коњ”; *Минеч'ки шака бушање да иду у бреј.*

бушит гл. „бушити, бости”; *У недељу не се буши из илом.*

буштан мн. **буштање** м. „пањ”.

В

ва́бит гл. „тупити“; *Ва́бим се-ки́ру*.
ваве́к прил. „навек“.
вага́ш м. „поток“; вар. **вэга́ш**.
вага́шић м. дем. „поточић“.
ва́гнер мн. **ва́гнери** м. „колар“.
ваго́н мн. **ваго́ње** м. „вагон“.
вади́лка ж. „натегача“; вар. **вади́лка**.
вади́т гл. „вадити“.
вај узв. „вај“; *Тво́јеја си́на ка ја уфа́йу, вај де ма́јке њејове*.
вајка́ње с. „плакање“.
вајкат гл. „плакати“.
ва́линг мн. **ва́линзи** м. „велики округли суд“.
валэу м. „јасла“; вар. **вэлэу**, **вэлów**, **велów**.
валóг мн. **валóзи** м. „Остаци ситне вуне после чешљања“.
ва́ља мн. **ва́ље** ж. „долина“.
ваља́да прил. „ваљда“.
ваља́т гл. „требати, потребовати“; *Ови́јам деца́м им ваља́ за је́ло*.
ва́ма ж. в. **ујум**.
вунэц м. „венац“; вар. **вэнэц**.
вар м. „креч“.
ва́рат гл. „варати“.
ва́рга ж. „оштрица на коси“.
ва́рен прид. „варен“; вар. **ва́рэн**.
варе́ње с. „варење“.
ва́рит гл. „варити“.
ва́рош м. „варош“.
варо́шан прид. „окречен“; вар. **варо́шэн**.
варо́шат гл. „кречити“.
варо́шэн в. **варо́шан**.
варо́шэње с. „кречење“.
ва́рошки, **ва́рошка** прид. „варошки“.
ва́та ж. „вата“.

вата́ мн. **вата́ове** м. „најстарији чобанин, пословођа салаша“.
ва́тра ж. „ватра, температура“.
ва́триште мн. **ва́тришта** в. **ог-њы́ште**.
ваши, **ва́ша** мн. **ва́ши**, **ва́ше** зам. „ваш“.
ва́шар м. „вашар“; вар. **ва́шэр**.
ва́шэр в. **ва́шар**.
ва́ваљка ж. „огрлица са дијамантима“.
вэга́ш мн. **вэгаши́** в. **вага́ш**.
вади́лка в. **вади́лка**.
вајка́т в. **вајкат**.
валэу в. **валэу**.
валóг в. **валóг**.
вэлна мн. **вэлне** ж. „вуна“.
вэлów в. **валэу**.
ва́љавица мн. **ва́љавице** ж. „ваљарица“.
ва́нэто́р в. **ло́вац**.
ва́нэц в. **ванэц**.
ва́рбо́ч’а мн. **ва́рбо́ч’е** ж. „жмурке“.
ва́рэн в. **варэн**.
ва́ркола́ци м. мн. „вукодлак“.
ва́ртељка мн. **ва́ртељке** ж. „вртелница“.
ва́ртеж м. в. **калани́ца 2**.
ва́рул мн. **ва́рули** м. „братић“; *Први ва́рул; Дру́ги ва́рул; Тре́ћ’и ва́рул*.
ва́рши́н м. „врх“; *Ва́рши́н и-зику́*.
ва́слат гл. „веслати“.
ва́ш мн. **ва́ши** ж. „ваш“.
ва́шкат гл. „требити се од ваши“.
ва́шлы́в в. **ва́шлы́у**.
ва́шлы́у, **ва́шлы́ва** прид. „вашљив“; вар. **ва́шлы́в**.
ва́верица мн. **ва́верице** ж. „веверица“.

вѣгмајстер *в. друмár.*
ведрењак м. „ветровито место”.
вѣдрит се гл. „ведрити се”.
ведрѡ мн. **вѣдра** с. „ведро”.
вѣђа мн. **вѣђе** ж. „веђа”.
вѣжат гл. „везати”.
вѣжен прид. „везан”.
вежулија ж. „олуја”.
вез мн. **вѣзове** м. „вез”.
везѣт гл. „вести”; *Она везѣ.*
вѣјат гл. „вејати, - о снегу”.
вѣјен, вѣјена прид. „завејан”.
вѣкла ж. „векна”.
векљан прид. „вешт”; син. **вешт.**
вѣксла ж. „скретница”.
вѣктераус *в. кантонѣр.*
вѣлајет м. „вилајет”.
Велигдэн м. „Ускр”; вар. **Велигден.**
Велигден *в. Велигдэн.*
вѣлик, вѣлика мн. **вѣлики, вѣлике** прид. „велики”; вар. **вѣлики.**
Вѣлика недѣља ж. „Велика недѣља”.
вѣлики *в. вѣлик.*
Вѣлики ко́бла *в. Штапѣя.*
Вѣлики петѡк м. „Велики петак”.
Вѣлики ч’етвртѡк м. „Велики четвртак”.
великоглавац м. „непослушан човек”.
вѣлич’ки, вѣлич’ка прид. „вѣлички”.
велѡw *в. валѡу.*
вѣнка мн. **вѣнке** „венка”; син. **вѣсуљка.**
вентуза мн. **вентузе** ж. „чашица”.
вѣнч’ање мн. **вѣнч’ањета** с. „вѣнчање”.
вѣнч’ат гл. „вѣнчати”; вар. **вѣнч’ит.**
вѣнч’ит *в. вѣнч’ат.*

вѣпар м. „вепар”; вар. **вѣпэр.**
вѣпэр *в. вѣпар.*
вѣра ж. „вера”.
вѣришка мн. **вѣришке** ж. „минђуша”.
вѣришѡра мн. **вѣришѡре** ж. „сестра од тетке, стрица, ујака”;
Прва вѣришѡра; Друга вѣришѡра.
вѣрни м. мн. „верници”.
вѣроват гл. „веровати”; *в. и вѣрујет.*
верс м. „мелодија”.
вѣрујење с. „веровање”.
вѣрујет гл. „веровати”; *Шта да кажем маме да ме вѣрује?*
вѣсел, вѣсела мн. **вѣсели, вѣселе** прид. „весело”.
вѣсѣлит гл. „веселити”.
вѣсѣло прил. „весело”.
вѣселост ж. „веселост”.
вѣсѣље мн. **вѣсѣља** с. „весѣље”.
вѣсло мн. **вѣсла** с. „весло”.
вест мн. **вѣсти** ж. „вест”; вар. **вѣста.**
вѣста ж. *в. вест.*
вѣсуљка *в. вѣнка.*
вѣтар мн. **ветровѣ** м. „ветар”; вар. **вѣтэр.**
ветеринар *в. тѣрац.*
ветрењача мн. **ветрењаче** ж. „ветрењача”.
ветровѣто прид. „ветровито”.
вѣћ’ прил. „вѣћ”.
вѣћ’ер *в. вѣч’ер.*
вѣч’ер мн. **вѣч’ери** ж. „вече”; вар. **вѣч’ѣр, вѣћ’ѣр.**
вѣч’ѣр *в. вѣч’ер.*
вѣч’ѣра прил. „вечерас”.
вѣч’ѣра ж. „вечера”.
вѣч’ѣрат гл. „вечерати”; вар. **вѣч’ѣрѡт.**
вѣч’ѣрица ж. „навече”.
вѣч’ѣрња мн. **вѣч’ѣрње** ж. „вечерње”.

веч'ерња́ч'а ж. „вечерњача”.
 ви зам. „ви”.
 виг мн. ви́гове м. „виг, аба,
 сукно”.
 ви́дело с. „видело”.
 ви́дет и ви́дѣт гл. „видети”.
 Ви́довдѣн м. „Видовдан”.
 ви́дра мн. ви́дре ж. „видра”.
 вић'а́т гл. „сновати”; в. и вић'у-
 ват.
 вић'ѣн прид. „цењен”.
 вић'у́ват в. вић'ат.
 ви́жла ж. „столарско ренде”.
 визита́ција ж. „регрутовање”.
 ви́кат гл. „викати”; в. и ви́к-
 нут.
 ви́кнут гл. „викнути”; в. и ви́-
 кат.
 ви́кс м. „викс”.
 Ви́ктор м. „име псу”.
 ви́ла мн. ви́ле ж. „виле”.
 ви́ме мн. ви́мена с. „виме”.
 вингла́јз мн. вингла́јзи м. „дуги
 и шиљасте ексер”; вар. ви́н-
 гло.
 ви́но с. „вино”.
 ви́нова лóза в. лóза.
 ви́ноград мн. ви́ногради с. „ви-
 ноград”; вар. ви́ногрѣд.
 ви́нски, ви́нска прид. „вински”.
 ви́нт м. „полуга”.
 ви́њага мн. ви́њаге в. дивја́
 лóза.
 Ви́ња́жа ж. „име јуници рођеној у
 петак”.
 вио́ара ж. „виолина”; вар. вио́-
 ра.
 вио́ра в. вио́ара.
 Ви́ран м. „име телету рођеном у
 петак”.
 вири́шка мн. вири́шке ж. „мин-
 ђуша”.
 висина́ ж. „висина”.
 ви́сит гл. „висити”.

ви́сок и висо́к мн. високи́ прид.
 „висок”.
 високо́ прид. „високо”.
 ви́тка ж. „мотка”.
 вит'а́з в. вић'а́з.
 вит'ја́жја ж. „храброст”.
 вит'ја́з мн. вит'ја́зи в. вић'а́з.
 вић'а́з м. „витез”; вар. вит'а́з,
 вит'ја́з.
 ви́цака ж. „сита”.
 ви́ше прид. „више”; *Не седим
 ни ја више дама.*
 ви́шмина ж. „већина”; *Вишми-
 нам децам им је драго да иђу.*
 ви́шња мн. ви́шње ж. „вишња”.
 Вла мн. Вла́си м. в. Рому́н.
 вла́г м. „влага”; вар. вла́га.
 вла́га ж. в. вла́г.
 влада́ње с. „обарање”.
 влада́т гл. „обарати неког”.
 влада́р в. кондукато́р.
 вла́жѣн, вла́жна в. ула́жан.
 Вла́јна мн. Вла́јне ж. „Румун-
 ка”; вар. Вла́хиња.
 влас мн. вла́си, вла́сове м. „влас
 (вуне)”.
 вла́т мн. вла́тове м. „влат ку-
 куруза”.
 вла́тит гл. „влатати”.
 Вла́хиња в. Вла́јна.
 вла́ч'ит гл. „гребенати”.
 Вла́шка ж. „Румунија”.
 вла́шки прид., прил. „румун-
 ски”.
 вода́ и во́да ж. „вода”.
 водѣн прид. „воден”.
 водѣни́ца ж. „воденица”; вар.
 водѣни́ца.
 водѣни́ца в. водѣни́ца.
 во́деница ж. „сочна трешња”.
 водѣнич'а́р мн. водѣнич'аре́ м.
 „воденичар”.
 водења́ч'а мн. водења́ч'е ж.
 „водењак, врста неотровне з-
 мије”.
 водење́ с. „вођење”.

вѡдит гл. 1. в. **јават**. 2. „водити”,
Бик вѡди краву; Га водила за нос.
вѡдѣт се гл. „понашати се”; *Вѡди се ч’есѣйшио из слугѣ.*
водно и **вѡдно** прид., прил. „водно”.
вѡђа м. „вођа”.
вѡжбина мн. **вѡжбине** ж. „комина”; вар. **вѡжмина**.
вѡжење с. „вожење”.
вѡжмина мн. **вѡжмине** в. **вѡжбина**.
вѡзат се гл. „возати се”.
вѡзит гл. „возити”.
вѡјница мн. **вѡјнице** ж. „руда за други пар волова”.
војордање с. „војорданије (црквена песма)”.
вѡјска ж. „војска”.
вол мн. **волѡве** м. „во”.
волан м. „волан”.
волѡк м. дем. „волић”.
вѡлбура ж. „лузавица (биљка)”.
волѣт гл. „волети”; вар. **волѣт**.
воља ж. „воља”.
вољѣт в. **вољѣт**.
вољѣу прид. „вољан”.
вѡсак мн. **вѡскове** м. „восак”; вар. **вѡсѡк**.
Воскресѣније с. „Васкрсеније”.
воскрѣсет гл. „васкрснути”.
вѡтка ж. „вотка”.
воћ’а мн. **воћ’е** ж. „воћка”.
воћ’ар мн. **воћ’аре** м. „воћњак”; вар. **воћ’ерáј**.
воћ’е с. „воће”.
воћ’ерáј в. **воћ’ар**.
воштѣна прид. „воштана”.
вѡштѣна мн. **вѡштѣне** ж. „талог који остаје после тошљења воска”.
вр м. „врх”; вар. **врши́н**, **врши́на**.

вра мн. **враво́вѣ** м. „гумно”.
врабац мн. **врапци́** м. „врабоц”; вар. **врабѡц**, **врапѡц**.
врабѡц в. **врабац**.
враг мн. **враго́ве** м. „враг”.
вражат гл. „врачати, бајати”.
вражење с. „врачање, бајање”.
вражи́, **вражá** прид. „вражји, ђаволски, рђав”; вар. **вражи́**, **врашкí**.
вражи́лница ж. „врачалица”; вар. **вражи́лица**; син. **вражѣтѡра**.
враме́нак мн. **враменци́** м. „мрав”; вар. **враме́нѡк**.
врамењило мн. **врамењила** с. „мравињак”; вар. **врамењило**.
вра́на мн. **вра́не** ж. „врана”.
врањ мн. **врањѡве** м. „врањ”.
врања́ к’áпа ж. „вранин лук”.
врапѡц в. **врабац**.
вра́та ж. „врата”; вар. **врѣта́**.
вратѣ́нца м. дем. „вратница”.
врати́ло мн. **врати́ла** с. „вратило”; вар. **врѣти́ло**.
враћ’ат гл. „враћати”; в. и **врнут**.
врач’и́лица ж. „врачара”.
вражи́ в. **вражи́**.
вражи́лица мн. **вражи́лице** в. **вражи́лница**.
вражи́тѡр м. „врачар”.
вражи́тѡра в. **вражи́лница**.
врамењило в. **врамењило**.
врѣта́ в. **вра́та**.
врѣте́н мн. **врѣте́на** м. „вретено”; вар. **врѣте́н**, **врѣте́но**.
врѣти́ло в. **врати́ло**.
врашкí в. **врашкí**.
врба́ мн. **врбе́** ж. „врбе”.
врба́ жи́лѣва ж. „жалосна врба”.
врба́к мн. **врба́ци** м. „врбак”.
врби́ца ж. „врбица”.
врвѣт гл. „врвети”; *Врвѣтш нулице.*

вр̄глат гл. „клатити се”; *Асѝ́ал се вр̄ла.*
вр̄дат гл. „врдати”.
вр̄евит гл. „говорити”; вар. **вр̄евит**.
вр̄евљив прид. „говорљив”.
вр̄евљивац м. „бр̄бљивко”.
вр̄евит в. **вр̄евит**.
вр̄едан, **вр̄една** прид. „вр̄едан”; вар. **вр̄едан**.
вр̄едан в. **вр̄едан**.
вр̄еднич’ија ж. в. **вр̄едноћ’а**.
вр̄едноћ’а ж. „вр̄едноћа”; син. **вр̄еднич’ија**.
вр̄еж мн. **вр̄еже** ж. „вр̄ежа”.
вр̄емé мн. **вр̄емéна** с. „вр̄еме”.
вр̄етэн мн. **вр̄етéна** в. **вр̄етэн**.
вр̄етенó с. в. **вр̄етэн**.
вр̄колáт, **вр̄колáта** прид. „о̀к-ругао”.

вр̄нут и **вр̄нút** гл. в. **вр̄аћ’ат**.
вр̄пца мн. **вр̄пце** в. **úжица**.
вр̄ста ж. 1. вр̄ста. 2. старост; *Један ч’овéк у вр̄стиу из мéне*.
вр̄тэ́лка мн. **вр̄тэ́лке** ж. „о̀кре-тáлка на мотовилу”.
вр̄тít гл. 1. в. **сúкат**. 2. вртети; *Вр̄тím из íлавóм; Се вр̄тíи íбре нас*.
вр̄тлй́г мн. **вр̄тлй́сй** м. „вр̄тлог” упор. *човр̄тйи́ја*.
Вртоломéј м. „Вартоломеј”.
вр̄ша мн. **вр̄ше** ж. „вр̄ша”.
вр̄шáк м. „теме”.
вр̄шено прил. „овр̄шено”.
вр̄шét гл. „вр̄ћи”.
вр̄шй́н м. в. **вр**.
вр̄шй́на мн. **вр̄шй́не** ж. в. **вр**.
вуво́лка ж. „чигра”.
вúкла мн. **вúкле** ж. „ковр̄ца”.

Г

га-га узв. „гакање гусака”.
га́бар мн. **габровé** м. „граб”; вар. **га́бэр**.
га́бэр в. **га́бар**.
гавалерй́ја ж. „коњица”; син. **коњáница**.
гад м. „гад”.
га́ћ’ат гл. „гаћати”; *Га́ћ’ам доб-рé*.
га́зда м. 1. газда. 2. домаћин; *Га́зда ку́ћ’ни*.
газдовáт гл. „газдовати”; *Ја íазду́јем дóма*.
га́зит гл. 1. газити. 2. газити ко-кошке. 3. мр̄кати козе; *Ја íа-зим шрагу́ из нóје; П.ш́дл íáзи коко́шкy; Кокóшка се íáзи; Козé се íáзу*.
га́јка ж. „петља”.
га́јкат се гл. „гроктати”; *Се íáјка сви́а*.

га́кат гл. „гакати”.
гали́ја мн. **гали́је** ж. „галија”.
Гали́ција ж. „Галиција”.
галу́шка мн. **галу́шке** ж. „ва-љушка”; *Галу́шка из сйри́ње*.
ганг м. „ходник”; син. **к’йнда**.
га́ра ж. „железничка станица”.
гарнитúра ж. „гарнитура”.
гарóфа ж. „каранфил”.
гáсит гл. „гасити”; *Прóсeй се íáси*.
га́ткат гл. „кокодакати”.
га́ћ’е ж. „гаће”; вар. **ка́ћ’е**.
гау́н м. „бумбар”; вар. **гэ́ргау́н**, **гр̄гау́н**, **гр̄гоу́н**.
гáлка ж. „шарлах”.
гэмжат гл. „гмизати”.
гэнд мн. **гэндóве** м. „мисао, брига, намера”; *Ми сáми си ч’инимо íэндóве; Јел мислиш ч’а имаш за íэнд да ме викаш; Имаш íэндóве*.

гэндáк м. „буба“.
 гэргаўн в. гаўн.
 гэрнэц м. „лонац“; вар. грнэц.
 гэцкат гл. „голицати“.
 ге прил. „где“; *Идзі іе іе вóду бч’и; Мэс’ио іе се сэје ж’ишо; Ге ідеш; Макар іе.*
 гев’ікт мн. гев’іктове м. „тег“.
 генэрáл м. в. һ’енерáл.
 генерáл в. һ’енерáл.
 гэно пред. „код“; *Идем іэно мама; Гэно сфай.*
 гергэф мн. гергэфи, гергэфо-
 ве м. „һерһеф“.
 гергіна ж. „георгина“.
 Герман м. „црквени празник 12. маја“.
 Гермáнија ж. „Немачка“; син. Немáчка.
 г’іжа мн. г’іже ж. 1. луска јајета или ораха. 2. пужевља кућа; *Од ііже од орэси ка се іірэбу; Јајце без ііже.*
 г’іе в. һ’эе.
 г’іје в. һ’эе.
 гилоци м. „гаице“.
 гитáра ж. „гитара“.
 гић’іт гл. „погаћати“.
 гић’итóр м. „врачар“.
 гић’итóра ж. „врачара“.
 гич’эње с. „погаћање“.
 главá мн. главé ж. „глава“; вар. глэвá; *Ми іледа у ілау.*
 глав’іна мн. глав’іне ж. 1. гла-
 вина. 2. главурда; вар. глэ-
 віна.
 глав’інат прид. „глават“; вар. глав’інóс.
 глав’інóс в. глав’інат.
 глав’іца мн. глав’іце ж. „гла-
 вица купуса“; *Глав’іца од зéља.*
 глэвá в. главá.
 глэвіна в. глав’іна.
 глэд’іна в. глэд’іна.
 глэд’ніца м. „гладница“.

глебл’ішат гл. „грабуљати“; вар. грэбл’ішат.
 глэдат гл. 1. гледати. 2. тражи-
 ти. 3. огледати се; *Глэда кр’иво; Он іледа како се біју врайці; Се ілэдэм; Сам іа іледал іо іже свуде, и нэсам іа нашэл.*
 глетó в. длетó.
 гл’іва мн. гл’іве ж. „гл’іва“;
*Гл’іве добрэ за јéло; Гл’іве іро-
 лэйт’е; Гл’іве р’і’аве за јéло;
 Гл’іве шарéне, ч’рне и белé.*
 гл’істá мн. гл’істé ж. „гл’іста“.
 гл’іцшóр м. „дивље жито“; син. зáјач’ко ж’іто, ж’іто див’јó.
 глóба ж. „глоба“.
 глог’іња мн. глог’іње ж. „глог“.
 глóђ’ет гл. „глодати“; *Мши ілó-
 һ’е ц’áкове; Ам ілóђ’е.*
 глув, глувá прид. „глув“
 глув’ет гл. „глувети“; *Почэл да ілуві.*
 гл’óмба ж. „кламфа“.
 гвэздó с. „гнездо“; вар. гвэзбó.
 гвэзбó в. гвэздбó.
 гв’іда мн. гв’іде ж. „гв’іда“.
 говéде ж. мн. „говедá“.
 говéђ’е прид. „говéђе“; вар. говéђ’о.
 говéђ’о в. говéђ’е; *Говéђ’о мэсо.*
 говéч’е с. „говече“; *Мэсо од іовéч’е; Рáним іовéч’е.*
 гов’іин прид. „млáдин“; *Гов’іин сэндук.*
 гóвіја мн. гóвіје ж. „млáда“.
 гогошáр м. „бабура“; *Се ода-
 бэру іоіошáрове іайр’іке којé нэсу
 убіјенé.*
 год речца „год, годе“; *кóлко іод, кай іод;* вар. гóде.
 гóде в. год; *Кóлко іóде.*
 гóдина и год’іна мн. гóдине ж.; *Нóва іóдина; Гóдина слабá.*
 годиш’њáк м. „годишњак, једно-
 годишње козле“.
 год’іш’њи прид. „годишњи“.

- гбѣт** гл. „гојити“; вар. **гбјит**; в. **огойт**; *Ја ѿбим свиње; Ја се ѿбим; Нѣка се ѿби.*
- гбјит** в. **гбѣт**.
- гол** прид. „го“.
- голѣц** м. „голет“; вар. **гољѣц**.
- гологлау** прид. „гологлав“.
- гологуша** ж. „гологуша кокошка“.
- голомразица** ж. „голомразица“.
- голоно жѣто** с. „врста жита са класом без иглица“.
- голопѣр** м. „калопер“.
- голуб** мн. **голуби** м. „голуб“; вар. **голуп**.
- голубица** мн. **голубице** ж. „голубица“.
- голуп** в. **голуб**.
- гољѣц** в. **голѣц**.
- гољшѣк** м. „врста цвећа“.
- гомбља** ж. „млад сир“; *Гомбља слаѣка; Гомбља се цѣди и ѿде сировѣйка; Сѣрње од ѿмбље.*
- гонит** гл. „гонити“.
- горѣк** прид. „горак“.
- горѣковача** ж. „дивља јабука“.
- горѣт** гл. „горети“; в. и **изгорѣт**; *Ми ѿрѣ у корѣм; Дрѣво сѣо ѿрѣ добрѣ; Лѣмиѣ ѿрѣ; Горѣ ѿѣћ’.*
- горко** прид. „прил. „горко““.
- горњак** мн. **горњаци** м. 1. горњи воденични камен. 2. западни ветар.
- горњана флѣра** мн. **горњане флѣре** ж. „бут“.
- горњи** прид. „горњи“; *Горњи снаѣ.*
- горњик** в. **ч’увар**.
- горњица** мн. **горњице** ж. „део разбоја о који се прикачују нити“.
- горун** мн. **горуне** м. „храст“; вар. **гурун**.
- горунѣтина** ж. „храстовача“; вар. **гурнѣтина**.
- горч’ѣца** мн. **горч’ѣце** ж. „трешња горчица“.
- госпѣдин** м. „господин“.
- госпођа** мн. **госпође** ж. „госпођа“.
- Госпођина** ж. „Велика госпођина“.
- гост** мн. **гѣст’е, гѣщ’ем**. „гост“.
- гостѣран** прид. „чащѣн“.
- готѣу** прид. „готов“.
- грѣ-грѣ** узв. „певање цврчка“.
- гра** м. „грашак“.
- грабѣт** гл. „грабити, журити“; *Сам ѿрабѣл, сам ѿсѣјал кукурѣс ѿрѣрано; Ја се ѿрабѣм дѣма.*
- грабѣѣу** прид. „хитан“.
- град** мн. **граде** м. 1. град. 2. термометар; син. за 1. **камен**; *Бѣје град.*
- градина** ж. „градина“; вар. **грѣдина**.
- грађа** ж. „грађа“.
- грађѣње** с. „грађење“.
- граждѣр** м. „коњушар“.
- гразит** гл. „повређивати“.
- грај** м. „говор“.
- грам** м. „грам“.
- грамада** мн. **грамаде** ж. „гомѣла“; вар. **грѣмада**; *Грамада из пѣвци.*
- грангор** мн. **грангори** м. „вуга“; вар. **грангур**.
- грангур** в. **грангор**.
- грангурѣват** гл. „гукати“.
- гранѣца** мн. **гранѣце** ж. „гранѣца“; *Гранѣце дрѣжавне.*
- грабѣ’ат** гл. „гроктати“; вар. **грѣбѣ’ат**.
- грапа** ж. „грабуља“; *Грапа дрѣвена; Зѣби од ѿраје.*
- грапѣшат** гл. „грабуљати“; вар. **грѣпѣшат**; *Нѣка ѿрѣѣѣше.*
- грапѣшење** с. „грабуљање“.
- грѣдина** в. **градина**.
- грѣдинѣр** м. „баштован“.
- грѣдинѣрство** с. „баштованство“

грэмада мн. **грэмаде** в. **грамада**; *Грэмада од дрва.*
грэнада ж. „граната”.
грэпішат в. **грапішат**.
грбау прид. „грбав”; вар. **грбов**, **грбуљау**; син. **кукујат**, **кокошат**; *Коњи ірбави су убијени на іруди од ама.*
грбіна мн. **грбіне** ж. „леђа”; *Га носим на ірбіну; Ме боли ірбіна; Феріз на ірбіну; Грбіна у ілџмбу.*
грбњача ж. в. **феріз на грбіну**.
грбов в. **грбау**.
грбовит гл. „грбавити”.
грбуљау, **грбуљава** в. **грбау**.
гргальшка мн. **гргальшке** ж. 1. буба. 2. балегарка; вар. **гргальшка**.
гргальшка в. **гргальшка**; *Гр-іа. љшке у балеу.*
гргарика ж. „жжжак”.
гргаћ’е ж. „кркаче”; *Носим у іріаћ’с или зійлау.*
гргаун мн. **гргаунé** в. **гаун**.
гргљан м. „гркљан”; вар. **гркљан**.
гргоун в. **гаун**.
грдит гл. „гроктати”.
гребат гл. „грести”; *Мач’ка іребé.*
грёбенэк мн. **грёбенци** м. „грёбен”.
грёблишат в. **греблішат**.
грёбло мн. **гребла** с. „гребло”; *Гребло велико; Гребло на косу.*
грёда ж. „грёда”; *Се мёша на ірёде, на камёње или на ілџч’е; Се мёша на ірёде, озібра.*
грёдэль м. „грёдэль”; вар. **гриндэль**.
грёдица ж. „грёда планине”.
греј м. „грех”; *Је іреј ч’а нёћ’е да ми седі; Греј за смрћ.*

грёјат гл. „грејати”; *Се ірёјем на ірбсеі.*
Грекбјка ж. „Гркиња”; син. **Гркиња**.
грёшан, **грешна** прид. „грешан”.
грешірёно прил. „погрешно”; *Поіёва ірешірёно.*
Грйва ж. „име кучки са белим носем и вратом; в. и **Грйвч’а**.
грйвница ж. „гривна на коси или на секири”.
гривотá ж. „грехота”.
Грйвч’а в. **Грйва**.
грйзат гл. 1. убадати. 2. уједати, гристи”; *Ме іризу койривé; Чéла іризé; Курјак іризé; Псе іризé; Гризé на изік; в. и угрйзат.*
грйзотак мн. **грйзџи** м. „грйзотина од јабукé”; син. **испџлака**.
гриндэль в. **грёдэль**.
грйпа ж. „грип”.
гриф м. „ручица сабље”.
грйфла мн. **грйфле** ж. „писаљка за таблицу”.
Грк м. „Грк”.
гркалџд м. „јабучица”; вар. **гркалџт**, **грколџд**.
гркалџт в. **гркалџд**.
Гркиња в. **Грекбјка**.
гркљан в. **гргљан**.
грколџд мн. **грколџдове** в. **гркалџд**.
грліћ м. „покретна кутија млина која се налази између коша и точка”.
грлица ж. „грлица”.
грмит гл. „грмети”; *Ка ірмі, ібсе јáко іде кйша.*
грмљáва ж. „грмљавина”.
грнэц мн. **грнци** в. **гэрнэц**; *Из ірнцэм; Грнэц од землэ; Дам ірнэц Ане.*
грнч’ар мн. **грнч’арé** в. **грч’ар**.

- гроб** мн. **гробове** м. „гроб“;
вар. **гроп**.
- гробијан** прид. „груб“.
- гробиште** мн. **гробишта** с. „гробље“; *Гробиште џовећ'о*.
- гробат** м. „шљунак“.
- грожђе** с. 1. грожђе. 2. виноград; *Нездрели њрожђе*; *Сѣар њрожђе*.
- грозд** м. „грозд“.
- гробт** м. „грохот“.
- гроотило** с. „хрпа камења“.
- гробћ'ат** в. **грабћ'ат**.
- гроп** в. **гроб**.
- гропан** мн. **гропање** м. „јама“;
Место за њропање.
- груват** гл. „гравати“; *Грува њо брѣу*.
- груг** м. „лопар за качамак“.
- груда** мн. **груде** ж. „грудва“;
Груда од сбли.
- грудат** прид. „грудат“.
- груди** м. „груди“; *Груди на кошу.уу*.
- грудњак** м. „грудњак“.
- грумбукс фѣрер** м. „инжењер топограф“.
- грумбуф** мн. **грумбуфи** м. „грунтовница“.
- грунт** м. „имање“; син. **иманье**.
- грч'ар** мн. **грч'аре** м. „грнчар“;
вар. **грнч'ар**.
- грч'ит** гл. „грчити“; *Грч'и из рамена*.
- Грч'ка** ж. „Грчка“.
- гу-гу** узв. „гукање голуба“.
- губаћ'** м. „памук“; *Губаћ' за икање*; *Губаћ' за њишке*.
- губит** гл. „губити“; в. **згубит**;
Губим време.
- гуд-гуд** узв. (којим се вабе прасци); вар. **гут-гут**.
- гудит** гл. „гутњати“; *Тоу њуду*;
Гуду њрбсеи у фуруну.
- гужаљ** м. „клин о који се прикачује весло за чамац“; вар. **гужба**.
- гужба** в. **гужаљ**.
- гуикат** гл. „дичати“.
- гуја** мн. **гује** ж. „гуштер“; *Гуја шарена*; *Гуја сурана*; *Гуја зелена*.
- гуљер** мн. **гуљери** м. „огрлица“.
- гума** ж. „гума“.
- гур-гур** узв. „крик њурана“.
- гурнѣтина** в. **горунѣтина**.
- гурун** в. **горун**.
- гус** узв. (за гоњење гусака).
- гусак** мн. **гусаци** м. „гусан“;
вар. **гусак**.
- гусак** в. **гусак**.
- гусѣлица** мн. **гусѣлице** ж. „гусеница“; син. **омѣда**.
- гуси-гуси** узв. (за вабљење гусака).
- гуска** мн. **гуске** „гуска“; *Даж њуске да је*; *Гуска дивја*.
- густ** м. „укус“.
- гут-гут** в. **гуд-гуд**.
- гутунар** м. „кијавица“.
- гуца-гуца** узв. (за вабљење свиња).
- гуша** мн. **гуше** ж. 1. гуша. 2. врат.
- гушат** прид. „гушав“.
- гушит** гл. „гушити“.
- гушћ'ер** м. „слени гуштер беле боје“.
- гушћ'ић'и** м. „гушчад“.

Д

да вез. и речца „да“; вар. **дэ**; *Ти ла да идеш; Ни једэн од вас да не иде из мене; Да се ч'исци и јако да с ојере. Да, цйурно к'е дођ'е; Да си ми жсиу и здрау.*

дабоме прил. „дабогме“.

давёње с. „дављење“; *Да буде млого воде, давёње.*

дакако прил. вез. „дакако“.

дако вез. „ако“.

дал вез. „да ли“; *Дал знайше је је ша? син. јел.*

далеч' прил. „далеко“; вар. **далеч'е**; *Тблко је далеч' за шри ийше, за шри ийшацйје; Поишл далеч'.*

далеч'е в. **далеч'.**

даље прил. „у будуће“; *За даље к'еш знай; На даље к'еш знай; По на даље.*

дамф м. „пара“; *Машина на дамф.*

дан прид. „дан, дат“.

данаска прил. „данас“; вар. **данэска, данэске, дэнэска, денэска.**

данац м. „коло“.

данэска в. **данаска.**

данэске в. **данаска.**

Данемарк м. „Данска“.

дангубит гл. „дангубити“.

даншиф мн. **даншифи** м. „брод“.
Даншифи иду по Дуне, а не по небо; Идем на даншиф; Улезе у даншиф.

дар мн. **дарове** м. „дар“; *Ни дал дарове.*

дарак м. „тарак“; вар. **дэрак.**

даруват гл. „даровати“.

дат гл. „дати“; *Ја да дам; Не ви да*у коња ч'а је болан; Дај ми мене; Сам дал јенсј девке сиракйње; Дам коња Томе.*

дэ в. **да**; *Дэ да он; Нема дэ да.*

дават гл. „давати“; *Ја сам давал дошта.*

дэлбина ж. „дубина“.

дэлбок, дэлбока прид. „дубок“; вар. **длбок**; *Вода дэлбока.*

дэлбоко прил. „дубоко“.

дэлг мн. **дэлгове** м. „дуг“; вар. **длг.**

дэлг, дэлга прид. „дуг“; вар. **длг**; *Йма ноје дэлге.*

дэлжан, дэлжна прид., прил. „дужан“; *Сам ши дэлжан буквар.*

дэлжина ж. „дужина“; вар. **дужина**; *у дэлжинку йушю.*

дэлжник м. „дужник“.

дэмп мн. **дэмпове** м. „нашип“; *Месио ис дэмпове.*

дэн мн. **дэнове** м. „дан“; *Марко је доишл на дэн; Дэн и ноћ; Дэн у дэн.*

дэнэска в. **данаска**; *Дэнэска сам ју видел; За ну има да вревим дэнэска.*

дэнэшњи прид. „данашњи“.

дэнэска в. **данаска.**

дэра ж. „жљеб за спуштање дрва“.

дэрак в. **дарак.**

дэрач'ират гл. „гребенати“.

дэска мн. **дэске** ж. „даска“.

дэшч'йца ж. „дашчица“.

дбијат гл. „добијати овце“.

два, две бр. „два“; *Су били два ч'овэка и две женé.*

двадэсет бр. „двадесет“ вар. **двэес, двэест, двајет**; *Двадэсей ч'овэка.*

двадэсети бр. „двадесети“; вар. **двэести.**

двэес в. **двадэсет**; *Двэес друи.*

дваест *в.* **двадесет**; *Дваест и њеи*; *Дваест и један*; *Дваест ч'овека*.
дваести *в.* **двадесети**.
двајст *в.* **двадесет**; *Двајст и ч'ешири саџа њли дан и ноћ*.
дванаест бр. „дванаест”.
два пута бр. „двапут”.
двизак мн. **двизаџи** м. „двизак”.
двизарка ж. „двизе (јарица од две године).”
двизџа мн. **двизџе** ж. „двизе (јагњџа од две године).”
двои бр. „двоје”; вар. **двоја**, **двоје**; *Двои враџа*; *Двоја враџа*; *Двоје враџа*.
двојца бр. „двојџа”.
двоја *в.* **двои**.
двојаџевка ж. „двоцевка”.
двоје *в.* **двои**.
двојка ж. „двојка (буре од 100 литри).”
двор мн. **дворове** м. „твор”.
двасбрд прил. „слажем се”.
дебел прид. „дебео”; син. **огојен**.
дебело прил. „дебело”.
дебелокљунац м. „дебелокљунац (врста птице)”.
деведесет бр. „деведесет”; *Деведесет и један*; *Деведесет и два*.
девер мн. **девере** м. „девер”.
деверџка ж. „деверџка”.
деверџца ж. „деверџца”.
девет бр. „девет”.
деветак м. „буре од 450 литри”.
девети бр. „девети”; *Девџи џал*.
деветнаест бр. „деветнаест”.
девка *в.* **деука**; *Девка за одабду*; *Девка сџара*; *Девка је девка дока се одаје*.
девкина прид. „девојџина”.
девка *в.* **деука**.
деда мн. **деде** м. „дед”.
деда дедин м. „прадед”.
деде узв.

дедиџина ж. „лек”.
дедовина ж. „дедовина”.
дек м. „декаграм”; вар. **декограм**.
декограм *в.* **дек**.
деколтир м. „деколте”.
деколтиран, **деколтирана** прид. „деколтиран”.
декорира гл. „одликовати”; *Је бил декориран у раи ироџиња Турџим*.
декунг мн. **декунси** м. „ров”; син. **редут**.
декционал м. „продавач”.
декционала ж. „продавачџца”.
дел м. „део”, син. **тал**; *Сам узел џеи дел, само џеи џал*.
делат гл. „делџати”; вар. **дељат**; *Делам из џојорам*.
делба ж. „деоба”; вар. **делџдба**; син. **делџе**.
делџе *в.* **делба**.
делџдба *в.* **делба**.
делит гл. „делити”; *в.* и **поделит**.
дељат *в.* **делат**.
денесет *в.* **донести**.
денеска *в.* **данаска**.
денија ж. „бденије”.
депутат мн. **депутати** м. „депутат”.
депутата ж. „депутатџиња”.
дерат гл. 1. драти. 2. драти се; *Дерем јено јаџе*; *Ја дерем коре у џуму*; *Шџо се дерџи? Се дерали*.
десаг м. „бисаге”; вар. **дисаг**.
десет бр. „десет”; *Ми десџи*; *Десџи џиџре*; *Десџи дека*.
десетак м. „десетачка (буре од 500 литара)”.
десџи, члановано: **десџијен**, **десџтана** бр. „десџи”.
деспензар м. „диспензер”.
десфајмоват гл. „оговарати”.

детé мн. **деца́** с. „дете“; *Деи́е од ци́рке; Деи́е од дзанáсцӣ ѿ-дине, а ѿбсе деч'ко: Узéл је ло деи́е за душу.*

дѣтелина ж. „дотелина“; *Били у дѣтелину ники коњи, не знам ч'ӣи.*

детѣтов прид. „дететов“; вар. **детѣту**.

детѣту в. **детѣтов**.

детинство с. „детинство“; *Те ѿбзнам јошн̄ӣе од деи́инство.*

детиньски прид., прил. „детиньски“.

дѣтлић' мн. **дѣтлић'и** м. „детлић“.

дѣука ж. „девојка“; вар. **дѣвка**, **дѣвка**.

деца́ ж. „деца“; *Деца́ h'е ѿојеватӣ.*

децембер м. „децембар“.

деч'ко с. „дечко“.

деч'мурија м. „момчић“.

ди прил. „где“.

диамáнт м. „дијамант“.

дивја́ лóза ж. „дивља лоза“; син. **виња́га**.

дивјач'йна ж. „дивљач“.

дивјй, дивја́ прид. „дивљй“; вар. **дивљй**.

дивља́ гýска ж. „дивља гуска“.

дивља́ репа ж. „дивља репа“.

дивља́ рецка ж. „дивља патка“.

дивља́ свиња́ ж. „дивља свиња“.

дивљй, дивља́ в. **дивјй**.

диг м. „брана“.

дигнут гл. „дигнути“; вар. **дигнут**; в. и **подигнут, подинут**; *Да дигнем да се шун̄и.*

дизало с. „дизало“.

диклица ж. „назив неке народне игре“.

дим мн. **димове** м. „дим“.

димáрница ж. „димњак“.

димау, димава прид. 1. сив. 2. димљив.

димижана ж. „балон, бардак“.

димит гл. „димити“; *Фуруна се дими; Тор дими.*

дина́м м. „динамо“.

динамитá ж. „динамит“; *Се ко́ӣа, се ѿуца ка́мен из динамити́ом.*

динут в. **дигнут**; *Ја се динем рáно; Мáрко дине ѿжу.*

динстуат гл. „динствовати“.

диња ж. „диња“.

диспáрáт гл. „нестати“; син. **нестáт**; *Он је диспáрáл, нести́áл.*

дју́за ж. „део мотора“.

дла́ка ж. „длака“; *Дла́ка од бiа-ша.*

длан мн. **длáнове** м. „длан“; *Држи́ у длáнове, у ша́ке.*

длбóк в. **дэлбóк**.

длг в. **дэлг**.

длетó с. „длето“; вар. **глетó**.

дмурáц м. „лиска (врста птице)“.

дно с. 1. дно. 2. тур; *Дно на ѿá'е.*

до пред. „до“; *Седи́ бли́зо до вас; Од мене до не́а је ѿуи́ кра́йшак; До зимýска; Сам ѿбшэл на ѿуи́ до дáна.*

дбóер прид. „добар“; *Йма́ јуши добр́е.*

дбóер дан „добар дан“.

добит гл. „добити“; *Смо доби́ли ѿо јéну ша́ку.*

добрé прил. „добро“; вар. **добрó, доубрó**; *Сам се сѣh'ал јáко доубр́е кóлко вре́ме сам седе́л код вас; Он не ч'у́је добр́е; Рáди доубр́е.*

добрó и **дбóро** в. **добрé**.

добрó рáдње „срећна радња“; *Ја кáжем: Добрó рáдње, а ви: Фáла лéйо.*

добрó вѣч'ер „добро вече“; *Ја кáжем: Добрó вѣч'ер, а он: Бо́ӣи ѿомбiáл.*

добрóјто „добро јутро“; *Ја кáжем: Добрóјто, а он: Бо́ӣи ѿомбiáл.*

- добрóћ'а** мн. **добрóћ'е** ж. „доброта“.
- до̀вбрó** в. **добрé**.
- до̀дирнут** гл. „додирнути“.
- до̀долбј** м. „додола“.
- до̀ђ'ен** „дошли“ (трипти глаголски придев од глагола *дођ'*).
- до̀йт** гл. „дојити“; *Ка жена да млеко да се де́ше, она́ дои.*
- до̀јка** мн. **до̀јке** ж. „дојкиња“; вар. **до̀јкиња**.
- до̀јкиња** в. **до̀јка**.
- до̀к** прил. „док“; вар. **до̀ка**.
- до̀ка** в. **до̀к**; *Жена́ умрела́ до̀ка рађ'а; До̀ка не́смо за́сјали.*
- до̀ктор** мн. **до̀ктори** м. „лекар“; *Реце́пци од до̀кто́ра.*
- до̀љ'ак** мн. **до̀љ'аци** м. „доњак (у воденици)“.
- до̀љњи** прид. „доњи“; *До̀љњи крај.*
- до̀љница** ж. „доњи део јарма“.
- до̀м** м. „кућа, дом“; син. **йжа**, **кућ'а**.
- до̀ма** прил. „код куће“; *Сам бил до̀ма.*
- до̀муви́на** ж. „покућанство“.
- до̀н-до̀н** узв. (шум звона).
- до̀ндеја** прил. „донде“; *До́ ша́мо, до̀ндеја.*
- до̀не́ст** гл. „донести“; *Ја ћ'ем до̀не́си; Да ви до̀несем ши́о ни до̀несал он; Сам си до̀несал нуме́ за мо́ја бра́ћа.*
- до̀нешен**, **до̀нешена́** прид. „донесен“.
- до̀њом** прил. „дању“.
- до̀бдит** гл. в. **дођ'**; *До̀бди вода́ ве́лика.*
- до̀падат** гл. „допадати се“; *Ове́ј коњ ми се до́јада, ми е дра́.*
- до̀р** м. „чужња“.
- до̀ руч'ка́** прил. „пре подне“.
- до̀с** м. „северна страна брега“; вар. **до̀сови́на**; *Ми́шио на до̀с.*
- до̀сада** ж. „досада“; вар. **до̀сэда**.
- до̀сађ'ат** гл. „досађивати“; син. **мрзи́т**; *Чо́век кој ши́е до̀сађ'а; До̀сађ'ам се, мрзи́м се.*
- до̀сэда** в. **до̀сада**.
- до̀сови́на** в. **до̀с**.
- до̀ста** прил. „доста“; *Йма до̀стиа жéне које́ им су ошли́ мужéве из село́; Йма до̀стиа свети́ дана́ска у цркви.*
- до̀те́рит** гл. „дотерати“; *Псе до́и́ери жи́ви́ну.*
- дођ'** гл. „доћи“; в. и **до̀бдит**; *Ка дођ'еш код нас; Ми смо до̀били; Мэне ми кажэла ч'а ћ'е дођ'.*
- до̀цкан** прил. „касно“; *Кој дођ'е ша́ка до̀цкан?*
- до̀шља́к** м. „дошљак“.
- драг**, **дрэга́**, **дра́га** прид., прил. „драг“; *Јон из Аном су си дра́ги.*
- драги́ја** мн. **драги́је** ж. „талог у бурету“.
- дра́го** прил. „драго“; *Нам ни је дра́го вино́; Јој било дра́го из нас.*
- дра́го** с. „љубав“; син. **дра́го-сте**; *Мо́је дра́го за њу је ве́лико.*
- дра́госте** в. **дра́го**; *Сам й́римил јéну й́исму за дра́гости́е; Пои́евка за дра́гости́е.*
- драгулу́ват** гл. „волети“.
- дрв'ен**, **дрв'ена** прид. „дрвен“.
- дрвó** мн. **дрва** с. „дрво“; *Дрвó за йóи́ребу.*
- дрвце** с. дем. „дрвце“.
- дрéктор** м. „директор“.
- дрéмат** гл. „дремати“.
- дрен** мн. **дрéње**, **дренци́** м. „дрен“; син. **дренéтина**, **дренóвина**.
- дрéна** ж. „мотовило“.
- дрéнэк** м. „дренак (лоза и гро-жђе)“.
- дренéтина** в. **дрен**.
- дренóвина** в. **дрен**.
- дрéњар** м. „дрењар“.
- држа́ва** мн. **држа́ве** в. **цара**; *Сам оди́л цéлу држа́у.*

државски прид. „државски“.
држаље с. „држаље“.
држати гл. „држати“; *Нек држи он; Држ си уста; Држ добре да ти не утнече; Држи ноге у воду; Жену ју држи на сувачну сирању; Не држи на ићије.*
држак м. 1. држак. 2. држаље бича.
држење с. „држање“.
дрзаље с. „рухо“; *Ова су дрзаље мојој сестре.*
дриг м. „(колски) трап“; вар. **дрик**; *Предњи дри; Сирањске дри.*
дриг в. **дриг**; *Дрик сирањске.*
дрискање с. „дизентерија“; син. **корсура**.
дрискоци м. мн. „мокраћа“.
дркћ’ат гл. „дрхтати“; *Дркћ’ем о зиме зиме; Дркћ’ем од шио чујем; Ми дркћ’у зуби о зиме.*
дрнџ м. „мера за мед“.
дрнчит гл. „изазивати“; *Ја дрнчим деца да се бију; Дрнчим исе.*
дробит гл. „дробити“; *Дробим постијаке; Дробим сирине.*
дрозд м. „дрозд“.
дроба мн. **дробе** ж. „дроља“; *Дроља сира; Дробе сираене.*
дрот м. „жица“.
дротар м. „решетке у пећи“.
дрп-дрп узв. (певање препелице); *Дрпћ’е.*
дрпат гл. „чешати“; *Се дрпам по лави из нокил, се иребем.*
друг м. „друг“; вар. **другар**; син. **ортак**; *Марко је мој друи.*
другар мн. **другари** в. **друг**; *Сам бил из друара; Нема ја друара.*
други, друга, друго прид. „други“; *Друи луђе иду на ваиэр.*
други пут прил. „други пут“; *Друи иуић’ем знаи; Сам се оженил по друи иуи.*

другојач’е прил. „другојаче“.
друлѐ мн. **друлѐта** с. „вучић, лавић“; *Друлѐ од мѐчке.*
друмар мн. **друмарѐ** м. „друмар“; син. **вѐрмајстер**.
друство с. „друштво“.
дуан м. „дуван“; вар. **дуван**; *Дуан за лулу; Дуан за цијаре.*
дуат гл. „дувати“; *Се дуа из арамом.*
Дубовци мн. „становници села Дубова“.
дубровник м. „назив биљке мирисавог цвета црвенкасте боје“.
дуван мн. **дување** в. **дуан**; *Дуван ситан; Дуван за лулу.*
дуванћ’ија м. „дуванџија“; син. **пушаћ’ија**.
дуват гл. „дувати“; *Дувам у свећу.*
дуга мн. **дуге** ж. 1. дуга. 2. дуга.
дудџ м. „ма која биљка, осим сена, која се коси и употребљава као сточна храна“.
дужина в. **дџина**.
дужност ж. „дужност“.
дукат м. „дука“.
дулч’аца ж. „слатко“.
дум-дум в. **бум-бум**.
Думитровдан м. „Митровдан“; вар. **Думитровдан**.
Дуне м. и с. „Дунав“.
дуња мн. **дуње** ж. „дуња“.
дуњџ мн. **дуњџи, дуњџе** м. „врста дуње с малим плодовима“.
дупка мн. **дупке** ж. „рупа“; *Дупка у зуй; Дупка у браду и у образ; Дупка на нос; Дупка је бил зуб; Дупка мѐчкина.*
дурка ж. „патика“.
дућ’ан мн. **дућ’анѐ** м. „дућан“.
дућ’анћ’ија в. **дућ’анџ’ија**.

дућ'анц'ија м. „дућанција“; вар.
дућ'анћ'ија.
душá ж. „душа“; *Си да д'ушу за
њѐа*.
дúшак мн. **душáкове**, **дúшаци**
м. „душек“; вар. **дúшэк**, **дú-**
шек.
душман мн. **душмање** м. „не-
пријатељ, душманин“; *Појевáл
у ч'удо душмањем*.

душманóс прид. „непријатељс-
ки, душмански“.
душмањија ж. „душмангук“;
син. **мрзѐње**, **мрзна**.
душмањуват гл. „душманити“.
душник м. „отвор на пећи за
хлеб и на сандуку за пчеле“;
*Се ойвóри д'ушник, се ч'ини кон-
йрóла да се види áко íму ит'но
да једу*.

Ђ'

ђ'а узв. (за гоњење јарића).
ђ'ак в. **џ'ак**; *Тку за с'и́рòжак и за
ђ'áкове*.
ђ'андáр в. **џ'андáр**.
ђ'áпнут гл. „ђипити“; вар. **ђ'и́пи-**
ти; син. **скóч'ити**.
ђ'эе узв. (за гоњење коња); вар.
ђ'и́е; **г'и́е**; **г'и́је**; син. **хо**.
ђ'вэкавица в. **џ'вэкавица**.
ђ'вэкау в. **џ'вэкау**; *Зем'ба џ'вэ-
кава*.
ђ'елáт в. **џ'елáт**.
ђ'ендáр в. **џ'ендáр**.
ђ'енерáл м. „генерал“; вар.
генэрáл, **генерáл**.
ђ'еп в. **џ'еп**.
ђ'игэрице бэлене в. **џ'игэрице**
бэлене.

ђ'игэрице чэрнене в. **џ'игэрице**
чэрнене.
ђ'и́е в. **ђ'эе**.
ђ'и́нгашэн прид. „нежан, осет-
љив“.
ђ'инћ'ија мн. **ђ'инћ'и́је** ж. „нен-
ци“; вар. **ћинћ'ија**.
ћинћ'ија в. **ђ'инћ'и́ја**.
ђ'и́пат в. **ђ'áпнут**; *Ђ'и́па на ч'о-
вэка; Из нóе џ'и́пам*.
ђ'и́пнут в. **ђ'áпнут**.
ђ'он м. „ђон“; син. **тáлпа**.
Ђ'урћ'евдан м. „Бурћсвдан“;
вар. **Ђ'урћ'евдэн**, **Ђ'урћ'ов-**
дэн.
ђ'утýре прил. „ђутуре“.

Е

е узв. „е“.
е-е узв. „е-е“.
евангэлија ж. „јеванђелье“; вар.
јевангэлија.
éво прил. „ево“.
егзáмен м. „испит“; син. **и́спит**,
прифýнг.
еј узв. „хеј“.
екскúрсија ж. „излет“.

експлотáтор м. „експлоататор“.
экстра прид. „екстра“.
экстра сòба ж. „соба за госте“.
ектáр м. „хектар“.
елáстик м. „еластика“; син. **гýма**.
елén м. „јелен“.
елхá ж. „јова“.
Енглéз м. „Енглез“.

éно прил. „ено”.
епископ м. „епископ”.
ергела ж. „ергела”; вар. **хергела**;
ч'ува ери́лу.

éто прил. „ето”; вар. **јато**; *Éшо
 ја Мърко; Éшо ју Марија; Éшо
 ја друјар.*
ех узв. „ех”.

Ж

жаба мн. **жабе** ж. „жаба”.
жабљак мн. **жабљац** м. „жа-
 бац”; вар. **жабљак**.
жал м. „жалост”.
жалав, **жалава** прид. „одвра-
 тац, гадан”.
жалба мн. **жалбе** ж. „жалбе”.
жалит гл. „жалити”.
жалосно прид., прил. „жалос-
 но”.
жалостан в. **милос**.
жакета ж. „жакет”.
жаф мн. **жафове** ж. „пљачка”.
жафоват гл. „пљачкати”.
жабљак в. **жабљак**.
желна в. **негројка**.
желт, **желта**, **желто** мн **жел-
 тн**, **желте** прид. „жут”.
желтэк мн. **желткоче** м. „жу-
 манце”.
желтило с. „жутило”.
желтиња ж. „жутица”.
желтињава цвет в. **ножмак**.
желтињау прид. „жућкаст”.
желтица мн. **желтице** ж. „жута
 трешња”.
желто прил. „жудо”.
желто затворено прид. „тамно
 жуто”.
желч мн. **желчове** м. „жуч”.
жэмља мн. **жэмље** ж. „све-
 жањ”; вар. **жэмља**, **жэмља**.
жэмља в. **жэмља**.
жвала мн. **жвале** ж. „жвала”.

ждребé мн. **ждребета** в. **ждрè-
 бé**.
ждребит гл. „ждребити”.
ждребна прид. „ждребна”.
ждригат гл. „повраћати”.
ждрикалка ж. „зрикавац”.
жедан, **жедна** и **жена** прид.
 „жедан”; вар. **жедэн**.
жећ ж. „жећ”.
жежак, **жешка**, **жешко** прид.
 „врео”; вар. **жежэк**.
железнэрија мн. **железнэрије**
 ж. „гвожђара”.
желéзо мн. **желéза** с. „гвожђе”.
желит гл. „желети”; *Ви жéлим
 лако ноћ; Ја жéлим тшкому
 млбю срèћ'у.*
желна мн. **желне** ж. „жуна”.
желбаба ж. „корњача”.
жена и **женá** мн. **жене** и **женé**
 ж. „жена, супруга”.
женит гл. „женити”.
жэмља в. **жэмља**.
жерделија мн. **жерделије** ж.
 „шефтелија”.
жерделя мн. **жерделе** ж. „жута
 шљива”.
жесток прид. „жесток”.
жешко прил. „врело”.
жив в. **жиу**.
живац м. „жива”.
живет гл. „живети”.
живина мн. **живине** ж. „живи-
 на”.

жикѝно ко́ло с. „жикино коло”.
жи́ла мн. **жи́ле** ж. „жила”.
жи́лав, жи́лава, жи́лаво прид.
 „жилав”; вар. **зилов**.
жир мн. **жи́рове** м. „жир”.
житка́ прид. „житка”.
житко прид., прил. „житко”.
жи́то с. „жито”.
жи́то дивјо́ с. „дивље жито”.
жи́у, жи́ва прид. „жив”; вар.
жив.
жи́у бил „жив био” (одговор на
 поздрав).

жи́у плот м. „жива ограда”.
жлеб м. „жлеб”.
жмури́т гл. „жмурити”.
жњет гл. „жњети”.
жњет, жњета, жњето прид.
 „пожњевен”.
жњѝтва ж. „жетва”.
жудѝц мн. **жудѝцове** м. „жу-
 панија”.
жужѝу м. „врста јарма за свиње”.
жумѝрѝк мн. **жумѝрѝцѝ, жумѝрѝ-**
цѝ м. „чварак”.
жупо́н м. „жипон”.

3

за пред. „за, по, о”; вар. **зѝ**;
Узми ме за ру́ку; За вре́ме жи-
во́шу; Бе́ру цвећ'е за ч'ај; За
ме́не бре́м, за ме́не ко́шам; Се
врну́л за њѝбве сѝва́ре; Сам вре́-
вил за њу.
за прил. „за, после”; *Дѝн за дѝн*
и́рођ'е; Мѝи мѝи́љу за вра́на;
За кѝцу не́бо се оч'ѝсти;
Он је ману́л за њѝа мло́ио деца́.
заба́вит гл. „забавити”; *Имам*
да забавим ѝо селу́; вар. **зѝба́-**
вит; в. и **зѝба́вљат**.
забада́ва в. **бађ'ава;** *Забада́ва ѝа*
ч'ѝкаш, ч'а не́мај дођ'е.
забалу́ца мн. **забалу́це** ж. „ве-
 рига”.
забѝуштина м. „глупак”.
заби́т гл. „ставити, сместити”; *Ја*
заби́јем ко́ла у шу́у.
заблуди́т гл. „залутати”.
забора́вит гл. „заборавити”; в.
 и **забора́вљат**.
забора́вљат гл. „заборављати”.
заборављу́ прид. „заборав-
 лив”.
забра́нит гл. 1. одбити (теле, јаг-
 ње итд). 2. забранити; вар. **зѝ-**
бра́нит; в. и **забрањѝват**.

забрањѝват гл. „забрањѝвати”;
Забрањѝјем.
забунѝт гл. „забунити”.
забуњет прид. „забуњен”.
завари́ват гл. „кршити”; *Зава-*
рѝје.
завѝжат гл. „завезати”; в. и **за-**
ви́жат.
завѝзник м. „савезник”.
завѝзбо́лак м. „пакло од десет
 комада”.
завејо́тина мн. **завејо́тине** ж.
 „смет”.
заве́трина ж. „заветрина”.
завѝват в. **завѝјат**.
завѝжат гл. „завезивати”.
завѝјат гл. „завѝјати”; вар. **за-**
ви́ват; в. и **завѝт**.
завѝт гл. „завити”; в. и **завѝјат**.
заврши́т гл. „завршити”.
зага́шња ж. „загажња”.
загла́вит гл. „заглавити”.
заглау́ мн. **заглавѝ** м. „слепо-
 очница”.
загорѝнѝ прид., прил. „загоре-
 ло”.
заграђ'ено прид., прил. „загра-
 ѝено”.

загрáћ'ат гл. „загртати рукав“;
Ja си заíраћ'ам рукав.
загрíзат гл. „загрести“.
загúшат гл. „загушити“; вар.
закúшат, зэгúшит.
задáвит гл. „задавити“; вар. **зэ-
дáвит**; в. и **задáвљат.**
задáвљат гл. „задављивати“;
вар. **зэдáвљат**; в. и **задáвит.**
задéнут гл. „окачити“; вар. **зэ-
дéнут**; син. **закáч'ит.**
задéнут, задéнута прид. „ока-
чен“.
задóбит гл. „задобити“.
задовóљан прид. „задовољан“.
задú, мн. **задúове** м. „омора, за-
пара, жега“; вар. **зэдú, задú-**
шáла.
задúват гл. „задувати“.
зáдуша ж. „даћа“.
задушáла ж. в. **зэдú**; вар. **зэдú-**
шáла.
зазíдат гл. „зазидати“.
заинáт прил. „за инат“.
зáјац мн. **зáјци** м. „зец“; вар.
зáјец, зáјец.
зáједно прил. „заједно“; вар. **зá-
јено.**
зáјем м. „зајем“.
зáјено в. **зáједно.**
зáјец в. **зáјац.**
зáјкиња мн. **зáјкиње** ж. „зечи-
ца“.
зáјтíн м. „зејтин“; вар. **зејтíн.**
закáљат гл. „опкаљати“.
закáч'ит гл. **задéнут.**
закáлат гл. „заклати“; вар. **за-
кóлит, зэкóлит, закóљат.**
закáлет гл. „заклети“; в. и **за-
клíњат.**
заклíњат гл. „заклињати“.
заклопáч' в. кэпáк.
закљúч'ит гл. „закључати“.
закóлит гл. „заклати“.
закóљат гл. в. **заклат.**

закóљен прид. „заклан“. *Лéйо-
ска сам закóљал јáйње.*
закóпат гл. „закопати“.
закопувáње в. **саравéње.**
закóпч'ит гл. „закопчати“; *За-
кóпч'и се на цóлу.*
зáкош м. „баца“.
закрпíт гл. „закрпити“.
закрч'óрен прид. „прћаста но-
са“.
закúшат в. **загúшит.**
залéпен прид. „залепљен“.
зелéпит гл. „залепити“.
зáлест мн. **зáлестове** м. „буни-
ка“.
залетá прил. вез. „зато“; вар.
затá, заретá.
залóг мн. **залóгове** м. „залог“.
залуф м. „зулуф“.
заменинá мн. **замениње** ж. „нес-
вестица“; вар. **замењáње**; **за-
мињáч'а, занешéње.**
заменит гл. „онесвестити“; в. и
занéсет.
замењáње с. в. **заменинá.**
замињáч'а в. **заменинá.**
замíслит гл. „замислити“.
зámич' м. „место у шуми где је
често хладовина“.
занáт м. „занат“; вар. **зэнáт**; син.
месерíја.
занатлíја м. „занатлија“; вар.
зэнэтлија; син. **мајстор.**
занéсет в. **заменит.**
занешéн прид. „онесвешћен“.
занешéње с. в. **заменинá.**
занимáција ж. „занимање“.
забд м. „залазак“.
забдит гл. 1. залазити 2. затре-
сти; *Сáлнице забди; Дрвó забдил
из крáиње.*
забштрéн прид. „надугачак“.
запалéње с. „запаљење“.
запéват гл. „запевати“.
запејáт гл. „одјекнути“; в. **пейт.**
запенит гл. „запенити“.

- занеч'ён, запеч'ёна** прид. „осушен”.
заповéдат гл. „заповедати”.
зáповест ж. „заповест”.
запопéват гл. в. **пейт**.
запош'áње с. „запош'ење, за-
 пост, почетак поста”.
запржён прид. „запржен”.
зáпрт прид. „затворен, консти-
 пиран”.
запртók м. „јаје без заметка”.
запушáлник м. „запушач”.
запу́шит гл. „запушити”.
зар прил. „зар”; *Зар ви мислите*
да с'иáните одеја.
зарађ'иват гл. „зарађивати”; *За-*
рађ'ујем.
заретá в. **залетá**.
зарóбац мн. **зарóпци** м. „зароб-
 љеник”.
зарóбит гл. „затрпати”.
заслуж'иват гл. „заслуживати”;
Заслуж'ујем.
заспанэц м. „дремало”.
заспáт гл. „заспати”; вар. **зэс-**
спáт.
затá в. **залетá**.
затвóр м. „затвор”; вар. **зэт-**
вóр.
затвóрит гл. „затворити”.
затéч'кат гл. „парити се” (о псу);
 вар. **зэтéч'кат**.
зáтка, мн. **зáтке** ж. „потка”.
заткáт гл. „изаткати”.
заћ' гл. „заћи”; *Заћ'е сáлице*; в.
 и **забдит**.
зáуч'ера прил. „прекјуче”; вар.
зáвч'ера.
зафáлит гл. „захвалити”; в. и
зафáльват.
зафáлна прид. „захвална”.
зафáльват гл. „захваљивати”;
Зафáлују свáки йуйи; в. и **за-**
фáлит.
- зафру́нцат** гл. „пребацивати”.
заш'ит гл. „зашити”.
зáшто прил. „зашто”.
зэ в. **за**; *Облеч'ён зэ жал*.
зэбáла мн. **зэбáле** ж. „жвала”.
зэбáвит в. **забáвит**.
зэбáвљат гл. „забављати”; в. и
забавит.
зэбрáнит в. **забрáнит**.
зэвóј мн. **зэвóјове** м. „шума крај
 реке”.
зэгúшит в. **загúшит**.
зэдáвит в. **задáвит**.
зэдáвљат в. **задáвљат**.
зэдáр м. „зидар”; вар. **зидáр**.
зэдéнут в. **задéнут**.
зэдú в. **задú**.
зэдущáла в. **задушáла**.
зэјеч'ко житó в. **зáјеч'ко житó**.
зэкóлит в. **закóлит**.
зэл прид. „зао”.
зэ́лва ж. „заова”.
зэнáт в. **занáт**.
зэнэтл'ија в. **занатл'ија**.
зэспáт в. **заспáт**.
зэтвóр в. **затвóр**.
зэтéч'кат в. **затéч'кат**.
збэрч'кóтина ж. „бора на лицу”;
 вар. **збрч'кóтина**.
због пред. „због”; вар. **избóг**.
збóгшто в. **пóшто**.
збор м. „збор”.
збóрит гл. „зборити, разгова-
 рати”.
збрч'кан прид. „збрчкан”.
збрч'кóтина мн. **збрч'кóтине** в.
збэрч'кóтина.
збурдáт прид. „несташан”.
звáрница ж. „урда”.
звездá мн. **звездé** в. **звездá**.
зверка ж. „звер”.
звр узв. „звр”.
згэрч'йт прид. „шкрт”; вар. **згр-**
ч'ён.
згóрен, згоренá, згорéно прид.
 „изгорео”.
згóрет гл. „изгорети”.

згорни́на и **згорни́на** ж. „опекотина“.
згрѣат гл. „прегазити“; *Мáло не íа зíрцали ко́ла.*
згрч'ён в. **згрч'йт.**
згрч'ит гл. „згрчити“.
згубен, **згубена** мн. **згубени**, **згубене** прид. „изгубљен“.
згубење с. „губљење“.
згубит гл. „изгубити“; в. и **губит.**
згу́ра ж. „згура“.
згу́рав мн. **згу́рэви** прид. „брашњав“.
здрав в. **здрáу.**
здрáве с. „здравље“; вар. **здрáвје**, **здрáвље.**
здрáвје в. **здрáве.**
здрáвље в. **здрáве.**
здрáцо прил. узв. „здрaво“ (као поздрав).
здрáка мн. **здрáке** ж. „зрак“.
здрáу, **здрэвá** мн. **здрáви**, **здрáве** прид. „здрав“; вар. **здрав.**
здрел, **здрéла**, **здрéло** мн. **здрели**, **здрéле** прид. „зрео“.
здрéлит гл. „зрети“; в. и **здрет.**
здренкэ́льч'а ж. „звонц“.
здрет гл. „зрети“; в. и **здрéлит.**
здуковáч'а ж. „назив неке сорте јабука“.
здупнут гл. „лупнути“; *Здúйнем.*
зејт́ин в. **зајт́ип.**
зелён, **зеленá**, **зеленó** мн. **зелени**, **зеленé** прид. „зелен“.
зеленó прил. „зелено“.
зелењáк мн. **зелењаци́** м. „зелењак“.
зелењáч'а ж. „сурутка из урде“.
зе́ља мн. **зе́ље** ж. „зеље, купус“.
зе́љиште с. „купусиште“.
земля́ ж. „земља“.
земљотрэ́с м. „земљотрес“.
зенги́ја мн. **зенги́је** ж. „узенгија“; вар. **зинги́ја.**
зет мн. **зэ́тове** м. „зет“.

зэ́тоу прид. „зетов“.
зид мн. **зидове** м. „зид“.
зидáње с. „зидање“.
зидáр мн. **зидарé** м. „зидар“.
зиди́на мн. **зиди́не** ж. „зидина“.
зидит гл. „зидати“; *Ja зидим.*
зи́јање с. „зевање“.
зи́јат гл. „зевати“; *Ja зи́јам; Ja зи́ем.*
зи́јач' м. „назив неког цвећа“.
зи́лов прид. „жилав“; вар. **жи́лав.**
зимá мн. **зиме** ж. 1. зима. 2. хладноћа.
зи́ми прил. „зимии“, *Држ́ем о зимé зи́ми.*
зимоват гл. „зимовати“; *Ja зиму́јем у шóуму.*
зимови́на мн. **зимови́не** ж. „зимница за стоку“.
зимóвник м. „зимско склониште за пчеле“.
зиморльи́в в. **зиморльи́у.**
зиморльи́у прид. „зимљив“; вар. **зиморльи́в.**
зи́мска ја́болка ж. „јесења јабука“.
зиму́ска прил. „зимус“.
зинги́ја в. **зенги́ја.**
злáтэн прид. „златан“.
злáто с. „злато“.
злэ́тар м. „златар“.
зло прид., прил. „зло“.
зловарéње с. „оговарање“.
зловарльи́вэц м. „оговаралац“.
зловарльи́вица ж. „оговаралица“.
зловáрит гл. „оговарати“.
злóћ'а ж. „злоћа“.
змеј мн. **змéјове** м. „змај“.
змéура в. **смéора.**
змија́ мн. **змијé** ж. „змија“.
змúти мн. ж в. **сáра.**
знак м. „знак“.
знат гл. „знати“.
знбит гл. „знојити се“.

зној мн. **знојове** м. „зној“.
зобљач’а ж. „зобница“; вар. **зобњач’а**.
зобљач’а в. **зобљач’а**.
зобра и **зорá** мн. **зорé** ж. „зора“.
зоренина ж. „гној“.
збрџит гл. „гнојити“; *Се зóри ијсиј*.

зорнина ж. „загнојено место“.
зорњач’а ж. „зорњача“.
зрет гл. „зрети“.
зрно мн. **зрна** с. „зрно“.
зрцала и **зрцáла** ж. „наочаре“.
зуб мн. **зуби** м. „зуб“; вар. **зуп**.
зуп в. **зуб**.
зупа в. **супа**.

S

сáла мн. **сáље** ж. „верига“.
сáра ж. „млаћеница“; син. **змүти**.
сáна мн. **сáне** ж. „вила“.
свездá мн. **свездé** ж. „звезда“;
вар. **звездá**.
свездá из **óпéшэм** ж. „комета“.

свérка мн. **свэрке** ж. „куна“.
свиздéль м. „пузавац“.
свóно в. **свонцé**.
свонћ’ић’ м. дем. „звонце“;
свонцé мн. **свонцá** с. „звон“;
вар. **свóно**; *Бије свонцé*.
сóља мн. **сóље** ж. „зоља“.

И

и вез. „и“; *Једán и два су ијри*.
и пред. „са“; вар. **иж**, **из**, **ис**;
Иде ч’овéк и женóм.
и зам. „их“; *Да и видим*.
ији узв. (за гоњење коња).
Ивáндэн м. „Ивандан“.
ивентáл м. „инвентар“; вар. **ивентáр**.
и́вер мн. **и́вери** м. „ивер“; *Вáи́тра од и́вери*.
игзици́р м. „егзерцир“.
игзй́стат гл. „постојати“; *У овéје рéч’и и́зй́сй́а млбío и́сй́ина*; вар. **изй́стат**.
и́гла мн. **и́гле** ж. „игла“.
и́гла ис **крлигэм** ж. „кукача“.
и́гла **кожокáрска** ж. „ћурчијска игла“.
Иглéска ж. „Енглеска“; вар. **Инглéска**.
игли́ца ж. дем. „иглица“.
игра́ ж. „игранка“; *По недељé дéвке и мокање иду на и́ру*.

играње с. „играње“; *И́грање кáрше*.
игра́т гл. 1. играти се. 2. играти;
Ја си и́рам жéну; Деца се и́ру у собу; Се и́ру кóњи; И́рућ’и сам и́дóл; Се и́ру из бумбове.
играћ’ м. „играч“.
играч’ка ж. „играчка“.
игрэх’и́ца ж. „играчица“.
иж в. **из**; *Онй су носили и́ж њи два и́’ака; Сам бил деи́е и́ж њéа; Оди и́ж њéа; Оди и́ж њом*.
и́жа мн. **и́же** ж. в. **дом**; *И́жа о брвна*.
и́жéкција ж. „инјекција“.
и́жица ж. дем. „кућица“; син. **кућ’ица**.
из 1. в. **и**, **иж**, **ис**; *Ноћ’óм се и́окривáмо из јóри́нэм; Овáј деи́е ллч’и́ јáко из и́и́е си; Скоч’и́ли из ножéве и и́шóјорóве; Он је бил из вас; Узми ме из и́ебе; Овце́ из млекó. 2. „из“; *Ми иде крв из нóса; Из добрé и́же*.*

И́сус Кр́истос м. „Исус Христос”.
исф́ирцат гл. „исфирцати”; в. и **ф́ирцат**.
исф́углуват гл. „лепо омалтерисати”; вар. **уф́углуват**.
исц́едит гл. „исцедити”.
исч́итат гл. „прочитати”; син. **проч́итат**.
исч́упат гл. „шпичупати”; вар. **ишч́упат**.

ит в. **ић’**; *Ja ћ’ем иић; Иде рећко снеј; Иде кича; Ти има да идеш; Му иду бале.*
Италија ж. „Италија”.
ић’ гл. „ићи”; *Он је иићел; Ja ћ’ем ић’*; вар. **ит**.
ифант́ерија в. **фант́ерија**.
их узв. „их”.
и́хаха узв. (глас коња).
иц́енит в. **ц́епит**; *Иц́енити и м’ешем на сълнце.*
ичш́упат в. **исч́упат**.

J

ја зам. „ја”; *Ja пф́зам ноћ’ом из сѣна.*
јаб́елка ж. 1. јабука. 2. чашица на колену; вар. **јаболка**, **јабулка**; *Јаб́елка на колѣно.*
јаболка мн. **јаболке** в. **јаболка**; *Јаболке зимске; Дејтје узме јаболку.*
јабулка в. **јаб́елка**.
јав́ање в. **јашење**; *Добар коњ лѣко се пауч’и да се јава.*
јават гл. „јахати”; *Бик се јава на краву; в. и в́одит.
јавит гл. „јавити, обавестити”; *Да не јави́л.*
јаганч́ар м. „заграђено место где спавају јагањци”.
јагни́ца мн. **јагни́це** ж. „јагањница”.
јагње мн. **јаганци** с. „јагње”; *Јаганици оду у њољану; Јагње од јодине; Јагње бело.*
јагњит гл. „јагњити се”; в. и **ојагњит**; *Овце које се јагњу.*
јагодар м. „дуд”.
јагодаре́ ж. „дудинка”.
јагоди́ца мн. **јагоди́це** ж. „јагода, јагодица”.
јад мн. **јадове** м. „јад”.
јаз мн. **јазове** м. „јаз”.
јазэвэц мн. **јазовци** м. „јазавац”.*

јазэвина мн. **јазэвине** ж. „јазбина”; вар. **јазовина**.
јазовина в. **јазэвина**; в. и **дупка мѣч’кина**.
јајце́ мн. **јајца** с. „јаје”; вар. **јѣјѣ**; *Кој украде дитѣска јѣјѣ, ју́ише украде вола; Јајѣ ч’арвене; Јајѣ минеч’ко; Јајца од жабје.*
јак прид. „јак”; *Јак на ју́сѣна; Коњ вѣлки и јак.*
јак, јака, јако прид., прил. „јако, веома, врло”; *Јако сѣрашигн, кбно врај; Тудјс јако високѣ; Је јако добрѣ; син. с́илно.*
јакб́’а ж. „јакоћа, снага”.
јалов в. **јалоу**; *Вејар јалов.*
јаловење с. „јаловљење”.
јаловит в. **изјаловит**; *Онеј ишпо јалови армисѣ; Ја јаловим бѣка; Јаловим вејра; Овн се јалови.*
јалови́ца мн. **јалови́це** ж. „јаловица”; вар. **јѣловица**”.
јаловч́ета с. мн. „јалове овце”; *Овч’ар ч’ува јаловч’ѣта.*
јалоу, јалова прид. „јалов”; вар. **јалов**; *Јалова кр́ава.*
јанкел м. 1. селачки капут од сукна. 2. кратки капут. 3. мушка хаљина. 4. капут; *Се завѣал из јанкелэм; Јанкел од ви́ѣта.*

јануар м. „јануар“; син. **јануá-рице**; *Дóћ'и у јануар.*

јануáрице в. **јануар.**

јао узв. „јао“; в. и **áo.**

Јаpán м. „Јапан“.

јарэм мн. **јармове** м. „јарам“; вар. **јерэм.**

јáрба фјéрулуј ж. „чаробна трава“.

јáре мн. **јáрета** с. „јаре“.

јарестéв мн. **јарестéви** м. „палица“.

јáрина ж. „јарина“.

јáрица мн. **јáрице** ж. 1. јарица. 2. пролетње жито; син. за 2. **пролетњáк, урсóјка.**

јармењáч'а мн. **јармењáч'е** ж. „јармењак“; вар. **јермењáч'а.**

јармиг в. **армиг**; *Трáжи јармиг.*

јаруга мн. **јаруге** ж. „јаруга“.

јáсла мн. **јáсле** ж. „стубице које се стављају озго јасала“.

јáто прил. в. **éто**; *Јáто Мáрко; Јáто ју Марија; Јáто су дéсeи́ йодина од шáја; Јáто íа другáр; Јáто овá су; Јáто иш; Јáто већ' су дошли.*

јáшење с. „јахање“; син. **јавáње**; *Коњ за јáшење.*

јáловица в. **јаловица.**

јевангéлија в. **евангéлија**; *Му ч'иши јевангéлију.*

јевтíка в. **јефтíка.**

јевтиkáу, јевтиkáвa мн. **јевтиkáви, јевтиkáве** прид. „туберкулозан“.

јéвтино в. **јéфтино.**

јед мн. **јéдове** м. „отров“.

једáмцут прил. „једашпут“; вар. **једáмцут, јédэн пут**; *Разуми једáмцут, ч'óвеч'е!*

једán, јенá, јенó бр. „један“; вар. **јédэн**; *Сам бал јédэн новцу јéному ч'овéку сираку; Је дошáл само он једэн; Сáмо он једán зна шá; Јáиње од јéдној йодине.*

једáмцут в. **једáмцут.**

јédэн и **једэн** в. **јédán.**

једéк м. „једек“.

једерíна ж. „отров од пчеле“.

јединáс бр. „једанаест“; вар. **јединáсст, јединáјест.**

једљíва прид. „отровна“; син. **једовíта**; *Једљíве змије.*

јéдно прил. „једно“; *Мéне ми је све јéдно.*

јédњак м. „једњак“.

једовíта в. **једљíва.**

јез мн. **јéжове** м. „јеж“; *Йíла јéжу или Јежóва йíла.*

језбóва прид. „јежова“; вар. **јéжу.**

јéжу в. **језбóва.**

језíк в. **изíк.**

јел вез. „јер, или, ли, било“; *Јел ја, јел иш, једэн од нас; Јел знáише íе је шá; в. и дал.*

јелén мн. **јелéње** м. „јелен“.

јелкén м. „једро“.

јéло мн. **јéла** с. „јело“; *Јéло за йуш.*

јерэм в. **јарэм.**

јéребица мн. **јéребице** ж. „јеребица“.

јерестéу в. **јарестéв.**

јермењáч'а в. **јармењáч'а.**

јертáто прид. „ртасто“.

јéseц и **јесén** мн. **јесéни, јесене, јесене** ж. „јесен“.

јесенэска прил. „јесенас“.

јесéни прид. „јесeњи“; вар. **јесéнски, упор. јесенењáк, јесенењáч'а, јесенењка.**

јесенíца ж. „јасен“; *Дрво од јесенíце.*

јесѣнски, јесѣнска прид. в. **јесѣни**.
јесења́к в. **јесѣни**; *Жи́то и ерж јесења́к*.
јесења́ч'а в. **јесѣни**.
јесење с. „јасење”; *Шу́ма од јесења*.
јесењка мн. **јесењке** в. **јесѣни**; *Сли́ве јесењке*.
јесењо в. **јесѣни**; *Јесењо зе́ље; Јесењо ора́ње*.
јест гл. *јести*, *Ме је ко́жа; Му дал и њему да је; Дођ' да јеш из мас; Дођ' и јеђ' из нас*.
јетрва мн. **јетрве** ж. „јетрва”.
јефта́ка ж. „туберкулоза”; вар. **јевти́ка**; *Пе́тар је блан од јефти́ке*.
јефти́но прил. „јефтино”; вар. **јевтино**.
јеч'а́т гл. „јечати”; в. п **јеч'а́т**.
јеч'а́т гл. в. **јеч'а́т**.
јеч'ме́н мн. **јеч'мење** м. „јечам”; *Јеч'ме́н из два ре́да, из ч'ешир, из шес.*

јешља́у прид. „јешан”.
јештерица мн. **јештерике** ж. „јаштерица”.
јој узв. „јој”.
јорган мн. **јоргање** м. „јорган”.
јоште́ и **јоште** прил. „још”; *Ме њримил, ми дал за јело, јошти́е ми дал и новци за њуи́.*
ју узв. „ју”.
ју́ка мн. **ју́ке** ж. „гибаница”.
ју́ли м. „јул”.
јуна́к мн. **јуна́ци** м. „јунак”; *Дал јуна́цим; Види́м јуна́ци*.
јунач'е́ст прид. „јуначан”.
јуна́ц мн. **јуна́ци** м. „јунац”.
ју́ни м. „јун”.
јуни́ца мн. **јуни́це** ж. „јуница”.
ју́рит гл. „јурити”; *Хај да се ју́римо*.
ју́тре прил. в. **ју́тре**; *Ју́тре ћ'еш ии́и вино́; Ју́тре рано́; вар. ју́три*.
јутре́нија мн. **јутре́није** ж. „јутрење”.
ју́три в. **ју́тре**.

К

ка прил., вез. „кад”; *Ка мо́же; Ка ч'ува́ бвце; Ка сам њошроши́л њо́лко новци, ба́рем да сам се избра́л из ни́ишњэ; вар. кад*.
кабаси́ца мн. **кабаси́це** ж. „кобасица”; вар. **калбаси́ца, кэлбаси́ца, колбаси́ца**.
кабџл м. „шавољ”.
кабу́з мн. **кабу́зове** м. „жеравица”.
ка́ва в. **ка́фа**.
кад в. **ка**.
каде́лница ж. „кадионица”.
ка́дер прид. „кадар”.

кажа́т гл. „казати”; вар. **кажа́т**; *Сам си кажа́л све иши́о има́м на срце; Он ми кажа́л ч'а си њошџл; Ка́ко му ка́жу Јо́ну ко́му и́аише му́ име . . .; Не́ћ'ем да му ка́жем; Ма́кар и́аа да ми ка́жеш, ја не ви ве́рујем; Ти си јој кажа́л*.
каза́лка ж. „казалка”.
казан м. „казан”; вар. **каза́н**.
казанџк м. дем. „казанчић”.
казанџи́ја м. „казанџија”.
казанџи́ја ж. „место где се пече ракија”.
казма́ва ж. „ашов”.
ка́зна ж. „казна”.
ка́јање с. „кајање”.
ка́јат се гл. „кајати се”; *Он се ка́јал мло́го вре́ме*.
ка́јвез м. „гавез”.

- кајѣт** мн. **кајѣтове** м. „свеска”.
- какѣв**, **какá** мн. **какí**, **какѣ** зам. „какав”; *Какѣв ч’овѣк је овјз? Какí бíли; Какá бíла; Какѣ бíле*; син. **какí**.
- какí** в. **какѣв**; *Какí бил; Какí му су дрáи; Какí ч’овѣк?*
- какí** прид. „кафен”; *Се фарбóје какí*.
- кáко** зам. „како”; *Кáко му је дрáи; Да дóђ’еш јúире кáко бíло код мéне; Кáко íоде; Кáко бил*.
- кал** мн. **кáлове**, **кáлэве** м. „блато”.
- калайшан** прид. „калајисан”.
- кáлај** м. „калај”.
- кáлан**, **кáлна** прид. „прљав”; вар. **кáлэн**.
- каланица** ж. 1. „дубоки таџир”. 2. „вртлог, чеврнтија”; син. за 2. **вэртѣж**.
- калафóн** м. „колофонијум”.
- кáлэн**, **кáлна** в. **кáлан**.
- калбáса** мн. **калбáсе** ж. „метил”; вар. **кáлбáза**, **кэлбáза**.
- калбáза** в. **кáлбáза**.
- калбасíца** мн. **калбасíце** в. **кабасíца**; *Калбасíца без крвa*.
- калэндан** м. „календар”; вар. **калэндар**.
- калэндар** в. **калэндан**.
- калѣње** с. „каљење”.
- калѣс** м. „фијакер”.
- кáлит** гл. „калити”; *Кáлим срí; Ковáч’ кáли*.
- кáлно** прил. „прљаво”.
- калóп** м. „галоп”; вар. **калúп**.
- калúгер** мн. **калúгери** м. „калуђер”.
- калугерíца** мн. **калугерíце** ж. „калуђерица”.
- калúп** в. **калóп**; *Коњ íде у кáлуи*.
- калúп** мн. **калúпове** м. „калуп”.
- кáлфа** м. „калфа”.
- кáльэт** гл. „прљати”; в. и **наскáльáт**.
- кáљен** прид. „каљен”.
- кам** прил. „око, приближно”; *Сам íошрошíл кам íри зльáде на íжу*.
- камарáд** м. „пријатељ, другар”.
- кáмата** ж. „камата”.
- камáша** ж. „комушина”.
- кáмен** мн. **камѣње** м. „камен”; *Кáмен íврд; Камѣње воденíч’ки*.
- кáмен на миђ’у** м. „камен међаш”.
- кáмен сíњијен** м. „модри, шлавни камен”.
- каменít**, **каменíта**, **каменíто** прид. „каменит”.
- камѣн’ић’** м. дем. „каменчић”.
- камијóн** м. „камион”.
- камíн** мн. **камíнове** м. 1. ошак. 2. место где ковачи стављају гвожђе да се усија; вар. за 2. **камíна**.
- камíна** в. **камíн** 2.
- камíш** м. 1. камиш. 2. муштукла.
- кáмо** пред. „к, ка, према”; вар. **кáмоно**, **кóмоно**; *Íдем кáмо мáма; Íдем кáмо íѣнц’ер; Ла да се вíдимо кáмо лéио; Лáсíиáвице лéиу кáмо мéсíиá íошóиlí; Се обрн’ул кáмо нас; Се обрн’ул кáмо мéне*.
- кáмоно** в. **кáмо**; *Кáмоно шумá; Кáмоно вáрош; Кáмоно њи*.
- канáл** м. „канал”.
- канделишáт** гл. „кадити”.
- кандíло** с. „кандило”.
- кáнц’а** мн. **кáнц’е** ж. „канџа”; син. **штíца**.
- канíстра** ж. в. **бидóн**.
- кáвица** мн. **канице** ж. (чешће се сусреће облик **канице**) „канице”; син. **пос**.

кáнта мн. **кáнте** ж. 1. ведро. 2. канта. 3. плехани суд; *Кáнтиа за вóду; Кáнтиа за йрољевáње.*
кáнтар мн. **кáнтари**, **кантарé** м. „кантар”.
кантонёр м. „чувар пруге”; вар. **кантониёр**; син. **вэктеранс**.
кáнфор м. „камфор”.
кап ж. „кап”; *Кап за кап се ишйэкло сво вино из буре*; син. *кайла, сирой*.
капа ж. 1. качкет. 2. всјнички качкет.
капáк мн. **капацй**, **капцй** м. 1. капак, син. **заклопáч**. 2. капак на прозору.
капарйшат гл. „капарисати”; вар. **кацэрйшат**.
капэрйшат в. **капарйшат**; *Ја капэрйшем*.
капијáта прид. „бесна, — о овци”.
капитáн м. „капетан”.
капитáна ж. „капетанова жена”.
капитáноу прид. „капетанов”.
капица ж. „капица”.
каплáр мн. **капларé** м. „каплар”.
капља мн. **капље** в. **кап**.
капљат гл. „капати”; в. и **капнут**.
капнут гл. „капнути”; в. и **капљат**.
капóд м. „женска кућна хаљина”.
капра ж. „ногари”; син. **кобýлка**.
каптар м. „капак на кошници”.
капýша ж. 1. крља; син. **кэрља**. 2. пупољак; вар. **кэпýша**.
караба мн. **карабе** ж. 1. карабе, гајде. 2. контрабас.
карабáш м. „гајдаш”; вар. **ка-рзбáш**.
карабљйца ж. „врста лептира”.
карајóта ж. „двоколице”.

карамíда мн. **карамíде** ж. „цигла”; *Карамíда нейеч’ена*.
карамидáр м. „циглар”; вар. **кэрамидáр**.
каранфíр ж. „каранфил”; вар. **карнфíл**, **корáфил**.
карање мн. **карањета** с. „карање, свађа”; *Ко је йоч’ел карање*.
Карансéбеш м. „Карансебеш”.
карат гл. „карати”; *Се кару фори*; *Да се кару је ружно*; вар. **кэрáт**.
каребáш в. **карабáш**.
карец м. „дрвоточица”.
каријера ж. „каменолом”.
карика ж. „карика”.
карјóта ж. „кола за ђубре”.
карлица мн. **карлице** ж. „карлица”.
карманóч м. „крманоч”.
карнёр м. 1. кадифа. 2. карнер.
карнфíл в. **каранфíр**.
карта мн. **карте** ж. „карта за играње”; *Карше за ийране*.
картац’ија м. „картација”; вар. **кэртáш**.
карташé ж. „метак, чаура”.
картóн м. „картон”.
кару́ца мн. **кару́це** ж. 1. кочија. 2. колица; *Ваше цóле су у кару́цу*.
каса мн. **касе** ж. „благајна”.
каса де нáштере ж. „породилиште”.
касáрма ж. „касарна”; вар. **кэсáрма**.
кастрóла ж. „кастрола”; *Исч’эње у шейсију и у касйрóлу*.
кат м. „спрат”.
катáнац м. „катанац”; вар. **катáнэц**, **катэнэц**.
катарáм м. „копча”.
катáрка ж. „катарка”; вар. **кэ-тáрка**.
катэнэц в. **катáнац**.

- катедра́ла** ж. „катедрала“.
- като́лик** мн. **като́лици** м. „католик“.
- катра́н** м. „катран“; вар. **кэтра́н**.
- катрафу́селе** ж. мн. „прње“; *Си узёл катрафу́селс и ошэл.*
- ка́һ'е** в. **га́һ'е**.
- каһ'у́ла** ж. 1. шубара. 2. плетара за пчеле; син. за 1. **клабу́та**, за 2. **ко́шница**.
- ка́ук** м. „тас“; син. **тас**.
- кафа́** ж. „кафа“; вар. **ка́ва**.
- ка́ца** мн. **ка́це** ж. „каца, бачва“.
- кач'ама́к** мн. **кач'ама́ци** м. „Дрвена мешаљка за качамак“; вар. **кач'эма́к**.
- кач'эма́к** в. **кач'ама́к**; *Из кач'эма́кэм.*
- ка́ч'ица** ж. дем. „качица“.
- ка́ч'ка** мн. **ка́ч'ке** ж. „качка, клис“; *Се и́ру ка́ч'ке.*
- ка́ша** мн. **ка́ше** ж. „пура, качамак“; *Ка́ша ой бра́шно ой кукурpysá.*
- ка́шал** мн. **ка́шљове** м. „кашаль“; вар. **ка́шэљ**.
- ка́шэљ** в. **ка́шал**; *Ка́шэљ ма́йдреч'ки.*
- ка́шка** ж. „шлем“; син. **ко́иф**.
- ка́шкат** гл. „качкати“; *Сви́я се ка́шка у кал.*
- кашља́т** гл. „кашљати“; вар. **кэшља́т**.
- ка́шљавац** м. „веверица“.
- кашља́у** прид. „кашљав“.
- ка́жа́т** в. **кажа́т**.
- каза́н** в. **казáн**.
- калба́за** в. **калба́за**.
- калбаси́ца** мн. **калбаси́це** в. **кабаси́ца**; *Мéтам у калбаси́це; Ч'инемо калбаси́це.*
- калдра́ш** м. „котлар“.
- калелáт** в. **калч'елáт**.
- ка́лнэ́т** гл. „клети“.
- ка́лци** м. „кучине“.
- калч'елáт** гл. „клијати“; вар. **ка́лелáт**; син. **по́рнут**; *Калч'елáт и́р'ава́.*
- ка́лч'ит се** гл. „замрсити се“; *Се калч'и; Се калч'у.*
- ка́мын** м. „дом културе“.
- капа́к** в. **капа́к**.
- капэ́ра** в. **капэ́ра**.
- капу́ша** в. **капу́ша** 1.
- кара́мидáр** в. **кара́мидáр**.
- кара́т** в. **кара́т**; *Смо се кара́ли за ни́шпа.*
- ка́рли́г** м. 1. кука. 2. ватраљ; вар. **ка́рлы́г**.
- ка́рља** в. **капу́ша** 1.
- ка́рлы́г** мн. **ка́рлыси́** в. **ка́рли́г**.
- ка́рташ** в. **ка́ртац'ија**.
- каса́рма** мн. **каса́рме** в. **каса́рма**.
- каэ-каэ** узв. (за вабљење кокошака).
- ка́тарка** мн. **ка́тарке** в. **ка́тарка**.
- ка́тра́н** в. **ка́тра́н**.
- кашља́т** в. **кашља́т**.
- кварти́л** м. „квартир“.
- квасэ́ц** мн. **квасэ́ци** м. „квасац“.
- ква́ч'ка** в. **кло́ца**.
- Ква́ч'ка** вэ́лика ж. „Велики медвед“; син. **Вэ́лика ко́ла**.
- Ква́ч'ка** ма́ла ж. „Мали медвед“; син. *Ма́ла ко́ла.*
- квита́** мн. **квите́** ж. „признаница“.
- квити́рат** в. **акити́рат**; *Се и́йла́ишл, се квити́рал.*
- кел** м. „карфиол“; син. **конопи́да**.
- кеме́р** мн. **кеме́рове** в. **ч'еме́р**.
- керм** м. „пивски квасац“; *То и́рба за и́шту у мэ́сто керму.*
- кэса** ж. „кеса“; *Кэса за дува́н; Кэса је се држéи́ и́ле.*
- кеса́н** мн. **кеса́пи** м. „касапин“; вар. **кеса́пин**.
- кесапи́ја** мн. **кесапи́је** ж. „класница, месарница“.
- кеса́пин** в. **кеса́п**.

кѣстен м. „кестен“; вар. **кѣште-на**, **кѣштеъ**, **кѣштаъ**.
кеферѣст м. „железничар“.
кѣштена в. **кѣштен**.
кѣштеъ в. **кѣстен**.
киѣ м. „иње“; син. **стреш**.
кијат гл. „кијати“.
кика мн. **кике** ж. „коса“; *Има кѣку ч'ѣстоу; Кѣка сива; Кѣка пѣдруке; Кѣка бѣла; Ч'овѣк кѣком ч'ѣрвенѣм*.
кикѣ ат се гл. „кикотат се“.
кила мн. **киле** ж. „килограм“; вар. **килогрѣм**.
килогрѣм в. **кила**.
киломѣва ж. „будак“.
килѣм м. „будак“.
кимон м. „ким“.
кимпана ж. „ѣерам“;
Кѣна ж. „Кина“.
кинга в. **ѣинда**.
кинда в. **ѣинда**.
кинин м. „кинин“.
киноматогрѣф в. **филм**.
кинѣ ѣжа мн. **кинѣ** ѣже ж. „потикач на разбоју за ткање“.
кинут гл. „откинути“.
кирија ж. „кирија“; *Дам у кирију друјѣму*.
киријаш м. „кириција“.
кисел, **кисела** прид. „кисео“; *Кисела ч'ѣрба*.
киселит гл. „киселити“; в. и **окиселит**; *Киселим ч'ѣрбу; Се кисели у ч'ѣрбу; Ја киселим зѣље; Тѣсто се кисели*.
кисељач а мн. **кисељач** е ж. „мушица“.
кисељка мн. **кисељке** ж. „врста киселих јабука“.
киѣта мн. **киѣте** ж. „киѣта“.
киѣтица мн. **киѣтице** ж. дем. „киѣтица“.
киѣфла мн. **киѣфле** ж. „киѣфла“.
киш узв. (за гоњење оваца); вар. **кишт**, **кишѣ**.

киша мн. **кише** ж. „киша“;
Иде киша.
кишовѣт, **кишовѣта**, **кишовѣто** прид. „кишовит“; *Врѣме кишовѣто*.
кишт в. **киш**.
кишѣ в. **киш**.
кјулѣса ж. „телѣ мотора“.
клубѣта мн. **клубѣте** в. **каѣ** ѣла 1.; вар. **клубѣта**.
клубѣнѣц мн. **клубѣнци** в. извор; вар. **клубѣнѣц**.
клубѣнѣц в. **клубѣнѣц**.
клубѣнѣт м. „кларинѣт“; вар. **кларинѣт**, **кларинѣт**.
клубѣка мн. **клубѣке**, ж. „кулук“.
клубѣсон м. „труба на ауѣу“.
клубѣцајка ж. „реза“.
клубѣат се гл. „клубѣати“; *Ја се клубѣам у цркви*.
кларинѣт в. **клубѣнѣт**.
кларинѣташ м. „кларинѣтиста“.
клубѣса ж. 1. разред. 2. квалитет; *Прѣва клубѣса; Друјѣа клубѣса*.
клат гл. „клати“; *Ја клубѣем свињѣу*.
клубѣкат гл. „клубѣкати“; *Сложѣи добрѣ асѣнал да не се клубѣка*.
клубѣше ж. мн. 1. сукнене панталѣне. 2. одеѣа; *Секѣл једѣн крак од клубѣше*.
клубѣта мн. **клубѣте** в. **клубѣта**; *Трујѣиц за клубѣте*.
клубѣмпало с. „млатилѣ, ѣеп“; вар. **клубѣпало**.
клубѣница ж. „клубѣн“.
клубѣпало в. **клубѣмпало**.
клубѣпанѣст прид. „клубѣпав“.
клубѣпетѣша ж. „клубѣпетуша“.
клубѣѣца ж. „Петров крст, — ѣвет“.
клубѣчка мн. **клубѣчке** ж. „дрво које спаја горњи и доњи деѣо јарма“.

- клетштеве** ж. „клетшта“; вар. **клетштеве**: *Клетштейе за оілење*; *Клетштейе ковач’ки*.
- клин** мн. **клиње** м. „клин“; *Дрвѣни клиње*; *Клин манѣч’ак*; *Клин за ѿпшковање*.
- клицура** ж. „клицура“.
- клетштеве** в. **клетштеве**.
- клизѣт** м. „нужник“; син. **привада**.
- клокоћ’ат** гл. „клокотати“; *Вода клокоћ’е*.
- клонфер** мн. **клонфери** м. „лимар“; син. **штѣнглер**.
- клопѣт** м. „звоно“ (осим црквеног); вар. **клопѣт**.
- клопѣт** в. **клопѣт**.
- клопотіћ**, м. дем. „звонце“.
- клоривѣт** в. **клајнѣт**.
- клоца** мн. **клоце** ж. „квочка“; син. **квач,ка**: *Клоца ис ѿлић’е*.
- клоч’ат** гл. „лежати, излежати се“; *Кокѣшка клоч’е на јајца*; *Се клоч’у*.
- Клуж** м. „Клуж“.
- клуна** м. „клуна“.
- клунич’е** мн. **клунич’ета** с. „клубе“; вар. **кунч’е**: *Ч’инем клунич’е*.
- клунич’ит** гл. „клуничати“; в. и **склунич’ит**.
- клуц’** мн. **клуц’ове** м. „кључ“; вар. **кл’уч’, кљућ’, кључ’**.
- кљанцајка** ж. „кључаоница“; вар. **кљенцајка**.
- кљућ**, в. **клуц’**.
- кључ**, в. **клуц’**.
- кључ’аница** ж. „кључаница“; вар. **ригла**: *Кључ’аница дрвѣна*.
- кључ’ѣк** м. дем. „кључић“.
- кнелѣ** ж. мн. „штенад“.
- кнез цигански** м. „цигански кнез“.
- кн’иґа** ж. в. **буквар** 2.; вар. **књиґа**.
- кобила** мн. **кобиле** ж. „кобила“.
- кобилка** мн. **кобилке** ж. 1. в. **капра**. 2. коларски сто за дељање. 3. обраница.
- кобилкица** ж. дем. „кобилица“.
- кобит** гл. „кобити“; *Не коби на зло*.
- кованине** ж. мн. „песак и зрна што излазе испод воденичних точкова одмах после откивања“.
- коват** гл. „откивати“; *Ја ковѣм*; *Не кови*; *Ковѣм косу*; *Ковѣм воденицу*.
- ковач**, мн. **ковач’ѣ** м. „ковач“.
- ковач’ија** мн. **ковач’ије** ж. „ковачница“; вар. **ковѣч’ија**.
- ковач’ѣв** прид. „ковачев“; вар. **ковач’у**.
- ковач’у** в. **ковач’ѣв**.
- ковѣч’ија** в. **ковач’ија**.
- ковѣјат** прид. „кривудаѣв“; *Пуѿи ковѣјѿи*.
- ковѣрк** м. „коверат“.
- ковриґ** м. „перѣца“.
- код** пред. „код“; вар. **кот**: *Вам ви је драјо код нас*; *Јѣдну вѣч’ер сѿѿали код нас два ч’овѣка*; *Сам бил код маме*; *Идем код дѣвке*.
- кожа** мн. **коже** ж. „кожа“; *Дѣбѣла кожа на колѣнс*.
- кожица** ж. дем. „кожица“.
- кожѣк** мн. **кожоци** м. „кожух“.
- кожѣкар** мн. **кожокарѣ** м. „курчија“.
- коза** мн. **козѣ** ж. „коза“.
- Козал** м. „Козла“.
- козији** прид. „козји“.
- козица** ж. дем. „козица“.
- козјо** прид. „козје“; *Козјо млеко*; *Млеко од козе и и од козѣ*.
- козовач’а** ж. „покривач од козје вуне“.

кор м. „хор“.
кóра мн. **кóре** ж. „кора“; *Кóра од ийше; Од кóре од лйше.*
кóрак мн. **кóраци** м. „корак“; вар. **кбрэк**; *Йде на кóрак; Йшэл йо сбе ис кóраци вéлики.*
корáнене с. „круњење“; *Машиња за корáнене.*
корáват гл. „крунити“; *Корáнамо бйтка обéремо.*
корáфил в. **карафйр**.
корáч' мн. **корáч'ове** м. „троножац мотовила“.
кбрэк мн. **кбрэци** в. **кбрак**.
корэм мн. **кормóве** м. „стомак“; *Болй корэм; Се ўзме йод корэм, се свéже у шйри нóје.*
кбрэн мн. **корéње** м. „корен“; вар. **кбрэн**.
кбрбач' м. „корбач“.
Корвáција в. **эрвáцка**.
кбрда мн. **кбрде** ж. „струна“; *Сам свезáл кбрду.*
кордибн в. **акордибн**.
кордбн м. „појас, опасач“.
корéлник м. „кокошарник“; вар. **курéлник**; син. **кут'ец**.
кбрэн в. **кбрэн**; *На кбрэн дрвéшу.*
кореснондéнца ж. „допис“.
корйто мн. **корйта** с. „корито“;
кбрјав прид. „крут“; вар. **кбрљав**.
кбрљав в. **кбрјав**.
кбрман мн. **кбрмање** м. 1. крма. 2. раоник; *Кбрман шйшо бáци зéмљу*; син. за 1. **крма**.
корманйшат гл. „крманити“; *Корманйшем кóла.*
кормáнош мн. **кормáноши** м. „крманош“.
кормáт прид. „трбушаст“.
кбрмић' м. дем. „стомачић“; *Дейé йа болй кбрмић'.*
коројáт, коројáта прид. „гргурав, коврџав“; син. **крец**.

кбрóна ж. „круна, венац“; вар. **коронамéнт**.
коронамéнт м. в. **кбрóна**.
корш м. „тело“.
кбрсура ж. в. **дрйскање**.
корт мн. **кортóве** м. „шатор“.
кос в. **коч'йна**; вар. **кост**.
кос мн. **кбóсове** м. „кос“.
кбса ж. „коса“.
косáк мн. **косаћ'е** в. **косáч'**.
косáч' м. „косач“; вар. **косáк**.
кбсинич'иште с. „место где се окупљају пчеле при ројењу“.
косйр м. „косир“.
косйт гл. „косити“.
коситáр м. „коситар“; *Шйёнйлер забáйли ис косййрэм јédэн йлек за дрўйоја.*
косйца ж. „вилаина косица“.
кост мн. **кбсти** в. **кос**.
костáњ мн. **костáње** м. в. **кэстен**.
костáт прид. „коштуњав“.
костйм мн. **костймóве** м. „костим“.
кот в. **код**; *Сам йрóшэл йрез йушй кошй комйије.*
котарйћ'ка ж. „мала корпа од прућа за хлеб“.
кбртарица мн. **кбртарице** ж. „кбртарица“; вар. **кбртэрица**; *Йма лўдје шйшо ч'йне кбртарице.*
котэл мн. **котлóве** м. „котао“; *Койáл од йлэка; Койáл за кáшу; Лўдје шйшо ч'йне койлбве.*
кбртэрица в. **кбртарица**.
кбртит гл. „котити се“; *Курјáци се кбйшу.*
котрабáс м. „контрабас“; вар. **контрáш**.
контрáш в. **котрабáс**.
котрэнца мн. **котрэнце** ж. 1. кецеља. 2. предњи део сукње у народној ношњи“; *Койрэнца за ковэч'á.*

- коћ'бба** в. **коч'бба**.
коцка ж. „коцка“.
коч'ијаш мн. **коч'ијаше**, **коч'ијаше** м. „кочијаш“.
коч'ије ж. „кочија“; *Лудје иду ис коч'ије; Лудје који иму коч'ије ис коњи.*
коч'ина мн. **коч'ине** ж. 1. кост. 2. коштица; син **кос**, **кост**; *Коч'ине на ірудн; Коч'ине од рібе; Коч'ине од мривака.*
коб'ина ж. „кочина“; *Коб'ина за свиње.*
коч'ица мн. **коч'ице** ж. 1. чашица ноге. 2. чланак на позн. 3. висибабa.
коч'ица сиња ж. „љубичица“.
коч'бба ж. „дрвена сеоска кућа“; вар. **коћ'бба**.
кош мн. **кошеве**, **кошбве** м. 1. кош на млину. 2. комин.
кошава ж. „кошава“.
кош'ар мн. **кош'аре** м. „ошачар“.
кош'ара мн. **кош'аре** ж. „кошара“; *Кош'ара за овце.*
кошено прид. „покошено“.
кошница мн. **кошнице** ж. „кошница“; вар. **кошњица**; син. **сандук**; *Узме кошницу каћ'улу, јој измажз из іправом іућ'бсом и ју мїша кошницу на јену іруж'ку и држ'у близо ізно рој и ч'еле іоћ'у да іду унуіра; Кошница која рој; Кошница без маішке; Кошница јалова.*
кошнич'арј м. „пчелињак“; вар. **кошњич'ар**; син. **ступарј**.
кошњица в. **кошница**.
кошњич'ар м. 1. пчелињак. 2. пчелар.
кошњиге с. „сенокос, ливада“.
кошгаіу прид. „коштуњав, — о ораху“.
коштрањ м. „мухар“; син. **мохор**.
- кошула** мн. **кошуле** ж. „кошуља“; вар. **кошул'а**, **кошуља**, **кушул'а**.
кошул'а в. **кошула**; *Кошул'е калне.*
кошуља мн. **кошуље** в. **кошула**; *Кошуља мушка; Женска кошуља; Кошуља је крџа на рамена; Біјем кошуље из шуљкам.*
кошута мн. **кошуте** ж. „копута“;
кр-кр узв. (крик кокошке).
крава мн. **краве** ж. „крава“; *Дам кравем; Немам крау; Краве швајцерке; Краве реіач'ке; Крава божсја; Крава јалова; Друће краве дачу іовиіше млеко.*
крава божја в. **божа крава**.
кравата ж. „кравата“.
крађ'а мн. **крађ'е** ж. „крађа“.
Краіна ж. „Украіина“.
крај мн. **крајеве** м. 1. поткрај. 2. крај, почетак. 3. крај, свршетак; син. **свршџтак**; *Крај водџ; Крај коніу; Крај цоле; Од краја до краја; У крај оку.*
крајцер м. „крајцар“.
крак мн. **краци** м. 1. ногавица. 2. кракови на колима; *Краци на іаћ'е; Краци іредњи.*
крал' мн. **кравеје**, **кравеіи** м. „крављ“; вар. **крављ**.
крављ в. **крављ**.
крављица мн. **крављице** ж. „крављица“.
крав ж. „црквена слава“; син. **нег'џа**, **нед'џа**, **нећ'џа**; *Крав цркoвна.*
кравга мн. **кравге** ж. „грана“; *Навали іа на кравіу; Крушка је сийіла из њојне кравіе іені'ер.*
кравста мн. **кравсте** ж. 1. краста. 2. креста. 3. подгушна кеса код птица; *Кравста на іейіла; Кравста од іейіла; Кравсте долјене; Кравсте слаішке.*

крпа мн. **крпе** ж. 1. марама. 2. увлака на јастуку; *Крпа долњана на њерину*.
крпáћ' м. „крпар“.
крпит гл. „крпити“; *Сам крпил цолу*.
крст мн. **крстовé** м. 1. крст. 2. место где се састављају греде на кући или на бунару. 3. крст-ина.
крстáш мн. **крсташé** м. „крсташ, мрежа за хватење рибе“.
крстíна мн. **крстíне** ж. „крстина“.
Крстбудэн м. „Крстовдан“.
кртица мн. **кртице** ж. „кртица“.
кртóг м. „кућица за пса“.
круг мн. **кругéве** м. „круг“.
крумнёр мн. **крумнёри** в. **кромпёр**.
крумпир цукур м. „кромпир шећер“.
крумпирíште с. „место засејано кромпирима“.
крунут гл. „засећи ухо овци“.
круц прил. „јакó, сасвим пијан“; *Пекан круц*.
круч'ёлник мн. **круч'ёлници** м. „део разбоја о који се прикачује брдило“.
крушка мн. **крушке** ж. „крушка“; *Крушка је сийила из њóјне крáние њéнци'ер*.
крч'áг мн. **крч'асí** м. „крчаг“; вар. **крч'áк**.
крч'áк в. **крч'áг**.
крч'éла ж. „крчале“; *Крч'éла од дрвéша*.
крч'орáти м. мн. „предњи део саоница“.
крш мн. **кршове** м. „крш“.
кршен прид. „откршен“.
кршит гл. „кршити“; *Кршим у руке*.
крш'ан прид. „крштен“; вар. **крш'ен**.

крш'áње с. „крштење“.
крш'ат гл. „крстити“; *По́па крш'а*.
крш'ен в. **крш'ан**.
куар м. „кувар“; вар. **куэр**, **кувар**.
куварица и **кувáрица** мн. **куварице** ж. „куварица“; вар. **кувэрица**, **кувэрица**.
кувэрица и **кувэрица** в. **куварица**; *Кувэрица ни ч'ине јелó*.
кугла мн. **кугле** ж. „кугла“; *Се и́йра ку́гле*.
куде прил. „куда“; *Кóрен од куде и́д'е бйаш*.
кудéља мн. **кудéље** ж. „пређа“; син. **свéза**.
кужал мн. **кужали** м. „дрво које се ставља у отвору доњег камена воденице да би се спречило падање зрна и брашна“.
куј в. **кој**; *Куј улива*.
кујер м. „чивилук“.
кујна мн. **кујне** ж. „кухиња“; *Кујна за лéти*.
кук м. „грба“; вар. **кукуј**.
кука мн. **куке** ж. 1. кука. 2. обрамница.
кукавица мн. **кукавице** ж. „кукавица“.
кукат гл. „кукати као кукавица“; *Она́ кука, куку-куку*.
кукэвэц м. „назив неке лековите биљке“.
кукэл' м. „кукољ“; вар. **кукэл'**, **кукэл'**.
кукэл' в. **кукэл'**.
кукэл' в. **кукэл'**.
кукла мн. **кукле** ж. „лутка“; *Се и́йру ис ку́кле*.
куку-куку узв. (крик кукавице).
кукуј мн. **кукпí** (sic) в. **кук**; *Ч'овéк из кукујам у и́рбину*.
кукујат в. **грбау**.
кукујова ж. „усамљено брдо“.

кукумѣлч' мн. **кукумѣлч'и** м. „пуж“.

кукурикање с. „кукурекање“; *Кукурикање њајлвоо.*

кукурикат гл. „кукурекати“.

кукурику узв. „кукуреку“.

кукурѹс мн. **кукурѹсѹи** м. 1. кукурѹз. 2. шишарка; *Кукурѹс у млекѡ; Кукурѹс од брада; Кукурѹс од бѡре.*

кукурѹсѹиште с. „кукурузиште“.

кѹла мн. **кѹле** ж. „кула“.

кум мн. **кѹмове** м. „кум“; *Ми смо кѹмове.*

кѹма мн. **кѹме** ж. „кума“.

кумбара мн. **кумбаре** ж. „чи-вија“.

кумитат м. „област“; син. **ређ'и-ѹна, ређ'ѹна.**

кумица ж. дем. „кумица“.

кѹмпана ж. „ђерам“; *Бунар ис кѹмпаном; вар. кѹмпана.*

кумѹна мн. **кумѹне** в. **комѹна.**

кѹпац м. „навиљак сена“; вар. **кѹлѡц, купѡц, кѹлѡц.**

купѣн, купенѡ, купенѡ прид. „купљен“.

куператѹва мн. **куператѹве** в. **коператѹва.**

кѹпец в. **кѹпац.**

купина мн. **купине** ж. „купина“; *Куйина ч'рвѣнана; Мѣсто од куйине.*

купинар м. „купињак“.

купит гл. „купити“; *Вѡћ'е се куйиле за пѡвци мѡло; Ја куйим; в. и купувѡт.*

купѹта в. **конѹта; Нож за куйиѹ.**

кѹпљат се гл. „купати се“; *Ја се кѹпљем у реку; Нек се куйља; в. окѹпљат.*

купрѣна ж. „сало“.

кѹпру м. „бакар“.

купувѡт гл. „куповати“; *Ја би куйувѡл; Ја ѹмам да куйѹјем; Ја ла куйѹјем; Ја ћ'ем куйувѡи.*

кѹпч'е мн. **купч'етѡ** в. **клѹпч'е.**

кур-кур узв. (за вабљење ѡурака).

курдѣљ мн. **курдѣљове** м. „шипка на колечкама помоћу које се одређује дубина бразде“.

курѣљник мн. **курѣљници** в. **корѣљник.**

кѹри-кѹри в. **кур-кур.**

кѹрјак мн. **кѹрјаци** м. „вук“; *Ја околѹли кѹрјаци од све сѹране.*

курјач'ѹца мн. **курјач'ѹце** ж. „вучица“.

кѹрка мн. **кѹрке** ж. „ђурка“.

куркоњ мн. **куркоњи** м. „ђуран“.

кѹрса ж. „аутобус“.

куруна ж. „круна“.

кусѡк мн. **кусове** м. „залогај“.

кѹскра мн. **кѹскре** ж. „мајка снаје или зета“; син. **прѣтељница.**

кѹскру м. „отац снаје или зета“; син. **прѣтељ.**

кѹтат гл. „крити“.

кутѣц в. **корѣљник.**

кутѹја ж. „кутѹја“.

куткудѣцкат гл. „певати, — о кокошки“; *Кокѡшке куйкудѣцку ка снѣсу; Куйкудѣцка ка је уч'инула јѡје, ка је снѣсла.*

куткурѣк м. „кукурек“.

кѹтњак мн. **кѹтњаци** м. „кутњак“.

кутѹн мн. **кутѹнове** м. „сеоце“.

кѹћ'а ж. 1. кућа. 2. име псу.

кућ'ѣвна прид. „кућевна“; *Кућевна жѣна.*

кѹћ'ица ж. дем. „кућница“; в. и **ѹжица.**

кѹћ'ка в. **кѹч'ка.**

кѹћ'ма в. **кѹч'ма.**

куфер м. „куфер”.
куцкат гл. „пијуцкати”.
куцуле-куцуле узв. (за дозивање пса).
куцулѐ мн. **куцулѐта** с. „куче”.
куч’ка мн. **куч’ке** ж. „кучка”;
 вар. **кућ’ка**; *Дам куч’ке*.

куч’ма мн. **куч’ме** ж. „покровац”; вар. **куч’ума**, **кућ’ма**;
 син. **покровица**; *Куч’ме су задѣнуше њо сѣне*.
куч’ума мн. **куч’уме** в. **куч’ма**.
куштунад ж. „коштинац”.
кушѹл’а в. **кошѹла**.

Л

лаба мн. **лабе** ж. „шапа”.
лабуд м. „лабуд”.
лавѐр м. „лавор”; вар. **лѐвѐр**.
лавта мн. **лавте** в. **лаута**.
лавтар мн. **лавтарѝ** в. **лаутар**.
лавтарова прид. „виолонистова”; *Лавтарѐва жєнѧ*.
лавтица ж. дем. „мала виолина”.
лагер м. „логор”.
ладиѧа мн. **ладиѧе** ж. 1. хладовина. 2. сенка; *Нѹлице је ладѧина*; *Ладѧина ч’овѣку*.
ладит гл. „хладити”; син. **стѹдит**; в. и **оладит**.
лађ’а мн. **лађ’е** ж. „чамац”.
лађ’ар м. „лађар”; син. **матрѐз**, **матрѐза**.
лажѧра м. „џамбас”; *Лажѧра је кој ѡродѧ и кѹѧи коњѧ*; *Кој ѡродѧва коњѧ ѡрѣба да фѧли и лѧже ч’а су добрѧ коњѧ*.
лажѧца мн. **лажѧце** ж. „кашика”; вар. **лѧжѧца**; *Лажѧца дрѣна*.
лажич’ар мн. **лажич’арѐ** м. „кашичар”.
лаиѧска прид. „ланска”; *Лаиѧска ѡдина*; в. и **ланиѧ**.
лајаѧе с. „лајање”; *Лајаѧе ѡсећ’ково*.
лајат гл. „лајати”; *Псе лаје*.
лајбер мн. **лајбери** м. „прслук”; в. и **сутѧјѧен**.
лајм м. „туткало”.
лак м. „лак”.

лакѧт мн. **лактовѐ** м. „лакат”; вар. **лакѧт**.
лако ноћ’ „лаку ноћ’”.
лаком прид. „лаком”.
лакомиѧа ж. „лакомост”.
лакомица мн. **лакомице** ж. „лакомица”.
лакѹста ж. „скакавац”.
лала ж. „лала”.
лампа мн. **лампе** ж. „лампа”; *Лѧмѧ на ѡлѧролѧј*.
лампа алѧтрика ж. в. **бек**.
ланац мн. **ланѧове** ж. 1. ланац. 2. мера за површину ѡраѧе земље (око 50 ару); *Ланѧове жєлѧзни*; вар. **ланѧѧ**.
ланѧѧ в. **ланац**.
ланиѧ прил. „лане”; в. и **лаиѧска**; **прођ’ашѧа**.
ланч’иѧ м. „ланчиѧ на плугу”.
лаѧе м. „лос”.
лапѧвица ж. „лапѧвица”; вар. **лаповица**.
лаповица в. **лапѧвица**.
лапѧѹка ж. „млѧѧика”.
лапѧѹр мн. **лапѧурѐ** и **лапѧурѧ** м. „лепѧир”; *Лаиѧѹрѐ бѧмни*; *Лаиѧѹрѧ свилѧни*.
лапѧѹр свилѧн м. „свилѧна буба”.
ларма ж. „ларма”.
ластар мн. **ластарѐ** м. „ластар”; вар. **лѧстар**.
ластѧвица мн. **ластѧвице** ж. „ластѧвица”; *Лѧстѧвице ч’ириѧку*; вар. **ластѧвица**.

ластэвица *в.* **ластавица**.
лат гл. „хтети“; *Ja сїел лаш да ч'їнем ша*.
лат'ец мн. **лат'еци** м. *в.*
лаћ'ец.
лаћ'ец мн. **лаћ'еци** м. „летва“; *вар. лат'ец, ләћ'ец; в. и рожнице*.
лаћ'їпак мн. **лаћ'їпци** м. „закрпа“.
лаута ж. „виолина“; *вар. лавта; син. вибра*.
лаутар мн. **лаутареји** м. „виолиниста“; *вар. лавтар, ләвтар, ләутар*.
лаф мн. **лафове** м. „лав“.
лафкиња мн. **лафкиње** ж. „лавица“.
лац мн. **лацове** м. „замка“.
лавор *в.* **лавор**.
лавтәр *в.* **лавтәр**.
лавтәрү *в.* **лавтәрובה**; *Женá лавтарү*.
лагат гл. „лагати“; *вар. лажат*.
лаж мн. **лажи** ж. „лаж“.
лажат гл. *в.* **лагат**.
лажїца *в.* **лажница**; *Онїја шїо ч'їне лажїце*.
лажљив прид. „лажљив“; *Онїја лажљиви*
лажљивац м. „лажљивац“.
Лажец м. „Циганин номад“.
лак прид. „лак“.
лако прил. „лако“; *Иж гѣта је лако да врэвши; Њему не је лако*.
лан м. „лан“; *Месїо за лән; Чисї лән*.
ланиште с. „ланиште“.
ластар *в.* **ластар**.
ләћ'ец мн. **ләћ'еци** *в.* **лаћ'ец**.
ләутар мн. **ләутаре** *в.* **лаутар**; *Ләутаре шїо свїри їо нбше*.
леа мн. **леа** ж. „леја“.
лебауршт м. „беле кобасице“.

лэгат гл. „легати“; *Га лѣам*.
легло с. „легло“.
легована прид. „легована“.
лед мн. **ледове** м. „лед“.
ледарїја ж. „леденица“.
ледер м. „штабар“.
лежёт гл. „лежати“; *Лежї у їо-сїельу*.
лѣжиште с. „лежиште“.
леј мн. **лејове, лејови, лѣове** м. „леј“; *За милион лѣове*.
лек м. „лек“; *син. медикамент; Лек лѣчи*.
леле узв. „леле“; *Леле, Ббже!*
лелѣјка *в.* **колѣука**.
лѣмун м. „лимун“.
лѣнет гл. „лећи“; *Ja се лѣнем; Да не лѣнем; вар. лѣнут*.
лѣнїр м. „лењир“.
лѣнут *в.* **лѣнет**; *Седїм лѣнуї на зѣмљу*.
лѣњау, лѣњава прид. „лењ“; *вар. лењїу; син. невѣљашан, невѣљашан*.
лѣњит гл. „лењити се“; *Он се лѣњи*.
лењївѣц м. „лењивац“; *вар. лењївац*.
лењїу *в.* **лѣњау**.
леп, лепá прид. „леп“; *Да је лепá и добра*.
лепїња ж. „лепиња“.
лепїт гл. „лепити“; *Лѣш сїѣну из зѣмљом*.
лепо прил. „лепо“.
лепно м. „врста жита“.
ленота ж. „лепота“.
лепуњаво прил. „лепушкасто“.
леса ж. „отава“.
леска мн. **леске** ж. „леска“.
лескар мн. **лескаре** м. „лескар, лесковик“; *вар. лешћ'ар*.
летёт гл. „летети“.
лѣти прил. „лети“.
летїја ж. „летија“.

лѣтиѣач'ке ж. „врста шљиве”.
лѣтни, лѣтња, лѣтѣо, лѣтѣ
 прид., прил. „летњи”; *Лѣтѣ*
зѣље; За врѣме лѣтѣо.
лѣтѣица мн. **лѣтѣице** ж. „салаш”.
лѣто мн. **лѣта** с. „лето”; *Ова лѣто.*
лѣтоска прил. „летос”.
лѣука ж. „левча”; вар. **лѣука.**
лѣч'ит гл. „лечити”.
лѣшњик мн. **лѣшњици** и **лѣш-**
ници м. „лешник”.
лешг'ит гл. „сјажити”.
леш'ар в. **лескар.**
леш'е с. „хам, комот и све што
 је потребно за опрему коња”.
либер прид. „слободан”.
либрѣрија ж. „књижара”.
ливада мн. **ливаде** ж. „ливада”.
лигѣвац „мрљав човек”.
лижат гл. „лизати”; *Из изиком*
лижем; Ја ћем лижати.
лизитација ж. „лицитација”; *Ми*
извадил кућ'у на лизитацију.
ликѣр м. „ликер”.
лико мн. **лика** с. „лико”.
ликѣ мн. **ликѣта** с. в. **лицѣ;**
Ликѣ за ѿрчину; Паднем из лик-
ѣ надол; Ликѣ сѣвила.
лимборуш м. „реса”; вар. **лим-**
бурѣш, љимбурѣш.
лиѣач'а ж. „врста крушка”.
липа мн. **липе** ж. „липа”; *Дрво*
од липе.
липова ж. „врста грожђа”; вар.
линовар.
липовар м. в. **липова.**
лис, лиса в. **брез.**
лисица мн. **лисице** ж. „лисица”.
лисоњ мн. **лисоњи** м. „лисац”.
лист мн. **листо** в. м. „лист”.
листак мн. **листки** в. м. дем.
 „листић”.
литра мн. **литре** ж. „литра”; *Из*
литром из цимѣниом.

литрица ж. „сијалица”.
лицѣ с. „лице”; вар. **ликѣ.**
лич'ит гл. „личити”; *Лич'и на*
шѣиу си; Тој дѣвке би јој лич'ало
да је одана.
лиша ж. „лишај”.
лиш'е с. „лише”.
лов мн. **лобве** м. „лов”; син.
урак.
ловац мн. **ловци** м. „ловац”; вар.
ловѣц; син. **пушкѣш, вѣнѣ-**
тѣр.
ловѣ в. **ловац.**
лобѣна прид. „лозина, винове
 лозе”; *Лобѣна кобѣна.*
лоба мн. **лобѣ** ж. „винова лоза”;
Лоба јалова; Лоба влинонова; вар.
винова лоба.
лозник м. „шпалир”; син. **шпа-**
лир.
лојтра мн. **лојтре** ж. „лојтра”;
 вар. **лојтра.**
лој м. „лој”.
лојка ж. „старија сестра”.
лојтра в. **лојтра;** *Лојтре дѣлѣ.*
локомотива мн. **локомотивѣ** ж.
 „локомотива”.
лонѣгла ж. „рецепт”.
лопата ж. „лопата”; *Мѣтам на*
лопатиу.
лопатица мн. **лопатице** ж. „ло-
**патица”.
 лопов** в. **лопоу.**
лоповски прид. „лоповски”.
лопоу мн. **лопови** м. „лопов”;
 вар. **лопов.**
лопта мн. **лопте** ж. „лопта”; *Лоп-*
та од снѣга; Ај да се ѿрамо из
лоптом.
лотвас мн. **лотвази** м. „буре у
 које се ставља грожђе прили-
ком бербе”; вар. лотвоз.
лубеница ж. „лубеница”.
лубеницѣрај м. „бостан”.
луг м. „луг”; *Ја ћѣрем кошуле из*
лугам и из сейунѣм.

Луго́ж м. „Лугож“.
луд прид. „луд“; вар. **лут**; син. **неч’ятау**.
луда́к м. „лудак“; син. **просто-ва́к**.
лу́д’е м. „људи“; вар. **лу́дје**.
лу́дје в. **лу́д’е**; *Дра́ги мој, ма́ло лу́дје су ко́но ти; Лу́дје и же́не; Лу́дје мали́ни.*
лу́дница ж. „лудница“.
лудбри́ја ж. „лудило“; син. **лу́-дост**.
лу́дост в. **лудбри́ја**.
лу́жница ж. „чабар у коме се потапа веш за прање“.
лука́ ж. „равница, долина“; син. **равни́ца**; *Идем у луку́; Лука́ у крај смиде; Лука́ њо́крај реке́; Сам бил у луку́.*
лукот м. „буџа са куком којом рибари убијају велику рибу“.
луks м. „ауто, кола“.

лу́ла мн. **лу́ле** ж. 1. лула. 2. цев.
Луна́ја ж. „име јуници рођеној у понедељак“.
Луњи́ло м. „име јунцу рођеном у понедељак“.
лупа́ње с. „лупање“; *Луја́ње срца.*
лу́пат гл. „лупати“; *Ви не лу́-пајте си гла́ву из ове́ја; Коњи лу́ју из но́је; в. и лу́пнут.*
лу́пнут гл. „лупнути“; син. **здуп-нут**.
лупо́в мн. **лупо́ви** м. „деформи-сани плод шљиве, без коштице, дугуљаст и зелен“.
лут в. **луд**.
лу́тат гл. „лутати“.
луфт м. 1. ваздух. 2. промаја, син. **цуг**; *У шу́му је луфти́ здра́у; Те́ли луфти́.*
лу́фталц м. „стаклено ренде“.

Љ

љаргато́ра ж. „део мотовила који се окреће“.
љев мн. **љево́ве** в. **љеу**.
љев в. **љеу**.
љеу мн. **љево́ве** м. „левак“; вар. **љев**, **љев**; *Љеу́ од дрвеша.*
љеу́ка мн. **ље́вке** в. **леу́ка**.
љиља́џина мп. **љиља́џине** ж. „слепи миш, љиљак“; вар. **љи-љађ’ина**.
љимбуру́ш в. **лимбуру́ш**.
љињи́вэц в. **лењи́вэц**.
љиша́лка ж. „љуљашка“.

љишат гл. „љуљати“; син. **љу-љат**.
љишу-љишу узв. „њиха-њиха“.
љорба мн. **љорбе** ж. „лорбер“.
љос узв. „трос“.
љу́бит гл. „љубити“; *Љубим ру́-ке.*
љубо́вник м. „љубавник“; *Девка има љубо́вник.*
љубо́вница ж. „љубавница“.
љу́лат в. **љишат**; *Ја љу́лам деи́е ма́неч’ко; Не́ка ја љу́ла.*
љут прид. „љут“; *Љуи́ сире́ње.*
љу́штит гл. „љуштити“.

М

- ма** м. „мах“; *Ми узел ма.*
- маџе** мн. **маџета** с. „кучине“.
- магазин** м. „магацин“; *Од маџине.*
- магарац** мн. **магарци** м. „магарац“; вар. **магарец**, **магарец**, **магарец**.
- магарач’ки** прид. „магарећи“; *Кашањ магарач’ки.*
- магарец** в. **магарац**.
- магарч’ић** м. дем. „магаре“.
- магла** мн. **магле** ж. „магла“; вар. **магља**.
- магура** ж. „гомила камења“.
- мадува** ж. „срж, мождина“; вар. **маува**, **медува**.
- масарика** ж. „ситан грах“; вар. **масарика**.
- мазало** с. „мазало“.
- мазат** гл. „мазати“; *Ја мажем кола из мазало; Мажем краве на цицке; Маже сјену и земљом.*
- мајја** мн. **мајје** ж. „рог стрехе“.
- мај** м. „мај“.
- мајка** мн. **мајке** ж. 1. мати, мајка; син. **мама**. 2. мајка, бака; *Мајка њрч’ица.*
- мајмука** мн. **мајмуке** ж. „мајмуница“.
- мајмун** мн. **мајмуне** м. „мајмун“.
- мајстор** м. „мајстор“; син. **занатлија**, **зэнэтлија**; *Мајстор кој ч’ине фуруне; Мајстор од бунџа.*
- мајсторáј** м. „занат“; син. **занат**, **зэнат**; вар. **мајсторíја**; *Ја уч’им мајсторáј.*
- мајсторíја** ж. в. **мајсторáј**.
- мајсторíца** ж. „кројачица“.
- мак** м. „мак“.
- макар** прил. „макар“; *Имам да њођем макар да њуца дрво и камењ од мрáза.*
- макар ге** в. **макар ди**; *Бóље да си лéгал макар ге.*
- макар ди** прил. „макар где“; вар. **макар ге**; *Ради макар ди.*
- макар каде** прил. „макар кад“; *Једеду макар каде.*
- макар какí**, **макар какá** зам. прид. „макар какви“.
- макар како** прил. „макар како“.
- макар кој** зам. „макар ко“; *Макар кој да ме мóли, не íа њомб’нем.*
- макар колк**, **макар кóлка**, **макар кóлко** зам., прил. „макар колики“; вар. **макар кóлки**.
- макар кóлки** в. **макар колк**.
- макарава** ж. „дизалица“.
- макат** гл. „умакати“; *Ја макама у јéло.*
- Македóнэц** мн. **Македóнци** м. „Македонац“; вар. **Македóн’ан**.
- Македóнија** ж. „Македонија“.
- Македóн’ан** в. **Македóнэц**.
- маклéн** м. „маклен“; *Шу́ма од маклéн.*
- макрíш** м. „кисельак“; вар. **макрíш**.
- малáјка** ж. „проја“; вар. **мелáјка**; *Малáјка ои́ брáино ои́ кукурpysá.*
- мáли**, **мáла**, члановано: **малí-јен**, **малáна** прид. „мали“; *Мáла кóла; Малáна сóба; Женá малáна; Женé малéне; Брáи ми малíјен.*
- мáло** прил. „мало“; *За мáло; Мáло њо мáло; Сам седéл мáло времé код њи, íа сам њóшэл.*
- мáлтэр** м. „малтер“; вар. **мáлтэр**, **малтерíшанé**.
- мáлтэр** в. **мáлтэр**; *Пáда мáлтíер.*
- малтерíшанé** в. **мáлтэр**.
- малтерíшањe** с. „малтерисање“.

малтерйшат гл. „малтерисати“;
Малиѣршиѣ йжу.
малч'йт гл. „ћутати“; вар. **мэлч'ят**, **млч'ят**; *Не малч'; Да малч'йм.*
малч'льйу прид. „ћутљив“.
маљак м. „малић“; вар. **мэљак**.
мама мн. **маме** ж. в. **мајка** 1.;
Дај маме да је; Он врэви млобо за маму; Је молила маму да ју мане ђо љушју.
мама машћ'а ж. „маћеха“; вар. **мама машћ'бѣа**, **машћ'бѣа**.
мамэк мн. **мамци** м. „мамак“.
мамйка в. **мамйч'ка**.
мамйн и **мамйн** прид. „мамин“.
мамит гл. „мамити“; *Мамим йсе из јено љарч'е ои љийе.*
мамйч'ка ж. дем. „мамица“; вар. **мамйка**, **мамјјка**.
мамјјка в. **мамйч'ка**.
манá ж. „мана“; вар. **манá**.
манастир мн. **манастри** м. „манастир“.
мандрйна ж. в. **брóфтек**.
манћ'этла ж. „манжетна“; вар. **манжéта**.
манéвра мн. **манéвре** ж. „маневар“.
манжéта в. **манћ'этла**.
манивéла ж. „ручица“.
мановита прид. „мановита“; *Гóдина мановйта.*
маномéтру м. „манометар“.
манут гл. „манути“; *Манѣйе се; Манул се од љйћ'е и од дуванá; Ја ћ'ем мануш; Да ману; Мани ља; Ка мане.*
маор мн. **маори** м. „зидар“.
марва ж. в. **говéде**; *Марва сй-йнанá.*
марéц прид. „радостан“; син. **радосан**, **радосэн**; вар. **мэрéц**.
марка ж. „марка“; син. **тймбра**.

мармор м. „мрамор“.
март в. **марцушбр**.
мартйја в. **марцушбр**; *Он ла да дбћ'е у мартйју.*
мартор мн. **мартори** м. „сведок“.
Марцбѣ м. „име телету рођеном у среду“.
Марцбѣа ж. „име јуници рођеној у среду“.
марцушбр м. „март“; син. **март**, **мартйја**.
марш узв. „марш“; син. **трт**.
мáса мн. **мáсе** ж. „горњи део осовине“.
масáј м. „столњак“.
масэн, **маснá** **маснó** прид. „масан“; *Маснó меклó.*
маселарйца ж. „буника“; вар. **мэселарйца**.
маслйн м. „маслина“; *Од маслйна се ч'ине зејтйин.*
маслйна мн. **маслйне** ж. „маслина“.
маст м. „масло“.
мастака ж. „бреза“; вар. **мэстак**, **мэстакэн**.
мастйло мн. **мастйла** с. „мастило“.
мастйвá ж. 1. помада. 2. мази-во; *Се маже из масйиньóм и из кайраном.*
масур мн. **масурé** м. „мосур, шпула, калем“.
масурага мн. **масураге** ж. „неољушћени корен кукуруза“.
матач'йна мн. **матач'йне** ж. „матачина“.
мáтэрица ж. „материца“.
мáтка ж. „матица“.
матрењак м. „матерњак“.
матрóз в. **лаћ'ар**.
матрóза в. **лаћ'ар**.
мáћ'ка в. **мáч'ка**.
маўва в. **мадўва**.

маур м. „мокраћни мехур“; *Се ѿру деца из маурѧ од свињѧ.*
мацулѧ мн. **мацулѧта** с. „маче“.
мачѧк мн. **мачкѧве** м. 1. мачак;
 син. **мотѧн** 2. велико столарско
 ренде.
мѧч’ка мн. **мѧч’ке** ж. „мачка“;
 вар. **мѧћ’ка**; *Мѧч’ке дивјѧ; Мѧч’ка се ѿѧре; Дам мѧч’ке да је; Мѧч-ка ѿлу’а.*
мѧч’кин **мѧч’кина** мн. **мѧч’ки-ни**, **мѧч’кине** прид. „мачкин, мачији“; *Мѧч’киње ѱши.*
мач’улија ж. „чаура мака“.
Маѧ’ѧр мн. **Маѧ’ѧрим** м. „Маѧар“.
Маѧ’ѧриѧа мн. **Маѧ’ѧриѧе** ж. „Маѧариѧа“.
маѧ’ѧрски прид., прил. „маѧарски“.
машѧнка мн. **машѧнке** ж. „врста јабукѧ“.
машѧна мн. **машѧне** ж. 1. шибѧца. 2. шиваѧа машина. 3. сејачѧца. 4. косачиѧца; *Машѧна за ш.јѧње; Машѧна за сејѧње; Машѧна за кошѧње жѧиѧо; Машѧна шѧо ч’ѧне кудѧљу; Се рѧди на машѧну.*
маштѧња в. **мѧма мѧшћ’а.**
мѧ ж. „маховина“
мѧгѧраѧ в. **магѧраѧ.**
мѧгѧрѧѧ в. **магѧраѧ.**
мѧгѧриѧа мн. **мѧгѧриѧе** ж. „магѧриѧа“.
мѧглѧ в. **маглѧ.**
мѧдѧва в. **мадѧва.**
мѧзѧриѧа мн. **мѧзѧриѧе** в. **маса-риѧа.**
мѧзг м. „сок“; вар. **мѧзга**, **мѧзгѧ.**
мѧзга, **мѧзгѧ** в. **мѧзг.**
мѧклѧн мн. **мѧклѧње** в. **маклѧн.**
мѧкрѧш в. **макрѧш.**
мѧлѧјка в. **малѧјка.**

мѧлжѧит и **м’лжѧит** гл. „сипити“;
Мѧлжѧи кѧша
мѧлзѧра мн. **мелзѧрѧ** ж. „музѧра“.
мѧлзѧт гл. „мусти“; *Не мѧлзѧм ѧвѧја крѧве нѧо друѧѧне;* вар. **млзѧт.**
мѧлзѧње с. „муѧа“.
мѧлч’ѧт в. **малч’ѧт.**
мѧљѧк в. **маљѧк.**
мѧнѧ мн. **мѧнѧ** в. **мана;** *Мѧнѧ мѧрѧе.*
мѧнѧч’ѧк прид. „мали“; вар. **мѧнѧч’ѧк**, **мѧнѧч’ѧк.**
мѧнѧч’ко с. „младост“; *Од мѧнѧч’ко.*
мѧнѧста ж. „жабокрѧчина“; вар. **монѧста.**
мѧњѧр м. „ручиѧа“.
мѧрѧѧ в. **марѧѧ.**
мѧрмѧлѧда ж. „пекмѧз“.
мѧсѧј в. **масѧј.**
мѧселѧриѧа в. **маселѧриѧа.**
мѧст мн. **мѧстѧве** м. „мошт, шѧра“; вар. **муст.**
мѧстѧк мн. **мѧстѧкѧне** м. в. **мастѧка.**
мѧстѧкѧн в. **мастѧка.**
мѧтѧч’ка мн. **мѧтѧч’ке** ж. „тѧсла“.
мѧѧѧш м. „шипак“.
ме-е-е узв. „глас козе“.
Меѧдија ж. „Мехѧдија“.
мед м. „мед“; *За јѧло ѧмамо сѧрње, слѧнѧну, ћ’ѧју, ѧѧкмѧз, мед.*
мѧдвед в. **мѧч’ка.**
медвѧѧи м. мн. „четѧри или шѧст ступѧца на које се постављѧ горњѧ деѧ водѧнице као и степѧница на којѧ стоји водѧничѧр“.
медѧњѧч’а ж. „чиѧда“.
медѧкамѧнт в. **лек.**
мећ’ѧ ж. „мећѧ“.
мећ’утѧм вез. „мећутѧм“.

мек, мѣка, мекѡ мн. **мѣки, мѣке** прид. „мек“; *Овца из мѣком вѣлноу; Ч’овек мек; Коњ мек на ѹсиа.*

мекáник м. „механичар“.

мекáш „мекаш“; *Орѣ мекáш.*

мекч’áт гл. „мекшати“; *Не мош да мѣкч’ем; Сам мекч’áл ийиу.*

мељáт гл. „млети“.

мѣнгела мн. **мѣнгеле** ж. „менгеле“.

мѣнеч’ек в. **мáнэч’эк.**

мењáт гл. „мењати“; в. **премѣнит, промѣнит.**

мењигáч’а ж. „чмичак“; вар. **мињигáч’а.**

мѣра ж. „мера“.

мѣрит гл. „мерити“; *Мѣру овце.*

мѣрица ж. „суд од липове коре“.

мѣришат гл. „мирисати“; *Овдѣ мѣрише на мѣсо сѣровс; Сам мѣришал; Не мѣриши; Нѣка мѣрише он.*

меродíја ж. „мерођија“.

месерíја ж. „занат“; син. **занáт. зэнáт.**

мѣсец мн. **мѣсеци** м. „месец“; *Мѣсец мáмэч’эк; Пáлн мѣсец.*

мѣсит гл. „месити“; *Мѣсим ийиу; Мѣсим ишѣсио.*

мѣсо мн. **мѣса** с. „месо“; *Мѣсо од крáве.*

мѣсто мн. **мѣсте** с. „место“; *Ти нѣмáш мѣсио од мѣне; Мѣсие íе лѣжy овце на ручáк; Мѣсио за лán; Мѣсио за кукурyс; Мѣсио íе íде водá.*

мѣсто пред. „место“; *У мѣсио (или На мѣсио) ишóје ишрáжи мáму.*

метáл м. „метал“.

метáње с. „метање“; *Ч’ине мѣиáње.*

мѣтáт гл. „метати“; в. и **метyт;** син. **стáвит;** *Се мѣиу да се бију; Мѣиáмо у ч’ебáр да се кисели; Ја мѣиáм јѣло; Си мѣиáм све снáје; Ч’овек ийио мѣиá жсио; Мѣиá јáјци; Си мѣиáм íме ишелѣиу; Да мѣиáмо седлѡ на коњá; Мѣиáм бибер у иáйриkáш.*

мѣтер м. 1. метар. 2. мера од 15 литри за житарице.

мѣтá мн. **мѣтле** ж. „метла“; *Мѣтá сѣарá; Ч’овек ийио ч’и́ни мѣтле.*

метyт гл. в. **мѣтáт;** *Мѣиши ишрѡсѣи у ишч’.*

мѣћ’ка в. **мѣч’ка.**

мѣћ’кодáвэц м. „медведов дан“ (празнује се буђење мечке, тј. почетак пролећа).

мецовíна ж. „метвица, нана“.

мѣч’ка мн. **мѣч’ке** ж. „мечка, медвед“; вар. **мѣћ’ка;** син. **мѣдвед.**

мѣч’кина прид. „мечкина“; *Дyи́ка мѣч’кина.*

мѣшат гл. „мешати“; *Он мѣше кáрше.*

ми зам. „ми“.

миг’и в. **мић’и;** *У ми’и нѡíе.*

мић’и пред. „међу, између“; вар. **миг’и, мић’у;** *Да ми кáжеш у мић’и ч’ейири óка; У мић’и нѡíе.*

мић’у в. **мић’и;** *У мић’у рѣдове; Мић’у ишѡíове; Ижá нина је у мић’у брѣтовѣ; Он је у мић’у ти најдобáр.*

мијáлац м. „врста рибе“.

мијáт гл. „умивати“.

ми́кса ж. „никса, никсица“.

Ми́кул м. „име кођу“.

ми́ла ж. „милост“; син. **ми́лост.**

млатит гл. „млатити“; *Ја млатим ореси.*

млацкат гл. „мљацкати“.

млач'на прид. „млака“; вар. **млач'на.**

младика мн. **младике** в. **младика.**

млач'ште с. „мочвара“.

млач'на в. **млач'на.**

млѣкце мн. **млѣкца** с. „млечац“.

млекб мн. **млека** с. „млеко“;

Млекб кисля; Жийо у млекб;

Кукурѹс у млекб; Из млекб;

Млекб иде у ѿрбсей; Пѣлне цѣц-

ке из млекб.

млеч' м. „млечика“; вар. **мљеч'.**

млеч'на прид. „млечна“.

млѣч'ница мн. **млѣч'нице** ж. „алатка којом се чисте коже“.

млзат в. **мэлзат.**

млива мн. **мливе** ж. „мливо“.

млого прил. „много“; *Он има млого сичове; За шѣбе се врѣвило млого; Има млого од ѿрблеѣа.*

млч'ат в. **малч'ат.**

мља́скат в. **мља́цкат.**

мља́цкат гл. „мљацкати“; вар. **мља́скат.**

мљесбса прид. „соч'на, — о воћу“.

мљеч' в. **млеч'.**

мбсила ж. „намештај“.

модѣр, **модра́** прид. „модар“.

мбждит гл. „мбждити“; *Ја мбждим воћ'е.*

мбзѣк мн. **мбци** м. „мозак“.

мозика в. **музика.**

мой зам. „моји“; вар. **мбји;** *Они су мой деца.*

мойла мн. **мойле,** **мойлове** ж. „хумка“.

мој, **мбја,** **мбјо** и **мбје** мн. **мбји.** **мбје** в. **мби;** **мој;** *Браи мбему ѿѣше.*

мокán мн. **мокáни,** **мокање** м. „момак“; *Мокán за женидбу; Мокán кои ѿра добре; Мокán сѣар.*

мбкѣр, **мбкра** прид. прил. „мокар“; *Мбкѣр до ко́же; Мбкри дрва.*

мбкрит гл. „мокрити“.

молѣц мн. **молци́** м. „мољац“; вар. **мољѣк,** **мољѣц,** **мољѣц.**

молбеница в. **к'ерѣре.**

мблер м. „молер“.

молерѣшат гл. „моловати“; син. **мблуват.**

мблит гл. „молити“; *Се мблу Ббју.*

мољѣк в. **молѣц.**

мољѣц в. **молѣц.**

мољѣц в. **молѣц.**

монѣста в. **мѣниста.**

монумѣнт мн. **монумѣнтове** м. „споменик“.

мбрат гл. „морати“.

мордарѣја ж. „прљавштина“.

морѣ узв. „море“; *Морѣ, ви ѣе сѣе; Морѣ, ѿи не видѣши ч'а он си узѣма шашир; Морѣ, како си кѣжал.*

мбре мн. **мбрета** м. „море“.

мбркуш мн. **мбркуши** м. „мрква“.

морбѣ м. „вампир“; вар. **мурбѣ.**

морун м. „белуга“.

мосбр м. в. **масѹр.**

мотán в. **мач'ѣк.**

мбтат гл. „мотати“; *Ја сам мбтал; Да мбша он.*

мотѣка мн. **мотѣке** ж. „мотика“.

мбтка мн. **мбтке** ж. „мотка“; *Мбтке се ч'ѣну од броѣнице; Се ѿѣру мбѣке.*

мотовѣло с. „мотовило“; *Мбѣка се ѿрави на мбтовѣло; Рбзи на мбтовѣло.*

мотбр м. „мотор“.

мотоциклéта мн. **мотоциклéте** ж. „мотоцикл“; вар. **мотоћ'-иклét**, **мотóбр бициклét**.
моћ' гл. „моћи“; *Тајна мо́же да ве види; Си мо́гал да дођ'еш код нас ма́кар два да́на; За њéа мо́жем да ви вре́вим ја; Ши́а мо́жем да ка́жем за њи.*
мохóр в. **коштрањ**.
моч'эрло с. „мокраћа стоке“.
мо́ша мн. **мо́ше** ж. „бабица“.
мошóњ мн. **мошоњ** м. „навиљак“.
моштофелник м. „перушка којом се чисти пећ за хлеб“.
мраз мн. **мрáзове** м. „мраз“.
мрак м. „мрак“.
мрáч'ан прид. „мрачан“; вар. **мрáч'эн**.
мрáч'эн в. **мрáч'ан**.
мрéна мн. **мрéне** ж. „мрена“.
мрзéње с. в. **душмањíја**; син. **мрзна**.
мрзét гл. „мрзети“.
мрзна в. **душмањíја**.
мркат гл. „мркати“; *Овце се мрку.*
мрљаукат гл. „мјаукати“; *Ма́ч'-ка се мрљаука.*
мрмоћ'ат гл. „мрмљати“.
мрс м. „мрс“.
мрсит гл. „мрсити“; *Ја се мрсим ка јем сластí у Вéлики йосí.*
мрснíк м. „болест услед које се надује виме“.
мртáн в. **мач'эк**.
мртéв прид. „мртав“.
мртéв кос м. „мртва кост“; вар. **мртвáна коч'ина**, **мртвијен кост**.
мртвáк мн. **мртвацí** м. „мртвац“; *Ч'уеу мртвáкá; Ја се вајкам за мртвáкá; Ис мртвáкáм.*

мртвана копрíва ж. „мртва коприва“.
мртвијен кост в. **мртéв кос**.
мрци́на ж. „мрцина“.
му-му узв. (рикање краве).
му́ва мн. **му́ве** ж. 1. мува. 2. пчела; *Ради́м на му́ве; Му́ва коњска; Му́ва сийнана.*
му́гур мн. **му́гури** м. „пупољак“.
мугуру́ват гл. „пупити“; *Шу́ма му́гуру́је.*
муж мн. **мужéве** м. „муж“; *Му́ж и жéна; Он је мој му́ж; Из му́жэ́м.*
музика ж. „музика“; вар. **мо-зика**.
музика́лац м. „свирац“; вар. **музика́нац**.
музика́нац мн. **музика́нци** в. **музика́лац**; *Из музика́нци́м; Шеф музика́нац.*
музика́ца ж. „усна хармоника“.
мук м. „догорели део фитиља на свећи“; *Мук ои́ свећ'é.*
му́ка мн. **му́ке** ж. „мука“; *Ова́ја йжэ је уч'ињéи́а из му́ком.*
му́кија ж. „ушице на секири, коси итд.“.
му́ла мн. **му́ле** ж. „мазга“; *Му́ла је ко́чо ма́йрац, уши йма вéлики и йовéлики нéто ма́йрац.*
Мунтенегрíјан м. „Црногорац“.
му́нт'е в. **му́нћ'е**; *Сам седéл цéло ле́шо у му́нћ'е.*
му́нћ'е м. „планина“; вар. **му́нт'е**; *Он йде у му́нћ'е ис коњí.*
муњé мн. **муњéта** с. „држаље, ручица“; *Муњé на срí; Муњé на сврдел.*
мург, **му́рга** прид. „доратаст“.
Му́рга м. „име доратастом коњу“.
мурóњ в. **морóњ**.
му́рса мн. **му́рсе** ж. „сок од меда“; *Слэ́шкá ко́но му́рса од ме́да.*

Мурџило м. „име волу црне боје“.
мут в. *мэст*; *Мусѣ се вѣри*.
мустаћ’а мн. **мустаћ’е** и **му-стак’е** ж. „брк“.
му́стра мн. **му́стре** ж. „мустра, модел“.
мут, мута́ мн. **му́ти, му́те** прид. „мута́в“.
мутан в. *мач’эк*.
мутѣлце с. „штап којим се мућка млеко“; вар. **мутѣлце** син. **му́ткало**.
мутѣлце мн. **мутѣлца** в. **мутѣлце**.
му́тка мн. **му́тке** ж. 1. круна дрвега. 2. кракасто дрво којим се дробѣ грожђе“; *Од ко́рена до у му́тку*.
му́ткало с. в. **мутѣлце**.
му́ткат гл. 1. дробити грожђе. 2. лупати млеко.
му́тмел м. „брашно ситно самле-вено“.

му́тно прил. „мутно“.
мућ’эк м. „мућак“.
му́цат гл. „рицати“; син. **ри-кат**.
му́ч’ит гл. „мучити“.
му́ч’ник мн. **му́ч’ници** м. „стубсви који се причвршћују уз камен воденице“.
мушк’ мн. **му́шке** м. „мишић“.
мушкати́рац мн. **мушкати́рци** м. „мушкарац“; вар. **мушкэ-ти́рэц**; син. **му́шки**.
мушкэти́рэц в. **мушкати́рац**.
му́шки в. **мушкати́рац**.
му́шки прид., прил. „мушки“; *Їма два деца, једэ мушки и јена жэнска*.
муштери́ја ж. „муштерија“.
мушуро́њ мн. **мушуро́њи** м. „кртињак, гомилица земље, хумка“; *Мушуро́њи се сабе́ру на ќрен*.

Н

на I пред. „на“; II узв. „на“; III префикс; *На зору́; Седи́ на но́је; Је узел на сѣра́ну њо шумэ; Седи́ на мэсто́; На љре ве-ч’эр; На шѣо си мѣслиш? Иде на воду; Три фри́ја́ла на ч’еѣири; Иж њи шѣл на ч’кóлу; Он седи́ на асѣ́л и љише; На љре ве-ч’эр; Ви са́ми сѣе би́ли на љу́шу; На воде́; Седи́ на љостѣ́љу; Наѣ́л; Назна́ње*.
на-на узв. (за ваб’ење коња или пса).
набэрат гл. „набрати“.
набѣт гл. „набити“; *Наби́ добрэ љ’ак; Наби́јем фу́ркицу у мэсо*.
набо́јник м. „нож процепа за кудељу“; и **набóјник**.

набрэч’ит гл. „набрэкнути“; *На-брэч’ила крѣва*.
набуру́ват гл. „пиркати“; *На-буру́је вѣѣар*.
нава́лит гл. „навалити се, кло-нути“; *Ја се нава́лим; Ја́танци сла́би се нава́лу*; вар. **нава́лит**.
нава́љак мн. **нава́љци** м. „на-виљак“; вар. **навелэк**; *Повѣше нава́љци ч’ине куйэц*.
нава́јкат в. **изва́јкат**.
нава́лит в. **нава́лит**; *Дби́эл до дрвэ и се нава́лил на њѣа*.
наве́јат гл. „навејати“.
навелэк мн. **навелци** в. **нава-љак**; *Ја собира́м навелци*.
нави́ват, нави́јат гл. „навијати“.

- навлаж** прил. „намерно”; *Се осекал на њрси навлаж, да не ради.*
- наврвит** гл. „наборати” (опанак); *Наврвит ойицак.*
- награћ’ање** с. „нагртање” (кукуруза, винограда итд.).
- награћ’ат** гл. „нагртати”; в. **нагрнут.**
- нагрнут** гл. „нагрнути”; *Виноград се нагрне.*
- над** пред. „над”; *Лађа иде над воду.*
- надэлжит** гл. „продужити”.
- надбѣт** гл. „победити”; *Он надбѣје.*
- надница** ж. „надница”; *Код нас лудје раду надницу.*
- надол** прид. „на доле”; *Му дам њуи надол.*
- надрпат** в. **дрпат.**
- нађ’ежда** ж. „нада”; *У ова деише ми је сва нађ’ежда.*
- нађ’ен** прид. „нађен”.
- нађ’ени** в. **копилѣак.**
- наздраве** „наздравље”; *Ја кажем: наздраве јело, а он: фала, ајдеише и Ви.*
- наздупат** в. **нафракат**; *Ја мѣтам у корѣм, да се наздупам, да се нафракам.*
- назнање** с. „обавештење, вест”; *Сам добил назнање за њуиници зѣубене.*
- назнач’ит** гл. „назначити”.
- назубице** ж. „болест непца”.
- наизнанич’е** и **наизнанич’е** прил. „наопако”; син. **наопак**; *Преврне цоле наизнанич’е.*
- наиме** прил. „наиме”; син. **ануме.**
- наједампút** прил. „одједном, наједанпут”; *Смо улѣзли сви наједампút у ижу.*
- најѣст** гл. „најести”; *Сам се најѣл коно на свеици; Ја се најѣм; Тебе смо ише најѣли.*
- најмалијен** I м. „мали прст”. II прид. „најмањи”.
- најнапреда** прил. „најпре”; *Најнапреда да ми кажени ишио си видел.*
- најсилнијен** прид. „најстарији”.
- најсполице** прил. „напола” (радити земљу).
- најч’ервен** прид. „најцрвенији”.
- најч’ест** прид. „најчешћи”.
- накажит** гл. „срдити”; в. и **накажуват**; *Јако ја накажѣла жѣна.*
- накажуват** гл. „срдити”; *Се накажѣјем за нишиа; Ка накажѣјем друѣоја, му бијем на ѣлаву.*
- наковал** м. „наковањ”; вар. **наковалѣа.**
- наковалѣа** мн. **наковалѣе** ж. в. **наковалѣ**; *Наковалѣа за косу.*
- накрст** прил. „накрст, разрокасто”; вар. **накст**; *Глѣда накрси.*
- накст** в. **накрст.**
- налба** ж. „слез”.
- налука** мн. **налуке** ж. „привиђење”.
- намамен, намамена** прид. „намамѣн”.
- намамит** гл. „намамити”.
- наместит** гл. „наместити”; в. и **наместѣ’ат.**
- наметат** гл. „наметати, додати”.
- намест’еп** в. **наместѣ’ен.**
- наместѣ’ен** прид. „наместѣен”; вар. **наместт’ен.**
- намирит** гл. „смирити”.
- намишѣ’ат** гл. „наместѣати”; *Намишѣ’ам кола; Жѣна се намишѣ’а; в. и наместит.*
- намложѣње** с. „намножење”.
- намокрит** гл. „намокрити”.
- набдит** гл. „снаћи, обухватити”; *Ме набди досада.*
- наопак** в. **наизнанич’е.**

наопако прил. „наопако“; *Све ч'ине наопако.*
наоч'ице прил. „наочице“; *Те краде наоч'ице.*
напајат гл. „напајати“; *Ја на-пајам јовѣда; в. и напбит.*
напас м. „мрежа за хватање рибе“; вар. **напаста**.
напаста ж. в. **напас**.
напатит гл. „напатити“; *Напа-тили се миши.*
напэлнит гл. „напунити“; вар. **напэлнут**; *Напэлни фуруну из дрва; Ја напэлним јушкуну; Сам се напэлнуо од крва.*
напэлнут в. **напэлнит**.
напет прид. „напет, надут“; *На-пѣте жале; Напѣто на јушу; Дејте напѣт у ликце.*
напет гл. „напети, надути“; *Тол-ко сам јел на свадбу, да сам се напел; в. и напнут.*
напето на гушу с. „гушобоља“.
напињат гл. „напињати, нади-мати“; в. и **напнут, напет**.
напит гл. „напити“.
наплат мн. **наплати** м. „наплат“; вар. **наплѣт**.
наплѣт в. **наплат**.
напнут гл. „напети, надути“; *Ми се напнл образ; Буре се напне ка мѣташ воду у њѣа; Се напне од јело; Се напнеш на корѣм; в. и напет.*
напбит гл. „напојити“; *Да на-пбим коњи; в. и напајат.*
напре и **напре** пред. „пред, пре“; *У јесен напре зиму; Из-лезем напре њѣа; Сваки јуш до-шѣл напре руч'ѣк; Напре две јодине.*
напрѣд прил. „напред, испред“; вар. **напрѣда, напрѣт**.
напрѣда в. **напрѣд**.
напрѣт в. **напред**; *Напрећ ибршу.*

напретич'ат и **напретич'ат** гл. „утрживати се“; *Се напрећич'али из коњи, овѣја млади ч'ину ѡа.*
напрѣстан м. „напрстак“; вар. **напрѣстањак, напрѣстен, напрѣстењ, напрѣстењак, прѣстењ.**
напрѣстањ мн. **напрѣстање** в. **напрѣстан**.
напрѣстењ мн. **напрѣстењи** в. **напрѣстан**.
напустит гл. „напустити“; *И об'еш да не напустим?*
нарав м. „нарав“; вар. **нарѣв**; *Јма нарав коно коњ.*
нарѣдба ж. „наредба“.
нарић'ат гл. „нарећати“; *Нари-ћ'ам у вра.*
народ м. „народ“.
нарѣј мн. **нарѣјове** м. „блато“; вар. **нарѣј**; *Од кише сѣдне на-рѣј.*
насилнит гл. „нарасти“ (о хлебу); *Насилним јишу.*
наситит гл. „наситити“.
наскаљат гл. „упрљати“; *Он си наскаљѣл коњу; в. и кѣљѣт.*
наслѣн м. „трѣм који штити чо-бане од кише и сунца при мужи оваца“.
натѣрош м. „секретар општин-ске управе, бележник“; син. **секретѣр**.
натѣгну гл. „затегнути“.
натѣрит гл. „завлачити“; *Деце, не напѣрише се још јосиѣљу ч'а се кѣљѣше.*
натѣжат и **натѣжат** гл. „нате-зати“; вар. **натѣжат**.
натовѣрит гл. **натоварити**; *Сам напѣварил кола све из дрва; Напѣварѣна кола.*
натѣч'ен прид. „наточен“.
натѣч'ит гл. „наточити“.
натраг прил. „натраг“.

наћ' гл. „наћи, наћи се, налазити се”; *Шуџа се наћ'е за јџу.*
науч'ит гл. „научити, прилагодити се”; *Од шџбе сам науч'ил ова; Ја сам се науч'ил из наќазове; Ђмам да те науч'им нишиб.*
нафáлит се гл. „нахвалити се”.
нафрáкат се гл. „нахранити се”; *Мџшам у корáм, да се нафрáкам;* син. **наздúпат.**
нафтелин м. „нафталин”; *Цóле се мџшу у нафтџелин.*
нач'им м. „начин”; *У сваќи нач'им мóра да дбћ'е.*
нач'рнџт гл. „нацрнити”; *Се нач'рнџл џо лџќце и џо руке ис сáћ'ом.*
наш, на́ша мн. **на́ши, на́ше** зам. „наш”.
на́шница ж. „кечига”.
наќáз мн. **наќáзове** м. „беда, брига”; *Ја сам се науч'ил из наќáзове.*
намерник м. „неваљалац, вуцибатина”.
напџт прид. „пијан”.
напџт гл. „опити се”.
нарав в. **нарав;** *Курјак џромџни длаќу, а нарав не; Коњ из наравом.*
нарајат гл. „рушити”; *Ђжа се нараја.*
нарóј в. **нарóј.**
натџжат в. **натџжат;** *Кóжа се натџжжа.*
не прил. „не”; *Не џоџевај; Не сџој на врајџа.*
небо м. „небо”; *Небо се ч'рвени; Небо ведро; Небо из кџиом; Небо оџ џодрумá; Небо у усџа.*
неваљанац м. „неваљалац”; син. **неваљашан, неваљашан, неваљашан.**
неваљашан' в. **неваљанац;** *Он је неваљашан коно један џфрџор.*

невастџјка ж. „ласица”.
неваљашан мн. **неваљашни** в. **неваљанац.**
невен м. „невен”.
неверни прил. „неверни”.
неверно прил. „невероватно”.
невџста и невеста ж. „невеста”; *Из мóјом невестџом, иж џом сам си живџл жџвоџ; Мóја невестџа џрóши млоџо за џóјне цóле.*
нег'џја в. **крам.**
негџна ж. „кукољ”; вар. **негџна;** *Избирáм неџну из жџџо.*
него прил., вез. „него, од”; *Млрџја је џбминеч'ка неџ Ана; Је џодáлџ мóре неџ землá; Је џоширок небо неџ мóре.*
негрóјка ж. „жуна”; вар. **негрóјка;** син. **жэлнá.**
нед'џја ж. в. **крам;** вар. **нег'џја, нећ'џја.**
недџл'а ж. „недеља”; вар. **недџл'а.**
недџла мн. **недџље** в. **недџл'а;** *Недџла дáна; Арцовџџа недџла.*
недоћ'џн прид. „некрнут” (о тџсту).
нећ'џје в. **нед'џја;** *Нећ'џја је цркóвна.*
нездрџл прид. „незрео”; *Кукурџс нездрџл.*
незнат гл. „не знати”; *Не знам кóлко.*
неќа прил., вез. „неќа”; *Неќа врџви; Неќа џрáжџи; Неќа узме.*
некрстенџк м. „некрштеник”.
немат гл. „немати, не бити, недоћи”; *Немам дом; Нема џа Мáрко; Нема зџма; Нему све; Нема више; Нема да бóде добрџ; Он у нџкаку фóрму нема да дбћ'е; Да немаџе.*
Немац м. „Немац”; син. **Швáба.**
Немзч'ка в. **Гермáнија.**

немáч'ки прид., прил. „немачки”.

Неми́ца ж. „Немица”; син. **Шваби́ца**, **Шва́пкиња**.

не́мско грбжѝе с. „рибизла”.

не́мско цвѣћ'е с. „назив неког цвећа јаког мириса”.

нена́дно прил. „изненада”.

неоже́њен прид. „неожењен”.

неопе́рен прид. „неопран”.

неора́ч'ко прид. „необрадиво”; *Неора́ч'ко мѣсто*.

непо́можат гл. „не моћи више”.

непра́вица мн. **непра́вице** ж. „неправда”.

нерви́рат гл. „нервирати”.

несвѣстица ж. „несвестица”; *Заменѝм, ме на̀шила несвѣстица*.

не́слан, не́слана, не́слано прид. „неслан”.

неста́њуват гл. „нестајати”; в. и **неста́т**.

неста́т гл. „нестати”; в. и **неста́њуват**.

неста́шэн прид. „нешашан”.

нестѣмперѝран прид. „немирран”; *Дейѝе несѣмперѝран*.

нестре́ћ'а ж. „несрећа”; *Пби́нал на несѣре́ћ'у њѝбву*.

нестре́ћ'на прид. „несрећ'на”.

нестре́ћ'ница ж. „несрећница”.

неца́ло с. „игла за нецање”.

неца́т в. **броди́рат**; *Зѝмѝ неца́м, броди́рујем*.

неч'ести́ви м. „нечисти дух”; вар. **неч'истѝвник**.

неч'истѝвник в. **неч'ести́ви**.

ни вез. „ни”; *Ни сѣ́а, ни ју́йре не мо́жем да ѝо́ђ'ем; Ни једно́ј од вас не да ѝжу*.

ни́где прил. „нигде”.

низ пред. „низ”; *Низ бреѝ; Си́лази низ во́ду*.

ни́кад прил. „никад”.

никакѣв, никаквѣ мн. **ни́каки, ни́каке** I зам. **никакав**. II прид. **никаки**; *Не́ма ни́каки сѝор; Ова́, у ни́каку фо́рму не мо́же да бу́де*.

ни́како прил. „никако”; син. **ни́пошто**; *Не ѝти дам ни́како, ни за Бо́га*.

никакѣ прил. „некако”; *Је до́ма а́ко никакѣ не ѝби́эл у ѝо́ље*.

ни́кел м. „никел”.

ни́ки зам. „неки, неко”; вар. **ни́ки**; *Ми кажѝ́л ни́ки ч'ове́к и не се сѣћ'ам кој; Јел ѝма ни́ки ѝа́мо? Мо́же да ни умре́ ни́ки*.

ни́кипу́т прил. „некипут”; *Је до́и́л ни́кипу́т код нас; Сам ѝра́л ни́кипу́т; По ни́кипу́т ми до́ђ'е све да ѝдем*.

ни́кнет гл. „никнути”; *Не је ни́кал*.

ни́кнѝет „гл. ницати”; *Жи́ѝо ни́кнѝје; Ни́кнѝје ѝрава́*.

ни́кнут в. **ни́кнет**.

ни́ко зам. „нико”; вар. **ни́тко**; *Ја се лич'ѝм из ни́ко́га*.

ни́коли́ко прил. „неколико”; вар. **ни́колико**; *Ни́колико да́на је из орѝацѝ; Ни́колико ч'ове́ка; Ува ѝодина су родѝле са́мо ни́колико ја́бѣлке*.

ни́котѝна ж. „никотин”.

ни́н, ни́на зам. „њин”, в. **њѝен**.

ни́пошто в. **ни́како**; *Ова́ ни́пошто не мо́же да бу́де, у ни́каку фо́рму*.

ни́сак, ни́ска мн. **ни́ски, ни́ске** прид. „низак”; вар. **ни́сѣк**.

ни́сѣк, ни́ска в. **ни́сак**; *Сѝба је ни́ска; Ни́ска шу́ма*.

ни́ско прил. „ниско”.

ни́т мн. **ни́те, ни́ти** м. „нит”.

ни́т мн. **ни́тове** м. „нитна”; вар. **ни́тован**.

ни́ти вез. „нити”; *Ни́ѝи сам ѝла́дан, ни́ѝи сам жѝдан*.

- ни́тко** в. **ни́ко**; *Ни́тко не ости́а́л на ме́сто не́бо*; *Ни́тко на све́ту не мо́же да ме по́мбне, са́мо го́спод Бо́г.*
- нитко́** зам. „неко”; *Ни́тко́ бил на вра́та.*
- ни́тован** мн. **ни́товани** в. **нит,** **ни́тове.**
- ни́товање** с. „нитовање”.
- ни́товат** гл. „нитовати”.
- нич’и́и, нич’и́ја** мн. **нич’и́и, ни-ч’и́је** зам. „нечи́ји”.
- ни́ч’и́и, ни́ч’и́ја** мн. **ни́ч’и́и, ни-ч’и́је** зам. „ничи́ји”; вар. **ни-ч’и́ји.**
- ни́ч’и́ји** в. **ни́ч’и́и**; *Ми́слиш ч’а се на́ћ’еш у ку́ћ’у ни́ч’и́ју.*
- ни́шта** прил. „ништа”; *Ми не́смо ни́штиа на́йре јуна́ци; Са́га ша́мо се не ра́ди ни́штиа; Од ша́га ни́тко не ме и́тиа́л ни́штиа.*
- ни́што** зам. „нешто”; *Ка́жй ни́што за не́га; Ја има́м да ти ка́жем ни́што; Они са́ми да до́ђ’у ако до́ђ’у ни́што.*
- нов, нова** мн. **но́ви, но́ве** прид. „нов”; *Цо́ле но́ве.*
- но́ва го́дина** и **но́ва го́ди́на** ж. „нова година”.
- но́ва́т** гл. „снути”; в. и **но́вијат**; *Са́м но́ва́л.*
- но́ва́ц** мн. **но́вци** м. „новац”; *Го́шбо́ви но́вци; Да́м но́ва́ц и још и́шо.*
- но́ве́мбер** м. „новембар”.
- но́вијат** в. **но́ва́т.**
- но́вина** мн. **но́вине** ж. „новине”; *И́стиу ша́ва но́вину ју ч’и́и́а; За вас је и́и́ша́о у но́вине.*
- но́вина́** ж. „скоро узорана ле-дина”.
- но́га** мн. **но́ге** ж. „нога”; *Ја сто́им на но́ге; Ја сто́им у но́ге; То је ве́лика но́га.*
- нога́ре** ж. мн. 1. ногаре. 2. са-цак.
- нод** мн. **но́дове** м. „чвор”; *Ч’и́-нем но́д на кра́ј коңу́.*
- нодова́т** прид. „чворноват”.
- нож** мн. **но́жеве** в. **нош**; *Нож на ч’ешел; Нож за по́шковање; Нож ве́лики; Из но́жсэм.*
- но́жици** м. мн. „маказе”; *Ја сеч’ем из но́жици и ви́нобрад и́лач’е; Не тра́жи ви́ше но́жици.*
- но́жва́ч’ка** мн. **но́жва́ч’ке** ж. „опута”.
- но́кэт** мн. **но́кти** м. „нокат, кан-ца”; *Из но́ктии дрџа́м.*
- нос** мн. **но́сове** м. „нос”; *Из но́сэм сави́јен на́ дол.*
- носа́т** прид. „носат”.
- но́свица** мн. **но́свице** ж. „ке-чига”.
- носи́лац** м. „носач”; вар. **носи́-лац**; *Од носи́лаца.*
- носи́т** гл. „носити, водити”; *Носи ко́би́лу і́ено армі́и; Кеј ла да но́си сева́ј ч’ак; Се но́си из шу́ме; Носу́ цве́и на шаши́р; Пу́и не но́си до́ма.*
- но́та** мн. **но́те** ж. „музичка нота”.
- ноћ’** мн. **но́ћ’е, но́ћ’и** ж. „ноћ”.
- ноћ’еска** прил. „ноћас”; *Од но́ћ’-еска до одју́троска.*
- но́ћ’но** прид. „ноћно”; *Се ди́а́л у и́оч’есі́о у вре́ме но́ћ’но.*
- но́ћ’ом** прил. „ноћу”; вар. **но́ћ’у**; *Он ра́ди но́ћ’ом и до́но́м.*
- но́ћ’у** прил. в. **но́ћ’ом**; *Ра́ди но́ћ’у.*
- нош** м. „нож”; вар. **нож.**
- ноше́н, ношенá** пред. „ношен”.
- ноше́ње** с. 1. ношење. 2. пона-шање.
- ноше́ње наро́дно** с. „народна ношња”.
- ну́дит** гл. „нудити”; *Ја іа́ ну́дим да се́ди на сто́л.*
- ну́жэн, ну́жна** прид. „нужан”.

нўжда ж. „нужда”; *Имам да њи дам ако њи буде нўжда; Имам нўжду; Не је нўжда.*
нўжно прил. „нужно”; *Мене ми је нўжно ваш ѡмоћ’.*
нўлице прил. „напоље”; *Т’е да мѣтам сѣола у ѡжу јел нўлице?*

нўмара мн. **нумѣре** ж. „број”; вар. **нўмара, нўмера.**
нумѣ с. 1. нам. 2. сећање, успомена; *Сам ѡрошѣл њѣа и не ме уфайѣл нумѣ; Се сећаш за њи, јел си донесѣш нумѣ за њи?*
нўмера в. **нўмара.**

Њ

њевастўјка мн. **њевастўјке** в. **невастўјка.**
његїна в. **негїна.**
његѡв в. **његѡу.**
његѡу, његѡва, његѡво мн. **његѡви, његѡве** зам. „његов”; вар. **његѡв;** *Дѣвка његѡва је ѡблна; Чинѡл свак ѡ његѡвој вољѣ; Свак ч’ѡвѣк си ѡрѣ из његѡвога ѡлѡгѡм.*
његрѡјка в. **негрѡјка.**

њемўшка мн. **њемўшке** ж. „дрвце на чунку”.
њїва мн. **њїве** ж. „њива”; *Њїва у мїћ’у смїде.*
њїен, њїна, њїно мн. **њїни, њїне** зам. „њихов”; вар. **нин, њїн.**
њин в. **њїен.**
њбен, њѡјна, њѡјно мн. **њѡјни, њѡјне** зам. „њен”.

О

о узв. „о”.
о пред. „од”; *Клўїа о дрвѣїа; Ми с ѡкруїїла нѡїа о зимѣ; О дѣвѣї; Из ч’ашком о злїїо;* вар. **од.**
о-о-о узв. (којим се умирује коњ).
ѡбада мн. **ѡбаде** ж. „ѡбод”.
ѡбарит гл. „ѡбаритѣ”.
ѡбѣдва, ѡбѣдве бр. „ѡба”; *Кѡмѡ ѡрўжшї јѣну рўку, сн бн ѡи узѣл ѡбѣдве.*
ѡбѣлбанк мн. **ѡбѣлбанкове** м. „столарска тезга”; вар. **ѡбелбанк.**
ѡбѣрен, ѡбѣрена прид. „ѡбран”.
ѡбѣсит гл. „ѡбесити”; *Ја се ѡбѣсим у јенѡ драб; Се ѡбѣси.*

ѡбїстрит в. **изѡбїстрит;** *Се ѡїрѣје водѡ, ѡа у воду жѣшїку, ѡсе се ѡбїсїри у сїуденѡ.*
ѡбич’ѡј мн. **ѡбич’ѡјове** м. „ѡбичај”; вар. **ѡбич’ѣј;** *ѡвїја ѡбич’ѡјове сам и држѡл од сїарїви.*
ѡбич’ѣј мн. **ѡбич’ѣјове** в. **ѡбич’ѡј.**
ѡбшѡње с. „ѡбешѣње”.
ѡбѡло мн. **ѡбѡла** с. „ѡбојак”; вар. **ѡбѡло.**
ѡблак мн. **ѡблаци, ѡблѣци** м. „ѡблак”.
ѡблѡч’ѣт гл. „ѡблѡчити”; вар. **ѡблѡч’їт, ѡблѣч’їт;** в. и **ѡблѡч’ўват, ѡблїч’ат.**
ѡблѡч’їт в. **ѡблѡч’ѣт.**

облач'но прид. „облачно”; *Нéбо облач'но.*
облач'уват гл. „наоблачавати се”
 в. и **облач'ёт.**
облеч'ён, облеч'енá прид. „обу-
 чен”.
облеч'йт в. **облач'ёт.**
облiч'ат в. **облач'ёт;** *Се облiч'ам сваки дан; Он се облiч'а.*
обљага ж. „стрњиште”; син. **штрањика.**
обља́ло мн. **обља́ла** в. **обја́ло.**
ободат гл. „убости”; вар. **убо-
 дат.**
обобјен в. **фáрбан.**
обор мн. **оборové** м. в. **авлија.**
оборён прид. „оборен”.
оборит гл. „оборити”.
обошён прид. „којег боле ноге”
 (о вољу).
обравница мн. **обравнице** ж.
 „појас”.
образ мн. **обра́зове** м. „образ”.
обрати м. мн. „неузорани део на
 крају њиве”; *Обраћ'ам на об-
 раши.*
обраћ'ат гл. „обртати плуг на
 крају њиве”.
обрнут гл. „окренути, обрнути”;
Се обрнул камо сiйене.
обрст мн. **обрсти** в. **колонёл.**
обруч' мн. **обруч'и** м. „обруч”;
 и **обруч'.**
обрч'ит гл. „помутити”; *Обрч'и.л
 у вóду.*
обуват в. **обут;** *Се обувам.*
обујён прид. „обувен”.
обут гл. „обувати”; *Да се обује;*
 в. и **обуват.**
обућ'а мн. **обућ'е** ж. „обућа”.
обч'инут гл. „извршити се, одр-
 жати се”.
овај, ова и **оваја** мн. **овија, овéје**
 зам. „овај”; вар. **овáј, овéј;**
*Лáћ'а је сiйiла сiйурно вéч'ер
 овá; Од кра́ве овéја сам си*

*уч'инул нóвци; Овија дрва; Ови-
 јам децáм; Овија деца ла да и
 бијем ч'а не ме слóшу; Онијэм
 им iде добрé; Оваја илáтиiл из
 iлавóм; Дај ни нам овај буквáр.*
овакэј, овакá и **овэкá** мн. **ова-
 кија, овакéја** зам. „овакав”.
овако прид. „овакво”; *На овако
 зиму какó мóжете да идете iнó
 селу.*
ова́ко прил. „овако”.
ова́мо прил. „овамо”; *Одiм ова́мо
 и ти́мо; Од ти́га свáмо.*
овэз в. **овэск.**
овэј в. **овáј;** *Овэј је ч'овéк ишио
 сам му кэжáл да дођ'е.*
овэн мн. **овнóве** м. „ован”; *Овэн
 за iраз; Овнóве се бију.*
овэск мн. **овэскóве** м. „овас”;
 вар. **овэз, овэст, овэск.**
овэскáр м. „место засејано ов-
 сом”.
овэст в. **овэск.**
овдé в. **одé;** *Овдé и ти́мо.*
овдéја в. **одé.**
Оведéнија ж. „Вавсденије” (црк-
 вени празник).
овéј в. **овáј;** *Не овéј, нiшо онáј је
 доишэл iзно нас.*
овэск в. **овэск.**
овић'ат гл. „уваћати”; *Овић'ам.*
овнић' м. дем. „овнић”.
овóлки, овóлка мн. **овóлки,**
овóлке зам., прид. „оволики”.
овóлко прил. „оволико”.
оврнут гл. „уврнути”.
овћ'áр в. **овч'áр.**
овћ'е прид. „овче”; *Овћ'е мéсо.*
овуде прил. „овуда”.
овцá мн. **овце** ж. „овца”; *Овце
 сiйáр модéл; Овце нов модéл;
 Овцá остiра на вáлку; Овцá без
 јáћње; Овцá јáлова; Овцá из
 млекó; Овце сiйáре.*
овцика в. **овцица.**

бвцица ж. дем. „овчица“; вар. **бвцика**.
овч'ар мн. **овч'арé** м. „овчар“; вар. **овћ'ар**; *Ја си узимам овч'арá; Ја си мéшам овч'арá.*
ог'арак мн. **ог'арци** м. „угарак“; вар. **ог'арэк**.
ог'арэк в. **ог'арак**.
ог'асит гл. „угасити“.
оглед'ало мн. **оглед'ала** с. „огледало“; *Се о'лédам у о'лédало; Ижа женé вредној је сваки пуш коно о'лédало, коно óко.*
оглед'ач'ка ж. „зеница“; вар. **оглед'ач'ко**; **углед'ач'ка**.
оглед'ач'ко в. **оглед'ач'ка**.
огл'ен мн. **огл'ење** м. „угаљ“; *Се и'еч'у на о'л'ење; О'л'ен о дрв'еша.*
огл'отак мн. **огл'отци** м. „чокан кукуруза“; вар. **огл'отэк**; *Се корáња из р'уке, из о'лош'кэм или машинé.*
оглув'ет гл. „оглувети“.
оглув'ујет гл. „оглувети“; *Поч'ёл да о'глув'ује.*
огњ'ило мн. **огњ'ила** с. „сецало“; син. **сéцало**.
огњ'иште мн. **огњ'ишта** с. „огњиште“; син. **вáтриште**.
огойт гл. „угојити“; *Г'ем се о'гойт; Сам се о'гойт; Да о'ици.*
огој'ен, огој'енá в. **деб'ел**.
огр'ејат гл. в. **гр'ејат**.
огроз'ет гл. „огадити“; *Ми се о'гроз'елс.*
од пред. в. **о**; вар. **о**, **от**; *Од од'вна; Панадол од кућ'е је г'радина; Све се разбије од зимé; Од сéдам; Од од'јуй'роска; Сéме од л'ана; Се о'удит од мéне; Ош суш'ра; Кóра ош кáше; Ош кáмена; Ош козé; О д'есей; О д'евей; Ми с о'круш'ила нóта о зимé; Кл'уйа о дрв'еша; Од две-три о'дине; Од руч'кá; Рукави од вáлне; Млекó од краве; Не мóже*

да иде од нарóја; Од нас је науч'ил; Од орéја и од бр'есша; Шума од бр'адэм; Мéсто бо'ишо од ч'эле; Се ч'ине од сливе, од крушке и од ч'ирéиње; Сам добил од Б'бр'ђе; Идем од шéбе.
одабр'ат в. **изб'ерат**.
одавна прил. „одавно“; *Код нас не ишла к'иша одавна.*
одáлит гл. „удаљити“; вар. **одá-љит**.
одáљен прид. „удаљен“.
одáљит гл. в. **удáлит**.
одáт гл. „удати“; *Дéвка се одá.*
одат гл. „ходати“; *М'уве óде без н'икакош рéда.*
одáвда прил. „одавде“; *Ч'овék одáвда; Слушај, иди óвма одáвда.*
одэлжит гл. „одужити“; син. **раздэлжит**.
одб'ит гл. „одбити“; *Ја ише одб'ијем; Овце се одб'ију; Смо се одб'или.*
одбр'анит гл. „одбранити“.
одбр'ањен прид. „одбрањен“.
одвá прил. „једва“; *Одвá сам изл'езал из рáншише из мáрве из зимé овој.*
одве прил. „од двеју“; *С'иáви одве.*
одвеж'ат гл. „одвезати“; *Одвез'ал коњá од и'лошá.*
одгов'орит гл. „одговорити“.
одé прил. „овде“; вар. **овд'е, овд'еја**; *Ува зима је бил одé једэн мраз с'и'раш'ен.*
одéње с. „ходање“; *Излáz је мéсто за одéње овце.*
одзб'нет се гл. „одазвати се“; вар. **озб'нут**.
од'имен, од'имена мн. **од'имени, од'имене** прид. „одимљен“; *Ребра од'имени; Ју и и'еч'емó, а јемó и од'имену ис и'ишом.*
од'имит гл. „надимити“.

- одињиш** м. „отвор на кошници куда пролазе пчеле”.
- бдит** гл. 1. пасти. 2. ходити; *Иде да чува коња да бди; Терамо коњи да бду; Оди иразна; Ја бдим овамо и онамо; Ја бдим из ирстом; Одим на вр и на дол.*
- одишан, одишни** гл. „одморан”; *Ка неје иѣран млоио, неје суси́а-нуи, је одишан; Коњи одишани.*
- одишат** гл. „одморити се”; вар. **одишэт**; *Се одишам из іовѣда на руч’ак.*
- одишэт** в. **одишат**.
- одједампút** прил. „одједном”.
- одјутроска** прил. „сутра ујутро”; *Од одјутроска.*
- бдма** прил. „одмах”; вар. **бма**.
- однѣсет** гл. „однести”; *Је однѣсэл дбма сви дрва.*
- одовамо** прил. „од овамо”.
- одозбра** прил. „одозго”; вар. **озгбра**; *Макар шшо иѣ сийине, да се йомислиш на овѣа одозбра.*
- одозбла** прил. „одоздо”; вар. **оздбла**.
- одонúде** прил. „онуде”.
- одотрага** прил. „одострага”; вар. **отрага**.
- одражѣн** мн. **одражѣни** прил. „заљубљен”; *Одражѣни се цо-лбуу.*
- одрѣјат** гл. „откопати мртваца”.
- од руч’ка** прил. „после подне”.
- одуат и сребрѣ** гл. „посребрити” син. **посрѣбрит**.
- одузíмање** с. „одузимање”.
- ођ’ак** в. **оц’ак**.
- ожэг** мн. **ожэгове** м. „ватраљ”.
- ождрѣбит** гл. „ождрѣбити”; *Се ождрѣбила.*
- ожѣнит** гл. „оженити”; *Се ожѣни.*
- озајмење** мн. **озајмења** с. „зајам”.
- озгбра** в. **одозгбра**; *Мѣши одоздбла, не озгбра; На иѣћ’ озгбра; Озгбра рекѣ.*
- озгбрњи** мн. **озгбрњини** прид. „горњи”; *Корѣње озгбрњини.*
- оздбла** в. **одоздбла**; *Даска оздбла на иѣнци’ер.*
- озноит** гл. „ознојити”; *Ја се озноим.*
- озбвнет се** в. **одзбвнет се**.
- ој** узв. „ој”.
- ојагњит** гл. в. **јагњит**; *Се ојагњили; Се ојагњу.*
- ојармен** прид. „ујармљен”.
- окалат** гл. „обилазити, ићи око некога или нечега”; вар. **окаљат**; *Окала цѣло селѣ.*
- окаљат** в. **окалат**; *Он окаља кућу; Зашшо ме окаљаш?*
- окапијатет** гл. „побеснети” (о овци).
- окачуват** гл. „окачивати”.
- окэлч’ѣна** прид. „замршена, чулава”.
- окэлч’ит се** гл. 1. ухватити се у коштац. 2. размрсити се; *Се окэлч’или да се бију; Се окэлч’у*
- окѣпушѣват** гл. „пустити пупољке” (о виновој лози); *Лоза окѣпушѣвује*
- океан** мн. **океање** м. „циљар”.
- бкеша** мн. **бкеше** ж. „овца са црном вуном око врата”.
- окиселит** в. **киселит**; *Се окисели.*
- окисѣљен** прид. „укисѣљен”.
- окладит** гл. „опкладити се”; *Ја се окладим.*
- оклѣнит** гл. „склопити”.
- оклѣпен** мн. **оклѣпени** прид. „склопљен”; *Рѣіове оклѣпени.*
- оклѣч’ен, оклѣч’ена, оклѣч’ено** прид. 1. бљутав. 2. мућко; *Оклѣч’ѣна вода.*
- бкна** ж. 1. отвор куда се улази на таван или отвор куда се спушта сено са тавана у јасле. 2. рудник соли.

окна́р м. „робијаш“.
о́ко мн. **о́ч'и** с. „око“; *Оч'и ч'рне; Оч'и ч'рни; Оч'и йлави; Оч'и сини; Оч'и зелени; Бѣлсно на о́ч'и; Лѣза на два о́ка; Лѣза на шри о́ка; Око коњски; Два о́ч'и; Од о́ч'и.*
око́ват гл. „оковати“; *Ја оковѣм.*
око́зит гл. „окозити“; *С око́зила.*
око́лина ж. „оклина“.
око́лит гл. „опколити“; *Да око́лим.*
окопч'а́т гл. „закопчати“; *Се окопч'ам на цѣлу; в. и окопч'ува́т.*
окопч'ува́т гл. „закопчавати“; *Се окопч'ујем.*
око́растит гл. в. **кра́стит**; *Ја ѿ око́растим оѿ кра́нѣ.*
око́раћ'ува́т гл. „скраћивати“; *Око́раћ'ујем; в. и кра́тит.*
око́рвайт гл. „крвавити“; *Овоѿ окрвавѣла.*
око́рч'а́т гл. „кротити“; *Ја сам окрѣч'ал коња.*
око́тбер м. „октобар“; вар. **око́тмбар**.
око́тмбар в. **око́тбер**.
окопа́ција ж. „обрадива земља где је некада била шума, крчевина“.
окопи́ран прид. „заузет“.
окопи́рат гл. 1. заузети. 2. бавити се.
око́пљат гл. „окупати“; *Идем да око́пљам коња.*
око́це и **о́кце** мн. **о́кца**, **око́цѣта** с. „окце“.
ола́дит гл. „охладити“.
ола́ћ'ен прид. „охлаћен“.
ола́ћ'ење с. „хлаћење“.
олакч'а́т гл. „олакшати“; *Си узѣл до́ста из ѿ́ака, сѣја се ѿолакч'а́л.*

ола́нут гл. „ублажити“; *Ми ола́нуле бо́лестѣ од ле́кове.*
оладења́ч'амн.оладења́ч'е ж. „кудеља остављена за семе“.
о́лово с. „олово“.
ола́бјница мн. **ола́бјнице** ж. „примитивна уљаница“.
ола́тан м. „калем воће“.
ола́танѣшање с. „калемљење“; вар. **ола́танѣшење**.
ола́танѣшат гл. „калемити (воћку)“; вар. **ола́танѣшат**, **ола́танѣшат**.
ола́танѣшење в. **ола́танѣшање**; *Нож за ола́танѣшење.*
ола́тар мн. **ола́тарове** м. „олтар“.
ола́танѣшат в. **ола́танѣшат**.
ола́уја ж. „олуја“.
ола́уп м. „место погодно за хватање рибе вршама“.
о́ма в. **о́дма**; *Он не ју ѿо́мал о́ма; О́ма до́ћ'ем код вас.*
омекч'а́т гл. „омекшати“; вар. **умекч'а́т**; *Да се оме́кч'е; Сам оме́кч'а́л; Не́ка оме́кч'е.*
оми́да в. **гусѣлница**.
омѣ́рит гл. „убити“; син. **уби́т**, **уби́ват**.
омра́зит гл. „омразити“; *Ми се омра́зил живоѿи.*
омрси́т гл. „заразити“; *Су омрси́м од њеѿвој бо́лестѣ.*
омугу́рѣт гл. „напупити“.
ому́тѣт гл. „ућутати“; вар. **ому́тѣт**; *Он је ому́тѣл.*
ому́тѣт в. **ому́тѣт**; *Ја ому́тѣм.*
он, **она́**, **о́ни**, **о́не** зам. „он“; *Иди из онѿѣм ч'ове́кам; Дај ону́ма ч'ове́ку; Он ви је браѿи; в. она́ја.*
она́ја мн. **о́неја**, **о́неје** зам. „она“; *Не ова́ја ѿжа, она́ја дру́гана је ѿблизо; в. онѿј.*
онакѿ́, **онака́ја** мн. **онаки́ја**, **онаке́ја** зам. „онакав“.
она́мо прил. „онамо“.

- онáј, онáја** мн. **онíја, онéја, онéје** зам. „онај”; *Онáј ме ви-кáл; Онíја иду; Ч'овéк онáј дó-бар; Какó му кáжу онúма ч'о-вéку ишío јој íме мáме си Ана? Онéја друíење су íбвередне; При-íовéдај за онóја; Їди из онóíем.*
- ондéја** прил. „онде”.
- ондоли́рат** гл. „ондулирати, бре-новати”; *Се ондоли́ру на мбци.*
- они́штит** гл. „уништити”.
- оновет'ёр** прил. „ономад увече”.
- онóлки, онóлка** мн. **онóлки, онóлке** прил., прид. „онолик”.
- ономлани́** прил. „ономлани”; *То је бíло ономлани́ или íре две íддине.*
- оп** узв. „хоп”.
- опаш** мн. **опашí** м. „реп”; вар. **опáш, бпáш; Ойаш** од *фурке.*
- опáшат** гл. „опасати”; *Ја се ойá-шем из ременáм; Он се ойáшал.*
- опáш** в. **опаш.**
- опера́ција** ж. „операција”.
- опéрен, опéрена** прид. „опран”; *Кошу́ља шрéба ойéрена.*
- опет** прил. „опет”.
- опíнак** мн. **опíнци** м. „опанак”; вар. **опíнэк; Ме íлоћ'е ойíнак; Из ойíнци.**
- опíнэк** в. **опíнак.**
- опинка́р** м. „опанчар”.
- опíт** гл. „опити”; *Се ойíјем.*
- оплéћ'ен, оплéћ'ена** прид. „опле-тен, исплетен”.
- оплéћ'ка** ж. „оплећак”.
- ополовúјет** гл. „одвајати”; син. **рэстáвљат.**
- опотекáр** в. **апатекáр.**
- опрáвен** мн. **опрáвени** прид. „оправљен”.
- опрáт** гл. „опрати”; в. и **прат;** вар. **упрáт; Сам се ойрáл; Ју ойéру; Би бíло добрó да се ойéре.**
- опрасíт** гл. „опрасити”; *Се ой-расíла.*
- опрét** гл. „забранити”; в. и **су-стáвит; Се ойрэ бунáр.**
- опритóр** мн. **опритóри** м. „ланац којим се везује руда за хам”.
- опрорáстит** гл. „упропастити”.
- опрорáшт'ен, опрорáшт'ена** в. **опрорáшт'ен.**
- опрорáшт'ен, опрорáшт'ена** прид. „упропашћен”; вар. **опрорáшт'ен; Мéсío ойройáш-ћ'éно; Їмса ойройáшћ'éно.**
- опростéније** с. „опрост”; *Мршвáк íска ойростíеније.*
- опрóстит** гл. „опростити”; вар. **упрóстит; в. и упрóшт'áват; Да му Боí дúшу ойрóсии.**
- опрóшт'áват** гл. „опрóштáвати”; в. и **опрóстит.**
- опрт, опрта** прид. „забраћен”; *Ойрíа шúма.*
- опрт** прид. „затворен” (о сто-маку).
- опр'а** ж. „опр'ак, пртљаг”; *Ойр'а из шíбе.*
- опудит** гл. „уплашити”; вар. **упú-дит; Се ойудíл кон'; Ја се ойú-дим.**
- опустíт** гл. „опљачкати”.
- опућ'ен** прид., прил. „потпуно”; *Гол ойућ'ен.*
- о́ра** ж. „коло”; *Ми íмамо о́ра: сийнэна, уйóлак и ар'е́яна.*
- Ора́дија** ж. „Орадеја”.
- орáн** прид. „оран”.
- орани́ца** ж. „узорана њива”.
- ора́ње** с. „орање”; *Коњ за ора́ње; За јéдан дэн ора́ње; Ора́ње дэл-бокó.*
- орáрэк** м. „главница кукуруза”.
- орáт** гл. „орати”; *Орém обля́у.*
- орáч'ка** прид. „ораћа”; *Орач'ка зем'я; Орач'ко мéсío.*
- орди́н** в. **акорди́н.**
- орé** мн. **орéси** м. „орак”; *Орэ ме-кáш.*

орéзник мн. **орéзници** м. „урез-ник (у ткању)“.

ореч'ён прид. „уречен“.

ореч'ёт гл. „урећи“; *Ци́панка ореч'ё деца́; Ка се ореч'у, о́йасу о́илёне.*

орешаре м. „орашје“.

орман мн. **ормаёе** м. „орман“.

ормоља ж. „иглица за косу“.

орна мн. **орне** ж. „труба“.

орнист м. „трубач“.

ортак мн. **ортаци** м. „пријатељ, друг“; *Из ортака́м.*

ортаков прид. „ортаков“.

ортанишат в. **олтанишат**.

ортач'ит гл. „ортачити се“; *Се ортач'у.*

ортэч'ија ж. „ортаклук, ортачина“.

Оршава ж. „Оршава“; вар. **Ршава**.

оршјаг м. „место у шуми где су посечена дрва“.

оса мн. **осе** ж. „оса, зоља“.

осам бр. „осам“; вар. **осэм**.

осамдэсет бр. „осамдесет“; вар. **осэмдэсет**; *Осамдесет и једэн.*

осамнаэст бр. „осамнаест“; вар. **осэмнаэст**.

осэм в. **осам**; *Осэм ильаде.*

осэмдэсет в. **осамдэсет**.

осэмнаэст в. **осамнаэст**.

осэкат в. **осёћ'**; *Сам осэкал; Ђ'ем осёкаш.*

осёћ' гл. „одсећи“; в. и **осэкат**; *Ја осеч'ём; Ђ'ем ссёћ'.*

осёћ'ён, осёћ'ена прид. „одсечен, посечен“; *Тамо је је ссёћ'ена шума.*

осија мн. **осије** ж. „осовина“; вар. **осја**.

осим пред. „осим“; *Осим шобја.*

осја в. **осија**.

осјалможа ж. „југ“; *Ситранá ос-јалможа* вар. **ослиалможа**.

ослабёт гл. „ослабети“; *Су осла-бёле.*

осли пред. „према“; *Ч'истю и осли и́сшока сáлнице.*

ослиалможа в. **осјалможа**.

ослиалможа ноћ'бм ж. „север“.

ослужит гл. „одслужити“.

осмак м. „осмак, буре од 400 литара“.

осми бр. „осми“; *Осми шал.*

осмрдёт гл. „осмрдеги“.

осно́ва мн. **осно́ве** ж. „основа“; син. **урсáла**.

основа́лка мн. **основа́лке** ж. „основа.лка“; *Сновём на осно-ва́лку.*

осо́јка мн. **осо́јке** ж. „креја, шојка“.

осо́ка ж. „масноћа овчије вуне“.

оста́ло м. „остатак“.

бстар прид. „оштар, брз“.

остарé мн. **остарéта** с. „сечиво“; вар. **остэрé, бстэрје**.

остарёт гл. „остарети“; в. и **остару́јет**.

остарет прид. „остарео“; *Оста́р-рей ч'овёк.*

остару́јет гл. „старети“; в. **оста-рёт**; *Наказове швобји не ме оста-ру́ју.*

бстэр прид. „оштар“.

остэрé мн. **остэрéта** в. **остарé**.

бстэрје в. **остарé**; *Остэрје на срй.*

остра́шен прид. „уплашен“.

острэшнёт гл. „оружнети“.

остржёт в. **остружёт**.

острижён прид. „стрижен“; *Острижёне и́брей корáм и бйш.*

бстрит гл. „оштриги“; *Да бсйри; Бсйрим кáље; Бсйрим кобу.*

бстро с. в. **и́нсула**.

бстроно с. „сечиво косе“.

остругáља мн. **остругáље** ж. „кракасти колац о који се при-качују хаљине, посуђе, цедило са кашем итд.“

остружѣт гл. „остругати”; вар. **остржѣт**.
остудит гл. „назепсти”.
от в. од.
отава мн. **отаве** ж. „отава”; вар. **отэва**.
отар м. „атар”.
отарират гл. „одлучити”; *Јел се ошарираи, јел не?*
оташовајка ж. „назив народне игре”.
отэва в. **отава**.
отворан прид. „паметан”; вар. **отворэн, отворен**.
отворэн в. **отворан**; *Он је јако ботворэн*.
отворен прид. 1. **паметан**, в. **отворан**; 2. **отворен**.
отворит гл. „отворити”; *Ошворит враша; Ја сам ошворил иѣнци’ер*.
отврднет гл. „отврднути”; *Гомола се ошврдне*.
отѣла ж. „назив врсте грожђа”.
отѣлит гл. „отелити”; *Кѣја крѣва се ошѣлила; С ошѣлила*.
отѣрит гл. „отерати”.
отѣчѣт гл. „утѣћи”; *Ти сѣшо јушрѣ сшеч’ѣи од наказѣве*.
отимат гл. „отимати”.
отић’ гл. „отићи”; *Ошидем; Сам ошѣл на вашар; Лудјс били на кѣћ’е њине*.
отка прил. „откада”; *Ошкѣ је мѣсец и зѣмља*.
откѣлч’ит гл. „одмрсити”; син. **раскѣлч’ит**.
откључ’ит гл. „откључати”; *Ошкључ’и враша*.
откос м. „откос”.
открит гл. „открити”.
откѣд прил. „откуда”; вар. **откѣде**; *Ошкѣд идеш*.
откѣде в. **откѣд**.
отпушћ’ан прид. „пуштен”.
отпушћ’ат гл. 1. **пуштати**. 2. **дозвољавати**; *Ја му ошпѣшћ’ам да улѣзе у коч’ије*.

отрављат гл. „тровати”; *Онаја шрѣва шшо се ошрављу рѣбе*.
отрага прил. „одотрага”; вар. **отрака, одотрага**; *Овца шшо иде најодошрага*.
отрака в. **отрага**; *Идемо оштрака за кола*.
отресѣт гл. „отрести”; *Ја се ошресѣм о шѣја*.
отрѣшенина ж. „вуна стрижена са трбуха, ногу и репа”.
отрни бр. „три пута; од три”.
отрнут гл. „утрнути”; *Ми ошрнула рука; Ми ошрнули шрсин; Сам ошрнул о ч’уда*.
отршѣн прид. „искрчен”.
отсѣтра прил. „ујутро”; вар. **отсѣтриња**; *Има да умрѣ до ошсѣтра*.
отсѣтриња в. **отсѣтра**.
отѣа прил. „оданде”.
отушћ’ѣн прид. „отпуштен”.
отштета ж. „отштета”.
ош’истит в. **ош’истит**.
ох узв. „ох”.
ох-ох узв. (за испољевање радости).
ошѣ узв. „охо”.
ошѣт м. „сирѣ”; вар. **ошѣт**; *Мѣша ошѣи и млекѣ кисело*.
ошѣт в. **ошѣт**.
ошѣље с. „осје, иглице на класу”.
ошѣтра в. **шѣтре**.
ошѣетири бр. „ошѣтворо”.
ош’истит гл. „очистити”; вар. **ош’истит**.
ош’рснут гл. „ошврснути”.
ош’упат гл. „ошупати”.
ошѣст бт. „у шѣсторо”.
ошшто прил. „зашто”; *Нема бшшо да се бсјши*.
ошшѣит гл. „осушити”; *Ми ошшѣшила шсша од жѣћ’а; Ка се лук ошшѣши*.

II

па I вез. „па“; вар. **пак**. II прил. „опет“; *Нéћ'е ња нéћ'е*; *Па сам дбицал*.

пáберэк мн. **пáберци** м. „пабирак“; вар. **пóберэк**.

пáдање с. „падање“; *Пáдање вóде*.

пáдат гл. „падати“; *Пáда кíнна*; *Пáда дáка*; в. н **пáднут**.

падíна мн. **падíне** ж. „падина, долина“; син. **вáља**; *Ге íма њадíна, на брéи*; *Водá шеч'é њо њадíче*; *Падíна шесна́*; *Падíна дэ́бока*; *Крај њадíне*.

пáднут гл. „пасти“; *Пáднем њо íрбíне*; *Падáл из једно́ дрво́ њод бч'и мой*; *Пáдла росá*; вар. **пáнут**.

пажáр м. „пожар“.

пажаровíна ж. „гариште у шуми“.

пáзга мн. **пáзге** ж. „недра“; *Пáзга кошóуље*.

пáзит гл. „пазити“.

пак в. **па**.

пакéт м. „пакет, пакло“.

пáкла ж. „пакло памука“.

пáкумпóрт м. „зулуфи“.

пáлажница мн. **пáлажнице** ж. „две мотке повезане међу собом које се стављају преко пласта да не би ветар разносио сено“; вар. **палáжница**, **пáлэжница**, **пáложница**.

палазбóр мн. **палазбóрове** м. „кишобран“.

паламíда ж. „паламида“.

пáлац м. „палац“; вар. **пáлэц**; син. **прс силнíјен**.

пáлэжница в. **пáлажница**.

пáлэц в. **пáлац**.

палíзер м. „назив неког цвећа“.

палíца в. **палíце** ж. „палица“; *Палíца шíо брч'имо у фуруну*; *Ис њали́цом*.

палíч'ка ж. „шипка на стражњем мотовилу“.

пáложница в. **пáлажница**.

палóга мн. **палóге** ж. „мотка ко којом се привезују кола са сеном“.

пáмет ж. „памет“; *Пáмеи́ дóђ'е ис íбдине*.

пáметан мн. **пáметни** прид. „паметан“; вар. **пáметэн**; *Пáмеи́ан ч'овéк*.

пáметэн в. **пáметан**.

памет'ы́вэц м. „уображен човек“.

пáмтит гл. „памтити“; *Г'е ме њáмтíиш* или *Г'е ме дрэ́сáи њáмеи́*; вар. **пáнтит**.

пáнта ж. „обруч на точку“.

Пантелéј м. „Пантелејмон“ (црквени празник 27. јула).

панталóре ж. мн. „панталоне“.

пантивéк м. „памтивек“; *Од њан-и́вэка*.

пáнтит в. **пáмтит**; *Све њанíи́м дóбрó*.

пант'ли́ка ж. „машина“, вар. **плант'лика**.

пáнут гл. „пасти“; *Ч'áи́ка се разбíје ка њáне на кáмен*; *Се дрэ́сím за крáнiу да не њáнем*. *Пáдла росá*. Вар. **паднут**.

пáор мн. **пáори** м. „сељак“; *И́ду њáори из шрáјсiе на рáме*; *Дам њáорим*.

пáорка мн. **пáорке** ж. „сељанка“.

папијóта ж. „папилотна“.

папíр м. „папир за цигарете“.

пáпит гл. „папити“ (о деци); *Децá њáйу*.

пáпоња ж. „папоњак, папак“; вар. **пáпоњак**.

пáпоњак м. в. **пáпоња**.

пáпрад мн. **пáпраси** м. „папрат“; вар. **пáпрат**.

папрат *в.* **папрад**.
паприка мн. **паприке** ж. „паприка“; *Паприка ч'рвена; Паприка ч'рвенá; Паприке љутиене.*
паприкаш м. „паприкаш“; *Мешам бибер у паприкаш.*
папур мн. **папуре** м. „рогоз“.
папуша ж. „клип кукуруза“.
пар мн. **парове** м. „пар“; *Сам кујиљ седам пара циједе; Чинул ишио је чинул и си кујиљ један пар волове; Два пара алове или Два реда алове.*
пара ж. „пара“; *Иде пара из воде.*
парадајз мн. **парадајци** м. *в.* **парадајка**.
парадајка мн. **парадајке** ж. „парадајз“; *вар.* **парадајз**.
парађина ж. „ледина“.
параћка мн. **параћке** ж. „праћка“.
парапет м. „парапет“.
парен прид. „спарен“.
паререа ж. *в.* **мислење**; *Паререа ваша је сијурна макар кој ишиа бануира.*
парит гл. „спарити“.
парни прид. „парни“; *Парни број.*
парта ж. „нажит са гранатама који жене носе на глави“.
партид м. „партија“; *син.* **партија**.
партија ж. *в.* **партид**.
партићипат гл. „присутствовати“; *Ја партићип'ишам из вас.*
парфин м. „парфем“.
парч'е мн. **парч'ета** с. „парче“; *вар.* **пэрч'е**; *Сеч'ем на парч'ета из нбжа; Парч'е из дешилином.*
пасамент м. „завој“.
пасош м. „пасош“; *вар.* **пасэш**.
пасэш *в.* **пасош**.
пасуват гл. „пасовати“; *Се па-сује.*
пасул' м. „пасуљ“; *вар.* **пасуљ**.

пасуљ *в.* **пасуљ**.
пасуљица ж. „соја“.
пасуљиште с. „пасуљиште“.
патента мн. **патенте** ж. „патент“.
патије ж. мн. „питије“.
патит гл. 1. патити се, мучити се. 2. патити; *Паиу коњи; Паишм овце.*
патока ж. „слаба ракија, последња ракија која тече из казана“.
патрикало мн. **патрикала** с. „пробојак којим се буше уши оваца“.
патрлеј м. „петролеум“; *вар.* **петрол**, **петролеј**.
патрона ж. „чаура, фишек“.
патул мн. **патуље** м. „кревет испод пласта“.
пах'ака ж. „путања“; *вар.* **пот'ака**, **поћ'ака**.
паук мн. **пауци** м. „паук“.
паун мн. **пауње** м. „паун“.
паунаш м. „запонка“.
пауница мн. **паунице** ж. „пауница“.
паучица мн. **паучине** ж. „паучина“.
паша ж. „паша, пашњак“.
пашканат м. „пашканат“.
пашаног мн. **пашанози** м. „пашеног“.
пашунат м. „пашњак“; *син.* **пашуња**.
пашуња ж. *в.* **пашунат**; *Терамо на пашуњу један месец, два, да једу шраву.*
пэгэн мн. **пэгени**; м. „богохули-тель“; *Пегэн жсафује.*
пэздар мн. **пэздари** м. „поздер“; *вар.* **пэздэр**, **пэздер**.
пэздэр *в.* **пэздар**.
пэздер *в.* **пэздар**.
пэкала м. „варалица“.
пэкалит гл. „преварити“; *Ме па-калм.*

пѣлк м. „већа група коња“; *Један љѣлк од коњи.*
пѣлнит гл. „пувити“; *Пѣлнит један суд из водѣм.*
пѣнсáјка ж. „простирач“; вар. **пунсáјка**; син. **простиљаћ.**
пѣњ мн. **пѣњове** м. „пањ“; *Имам један винѣрад из љњове.*
пѣрада ж. „парада“.
Пѣрљíја м. „назив црквеног пражника што се одржава 19. јула“.
пѣрч'е в. **парч'е.**
пѣс узв. (за гоњене мачке); син. **шиц.**
пѣска́т гл. „пискати као змија“.
пѣстра́в мн. **пѣстра́ове** м. „пастрма“.
пѣвац мн. **пѣвци** м. 1. певац. 2. певач; вар. **пѣвэц.**
пѣвэц в. **пѣвац**; *Пѣвэц цркѣвни.*
пѣвница ж. „певница“.
пѣга мн. **пѣге** ж. „пега“; син. **пистрица.**
пѣгау прид. „пегав“; син. **пíштар.**
пѣглајз м. „пегла“; вар. **пíглајз, пíглајс.**
пѣглат гл. „пеглати“.
пѣд м. „педаљ“.
пѣдат се гл. „вребати“; *Мáч'ка се љѣда на мíша.*
пѣдѣсíрат гл. „казнити“.
пѣдѣсет бр. „педесет“.
пѣдѣсети бр. „педесети“.
пѣдјáпса ж. „казна“.
пѣйт гл. „одјекивати“; *Пеј на љразно; Пеј шúма; Пеј на рашушено; в. и запејат.*
пѣкар мн. **пѣкари** м. „пекар“; вар. **пѣкэр.**
пѣкэр в. **пѣкар.**
пѣкмѣз м. „пекмез“; *Пѣкмѣз од слíве; Пѣкмѣз од дúње.*
пѣктер мн. **пѣктери** м. „назив неког цвећа“.

пѣлѣнка мн. **пѣлѣнке** ж. „пелена“.
пѣлерíна ж. „пелерина“.
пѣлín мн. **пѣлíње** м. „пелен“.
пѣлц мн. **пѣлцове** м. „вакцина“.
пѣлцоват гл. „пелцовати, калемити“; *Пѣлцујем.*
пѣлцување с. „пелцовање“.
пѣљуши́на ж. „кожица чије кидаше проузрокује килавост“.
Пѣмац мн. **Пѣмци** м. „Чех“.
Пѣмкиња ж. „Чехиња“.
Пѣмска в. **П'ѣска.**
пѣмски прид., прил. „чешки“.
пѣна мн. **пѣне** ж. „пена“; *Пена од сáјунá.*
пѣнђ'ер в. **пѣнц'ер.**
пѣнзíја мн. **пѣнзíје** ж. „пензија“.
пѣнит гл. „пенити“; *Коњ љѣни на усíа; Вѣда се љѣни.*
пѣнц'ер мн. **пѣнц'ери** м. „прозор“; вар. **пѣнђ'ер**; *Пѣнц'ер на ко̀шницу.*
пѣпел мн. **пѣпели** м. „пепео“.
пѣпѣљáр м. в. **пѣпѣљáра.**
пѣпѣљáра ж. „пепељуга“; син. **пѣпѣљúга**; вар. **пѣпѣљáр.**
пѣпѣљáч'а ж. „пепељара“.
пѣпѣљíв прид. „пепељаст“.
пѣпѣљíвац м. „прљавко“.
пѣпѣљúга в. **пѣпѣљáра.**
пѣпиљáк м. „слепи миш“.
пѣптáр мн. **пѣптарé** м. „грудњак“; вар. **пѣтáр.**
пѣрат гл. „прати“; *Они се љѣрали; Ја љ'ем љѣраи; Женá ко́ја љѣре; Пѣрем кошúље; Ја се љѣрем на лице; Пѣре судове; Се љѣре љо íлавé; Пѣре вáлну; Пѣре сѣбу.*
пѣрина мн. **пѣрине** ж. „јастук“.
пѣринц' м. „пиринач“.
пѣрмíсија мн. **пѣрмíсије** ж. „војничко одсуство“; син. **пáво, ўрлап.**

- перо** мн. **пéра** с. 1. перо. 2. лопата на воденичком точку. 3. зелена комушина. 4. зелено лишће лука; *Тóч'ак ис пéра; Ч'óрба оић и́зра.*
- персбна** мн. **персбне** ж. „особа“.
- перуника** мн. **перунике** ж. „перуника“.
- пéрушке** ж. мн. „паперје“.
- пéрца** мн. **перце** ж. 1. сува комушина. 2. лист кукуруза. 3. лист жита; *Пéрца на жéићо.*
- песач'љив, песач'љива, песач'љиво** „песковит“; вар. **песэч'л'ив**; *Мэс'ио пэсач'љиво.*
- песэк** м. „песак“.
- песэч'л'ив** в. **песач'љив.**
- пéсма** ж. „црквена песма“; в. **попéука.**
- песница** мн. **песнице** ж. 1. песница. 2. шака, прегрнит; *Из пэс'нићом удрим; Жéна пэс'ница брáи'но.*
- пест** гл. „пéћи“.
- пет** бр. „пет“.
- пéта** мн. **пéте** ж. 1. пета. 2. ухо косе; (округли отвор на коси у који се углављује дршка); *Сам п'окварил пéт'у на ц'ићелу; Из пéт'э ч'эрвекé.*
- петáр** в. **пепгáр.**
- пéрáч'ка** ж. „петакиња, буре од 250 литара“.
- петэк** мн. **петкóве** м. „петак“.
- петэл** мн. **петлóве** и **плóве** м. „петао“; *Пéт'эл д'вј'у; Пéт'эл ш'умски; Пéт'эл кукури'ка; Плóве се би'ју.*
- петéлка** мн. **петéлке** ж. 1. рупица на реверу. 2. канап на торби. 3. обесач на оделу.
- пéти, пéта,** члановано: **пéтијен, пéтана** бр. „пети“.
- петина** ж. 1. петина. 2. петорица; *Ми пéт'ина идемо.*
- Петковица** ж. „Петковача“.
- пéтлић'** мн. **пéтлић'и** в. **пéтлић'.**
- пéтлић'** мн. **пéтлић'и** м. дем. „петлић“; вар. **пéтлић'.**
- петнаест** бр. „петнаест“.
- петрóвач'а** ж. „петрoвача“.
- Пéтровдэн** м. „Петровдан“; вар. **Петрóвдэн.**
- Петрóвдэн зимски** м. „Зимски Петровдан“.
- петрóл** в. **петрлэј.**
- петрoлэј** в. **петрлэј.**
- пéћ'** мн. **пéћ'ове** ж. „пéћ за хлеб“.
- пéћ'ка** мн. **пéћ'ке** ж. „врстанише у зиду“.
- пéћ'урка** мн. **пéћ'урке** ж. „печурка“; *Пéћ'урка у ш'ор.*
- пéцат** гл. 1. пецати. 2. вребати; *Пéца р'ибу; Мáч'ка пéца на м'и'на.*
- пéч'ат** мн. **пéч'атове** м. „печат“; син. **штáмп'ила.**
- пéч'áта** мн. **пéч'áте** ж. „мрља“.
- пéч'ен, пéч'енá, пéч'енó** прид. „печен“; *П'иле пéч'енó.*
- пéч'ен'е** с. „печење“; вар. **пéч'э-пи, пéч'эње.**
- пéч'ени** в. **пéч'ен'е.**
- пéч'эње** в. **пéч'ен'е;** *Пéч'эње од сви'њé.*
- пéч'эт** гл. 1. пéћи. 2. кувати, варити; *П'и'ша се пéч'э; Пéч'э м'есо; Пéч'эм рэки'ју; Ч'óрба се пéч'э.*
- пéч'ина** мн. **пéч'ине** ж. „чисто свињско месо без сланине и костију“.
- пéшке** прил. „пешке“; вар. **пéшки;** *Идем ис нóг'э, идем пéшке.*
- пéшки** в. **пéшке.**
- пéшк'ир** мн. **пешкирэ** м. „пешкир“; *Из пéшк'ир'эм.*
- пéшк'ера** мн. **пéшк'ере** ж. „пешина“.
- пи-пи** узв. (за дозивање кокошакa); вар. **п'ика-п'ика.**
- пиáц** мн. **пиáцове** м. „пијац“; вар. **пијац.**

пѝва мн. **пѝве** ж. „аван“.
пѝвница ж. „надземни подрум у винограду“.
пѝво с. „пиво“.
пѝглајз в. **пѝглајз**.
пѝглајс в. **пѝглајз**.
пѝглует гл. „пеглати“; *Пѝглуем коцѝле*.
пѝжамá ж. „пижама“.
пѝјáвица мн. **пѝјáвице** ж. „пијавица“.
пѝјáн, **пѝјáна** мн. **пѝјáни**, **пѝјáне** прид. „пијан“; *Пѝјáни ѝурѝс; Пѝјáн ѝун; Пѝјáн крѝуј; Пѝјáн ко̀њо . . .*
пѝјáндѝра в. **пѝјáница**.
пѝјáница мн. **пѝјáнице** м., ж. „пијаница“; син. **пѝјáндѝра**.
пѝјáц в. **пѝáц**.
пѝка-пѝка узв. в. **пи-пи**.
пѝкели прид. „кржљав“.
пѝла мн. **пѝле** ж. „пила“; *Пѝла за дрвó*.
пѝле мн. **пѝл'ећ'и**, **пѝлић'и**, **пѝлић'е** с. 1. пиле. 2. заперак кукуруза; *Пѝлић'и ѝи́куку; Пѝлић'и од кокóшке óду ѝоѝи кóла; Пѝлић'и од кúрке; Ч'уѝамо, ѝрѝбѝмо кукуру́с од ѝи́лић'и*.
пѝлит гл. „пилити“.
пѝлско прид. „пилеће“; *Пѝлско мѝсо*.
пѝљáдѝја мн. „жѝвѝна“.
пѝнтер мн. **пѝнтери**, **пѝнтерѝ** м. „бачвар“.
пѝонѝр мн. **пѝонѝри** м. „пионир“.
пѝпат гл. „пипати“; *Пѝпáм из ѝрѝѝе*.
пѝпиљáк мн. **пѝпиљáцѝ** м. „слепи миш“.
пѝпота ж. „желудац“.
пѝраљ м. „пиревѝна“.
пѝрóв мн. **пѝрóвѝ** в. **баскијáш**.
пѝрúтит гл. „чепрљати“ (о кокошки); *Се ѝи́руѝи на кѝшу*.

писáр м. „писар“.
писарѝја в. **пѝсма**.
писарóу прид. „писаров“.
пѝсма мн. **пѝсме** ж. „писмо“; вар. **писарѝја**; *Сáм ѝрѝмѝл ѝѝсму; Сáм ѝрѝмѝл ѝѝсме*.
пѝстри́ца в. **пѝга**.
пит гл. „пити“; *Пи! Не ѝи! Не ѝѝѝе; Јá ѝмáм да ѝи́јém; Јá лá да ѝи́јém; Јá ћ'ем ѝи́ѝи кóлко ми ми дрáѝо*.
пѝта мн. **пѝте** ж. „хлеб“; *Пѝѝѝа се ѝеч'é; Из ѝи́ѝом*.
пѝтáт гл. „питати“; *Шѝо ѝѝе ѝи́ѝáм да ми кáжеш; Нѝкá ѝи́ѝиá*.
питкукудѝц м. „жмурке“; *А́дá да ѝѝрамо ѝи́ѝикукудѝц*.
пѝтовáн, **пѝтовна** прид. „питом“; *Пѝѝѝовáн зáјáц; Пѝѝѝовна ѝѝрѝвá*.
пѝтпáлáк м. „препелица“; вар. **пѝтпѝлáт**.
пѝћ'é мн. **пѝћ'ѝтá** с. „пиће“; *Дáј водú за ѝи́ћ'é*.
пѝѝукáт гл. „пијукати“.
пѝули́ца ж. „навртак“.
пицигáв м. „сеница“; вар. **пицигáвá**.
пицигáвá мн. **пицигáвѝе** ж. в. **пицигáв**.
пѝшáт гл. „писати“; *Мáме сáм ѝи́шáл ч'ѝсѝо; Пѝѝѝе ѝѝсму; Њѝ-му сáм му ѝи́шáл*.
пѝшѝно пред. „писано“.
пѝшѝѝе с. „писање“; *Асѝáл зá ѝи́шѝѝе*.
Пѝшá м. „име коњу“.
пѝштар в. **пѝгау**; *Пѝѝѝтар у лѝкцѝ*.
пѝштит гл. 1. пиштати. 2. вѝкати. 3. извирати; *Дѝѝѝе се ѝи́ѝѝѝѝи; Пѝѝѝѝѝи всóá; Ми ѝи́ѝѝѝѝу ѝѝѝѝѝ*.
пѝштра ж. „овца са пѝгама на ѝушци“.

пишћ'ол мн. **пишћ'олове** м. „пиштољ”.

пјавица в. **пијавица**.

пјешинэв прид. „ћелав”; вар. **плешйнау**, **плешйнау**.

плавúша ж. „плавуша”.

плáдне с. „подне”; вар. **плáднэ**;
син. **пóдне**.

плáдниште с. „пландиште”; син. **полóште**.

плај мн. **плајове** м. „пољана”.

плáјвез мн. **плáјвези** м. „оловка”.

плáкат гл. „плакати; сузити”;
Вилóрад йлáч'е.

плакúјет гл. „свиђати се”; вар. **плэкúјет**; *Ума моканú му йлакúје јенá дэвка; Њим им йлакúје печ'эње; Ми йлакуáло*.

плантýка мн. **плантýке** ж. „машна”; в. и **пантлýка**.

плáтбанк м. „назив столарске ренде”.

плáтит гл. „платити”; в. и **плáћ'ат**; *Нека йлáйи; Ја йлáйим добре; То не мóже да йлáйи из нýкакви нóвци; Да ни йлáйи*.

платнó и **плáтно** мн. **плáтна** с. „платно”; вар. **плэтнó**, **плотнó**; *Плáйно од лэна; Плáйно йкка; Плáйно кућ'эвни; Плáйно ййэч'кэ; Плáйно од ф'ир'зá*.

плáћ'а ж. „плата”.

плáћ'ат гл. „платити”; в. **плáтит**.

плáћ'ен мн. **плáћ'ени** прид. „плаћен”; *Бýмо рáдили йовýше ка бýмо бýли йлáћ'ени добре*.

плаћ'инта ж. „палачинка”; *Кој ии дал йлáћ'инти*.

плáука ж. „плотна од теста”.

плац м. „плац, место за кућу; терен као својина”; *Плац о дрва*.

плафóн м. „таваница”.

плашлýу прид. „плашљив”.

плэкáж м. „фурнир”.

плэкúјет в. **плакúјет**; *Кому од вас му йлакúје јéло жéшко*.

плэсэље мн. **плэсэљета** с. „дрвена кашика”.

плэтнó в. **платнó**; *Плáйно од кóсе*.

плéва ж. „плева”.

плéвит гл. „плевити”; *Плэвим лэсйáре*.

плек м. „лим”; син. **тáбла**; *Из йлэкэм*.

плест гл. „пшести”.

плетáр м. „плот”; син. **плот**.

плешйнау в. **пјешинэв**.

плýзау прид. „клизав”.

плýска ж. „плиска”.

плýтэк, **плиткá** прид. „плитак”;
Плййкá всдá; Водá йлййкá; Рекá је йлййкá на крај.

плýтко прил. „плитко”.

плýшка ж. „говедарка”.

плн в. **пэлн**; *Плн набйјэн*.

Плóјешћ'е с. „Плóјешт”.

плóкајка ж. „пушка од зове”; вар. **плóкáлка**.

плóска мн. **плóске** ж. „чутура”.

плот мн. **плóтове** в. **плетáр**;

Плóй ой йрйййке; Плóй од дэске; Плóй йóre бунэрí; Плóй цáйи-не; Сновéи на йлóй.

плотнó в. **плáтно**.

плóч'а мн. **плóч'е** ж. „плоча”.

плуг мн. **плúгове** м. „плуг”; вар. **плук**.

плугáр мн. **плугарé** м. „дечак који води волове при орању”.

плугэрíја ж. „земљорадња”.

плујáт гл. „пливати”.

плук в. **плуг**.

плумб мн. **плумбове** м. „олово”.

плúта ж. „плута”.

плутитóр м. „шловак”.

плешйна ж. „ћелавост”.

плешйнау в. **пјешинэв**.

плóкáлка в. **плóкајка**.

плýэт гл. „пљувати”; вар. **плýват**, **плýват**.

плýвóтак в. **плýбтак**.

пљуџат в. **пљуџат**.
пљуџотак в. **пљуџотак**.
пљуџотак мн. **пљуџоти** м. „пљу-
 вотак“; вар. **пљуџотак**; **пљу-
 џотак**.
пљус узв. „пљус“.
по пред. „по; кроз, на“; *По је-
 дан; По јена; По једнагаси;*
Сам ја видел њо њенуџеру; Не-
ојерен ис џавџе; По коџу иде
дим; Два моџана се џу њо џу-
џам; Идем њо брџу; Сам џишел
џо судџве; По два, џо џри; По
џуџовџе џиџо идемо из дрџо.
по речца „по“; *Посџар; Послаџ;*
Побелџ; Повџице; Порџиџо.
поџрђ’авџен прид. „зарђан“ · *Клин*
џоџрђ’авџен.
поџрђ’авит „зарђати“; *Желџо*
џоџрђ’авџи.
побџгат гл. „побеђи“; в. и **по-**
бџгнут; *Сам џобџгал за џџбе.*
побџгнут гл. „побегнути“; *Сџиел*
џобџгнутџи; Побџгну за џџбе; Да
џобџгнем; Ђем џобџгнутџи.
побџгнут, побџгнута прид. „по-
 бегао“.
пџберџк в. **паџберџк**.
побеснџт гл. „побеснети“; *Он*
је џобеснџл.
ноџит гл. „прикуцати“; *Побџџем*
у клиџе.
поблач’ено прид. „наоблачено“;
Неџо џоблач’ено.
побркаџ гл. „испретурати“; *Ђе*
џобркаџ џуџа џо џже.
побуђ’ат гл. „побацати“; *Онџја*
џрџшнене џобуђ’у деџа.
повџсмо с. „повесмо“; *дџиџам*
џовџсмс.
повџват гл. „повијати“; *Неџа*
џовџва.
повџт м. „павит“.
повџше пред. „више“.
повџја ж. „канап коџи се ставља
 на странама рибарске мреже“.

повџник м. „повој“; *Се зџвиџа у*
џовџник.
Повраџме с. „Преображење“.
површџт гл. „оврђи“.
погађ’ат гл. „ценкати се“; *Ја*
џоџађ’ам ка куџуџем.
погаџ’а мн. **погаџ’е** ж. „погача“;
 вар. **пугаџ’а**; *Поџаџ’а од браш-*
но.
погаџнут гл. „прогутати“; в. и
поглаџ’ат; вар. **погаџнут**.
погаџ’ит гл. „погодити, погађа-
 ти“; *Ако не џоџиџ’им; Ђиџе из*
џоџиџе да џоџиџ’и.
погаџднут гл. „погаџднути“.
поглаџ’ат гл. „гутати“.
погаџнут в. **погаџнут**; *Кажџи му*
да џоџне; Да џоџнем мало
џиџу.
погаџит гл. „погодити се“; *Се*
џоџидил ис џ’овџкам.
погрџб м. „погрџб“.
под пред. „под“; вар. **пот**; *Под*
асџџал се џрџали деџа.
под мн. **пџдове** м. 1. мост. 2.
 таван; *Под џџсин; Под на џиџа-*
лу; Мџџамо џо џ’аџове на џод
и у сандуџи.
пџдаџат гл. „пџдоџавати“; *Мама*
џа џоџаџа сваџ ден.
пџдвал мн. **пџдвали** м. „точак
 млина коџи окређе вода“.
пџдеља ж. „патос“; вар. **по-**
пџдеља.
пџдџал м. „пџдџел“.
пџдеџит гл. „пџдеџити“; *Сам*
си џоџџмил џџџиџо.
пџдеџен прид., прил. „пџде-
 џен“; *дџиџри џоџдеџен на две*
џ’џну два.
пџдивџџт гл. „пџдивџџати“; *Се*
џоџивџџџл.
пџдџгат гл. пџдџзати; *Пџдџџа*
винџџрад.

- подигнут** гл. „подићи”; вар. **подинут**; *Из свом снајом њодийнем.*
- пбдина** мн. **пбдине** ж. „доњи део пласта од сена”; *Сенó у њбдине.*
- подинут** в. **подигнут**; *Ти к'еш њодинуй овáј њ'ак.*
- подић'** м. дем. „мостић”.
- подић'** гл. „подићи”; в. и **подигнут**, **подинут**; *Подийли њрайло; Ја к'ем њодийћ' ларму.*
- подмурит** гл. „загњурити се”.
- пбдне** в. **плáдне**; *Јем на њбдне.*
- подојница** мн. **подојнице** ж. „подојница” (овца која доји туђе јагње).
- пбдруку** прил. „под руку”.
- пбдруке** прил. „под руке”.
- подрум** мн. **подрумé** м. „подрум”; вар. **пудрум**; *Се мѣта у њодрум у слáму и у сенó.*
- пожэмáк** м. „врста цвећа жуте боје”; вар. **пожэмóк**.
- пожэмóк** в. **пожэмáк**.
- позáвч'ера** в. **позáуч'ера**.
- позáуч'ера** прил. „пре три дана”; вар. **позáвч'ера**.
- поздрáвит** гл. „поздравити”; в. и **поздрáвљат**; *Ве њоздрáвим од срца; Ју њоздрáвил лѣис ња је њбцил; Поздрáви ња њѣа.*
- поздрáвљат** гл. „поздрављати”; *Онѣ ве њоздрáвљу; Пе њоздрáвљам из срца.*
- поздрелét** гл. „презрети”; вар. **позрелét**; *Жийно њоздрелéло.*
- поздрел'јет** гл. в. **попиштрујет** *Поздрел'јје ѡрбж'је.*
- позлáћ'ен** прид. „позлаћен”.
- познáница** ж. „познаница”.
- пбзнат** гл. „познати”; *Те њбзнам њо ѡлáсу и не мбжеш да ме оѡудиш.*
- позрелét** в. **поздрелét**; *Жийно њозрелéло.*
- појáвит** гл. „показати”; *Појáвили њуш кáмо ѡжа; Нек њојáви; Им њојáвил њуш никим њушницим.*
- појáвљат** гл. „показивати”.
- пок узв.** „бум, трес”.
- поквáрен**, **поквáрена**, **поквáрено** мн. **поквáрени**, **поквáрене** прид. „покварен”; *Поквáрен корáч; Жийно њоквáрен од кийше; Грбж'је њоквáрени; Поквáрења жсна и Шáрења жсна.*
- поквáрит** гл. „покварити”; *Се њоквáрили кóла; Поквáри ѡжу.*
- покбáт** гл. „потковати”; *Покбáм коњá.*
- покбáва** ж. „потковица”.
- покбóшен**, **покбóшена**, **покбóшено** прид. „покошен”.
- покривáч'** мн. **покривач'é**, **покривэч'é** м. „кров, покривач”; *Покривáч' овбј ѡже је нов; Покривáч' од слáме.*
- покрíват** гл. „покривати”; в. и **покрít**.
- покријен**, **покријенá** мн. **покријени** **покријенé** прид. „покривен”; *Брѣгови су њокриени из шуме; Је њокријенá из јорѣнэм.*
- покрít** гл. „покрити”; в. и **покрíват**; *Се њокрије из ѡйлом ѡли ис шиндром; Ја ѡш њокријем шийѣшу шийо сам ѡш уч'инул; Се њокријем ноћ'ом.*
- покрови́ца** ж. „покровац”.
- покрбу** м. „покров”.
- пол** прил. „пола”; *Три и њол; вар. пблак, пблэк.*
- пбла** ж. „крило; сукња”; *Мáма држѣ дѣше у њблу; Пбла долњáна.*
- пблак** в. **пол**; *У њблак лѣшо; Пблáк сáшá; У њблак зимé.*
- полáко** прил. „полако”.

пблэк в. пол; *Пблэк од слике; Пблэк киле.*

пблэк сукне ж. „сукња“.

пбле ж. мн. „платнени комбине-зон“.

полéдач'ина ж. „поледица“; вар. **полéдэч'ина.**

поледéник м. „понедељак“; вар. **понедéлник.**

полеснёт гл. „појефтинити се“.

полетёт гл. „полетети“; *Тич'ке ла да йолеиу; Ка ий уйалам, ийи йолеиу зуби.*

поликра ж. „надимак“.

полица мн. **полице** ж. „полица“.

пблноћ' ж. „поноћ“.

полови́нен, полови́ња, полови́-њо мн. **полови́њи, полови́ње** прид. „средњи“.

полови́ца в. **полоти́на.**

полбг м. „откос“.

полбжэк м. „положак“.

положеніца ж. „положница“; *Од йања се йошбџи лза и уч'ине корёње и на шри йбдине он је йањ, а йа лза је йоложеніца.*

Полбнија ж. „Пољска“; син **Пбљска.**

полотак м. „буре од 25 литри“.

полоти́на ж. „половина“; син. **полови́ца.**

полбште мн. **полбшта** с. в. **плáдниште.**

полудіт гл. „полудети“; *Йма жеңу лейу да тје йолуді.*

Пољак мн. **Пбљци** м. „Пољак“.

поља́на мн. **поља́не** ж. „пољана“; *Шума у мић'у йоља́не.*

пбље мн. **пбљета** с. „поље“ *Йде йо йбље.*

Пбљка ж. „Пољакиња“.

Пбљска в. **Полбнија.**

пбљски прид., прил. „пољски“.

помáгат гл. „помагати“; *Се йо-мајамо из коњи; в. и помбгнут, помбк'.*

помарáнц'а мн. **помарáнц'е** ж. „поморанца“.

помéна мн. **помéне** ж. „даћа“; *Дам йомéне.*

помéнит гл. „поменути; опоменути се“; *Се йомéни одсу́пра; Такá смо йоменили; вар. помeнўт.*

помeнўт в. **помéнит**; *Такá смо йомeнўли.*

помéтат гл. „додати“; *Трёба да йомéшамо вбду.*

помéшан, помéшана прид. „помешан“; вар. **помешён; Помéшана** в. *вэлно; Помéшана шума.* **помешён, помешенá, помéшeно** в. **помéшан; Жийо йомéшено из ржбм; Помéшено** в. *вб.*

помі́је ж. мн. „помије“.

помбгнут гл. „помоћи“; *Помої-нэйше сирацим; Те йомбнeм радосно; Се йомбнeмо; Сам ју молил да ийи йомбине.* Уп. **Помбзи Ббг.**

Помбзи Бог „Помози Бог“; *Ја кáжем: Помбзи Бої, а си: Бої ийи йомбјал.*

пбмоћ' ж. „помоћ“; *Ја сам йиражыл йбмоћ' од мой ориаци.*

помбћ' гл. „помоћи“; в. и **помбгнут.**

помоч'ёва ж. „мокраћа“.

пбмпа ж. „пумпа“.

помпёр мн. **помпёрџи** м. „ва-трогасац“.

пбмрч'ина мн. **пбмрч'ине** ж. „помрчина“; *Ја иййам йо йбмрч'ине; Йдем йо йбмрч'ине.*

понедéлник в. **поледéник.**

пони́кй, поникá мн. **пони́кй,** **пони́кe** зам., прид. „понеки“.

понтбн мн. **понтбнове** м. „алат за пецање“.

пбњау, пбњава прид. „ћорав“.

пббд м. „поплава, поводањ“.

побдоновеч'ер прил. „прекјуче увече”.

поодонбм ланí прил. „оном-лани”.

побрат гл. „поорати”.

поба мн. **попове** м. 1. поп. 2. цврчак.

попадија ж. „попадија”.

попéван, попéвана прид. „пéван, испеван”; *Ова њојéука је њојéвана.*

попéвање с. „певање”.

попéвát гл. 1. певати. 2. запевати; *Појéва њојéуку; Он њише и њојéва; Му њојéва њбáа; Појéва за мáму; Ми ћ'éмо њојéвáти; Он не мóже да њојéва; Поч'има да њојéва.*

попéвáч' м. „певач”.

попéвка в. **попéука.**

попéука мн. **попéуке** ж. „песма”; вар. **попéвка; в. и пéсма; Овија њојéуке се њоéу на лáушy; Појéука њоживá.**

попијén, попијенá прид. „попијен”.

попíк мн. **попíкове** м. „кегла”.

попина лэжйца м. „пуноглавац”.

попíч' мн. **попíч'ове** м. „чаканац којим се стежу обручи на бурету”.

попиштрúјет гл. „шарати” (о грожђу); вар. **поприштúјет;** син. **поздрелúјет.**

поподéља в. **подéља.**

попóдница мн. **попóднице** ж. „патос”; в. **подéља.**

попрé прил. „мало пре”; *Нéсмá видел, њојрэ њрбшэл њбáа њо њушэм.*

поприштúјет в. **попиштрúјет;** *Појришишúје њрбжше.*

попруг мн. **попруси** м. „колан”; *Мéшам њојруí на коњá.*

попúдит гл. 1. побацити. 2. бацити; *Појудила ждрéбе.*

порáдуват гл. „порадовати”; *Се њорáдувал из њвоје рéч'и.*

поразбít гл. „поразбити”.

поразбивát гл. „поразбијати”.

порэмба ж. „име кокошки шареног перја”.

пóre пред. „поред”; вар. **пбред;** *Псбéэл близо њóre нас; Пóre рекé; Твоја њжа је њóre њже сесшрэ; Близо њóre мéне и њшсша мóжéа; Не њоћ' да не њрэћеш њбрз нас.*

пбред в. **пóre;** *Пбред мéне сшои он.*

порéћ'ен, порéћ'ена прид. „порéћан”.

порнúт гл. 1. клијати. 2. кренути; *Порнúла њравá.*

пórта мн. **пórте** ж. „капија”.

пórтање с. „понашање”; *Из њбршáње лéпо зарáдил њовише.*

пórтат гл. 1. носити. 2. понашати се; *Не њбршáј се дејшњски.*

порубит гл. „порубити”.

порција ж. 1. порез. 2. порција; вар. **порцибн.**

порцибн м. в. **порција** 2.

пос мн. **посéве** м. „појас”; *За њос се задéне.*

посэл м. „посао”.

посéјат гл. „посејати”; в. и **сéјат.**

посивét гл. „оседети”.

посивúјет „седети”; *Посивúје.*

посинит гл. „посинити”; *Сам ња њосинил.*

поскáкат гл. „поскакати”.

пóскура ж. „поскура”.

послáћ'ат гл. „штедети”.

послáћ'ач' м. „штедиша”.

пóсле пред. прил. „после”.

пóсле пóдне прил. „после подне”.

послédњи, послédња прид. „последњи”.

посмѣват гл. „исмејавати“; *Да се ѿсмѣва од нас.*
посно мн. **посни** прид., прил. „посно“; *Посни јѣла.*
посолит гл. „посолити“; *Се ѿсосолѣ ѿ ѿѣл ѿо собе.*
посребрит в. **оѡат** и **сребрб.**
пост мн. **постов** ѣм. „пост“; *Посѣ божѣи’ки; Вѣлики ѿосѣ.*
постáјка мн. **постáјке** ж. „махуна“.
постата мн. **постате** ж. „парцела“; син. **прекотрúпница.**
постѣља мн. **постѣље** ж. „кревет“.
постит гл. „постити“.
пострѣшко м. „царѣи“.
пострижáт гл. „подшишати“; *Посѣрижѣм.*
посукáлник м. „лутка памука“.
пот в. **под**; *Ја ју сѣрижѣм ѿѿ корáм.*
потајутре и **пóтајутре** прил. „за три дана, кроз три дана“.
пот’áка в. **поћ’áка.**
потáпљат гл. „потапати“; *Данѣшиф се ѿѿáпља.*
пóтера ж. „потера“.
потѣрит гл. „послати“; *Мáкар ѣе да ју ѿѿѣрѣши.*
потикач’ мн. **потикач’ѣ** м. „ГВОЖЂЕ којим се чисти плуг од земље“.
поткóва мн. **поткóве** ж. „потковица“; *Поткóве ѿѿ коњи сѣчу ка úдру у камѣње.*
поткóван прид. „поткован“.
поткóват гл. „потковати“; *Сви коњи се ѿѿпоткóву.*
пóткрађ’ом прил. „крадом“; *Ч’ине ѿѿпóткрађ’ом ч’а да нѣзна нѣшико*
пóтлѣта ж. „крзно“.
потлóга мн. **потлóге** ж. „подлога“.

потбљено прил. „полако, споро“; *Горѣ ѿѿпбљено.*
потпáрит гл. „лињати се“; *Овце се ѿѿпáру.*
пóтпис м. „потпис“; син. **потпíшање.**
потпíшање с. в. **пóтпис.**
потпíшат гл. „потписати“; син. **семнáрат**; *Се ѿѿпíшам.*
пóтплата ж. „постава“; вар. **пóтплѣта.**
пóтплѣта в. **пóтплата**; *Ми мѣта ѿѿпíлѣту ѿѿ коње.*
потпúно прил., прид. „потпуно“.
потрѣфит гл. 1. погодити. 2. догодити се; *Дóшл фрѣшко дóма из ѿбá, да види шѣа се ѿѿтрѣфило; Рѣшко ми се ѿѿтрѣфило да видим једно коно ова; Се бојѣ да не се ѿѿтрѣфи нѣшико; Не мáрим шѣо се ѿѿтрѣфил.*
потрívат гл. „ускладити, дотерати“.
потрика́ла ж. „шило којим обућар прави рупе на кожи“; вар. **потрика́ло** и **потрѣкало.**
потркалѣт гл. „тумбати се“.
потрóна мн. **потрóне** в. **патрóна.**
потрóшит гл. „потрошити“; *Је ѿѿпóшил.*
потсáрено в. **поцáрено**; *Млекó ѿѿпóсáрено.*
поћ’ гл. „поћи“; *Ја ѿмам да ѿѿћ’ем; Ја ла да ѿѿћ’ем; Ја н’ем ѿѿћ’; Вѣкај ка ѿѿћ’ем; Сам ѿѿшѣл у вáрош; Му ѿѿшѣл крв из кóса; Марија ѿѿшла на нѣти дóма; Ка ѿѿћ’ем у рай.*
поћ’áка мн. **поћ’áке** в. **паћ’áка.**
Поћ’áка од дѣвчáч’ине; Поћ’áка измѣћ’е два брѣта.
пофрљáт гл. „побацати“; *Сам ѿѿфрљáл све од дóма.*
пофтѣват гл. „позивати, изволивати“; *Он и ѿѿфѣва на асѣл.*

- поцѝрен, поцѝрена, поцѝрено** прид. „подсирен”; вар. **пот-сѝрен**; *Млекó поцѝрено*; *Крв поцѝрен*.
- поцирења́к** м. „сириште”.
- поцѝрит** гл. „подсирити”; *Се по-цири*.
- поцу́шка** мн. **поцу́шке** ж. „пре-ђа”.
- поч’этак** м. „почетак”; *Поч’этак ѝролѝта*.
- пбч’нут** гл. „почети”; *Їмам да пбч’нем*; *Пбч’немо да мэлземо бвце, да ч’инемо сѝриње*; *Он по-ч’ѝл да шѝуца*.
- поч’рнѝт** гл. „поцрнети”.
- пбшта** ж. „пошта”.
- поштáр** мн. **поштарé** м. „пош-тар”.
- пбшто** прил., пред. „пошто”; син. **зббгшто**.
- права́к** прил. „десно”; вар. **прэ-ва́к**; *Држим ѝрава́к*.
- права́ч’ни, права́ч’на** и **права́** прид. „десни”.
- пра́во** с. 1. в. **пермѝсија**. 2. пра-во; вар. **пра́во**.
- правосла́ван** I м. II прид. „пра-вославан”.
- пра́во** в. **пра́во**.
- праг** мн. **праговé** м. „праг”.
- прадеда** м. „прадеда”.
- праз** м. „праз”.
- праздѝн, прэзнá, празно́** прид. „празан”.
- празник** мн. **празници** м. в. **благдѝн**; *Празник за бвце*; *Ка је ѝразник не се ради*; *Да не ради у ѝразник*.
- празнина** мн. **празнине** ж. „кош-ница од пружа”; вар. **праз-зни́на**; *Мѝсто је сѝной ѝразнина*.
- празнит** гл. „празнити”; *Празни ч’ашку из вино́*.
- празовѝт, празовѝта** прид. „за оплођавање”; *Вѝѝр ѝразовѝш*; *Вѝрбве ѝразовѝши*.
- праило** мн. **прайла** с. „прах”; вар. **прѝило**; син. **прашина**; *По ѝуѝу је праило*.
- прапарáш** мн. **прапарашé** м. „жута шљива”; вар. **пропарáш**.
- прáсе** мн. **пра́ци** с. „прасе”; *Од ѝрасе*; *Прáсе о дивјѝ свињбј*.
- прасѝца** ж. „прасица”.
- прáска** мн. **прáске** ж. „бресква”.
- пра́у** прид. „прав”; *Пра́у коно свећ’á*; *Жѝшо ѝра́у*.
- праш** мн. **пра́ше** м. „трун”; *Пра́ше шѝо улѝзе у око*.
- прашина́** ж. „прашина”.
- пра́шит** гл. „прашити, копати”.
- прэва́к** в. **права́к**.
- прэ́ило** мн. **прэ́йла** в. **прайло**.
- прэзнýват** гл. „празновати”; *Ја си ѝрэзнýјем*.
- прэшљѝв, прэшљѝва** прид. „прашљив”.
- прва́к** м. „први рој”; син. **рој нов**.
- пр́ви, пр́ва, пр́во** прид., прил. „први”; вар. **пр́вни, пр́вњи**; *Пр́ви ѝуѝи*.
- пр́вни** в. **пр́ви**; *Пр́вни дѝн у мѝсец*.
- пр́вњи, пр́вња, пр́вњо**, члановано: **пр́вњѝен, пр́внана** в. **пр́ви**; *Пр́вњи род*; *Пр́вња клáса*; *Пр́вњо млекó*.
- пре** прил., пред. „пре; испред”; *Пре ѝбдне*; *Пре збрѝ*; *Онѝ мо-жли да ч’ули ѝре*; *Да дбћ’еш ѝре руч’ка*; *Сáа не, а ѝре се носило на шѝѝр*; *Свак ѝуѝи је дб-шѝл ѝре мѝне*; *Мáло ѝре*; *На ѝре веч’ѝр*; *На ѝре кућ’у*.
- прэвѝст** гл. „провести”; *Ја ѝре-ведѝм*.
- прэвѝжа** м. „чамција”.

превраћ'ат гл. „претурати“; *в.* и **преврнут**.
преврнут гл. „преврнути“.
преграда ж. „преграда“.
предел мн. **предели** м. „предео“.
предика мн. **предике** ж. „предика“.
предих'ка *в.* **предич'ка**.
предич'ка мн. **предич'ке** ж. „пређица“; *вар.* **предих'ка**.
предњи, **предња** прид. „предњи“; *Предњи држк; Предња ноја; Предњи љуш.*
пређ'а ж. „пређа“.
преживљат гл. „преживати“.
през пред. „през, преко, кроз“; *Сејем љрез орање; Пробијам љрез ч'есћуру; Га удрим љрез руке; Се љревраћ'у љрез љлаву; в. и преко.*
прездан прил. „пред зору“; *Пре-здан дошла јена кћша велика.*
прездрел прид. „презрео“; *Оваск се љресе ка је љрездрел.*
презиме с. „презиме“; *в. и име од фамелије.*
праило *в.* **праило**.
преклџница ж. 1. греда на кући која снаја стубове. 2. прелаз преко плота из једне баште у другу.
преко *в.* **през**; *Сам љражшл љреко свеја коња и несам ља нашл; Ймам сено доста љреко зиме; Овија деца ч'љну зло љреко зло; Преко ноћ'; Йдем љреко лук.*
преколџч'ен прид. „стављен да клечи“.
преколџч'ит гл. *в.* **колџч'ит**; *Ја љреколџч'им у љркву.*
преколенч'уват гл. *в.* **колџч'ит**; *Сам љреколенч'увал у љркву.*
прекотрџница *в.* **постата**.

прекрш'ат гл. „прекрштати“; *Брвна на љжу се љрекрш'аш.*
прекџпац мн. **прекџци** м. „прекупац“; *вар.* **прекџпц**.
прекџпц мн. **прекџци** *в.* **прекџас**.
прељка ж. „пределица“; *Прељка је жсна која љред.*
премџнит гл. 1. променути. 2. преоблачити се; *Се љремџним за љразник; У недељу се љремџним.*
премер м. „пример“; *На љремер, нека дође он.*
премџстит гл. „преместити; преселити“; *в. и премџш'ат; Он се љремџстл; Ви стџ се љремџстлм у љжу нџву.*
премџш'ање с. „премешање“.
премџш'ат гл. „премешати; пресељавати“; *в. и премџстит.*
премљез, **премљес** *в.* **премљец**.
премљец м. 1. зид између две собе. 2. дрвени крст који дели прозор на више окна; *вар.* **премљес**, **премљез**.
преноћ'ит гл. „преноћити“.
пренц м. „кочница на колима“; *Пренц је ланџ за заџњање лз дрво.*
препаљен, **препаљено** прид. „рано сазрело“ (о жити).
препелица мн. **препелице** ж. „препелица“.
препџват гл. „упијати“; *Преџва замља воду; Вода се љреџва у зџмљу.*
препџњат гл. „сапињати“; *Преџњам коња.*
препџч'ат гл. 1. опарити се. 2. загрејати се.
препка мн. **препке** ж. „басамак“; *вар.* **трепка**.
препознаџ гл. „препознати“; *Ви стџ не љрепознаџл; Нисам и љрепознаџл џдма.*
прџса ж. „прџса, стега“.

- пресан, пресна, пресно** мн. **пресни, пресне** прид. „пресан“; *Сирање пресно; Пийа пресна.*
- пресединте** м. „председник“; вар. **прешединте**; син. **синатор**.
- прескочит** гл. „прескочити“.
- прест** гл. „прести“; *Предé јако дебело; Ја предém; Маџка предé; Сам прела вълну; Ју оидеремо, ју поч’ешмо и ју предемб.*
- пресув** прид. „пресув“.
- пресуда** ж. „пресуда“; син. **сентинца**.
- претељ** мн. **претеље, претељи** м. 1. пријатељ. 2. отац зета или снаје; *Он ми је најбоље претељ; Она се врвела из њојне претеље.*
- претељија** ж. „пријатељство“; син. **претељство, пријатељство**.
- претељит** гл. „спријатељити се“; *Се претеље.*
- претељица** ж. 1. пријатељица. 2. мајка зета или снаје.
- претељство** в. **претељија**.
- претискат** гл. „притискати“; *Претискам из шаком; Претискам из шаком.*
- претиснут** гл. „притиснути“.
- претоваран** прид. „претоварен“; *Не мѣти шболко ч’а претоваран џ’ак, не мож да нбсиш.*
- претоварит** гл. „претоварити“.
- прећ** гл. „проћи“; *Ка преч’еш.*
- прећепција** ж. „пореска управа“.
- префатит** гл. „прихватити“; вар. **прифатит**.
- префект** м. „префект, градоначелник“.
- прецујет** гл. „ценити“; *Ја прэцујем добрб живои.*
- преч’ест** ж. „причест“.
- преч’естит** гл. „причестити“; *Се преч’естим.*
- прешединте** в. **пресединте**.
- прешушен, прешушена** прид. „пресушен“.
- прзаљат** гл. „клизати се“; *Деца прзаљу по леду; Ја изладим да се прзаља ка ја тискам.*
- прзаљка** ж. „клизаљка“.
- приббј** мн. **приббјове** м. 1. длето за гвожђе. 2. сечиво брадвце.
- прибблан** прид., прил. „јасно бољестан“; *Неје акѣйѣра ч’а је ирибблан.*
- привада** ж. в. **клезет**.
- призјат** гл. „превијати“.
- призоњер** мн. **призоњери** м. „заробљеник“.
- Пријан** м. „име волу црвене боје“.
- Пријана** ж. „име краве црвене боје“.
- пријатељство** с. в. **претељија**.
- пријер** в. **април**.
- прикбзна** мн. **прикбзне** ж. „кајсија“.
- приколјч** м. „вампир“.
- прилаз** мн. **прилазове** м. 1. прелаз. 2. струга; син. **струга**.
- прилењ** прид. „прилењ“; *Б’ор-ђа је ирилењ, а овако је добар за радње.*
- прилб** мн. **прилб** с. „отвор на кошници куда пролазе пчеле“.
- примит** гл. „примити“; *Је иримил иљаду леја; Од њѣа имам да иримим новци.*
- примјшћ’ат** в. **премјшћ’ат**.
- принц** м. „принц“.
- принцеза** ж. „принцеза“.
- припеч’ина** ж. „присоје, страна брега или шуме изложена сунцу“.
- приповедат** гл. „приповедати“; *Приповедал за мене; Њој сам јој ирповедал; Смо ирповедали из њи.*

приповест мн. **приповесте** ж. „приповетка”; син. **приповетка**; *Је ипрѣјала дѣло звѣја приповесѣи.*

приповетка в. **приповест**.

припѣн мн. **припѣе** м. „припон”.

присѣдит гл. „пресадити”; в. и **присађиват**.

присађиват гл. „пресађивати”; *Ја иприсађивѣм.*

присака ж. „пчелињак”.

пристанут гл. „пристати”; в. и **пристѣт**.

пристѣт гл. „пристати”; *Сам иприсѣтѣл; Ја иприсѣтѣм.*

прѣтка мн. **прѣтке** ж. „притка”.

прифѣтит гл. 1. прихватити. 2. обухватити; в. и **префѣтит**.

прифунг в. **егзѣмен**, **испит**.

прич’ѣк мн. **прич’кѣве** м. „странница лојтре”.

прич’ѣкат гл. „причекати”.

прич’елѣ ж. „место у шуми где вечито греје сунце”; вар. **прич’илѣ**.

прич’илѣ в. **прич’елѣ**.

пришт мн. **приштѣве** м. 1. пришт. 2. бешика. 3. жуљ. 4. сисак на хлебу.

прлѣг мн. **прласѣ**, **прлѣзи** м. „шарлог”; вар. **прлѣг**, **прлѣга**.

прлит гл. „прљити”.

прлѣг в. **прлаг**.

прлѣга ж. в. **прлѣг**.

прнѣт гл. „провенути” (о вешу).

прѣбат гл. „прѣбати”; *Из изикѣм ипрѣбам.*

прѣбит гл. „прѣбити”.

прѣближѣт гл. „прѣближити”; *Да сѣ ипрѣближѣ; Се ипрѣближѣл кѣлкс иѣблизо до ипрѣсеѣа; Прѣблѣжѣше се; в. и прѣближѣват.*

прѣближѣват гл. „прѣближавати”; *Сѣлѣце се ипрѣближѣје за зѣод.*

прѣбѣшит гл. „заклати; расећи, посећи”; *Он ипрѣбѣши Б’ѣрђ’у; Се ипрѣбѣши из нѣжом.*

прѣвѣљен прид. „прѣвѣљен”.

прѣвѣјат гл. „прѣвѣјати”.

прѣвѣћ’ат гл. „прѣвѣћати се”; *Се ипрѣвѣћ’ује.*

прѣвалит гл. „прѣвалити”; *Нек ипрѣвалѣ.*

прѣглоб с. „канап на луку”.

прѣдѣт гл. „прѣдати”; *Не мѣже да ипрѣдѣ нѣкому; Ако има мѣло, се ипрѣдѣ; Овѣѣа кѣнѣ иѣ ипрѣдѣм на вѣшар.*

прѣдавѣње с. „прѣдаја”; *Тѣја дрѣвѣна иѣжа је за ипрѣдавѣње.*

прѣдавѣт гл. „прѣдавати”; *За нѣвѣци си ипрѣдѣва дѣшу; Прѣдѣва на мѣру; Се ипрѣдѣва мѣсо од вѣйрѣве; вар. прѣдѣвѣт.*

прѣдѣвѣц м. „прѣдавац”.

прѣдѣвѣт в. **прѣдавѣт**; *Сам ипрѣдѣвѣл.*

прѣћ’ашна прид. „прѣћашња”; *Дрѣвѣу жѣну сам илѣм ипрѣћ’ашнѣу иѣдѣну.*

прѣћ’енѣ прид. „прѣзрео, прѣзрело”; *Сѣно ипрѣћ’енѣ.*

прѣсѣбат гл. „прѣзепсти”; вар. **прѣсѣбат**; *Сам ипрѣсѣбал.*

прѣкѣснут, **прѣкѣснута** прид. „прѣкисао, ускисао”.

прѣклѣт гл. „прѣклети”.

прѣкурѣр м. „тужилац”.

прѣлекрѣрат гл. „дати надѣмак”; *Ја иѣ ипрѣлекрѣрам.*

прѣлет мн. **прѣлѣти** „прѣлеће”; вар. **прѣлет’**; *Шѣме ипрѣлѣснѣу, иѣзелѣнѣу ипрѣлѣшѣи; Иѣде ипрѣлѣи; Ис ипрѣлѣшѣи.*

прѣлет’ в. **прѣлет**; *Уѣва ипрѣлѣи’.*

- пролетња́к** I м. в. **ја́рица**. II прид. пролетњи; *Сејемо лејо јесења́к и њролејња́к; Ржс њролејња́к.*
- проле́тњи, проле́тња, проле́тњо** прид. „пролетњи”; *Орање њролејтњо; Пролејтњо жшћо.*
- проли́жат се** гл. „цурити, капати”; *Млекó се њроли́жа кúлице.*
- проли́снат** I гл. олистати. II прид. олистао.
- пролишњу́јет** гл. „олистати”; *Шу́ма њролишњу́је.*
- проља́т** гл. „пролити”; *Си њроља́л во́ду; в. и проље́ват.*
- прољева́ње** с. „заливање”.
- проље́ват** гл. 1. залити. 2. пролити; *Проље́ва цвећ'е; Прóлева во́ду њо земље.*
- проме́нит** гл. „променити”; в. и ме́њат.
- промењиво** прид., прил. „променљиво”.
- проми́слит** гл. „промислити”;
- пробди́т** гл. „проводити”; *Коч'и́ју њрооде њрез во́ду; Се њроо́дим.*
- пропа́лица** м. и ж. „пропалица”; син. **прóпаск**
- пропа́нут** гл. „пропасти”; *Њма да њропа́не.*
- пропараш** мн. **пропараше** в. **прапараш**.
- прóпаст** в. **пропа́лица**.
- прóпаста** ж. „пропалица”; вар. **прóпаста**.
- пропеч'ења́ч'а** ж. „препеченица”.
- прóпис** мн. **прóписи** м. „свеска”.
- пропíч'ат** гл. „препећи”.
- пропродáт** гл. „препродати”.
- прорúват** гл. „преоравати”; син. **угорíшат**; *Прорúјем.*
- прóса** ж. „просо”.
- просе́јак** м. „њива која је засејана по други пут”.
- просе́јат** гл. „просејати”.
- просеју́јат** гл. „засејавати по други пут”; *Просеју́јем; Просеју́јемо.*
- прóсет** мн. **прóсети** м. „ватра”; *Дрво за њрóсети; Ја ч'и́нем њрóсети рáно;*
- просíдба** ж. „прошевина”.
- просíлац** м. „проводација”; вар. **прóсник**.
- прóсит** гл. 1. проводицисати. 2. просити; *Девка се њрóси; Прóси јело, ѡска за Бо́а.*
- прóсник** м. 1. в. **просíлац**. 2. просјак; *Прóсник је ч'овек куј ѡска за Бо́а.*
- просољу́јет** гл. „посипати”; *Просољу́јем.*
- прост, простá, прóсто** прид. „прост”; *Дејје њрóсто.*
- просте́ја** мн. **просте́је** ж. „глупост, простоћа”; вар. **прости́ја**; син. **лудбóрија, прости́ч'а**.
- прости́лат** гл. „прострети”; *Прости́лим; в. и прости́љат.*
- прости́ја** в. **прости́ја**.
- прости́љат** гл. простирати, в. **прости́лит**; *Прости́љам њоси́љеу; Прости́љам мáрвел.*
- прости́љач'** м. в. **пэ́нсáјка**.
- простова́к** в. **лудáк**.
- прости́ч'а** в. **прости́ја**.
- прóта** м. „прота”.
- протáкат** гл. „претакати”; в. и **протóч'ит**; *Протáкам зеље.*
- протестáнт** мн. **протестáнци** м. „протестант”.
- протíжат** гл. „теглити”; *Се њропíжсэм, се шéлим; син. теглит.*
- прóтну** пред. „против”; *Милои је бил у раи њрóтну Тур'и́ну.*
- протíч'ат** гл. „преточити”; *Протíч'ам ракíју; в. протáкат.*

проћ' гл. 1. проћи, прећи. 2. превести; *Проћ'емо њрез шуме; Је њрошло и њрез наше село; Сће њрошли буквар у изик влашки; Ка њроћ'еш.*

професбр м. „професор”.

професбра ж. „професорка”.

процѣдит гл. „процедити”; в. и **процѣћ'ат**.

процећ'ак в. цеѣило.

процѣп мн. **процѣпи** м. 1. в. **кблца**. 2. срчаница. 3. процеп за кудељу. 4. руда на колима.

процѣст м. „сукски процес”.

процѣћ'ак в. цеѣило.

процѣћ'ат гл. в. **процѣдит**; *Процѣћ'ам млекб.*

проч'ипит гл. „претворити”; *Оћ'ем да си њроч'инем цбле; в. и проч'ињуват.*

проч'ињет прид. „дволичан”; *Ч'овѣк њроч'ињет.*

проч'ињуват гл. „претварати”; *Се њроч'ињује; в. проч'инит.*

проч'итат гл. „прочитати”; в. и **исч'итат**.

прошен, **прошенá** прид. „прошен”.

прошење с. „прошење”.

прошла прид. „прошла”; *У њрбшлу њбдину.*

прѣпарица ж. „гвожђе којим се привезује горњи камен воденице за осовину”; син. **сењ**.

прст мн. **прсти** м. „прст”; *Вѣлики њрст; Прст силнијен; Прст до силноја; Кажѣѣрст; Мáли њрст; Половињи њрст.*

прстањ мн. **прстањи** м. „прстен”; вар. **прстѣњ**, **прстен**.

прстѣњ в. **прстањ**.

прстен в. **прстањ**.

прстен прст м. „прстѣњак”; син. **прстењак**.

прстењак в. **прстен прст**.

прт'ина ж. „прт”.

прћ' в. **прч'**.

пруд м. „спруд”.

пружина ж. „мотка”; *Пружина на ведрб.*

пружит гл. „пружити”; *Се њружим у ѡсѣѣљу; И њружимо на вѣтар да се ѡрну; Пружим жѣлѣзо; в. и пружуват.*

пружуват гл. „пружати”; *Пружуват кошуље њо ѡлѣну.*

прујцико узв. (за вабљење оваца).

прч' мн. **прч'ѣве** м. „јарац”; вар. **прћ'**.

прч'овина ж. „прчевина”.

псе мн. **псѣта** с. „пас”; *Псе за кућ'у; Псе овч'арско; Псе за бвце; Псе слај.*

псѣтов в. **псѣћ'ки**.

псѣту в. **псѣћ'ки**.

псѣћ'ки, **псѣћ'ка**, **псѣћ'ко** и **псѣћ'ково** прид. „псећи”; вар. **псѣтов**, **псѣту**; *Псѣћ'ки ушн.*

псѣћ'ко дрво с. „удика”.

псоват гл. „псовати”; *Ја ѡсѣјем; Да ми ѡ ѡсѣјем.*

псовка мн. **псовке** ж. „псовка”.

пст узв. „пст”.

псување с. „псовање”.

пѣало мн. **пѣала** с. „ковачки мех”; вар. **пѣвало**.

пѣвало мн. **пѣвала** в. **пѣало**.

пугач'а в. **погач'а**.

пудит гл. „пудити, плашити”; *Дѣшѣ се ѡуди ноћ'бм.*

пудљиву прид. „плашљив”.

пудрум в. **подрум**.

пѣјка мн. **пѣјке** ж. „пилица, млада кокош”.

пукнотина мн. **пукпбтине** ж. „пукотина”; *Пукпбтине у сѣну; Се ч'ину ѡукпбтине.*

пукнут гл. „пући, попуцати”; *Буре је ѡукал од шуме.*

пунсáјка в. **пѣнсáјка**.

пунџа ж. „пунџа“.
пунак мн. **пункове** м. „пунак“;
 вар. **пунэк**; *Мбиша сеч'е ѿуѿак*.
пупек в. **пунак**.
пупољак м. „пупољак“; вар. **пу-**
пољак, пупољек.
пупоњак мн. **пупоњци** в. **пупо-**
љак.
пупоњек в. **пупољак**.
пупудет мн. **пупудети, пупуде-**
тове м. „пупавац“.
пурек мн. **пурци** м. „тане“.
пурџа ж. „гној“.
пуст, пустá мн. **пүсти, пүсте**
 прид. „пуст“; *Воденица ѿустá;*
Ижс ѿустá.
пустáија мн. **пустáије** в. **áјдук**.
пустáиство с. в. **áјдуч'ија**.
пустáра ж. „забачено место“.
пут мн. **пүти** м. (као прил.) „пут“;
 вар. **пүта**; *Дванаесѿи ѿуш;* *Пей-*
наесѿи ѿуш.
пут мн. **путѳе** м. „пут“; *Царски*
ѿуш; *Пуш од кáмена;* *Пуш ка-*
мѳенски; *Пушсве за кóла;* *Пуш*
ишѳо укрáл фиљѳн ош кúма
слáму.

рáбрит гл. „храбрити“; *Се рáб-*
рим.
равѳн прид. „раван“; *Равѳн бреѳ*.
рáвник м. 1. раоник. 2. назив
 неког цвећа.
равница ж. „равница“; в. **лука**;
Равница у вршиѳн бреѳу.
равнѳ прил. в. **гáтко**.
рагушен мн. **рагушени** прид.
 „промукао“.
рагушит гл. „промукнути“; вар.
рѳгушит.
рад прид., прил. „рад“; *Он рад*
ради из ѳѳѳво дѳше.

пүта в. **пут** мн. **пүти**; *Ч'ейѳри*
ѿушá два ч'ѳну бсам; *Вѳше ѿу-*
шá; *Три ѿушá на ден*.
пүтак м. „раздељак“.
пүтер м. „бутер, маслац“.
пүтник м. „путник“.
пућ'бса в. **пуч'ибса**.
пуф узв. „буф“.
пүцат гл. „пуцати“; *Ја ѿуцáл је-*
ноá зáјца; *Нека ѿа ѿуца*.
пуч'ибса ж. „труд за пчеларст-
во“; вар. **пућ'бса**; в. и **травá**
пућ'ибса.
пушанћ'ија в. **дуванћ'ија**.
пүшит гл. „пушити“.
пушка мн. **пушке** ж. „пушка“.
пушкар мн. **пушкарѳ** м. „ло-
вац“; вар. **пушкáш**.
пүштит гл. „пустити“.
пүшћ'ан прид. „пуштен“; вар.
пүшћ'ѳн, пүшћ'ѳн.
пүшћ'ат гл. „пуштати“; в. и **пү-**
штит, пушћ'уваѳ.
пүшћ'ѳн и **пүшћ'ѳн** в. **пүшћ'ан**.
пушћ'уваѳ гл. „пуштати“.
пх-пх узв. „шум змије“.
пч'ѳла в. **ч'ѳла**.

Р

рáдѳник мн. **рáдѳници** м. „рад-
ник“; вар. **рáденик**; *Рáдѳник*
кој рáди у шúму.
рáдѳница ж. „радница“.
рáденик в. **рáдѳник**; *Из рáдени-*
кѳм.
рáдиѳ м. „радио“; вар. **рáдио**.
рáдит гл. „радити“; *Ч'овѳк кој*
рáди из рúке; *Свак рáди за ѳѳá*.
рáдња мн. **рáдње** ж. „радња“;
Сам свршиѳл рáдње.
рáдњи прид. „радни“; *Рáдњи*
ден; *Рáдњи дáна*.

радоват гл. „радовати”; *Ћ’ем се радовати; Радуј се ч’а си се уз-дравил.*
радосан, радосна в. **марѐц.**
радосан в. **марѐц.**
радосно прил. „радо”.
радост ж. „радост”; *Из радосиѝа”.*
радуват в. **радоват.**
рађ’ат гл. „рађати”; *Жѝна рађа.*
разбит гл. „разбити”; вар. **рѝз-бит;** *Разбије вълну на дѝрак.*
разбој м. „разбој”; вар. **рѝзбој.**
разбудит гл. „разбудити”; *Се разбудил.*
раздѝлжит в. **одѝлжит.**
раздѝбит гл. „раздѝжити”.
раздѝрен прид. **раздеран”;** в. и **скинут.**
раздуват гл. „дувати”; *Из ѝ’иѝе-рице раздувам.*
разлѝдит в. **расмрѝзнут.**
размазит гл. „размазити”; *Неке маме си размазују деца; Ја размазујем деца.*
размислит гл. „размислити”.
размит гл. „разумети”; *Се разми ч’а ѝма да дођеѝе.*
размѝтат гл. „размотати”.
размрѝзит в. **расмрѝзнут;** *Про-лѝѝи се размрѝзу воде.*
разни, разне прид., прил. „раз-ни”.
разѝра в. **рѝзѝра.**
разрѝч’ат гл. „разредити”; вар. **разрѝч’ат, рѝзрѝч’ат.**
разрѝч’ат в. **разрѝч’ат.**
разрубит гл. „разрубити”.
разум м. „разум”.
разумѝн прид. „разуман”.
разумѝе с. „разумљѝе”; *Њма разумѝе у све.*
рајна ж. „шерпа”.
рајѝн мн. **рајѝнове** в. **бедѝрк;** вар. **рѝјѝн.**
рајпѝтла ж. „пертла”.
рак мн. **раци** м. „рак”.

ракија ж. „ракија”; вар. **рѝкија** *Ракија слѝѝка; Ракија од слѝве; Ракија жѝшка; Печ’ѝм за ра-кију.*
ракиѝа ж. „ракита”.
ралица ж. „рало”.
раљ мн. **раљове** м. „штап којим се мери млеко у суду”.
рам мн. **раѝмове** м. „рам”; вар. **рама.**
рама мн. **раме** ж. в. **рам.**
раѝмат гл. „храмати”; *Коњ рама на јѝну нѝѝу.*
раѝматѝз м. „реуматизам”; вар. **роматѝз.**
раме мн. **рамена** с. „раме”.
рампаш м. „рампаш”; *Мѝѝи ка рѝѝи, је раѝѝаш.*
рана мн. **ране** ж. „рана”; *Те мѝѝам на рану.*
ранѝ ж. „храна”; *Ранѝ за коѝѝи.*
ранг мн. **рангове** м. „ранга”; *Се сѝдѝ, се уч’ѝне шѝнѝѝ из раѝѝом.*
ранене јѝбѝлке ж. мн. „ране јѝбуке”.
ранијѝн прид. „рани”; *Сејеѝо кукурѝс ранијѝн, јѝл бѝлѝѝн.*
ранит гл. „хранити”; *Раним мар-ву; Он ѝѝе рани ѝѝѝе; Ч’ѝле рану ѝѝ.лиѝ’и.*
раница ж. „раница”; син. **рѝк-сак, телѝк’ак**
раниште с. „зимовник”; син. **зимѝѝина;** *Раниѝѝѝе за коѝѝи.*
ранка прид. „ранка”.
рано прил. „рано”; *Се кѝѝе ч’а дѝн добѝр се ѝѝѝѝѝ рѝнѝ; Пѝѝ’ѝе рѝно.*
раѝѝет прид. „раѝѝен”.
рапау, рапава прид. „рапав”.
раса ж. „раса”.
расвѝтит гл. „освестити”; *Сам се расвѝѝил о с замеѝање*
раскѝлч’ит в. **откѝлч’ит;** *Мѝра да раскѝлч’имо, да оѝкѝлч’имо.*

- раскокорит се** гл. „кочоперити се” (о ђурану); *Се раскокорил.*
- раскрвавѣт** гл. „раскрварити”; *Се раскрвавѣл.*
- раскрѣсница** мн. **раскрѣснице** ж. син. **распѣт’е**; *Раскрѣсница сѣд-вља ѿшѣовѣ.*
- расмрзнут** гл. „одмрзнути”; вар. **размрѣзит**; син. **разлѣдит**; *Расмрзнује.*
- расове** ж. мн. „кракови”.
- расѣл** м. „расо”; вар. **рѣсѣл**; *Јелѣ расѣл ка ѿмамо ѿасуљ јел мѣсс.*
- распѣрен** прид. „распорен”.
- распуст** м. „распус”.
- распѣт’е** в. **раскрѣсница.**
- расрдѣт** гл. „расрдити”; *Дѣшѣ се расрдѣл; Сам ју расрдѣл из мѣје ношѣње.*
- раст** гл. „расти”; *Лудје који расѣју коњи*; вар. **растѣт**, **рѣстѣт**; в. и **пѣтит**.
- растѣвен**, **растѣвена** прид. „растѣвљен, разведен”; *Жѣна расѣвѣна; Чѣвѣк расѣвѣн.*
- растѣвит** гл. „растѣвити”; *Ка се бѣју двојца, ѿрѣба да се расѣвѣву; Расѣвѣи ѿѣлѣвѣ; в. и растѣвљѣт.*
- растѣвљѣт** гл. „растѣвљати”; вар. **рѣстѣвљѣт.**
- растѣу** м. „одбијање од сисѣ”.
- растѣт** в. **раст.**
- растовѣрит** гл. „стоварити”.
- растѣрка** мн. **растѣрке** ж. „уш-ке”.
- растрѣвит** гл. „растурити”.
- растрѣнѣат** гл. „одмотати”; вар. **рѣстрѣнѣат.**
- расч’ѣнет** гл. „размесити” (о тесту); *Расч’ѣнем ѿѣсѣто.*
- рат** мн. **ратѣве** м. „рат”.
- ратѣвѣт** гл. „ратѣвати”; *Они су рѣшѣвали да ѿѣшѣу ѿ рѣшѣци ѿѣни.*
- раѣветѣн** прид. „расѣветан”.
- раѣветѣт** гл. „расѣветати”; *Раѣ-вѣѣлѣ.*
- рач’ѣн** м. „рачун”; вар. **рѣч’ѣн.**
- рач’ѣнит** гл. „рачунати”; *Ја ра-ч’ѣним.*
- рашѣт** гл. „рашити”; *Рашиѣем.*
- рашишкат** гл. „скидати кому-шину”; вар. **рѣшишкат**; в. и **рашишкѣјет.**
- рашишкѣјет** гл. в. **рашишкат**; вар. **рѣшишкѣјет**; *Рашишкѣ-јем.*
- рашкѣта** ж. „мотичица за пала-миду”; *Рашкѣта сѣч’ѣ ѿпала-миду.*
- рашпил** м. „турпија”.
- рашѣшит** гл. „расушити”; *Бѣре се рашѣши.*
- рашч’ѣнет** гл. „распарати”; вар. **рашч’ѣнут**; *Рашич’ѣнем.*
- рашч’ѣнут** в. **рашч’ѣнет.**
- рагушѣт** в. **рагушѣт.**
- рѣжѣбен** прид., прил. „раскрѣ-чен”.
- рѣжѣн** мн. **рѣжѣнѣве** м. „ражањ”.
- рѣзѣница** мн. **рѣзѣниѣе** ж. „ре-занци”; вар. **рѣзѣниѣе.**
- рѣзѣит** гл. в. **разѣит.**
- рѣзѣѣј** мн. **рѣзѣѣјѣве** в. **разѣѣј.**
- рѣзѣѣј’ат** гл. „разликовати”; *Не рѣзѣѣј’у дѣбрѣ од зѣлѣ.*
- рѣзѣѣра** ж. „меѣја, склад”.
- рѣзѣрѣч’ат** в. **разѣрѣч’ат.**
- рѣзумѣт** гл. „разумѣти”; *Не рѣ-зумѣ свѣ. дѣцѣ ѿшѣо ч’ѣју у ч’кѣлу.*
- рѣјѣн** в. **рајѣн.**
- рѣкѣ** ж. „река”; вар. **рѣкѣ.**
- рѣкѣја** в. **ракѣја**; *Слѣѣика рѣкѣја за жѣне; Рѣкѣја од ранѣ.*
- рѣсѣд** м. „расад”.
- рѣсѣдница** ж. „расадница”.
- рѣсѣл** в. **расѣл.**
- рѣсѣт** прид. „спојен”; *Дрѣвѣ рѣ-сѣти; в. и рѣсѣѣт.*
- рѣсѣѣт** в. **рѣсѣт.**

рѳтка мн. **рѳтке** ж. „ротква”.
роштѳль мн. **роштѳльове** м. „роштил”.
рѳач’ина м. „провалија”.
рт м. „рт” вар. **эрт**, **хрт**.
руб мн. **рубове** м. „руб”.
рубит гл. „рубити”; *Рубим ѳлѳйно*.
рудá мн. **рудé** ж. „руда на колима”.
рудина ж. „рудина”.
рудѳак м. „грудѳак на хаму”.
Рѳжа ж. „име кобили или крави”.
рѳжа мн. **рѳже** ж. „ружа”.
рујѳвац м. „назив неке билке”.
рукá мн. **руке** ж. „рука”; *Рукá ѳравáч’на; Рукá шувáч’на; Јенá рукá брáшно*.
рукáв в. **рукáу**.
рукавица мн. **рукавице** ж. „рукавица”; вар. **рукэвица**.
рукáу мн. **рукави**, **рукáви** м. „рукав”; вар. **рукáв**.

рукэвица мн. **рукэвице** в. **рукавица**.
рукица ж. дем. „ручица”.
руксáк м. в. **рáница**.
рум м. „рум”.
руптѳра ж. „покварена ствар”.
Рус мн. **Рѳси** м. „Рус”.
Русáле ж. мн. „Духови”.
Русíја ж. „Русíја”.
рѳски прид., прил. „руски”.
Рѳскиња ж. „Рускиња”; син. **Русбјка**.
рѳцкат гл. „шкрипати” (о песку у зубима); *Песáк из ѳиѳше рѳцка у зѳби*.
руч’áк м. „ручак”; вар. **руч’áк**; *Од руч’кá до руч’кá*.
рѳч’ат гл. „ручати”; *Ја рѳч’ам у ѳѳдне; Не мѳже да рѳч’а*.
руч’áк мн. **руч’кѳве** в. **руч’áк**.
рч’ít гл. „режати”; *Мáч’ка рч’í; Псе рч’í*.
Ршáва в. **Оршáва**.
ршњица мн. **ршњице** ж. „ручни млин за кафу”.

С

сабѳрат гл. „сабирати”; вар. **сабíрат**; в. и **сэбрáт**.
сабѳрен, **сабѳрена**, **сабѳрено** прид. „сабран”; *Сабѳрено жиѳио*.
сабирање с. „сабирање”.
сабíрат гл. в. **саберат**; *Сабíрам сíѳковe*.
сабíрштина мн. **сабíрштине** ж. „вуна острижена са репа”.
сабít гл. „сабити”.
сáбља мн. **сáбље** ж. „сабља”.
савијат гл. „савијати”; *Ка улéзеш и ѳжу, да се савијáш; в. и савíт*.

савијен, **савијенá** прид., прил. „савијен”; *Седí савијен*.
савít гл. „савити”; вар. **сэвít**.
сáдит гл. „садити”; *Сáдим вѳћ’e; Сáдим ѳ’áѳу*.
сáђ’а ж. „чађ’”.
сакрíp мн. **сакрípње** м. „мртвачки сандук”; вар. **сэкрíп**.
Сакс мн. **Сáкси** м. „Сас”.
Сáксиња мн. **Сáксиње** ж. „Саскиња”.
саксифѳн м. „саксофон”.
салáта ж. „салата”; вар. **сэлáта**, **солáта**.

- салаџин** м. „салицил“; вар. **салеџин**.
- салаш** м. „салаш“; вар. **сѣлаш**.
- сѣлер** м. „ужар“.
- салеџин** в. **салаџин**.
- сѣло** с. „маст“; син. **унѣура**.
- сам, самá** прид. „сам“; *Ја сам сам се удрило; Самá дѣвка код сѣларѣшине; Сам њи сам и видѣл у сѣбу.*
- самѣѣат** гл. „самлети“.
- самѣѣен, самѣѣена** прид. „самлевен“; *Мѣсо за колбасице иѣреба самѣѣен.*
- самѣѣу** прид. „саѣив“; вар. **сѣмѣѣв**.
- сáмо** прил. „само“; *Овá ла да зна сáмо он; Ми дал сáмо дѣсѣи лѣја.*
- сáна** мн. **сáне** ж. „саонице“; *Деѣа се вóзе из сáна.*
- санáц** мн. **санџи** м. „саоник“; вар. **санѣц, саница**.
- санѣц** в. **санáц**.
- сандúк** мн. **сандúци** и **сандуџи** м. 1. сандук. 2. кошница; вар. **сѣндúк**.
- саниáца** мн. **санице** ж. в. **санáц**.
- сáнта** мн. **сáнте** ж. „санта“.
- санталија** мн. **санталије** ж. „назив врсте шљива“.
- санч’еглѣд** в. **санч’оглѣд**.
- санч’оглѣд** м. „сунцокрет“; вар. **санч’еглѣд**.
- сањовáње** с. „сањање“; вар. **сањувáње**.
- сањувáње** в. **сањовáње**.
- сапињват** гл. „сапињати“; *Сáпињам коњá; в. и сáпнут.*
- сáпнут** гл. „сапети“; *Сáпнем коњá.*
- сапún** м. „сапун“; вар. **сѣпún**.
- сапуниáца** ж. „сапуница“.
- сапунишат** гл. „сапунати“; *Кошúље се сапунишу.*
- Саравјан** м. „Сараџија“.
- саравѣње** с. „сахрана“; син. **закопувáње**.
- сáрма** мн. **сармáле, сáрме** ж. „сарма“.
- сáрп’ина** ж. „задатак, дужност“.
- сасвím** прил. „сасвим“.
- сат** мн. **сáтове** м. „сат, часовник“; *Сáти за сѣѣну.*
- сатáна** м. „сатана, сотона“.
- сáтлер** м. „седлар“.
- сатлерија** ж. „радионица седлара“.
- сáч’ѣма, сач’ѣме** ж. „сачма“; вар. **сáч’ма**.
- сáч’ма** мн. **сáч’ме** и **сáч’нме** в. **сач’ѣма**.
- сѣбрáт** гл. **саберáт**.
- сѣветовáт** гл. „саветовати“; *Га сѣвѣтиовáл.*
- сѣвít** в. **савít**.
- сѣга** прил. „сада“; вар. **сѣка**; *Од сѣга ла да мѣлземó ђвце; Ч’ак сѣга је сѣијал и он.*
- сѣк** узв. „тако ти и треба“.
- сѣка** в. **сѣга**; *Сѣка уиѣкáл неки роб.*
- сѣкáт, сѣкáта** мн. **сѣкáти, сѣкáте** прид. „сакат“; син. **улбг**; *Сѣкáти од рúке.*
- сѣкнут** прид. 1. осушен, шупаль. 2. исцрпљен, уморан; *Орѣ сѣкнути; Ка нема снáју, је сѣкнути.*
- сѣкрín** в. **сакрín**.
- сѣлáта** в. **салáта**; *Сѣлáта од рѣшке.*
- сѣлáш** в. **салáш**.
- сѣлса** мн. **сѣлсе** ж. „суза“; вар. **сѣлза, сѣлнса**.
- сѣлза** мн. **сѣлзе** в. **сѣлса**.
- сѣлнса** мн. **сѣлнсе** в. **сѣлса**; *Ка се вáјкам, из ђч’и úду сѣлнсе.*
- сѣлнце** с. „сунце“.
- сѣлнч’оглѣд** в. **санч’оглѣд**.
- Сѣмбóла** ж. „име јуници рођеној у суботу“.
- сѣмѣѣв** в. **самѣѣу**.

сэн мн. **сэнове, снове** м. „сан“;
Ja сийјем ка ми је сэн.
сандук мн. **сандуци** в. **сандук**.
сандуч'эк м. дем. „сандуче“.
санч'оглед в. **санч'оглед**.
санч'оглех' в. **санч'оглед**.
сэпбъ мн. **сэпбьи** м. „велика
мотика“.
сэпун мн. **сэпуьё** в. **сапун**.
сэспина мн. **сэспине** ж. „смет“;
Сэспина од снѣга.
сэстáвйт гл. „составити“.
сэт мн. **сэтове** м. „саће“; вар.
сет; *Цэдим сэй.*
сбранишат гл. в. **бранишат**.
свадба мн. **свадбе** ж. „свадба“.
свадбаш мн. **свадбашё** м. „сват“.
свак, свака, свако мн. **сваки,**
сваке зам. „сваки“.
свар в. **ствар**.
сварит гл. „сварити“.
сват м. в. **комуна**.
свашта прил. „свашта“.
све прил. „све“.
свежат гл. „свезати“; вар. **шве-**
жат; *Он је свежда оњá.*
свежен, свежена прид. „све-
зан“.
свэза мн. **свэзе** ж. „веза“.
свекар мн. **свекрове** м. „свекар“;
вар. **свэкэр**.
свэкэр в. **свекар**.
свекрва мн. **свекрве** ж. „све-
крва“.
свет м. „свет“.
светэц мн. **свеци** м. „светац“.
свэтер м. „цемпер“, вар. **цвэ-**
тер.
Свэти Васэля м. „Свети Ва-
силије“.
свэти дух м. „свети дух“.
Свэти Илија м. „Свети Или-
ја“.
Свэти Јован Крститељ м. „Све-
ти Јован Крститељ“.

Свэти Јован Сеч'оглау м. „Усе-
ковање“.
Свэти Микбла м. „Свети Ни-
кола“.
светиња ж. „светиња“.
Свэти Пэтар м. „Свети Петар“.
Свэти Рáнђ'ел м. „Свети Ар-
хангел“.
Свэти Сáva м. „Свети Сава“.
свех'а и **свех'á** мн. **свех'е** ж.
„свећа“.
свешник м. „свећар“.
сви зам. „сви“.
свијала ж. „божаљливост“.
свилá ж. „свила“.
свилáра ж. „свилара“.
свилён, свилéна, свилéно прид.
„свилен“.
свиљујет гл. „пуштати свилу“
(о кукурузу); *Свиљује куку-*
руз.
свинáр м. „свињар“.
свиндá ж. „пашканат“.
Свиница ж. „Свиница“.
свини 'ки прид. прил. „свињич-
ки“.
свин сá ж. мн. „назив дечије
игре“.
свински, свинска, свинско
прид. „свињски“; *Свинско месо.*
свиња мн. **свињё** ж. „крмача“.
свиња́к м. „назив неке биљке“.
свирајка ж. „свиралка“.
сви́рит гл. „свирати“; *Се сви-*
рило; Свири у лисци.
сви́тка ж. „свитац“.
сви́ћ'ка ж. дем. „свећица“.
сви́штáње с. „свештање“; вар.
сви́штéње.
сви́штит гл. „свештати“.
сво прид. „све“; *Мáрко иде сво*
време за мене.
свој, свбја, свбје зам. „свој“.
свраб мн. **сврабови** м. „свраб“;
вар. **сврап**.
сврап в. **свраб**.

сврач'џк м. „сврачак”.

сврбѣт гл. „сврбети”; *Ме сврбѣт кѡжа.*

сврѣдал мн. **сврѣдове** м. „сврѣло”; вар. **сврѣдал**, **сврѣдел**.

сврѣдел в. **сврѣдал**.

свршѣтак ж. „свршетак”; вар. **свршѣтѣк**.

свршѣтѣк в. **свршѣтак**.

свршѣват гл. „завршавати”; *Свршѣват орање на један крај.*

свршит гл. „свршити”; в. и **свршѣват**.

свѣде прил. „свуда”.

се зам. „се”; *Деце, не лѣнише се одѣ; У ч'кѡлу деца се ѣру, се шѣлу л не се кару.*

сѣват гл. „севати”; *Ме сѣва зуб.*

сѣга в. **сѣга**.

сегмент мн. **сегменти** м. „прстен” (на мотору).

сѣдам бр. „седам”; вар. **сѣдѣм**.

седамдѣсет бр. „седамдесет”; вар. **седѣмдѣсет**.

седамнаѣст бр. „седамнаест”; вар. **седѣмнаѣст**.

сѣдат гл. „седети”; в. и **седѣт**; *Ја њ'ем сѣдаѣ.*

сѣдѣм в. **сѣдам**.

седѣмдѣсет в. **седамдѣсет**.

седѣмнаѣст в. **седамнаѣст**.

седѣнка ж. „седелька”; вар. **седѣња**.

седѣња в. **седѣнка**; *Седѣња за ѣрѣћ'у; Седѣње се ч'ѣну нѣде, ѣа ѣду дѣвке, ѣа доћ'у мокање, ѣа се шѣлу.*

седѣт гл. „седети”; *Седѣл ѣбрѣд мѣне; Седѣм на сѣол; Свак ч'ѡвѣк си седѣ у ѣжу њѣѡву; Не седѣм на ѣрѣѡвѣйку.*

сѣдит гл. „седети”.

сѣдлат гл. „седлати”; *Сѣдлат коња.*

сѣдми члановано: **сѣдмијен** бр. „седми”.

сѣдница ж. „седница”; син. **шѣдѣнца**.

сѣднут гл. „сести”; *Сѣднем на земљу. Дѡшла и сѣдла на мѣсто.*

сѣјање с. 1. сејање. 2. сађење; вар. **сѣјање**, **сѣјење**.

сѣјат гл. 1. сејати. 2. садити; *Сѣјем брашно; Сѣјем жѣтѣо; Сѣјем винѡбрѣд.*

сѣјање в. **сѣјање**; *Пролѣтѣно сѣјање.*

сѣјење в. **сѣјање**; *Сѣјење јесѣне.*

сѣјѣра мн. **сѣјѣре** ж. „секира”; вар. **сѣкѣра**; *Сѣкѣра вѣлика; Сѣкѣра мѣнеч'ка.*

секретѣр в. **нѡтѣрош**.

секретѣра ж. „секретарица”.

секѣнда мн. **секѣнде** ж. „секунда”.

селѣш'ѣ в. **салаш**.

селѣште с. „селиште”.

селѡ мн. **сѣла** с. „село”.

селско прид. „сеоско”.

селѣк м. „селанин”.

сѣме мн. **сѣмена** с. „семе”.

семенѣка мн. **семенѣке** ж. „смиље”.

семн м. „знак”.

семнѣрат в. **потпѣшат**; *Ја семнѣрам.*

сѣно и. с. „сено”.

сентѣнца в. **прѣсуда**.

септѣмбар м. „септембар”; вар. **септѣмбер**.

септѣмбер в. **септѣмбар**.

сѣра ж. „грушевина”.

сержѣнт мн. **сержѣнти** в. **фѣрер**.

сестрѣ мн. **сѣстре** ж. „сестра”.

сет гл. „сисати”; *Јаѣанѣи су; Ја си сем бѣсе; Му да да се; Ждѣребѣ се.*

сет в. **сѣт**; *Сѣтѣ од ѣсе.*

сѣтит гл. 1. сетити се. 2. осетити; *Се сѣтит за ѣѣбе; Сѣтит све.*

сѣтка ж. „велика мрежа за риболов”.

сетљив прид. „осетљив”; *Сей-лив, фин ч’овѣк.*

сећ’ гл. „сећи”; *Сеч’ѣм дрва; Сам секал.*

сѣћ’ат гл. „сећати се”.

сѣцало с. „сецало, кремен”.

сѣцат гл. „кресати кременом”.

сеч’ мн. **сѣч’ове** м. „место на салашу где се затварају овце после муже”.

сеч’ѣн прид. „исечен, сечен”.

сѣч’еница мн. **сѣч’енице** ж. „боквица”.

сеч’инá мн. **сеч’инѣ** ж. 1. сечење. 2. млада и густа шума. 3. сечиво.

си зам. „свој, своја, своје” (кратки облик); *Узми си кош’уљу; Дам ња’ице си; Ако идеш код сина, њи узми си и новџи; Мама си; Узми си руку; Сам си ѡр’бал и ја сирѣ’у.*

сив в. **сиу**.

Сивоб’ м. „име телету сиве боје”.

сигурно в. **џигурно**.

Сйда ж. „име кобили”.

сија ж. „муња”.

сијат гл. „севати” (о муњи); *Веч’ер ѡч’ѣло да сија; Сија нулце.*

сика-сика узв. „за вабљење коза”.

сикира в. **секира**.

сикулѣ-сикулѣ в. **сика-сика**.

сила мн. **силе** ж. „сила”; *На силу не можеш да ме ч’инеш да идем.*

силит гл. „силовати”; *Ју силал.*

силна дѣвка, члановано: **силна́на дѣвка** ж. „велика девојка”.

силна́на сѡба ж. „соба за госте”.

силниен, **силна**, **силно** прид. „силан”; вар. **силнијен**, **силовит**.

силно прил. „силно”; син. **јако**, **силовито**.

силовит, **силовита**, **силовито** в. **силниен**.

силовито в. **силно**.

симбрија ж. „плата за слугу”.

си́мет гл. „звати се”; *Ми сѣме; Је сѣме.*

син мн. **синове** м. „син”; *Син силнијен; Синове силнини.*

синатор в. **пресѣд’инте**.

синаторов, **синаторова** прид. „кнежев”.

син’ић’ м. дем. „синчић”.

сињ, **сиња́**, **сињб** мн. **сињ**, **сиње** прид. „плав”; *Сињ ко́но не́бо.*

сињен ка́мен м. „плав камен”.

сињб затвѡрено прид. „модно”.

сињб отвѡрено прид. „плаво отворено”.

сипљат гл. „сипати”; в. и **сипљујат**; *Сипљем; Сипљам.*

сипљујат гл. в. **сипљат**; *Сипљујем из џ’акам.*

сираватка ж. „сурутка”; вар. **сирѣватка**, **сироватка**.

сирáк мн. **сирáци**, **сирэ́ци** м. „сиромак”; *Он је сирáк, ѡл оџућ’ен.*

сирáк мн. **сироч’ѣта** м. (у мн. с.) „сироче”.

сирáк одѣрен м. „богаљ, просјак”.

сирáштво с. „беда, сиротиња”; син. **сиротíња**.

сирѣватка в. **сироватка**.

сирѣње с. „сир”; вар. **сирење**, **сирње**, **сѣриње**.

сирэ́ц мн. **сирэ́ци** м. „дивља свиња”; вар. **сурэ́ц**.

сирење в. **сирѣње**.

сѣриње в. **сирѣње**; *Сѣриње од кра́ве; Сѣриње ѡр’сно.*

сѣриште мн. **сѣришта** с. 1. сѣриште. 2. стомак.

- сирње** в. **сирњње**; *Сирње нейосб-лен.*
- сироватка** мн. **сироватке** в. **сироватка**.
- сирово** прил. „сирово“; вар. **сирово**.
- сирово** в. **сирово**.
- сиротњна** в. **сираштво**.
- сироу, сирова, сирово** прид. „сиров“; *Сирово месо; Ч'овек сироу.*
- сит** прид. „сит“.
- ситан, ситна, ситно**, члановано: **ситнијен, ситнана и ситнњна, ситноно** прид. „ситан“; вар. **ситњн**.
- ситњн** в. **ситан**.
- сито** мн. **сита** с. „сито“.
- сиу, сива** прид. „сив“; вар. **сив**; *Ка је сиу њо њавњ, је сивњу.*
- скакат** гл. „скакати“; в. и **скб'ит**; *Бик скака на краву; Он скака на јњну ноју.*
- скакавац** мн. **скакавци** м. „скакавац“; вар. **скакњвац**.
- скакњвац** мн. **скакњвци** в. **скакавац**.
- скамњја** ж. „скамија“.
- скандало** с. „брбљивац“.
- скарњца** мн. **скарњце** ж. „стњпеница на седлу“.
- скњнтњја** ж. „искра“.
- скињжа** ж. „комадић“.
- скилиукат** гл. „скичати“.
- скинет** гл. „поцепати, покидати“.
- скинет, скинета** прид. „поцепан, покидан“; в. **скинут, раздњрен**.
- скинут** прид. в. **скинет**.
- склњпнут** гл. „ћуљити“; *Склњпне уши.*
- склњпнута** мн. **склњпнуте** прид. „велике и отегнуте“ (о уснама); *Бусњ клњпнуњне.*
- склњпч'ит** гл. в. **клњпч'ит**.
- скобац** мн. **скопци** м. „јастреб“; вар. **скобњц**.
- скобњц** в. **скобац**.
- сковарда** мн. **сковарде** ж. „палачинка“.
- скок** м. „воденични жлеб“.
- скољка** мн. **скољке** ж. „шкољка“.
- скоро** прил. „скоро“.
- скоруш** м. „оскоруша“; вар. **скбруша**.
- скбруша** ж. в. **скбруш**.
- скрајник** мн. **скрајници** м. „окрајак“; *Скрајник о дрњв; Побрим скрајници.*
- скраљушта** мн. **скраљуште** ж. „крљушт“; вар. **скраљушти-на**.
- скраљуштина** в. **скраљушта**.
- скрњмат** гл. „плакати“ (о малом детету).
- скрњмњвац** м. „плачљиво дете“; вар. **скрњмовац**; син. **скри-вњла**.
- скрњч'ит** гл. „уганути“; *Сам си скрњч'ил рњку.*
- скрињала** в. **скрњмњвац**.
- скрипци** м. мн. „назив врсте гљивњ“.
- скришка** ж. „кришка“; *Скришка од сирње.*
- скроб** м. „скроб“; вар. **сроб**.
- скробит** гл. „скробити“; вар. **сробит**; *Скробим њубњћ'.*
- скрњјит** гл. „скројити“.
- скрц** узв. „кврц“.
- скрч'ит** гл. 1. крчати. 2. шкрипњти (зубима); *Зуби скрч'у; Скрч'у ч'ирњва; Тњч'њк скрч'и.*
- скршњн** прид. „скршњн“; *Скршњна ноја; Из њрбинњм скршњном.*
- скршит** гл. „скршити“; *Вњћ'њ е скршило од вњјровњ.*
- скуц, скупа, скупо** прид. „скуп“.
- скупо** прил. „супо“.
- скупњћа** ж. „супоћа“.

скурт м. „кратак спој”.
скурта ж. „мицина”.
скутан, скүтана, скүтано прид.
 „скривен”; *Скүтано у ніку*
ћ’ошку.
скүтат гл. „сакрити, скрити”;
Сам скүтат шашір брајиу ми;
Ја се скүтам од кіше.
скућ’ала ж. „кров”.
скуч’йт гл. „урликати”.
слабаног прид. „немоћан”.
слабина ж. „слабина”; вар. **сла-**
бина.
слабо прил. „слабо”.
славина мн. **славине** ж. „сла-
вина”.
славич’ка мн. **славич’ке** ж.
 „славуј”.
сладиња мн. **сладиње** ж. „слат-
ко”.
слазит гл. „силазити”; вар. **слэ-**
зит; *Слази нлз бреј.*
слама ж. „слама”; *У носіељу*
їод мене је слама.
слан, сланá, слано прид. „слан”.
сланá ж. „слана”; *Винбїрад удрѣн*
от сланг; вар. **слэнá.**
сланина ж. „сланина”; вар. **слэ-**
нина.
слап, слаба и слэба, слабо мн.
слаби, слабе прид. „слаб”;
Месо слап; *Слабо млекб.*
сласно прил., прид. „масно”.
сласт м. „масно јело”.
слатэк, слатка, слатко прид.
 „ладак”.
слатко прил. „слатко”.
слаћ’ак в. слач’ак.
слач’ак м. „хрен”; вар. **слаћ’ак,**
слач’эк, слэч’ак.
слач’эк в. слач’ак; *Сос од сла-*
ч’эка.
слэнá в. сланá.
слэнина в. сланина.
слэч’ак в. слач’ак.
слез м. „слез”.

слэзит в. слэзит.
слэит гл. „згрушати се, згус-
нути се”.
слэјен прид. „згрушан, згуснут”.
слэме мн. **слэмена** с. „слеме”.
слэпиња ж. „слепочица”; *Слэ-*
їиња бч’и.
слепч’йца мн. **слепч’йце** ж.
 „длето са округлим врхом”.
слива мн. **сливе** ж. „шљива”;
 вар. **шліва.**
сливар м. „шљивар”; вар. **шли-**
вар.
слика мн. **слике** ж. в. **фото-**
графіја.
слобóда ж. „слобода”.
слободно прил. „слободно”.
слова мн. **слове** ж. „слово”;
 вар. **слбуо.**
слóжит гл. „сложити”; *Слóжи*
добрé.
слбуо мн. **слбуе** с. в. **сло́ва.**
слугá мн. **слугé** ж. „слуга”.
слугин прид. „слугин”.
слулодна ж. „пљусак”.
служба мн. **службе** ж. „служ-
ба”.
службáш м. „службеник”.
служит гл. „служити”; *Служим*
свїйэц.
слушат гл. „слушати”.
слушкиња мн. **слушкиње** ж.
 „слушкиња”.
смањит гл. „смањити”.
смањуват гл. „смањивати”; *Ме-*
сец се смањује.
смэкнут гл. „смакнути”.
смэлзат гл. „мерити овце”.
смэлзет гл. „чупати”; вар. **смлі-**
зет.
смеј м. „смех”.
смејат гл. „смејати се”; *Се сме-*
је коно кобила.
смеора ж. „малина”; вар. **смэу-**
ра, змеура.
сметана ж. „скоруп, кајмак”.

смѣтат гл. „сметати”.
смѣтет гл. „смести се”; *Он се смел њо ѿлау.*
смѣн’ен прид. „сметен”; *Смѣн’ен на ѿлаву.*
смѣура в. **смѣора.**
смѣч’ен, смѣч’ена прид. „изгруван”.
смѣда мн. **смѣде** ж. „мала планина”.
смѣзет и **смлзѣт** в. **смѣлзет.**
смок мн. **смѣкове** м. „смук”.
смокиња мн. **смокиње** ж. „смоква”.
смѣла ж. „смола”.
смѣтат гл. „смотати”.
смирад м. „смирад”.
смирадит гл. „смирати”; *Из ѿвојом рѣбом смрадиши ѿјсу.*
смирдальч’а ж. „смирдибуба”; вар. **смирдѣльч’а.**
смирдѣльч’а в. **смирдальч’а.**
смирдѣт гл. „смирдет”; *Смирди.*
смирдѣиу прид. „смирдлив”.
смирзнут гл. „смирзнути”; в. **смирзѹјет.**
смирзѹјет гл. „смирзавати”.
смиркнут гл. „смиркнути се”; *Се смркѹје; Се смркѹје; в. и спомрч’ит.*
смиртка ж. „смирт”.
смуђ’ м. „смуђ’”.
сна ж. „снаха”; вар. **снаа, снаја.**
снаа мн. **снајѣ** в. **сна.**
снага мн. **снагѣ** ж. „снага”.
снажѣн прид. „снажан”.
снаја в. **сна.**
снабдит гл. „каприцирати се”.
снег мн. **снеговѣ** м. „снег”.
снесѣт гл. „снети”; *Кокѡшка снесѣ.*
снит гл. „снити”.
сноваљка ж. „сноваљка”.
сновање с. „сновање”.
сноваѣт гл. „сновати”; *Сам сноваљ.*

сноп мн. **снопове** м. „сноп”.
снѹжден прид. „снужден”.
сѡба мн. **сѡбе** ж. „сѡба”.
сѡблач’ат гл. „свлагити се”; вар. **сѡблач’ит, сѡблѣч’ит, сѡблѣкат, сѡблеч’ит.**
сѡблѣкат гл. в. **сѡблач’ат; Се сѡблѣкал до кошѹл’е.**
сѡблѣкнут гл. „сусрести”.
сѡблеч’ит в. **сѡблач’ат.**
сѡборѣн прид. „оборен”.
сѡборѣт г. „оборити”.
сѡбиват гл. „изувати”.
сѡбѹт гл. „изути”; вар. **субѹт.**
сѡва мн. **сѡве** и **сѡве** ж. 1. сова. 2. процеп, син. **шпајц.**
сѡда ж. „сода”.
сокак мн. **сокаци** м. „сокак”.
сокач’ѣк мн. **сокач’ковѣ** м. дем. „сокачић”.
сокотѣт гл. „окотити”; *Сокоши-ла.*
сол м. „со”; вар. **сољ.**
соланица ж. „сланик”; вар. **соларѣца, солѣрѣца.**
соларѣца в. **соланица.**
сѡлат гл. „солити”; вар. **сѡлит.**
солата в. **салата.**
солѣрѣца в. **соланица.**
сѡлдат мн. **сѡлдати** м. „солдат, војник”; вар. **сѡлдѣт.**
солдач’ина ж. „војна служба”; вар. **солдѣч’ина.**
сѡлдач’ка прид. „војничка”.
сѡлдѣт мн. **сѡлдѣти** в. **сѡлдат.**
солдѣч’ина мн. **солдѣч’ине** в. **солдач’ина; И ѿвоја мѡканѣ су узѣли у солдѣч’ину.**
сѡлит гл. „солити”.
солѹција ж. „раствор”.
сољ в. **сол.**
сом мн. **сѡмове, сѡмови** м. „сом”.
сопѣсат гл. „опасати се”; *Сойѣ-шем.*
сопољѣк м. „вргањ”.

сбрлица ж. „орао“.
сбрта ж. „судбина“; *Така ми била моја сбрта.*
сос мн. **сбсове** м. „сос“.
соч'иво мн. **соч'ива** с. „сочиво“.
спайја м. „спахија“.
спайнски, спайнска прид. „спахијски“.
спайлэк м. „спахилук“.
спайма ж. „страхота“.
снање с. „спавање“; *Соба за сјање.*
Спасовдан м. „Спасовдан“; вар. **Спасовдэн.**
Спасовдэн в. **Спасовдан.**
спат гл. „спавати“.
спату м. „део разбоја“; *Спату од напрак.*
спац мн. **спацове** м. „изаткано платно које се навија на предње мотовило“.
спик мн. **спикове** м. „клас“.
спикат гл. „пуштати клас“; *Спиккује.*
спица мн. **спице** ж. „спица“.
спицелник мн. **спицелници** м. „свршло којим се буши трупица точка“.
сплау м. „сплав“.
спомэрч'ење с. „помрчење“; *Спомэрч'ење сэнцеиша.*
спомрч'ило с. „сутон“.
спомрч'ит в. **смркнут.**
спопци м. мн. „кајгана“; вар. **стопци.**
спопукнут гл. „пукнути“.
спопуцат гл. „попуцати“.
спор м. „напредак“; *Ка се ради йолако и без спор.*
спрегаш м. „ортак на орању“.
спрема пред. „према“; *Је йојавил млобо ч'аси спрема лудје сйари.*
спремаг гл. „спремати“; *Девке шреба сйремаи дрзале; Ја се сйремам за смри.*

спроти пред. „против“.
спуса и **спуса** мн. **спусе** ж. „врућ пепео“.
србат гл. „сркати“.
Србија ж. „Србија“.
Србин мн. **Србље, Србљаци** м. „Србин“.
Србјка ж. Српкиња.
Срвијанка мн. **Срвијанке** в. **Српкиња.**
срдан, срдна, срдно прид., прил. „срдит“.
срдит гл. „срдити“.
Срди́та Марија ж. „Огњена Марија“.
србрэн прид. „сребрн“; вар. **стрэбран.**
срэбро в. **стрэбро.**
средá ж. „среда“.
Средáја ж. „име јуници рођеној у среду“.
средáк м. „срндак“; вар. **срндáк.**
средина ж. „средина“; вар. **стрэдина.**
средњи, средња прид. „средњи“.
Средоњ м. „име телегу рођеном у среду“.
срех'а ж. „срећа“; вар. **стрэх'а.**
срех'ом прил. „срећом“.
срна мн. **срне** ж. „срна“.
срндак в. **средáк.**
сроб мн. **србове** в. **скроб.**
сробит в. **скробит.**
сри мн. **српове** м. „срп“.
Српкиња ж. „Српкиња“; в. и **Србјка, Срвијанка.**
српски, српска, српско прид., прил. „српски“.
срце мн. **срцета** с. „срце“.
ста м. „страх“; вар. **стра.**
стабэл м. „стабло“.
став в. **стау.**
ста́вен прид. „састављен“.
ста́вило мн. **ста́вила** с. „ставило“.

- ста́вит** гл. 1. ставити. 2. саставити.
- ста́дат** гл. „стајати”; *в.* и **ста́нут**, **стањува́т**, **стат**.
- стакла́р** м. „стаклар”.
- стакле́н** прид. „стаклен”.
- ста́кло** с. „стакло”; *вар.* **ста́к-ло́**.
- ста́ложит** гл. „сталожити”.
- ста́нут** гл. „стати”; *в.* и **стадат**, **стањува́т**, **стат**.
- стањува́т** гл. „стајати”.
- стапа́нин** м. „најстарији овчар у бачији”; *вар.* **стапа́нин**.
- стар**, **ста́ра** и **ста́ра**, **ста́ро** прид. „стар”; *Ста́роно село́*.
- ста́рац** мн. **ста́рци** м. „старац”; *вар.* **ста́рац**.
- ста́рац** *в.* **ста́рац**.
- ста́решина** мн. **ста́решине** *в.* **роди́тель**.
- ста́рини** м. мн. „преци”; *вар.* **ста́рини**.
- ста́рини** *в.* **ста́рини**.
- ста́рост** м. „старост”; *Дркѣ́ од ста́роси́а*.
- стат** гл. „стати”.
- стат** м. „узрост”; *Ма́неч’ак у си́аи*.
- стау** мн. **ста́ове** и **ста́овове** м. „зглоб”; *вар.* **став**.
- стафи́ћ’а** *в.* **стафи́ц’а**.
- стафи́ц’а** мн. **стафи́ц’е** ж. „суво грожђе”; *вар.* **стафи́ћ’а**.
- ста́гнут** гл. „стегнути”.
- ста́гнут**, **ста́гнута** прид. „стегнут”.
- ста́кло** мн. **стакле́та** *в.* **ста́кло**.
- ста́кнут** гл. „подстакнути”.
- ста́лба** мн. **ста́лбе** ж. „стубе”.
- ста́ни́ца** ж. „стеница”.
- ста́ту́ра** ж. „стас”.
- ствар** мн. **ста́ре** ж. „ствар”; *вар.* **свар**; *Он сам ми кажа́л како́ си́ој си́вар; Два́ си́вара*.
- стежа́р** м. „колац о који је везан коњ при вршидби са коњима”.
- стела́ж** м. „стелажа”.
- сте́на** мн. **сте́не** ж. „зид”.
- стења́ње** с. „стењање”.
- стења́т** гл. „стењати”.
- сте́павец** мн. **сте́павци** м. „врста крушака”.
- стет** гл. „хтео сам”; *Ја си́си ч’уи́; Ми си́елимо́ ч’уи́*.
- сти́гнут** гл. „стићи”.
- сти́жат** гл. „стезати, стискати”.
- сти́нет** гл. *в.* **сти́гнут**.
- сти́скат** гл. „стискати, стезати”; *в.* и **сти́жат**, **сти́снут**.
- сти́снут** гл. „стиснути”.
- сто** бр. „сто”.
- сто́б** мн. **сто́борé** м. „стуб”; *вар.* **сто́п**.
- стовáт** гл. „стајати”; *в.* и **сто́бит**; *вар.* **сто́буат**.
- сто́г** мн. **сто́гове** м. „стог”.
- сто́бит** гл. „стојати”; *вар.* **сто́јат**.
- сто́јат** *в.* **сто́бит**.
- сто́л** мн. **сто́лове** м. „столица”.
- столи́ћ’** м. дем. „столичица”.
- стома́к** м. „стомак”; *вар.* **сто́-мак**.
- сто́мэк** мн. **сто́мэци** *в.* **стома́к**.
- стоно́га** мн. **стоно́ге** ж. „стонога”.
- сто́п** *в.* **сто́б**.
- стапа́нин** *в.* **стапа́нин**.
- стапа́ње** м. мн. „чланови једне бачије”.
- сто́пци** *в.* **спо́пци**.
- сто́тина** и **стотина́** мн. **сто́тине** и **стотинé** ж. „стотина”.
- сто́буат** *в.* **стовáт**.
- стра** *в.* **ста**.
- стра́дат** гл. „страдати”.
- стра́жа** *в.* **кому́на**.
- стра́жњи**, **стра́жња** мн. **стра́ж-њи**, **стра́жње** прид. „стражњи”; *вар.* **стражњи́**.

стра́мица мн. **стра́мице** ж. „страица”; вар. **стра́ница**.
страми́т гл. „срамети се”; *Се сѣтрами́м.*
страмота́ мн. **страмоте́** ж. „срамота”; вар. **страмота́**.
страмоћ’ита ж. „назив неког цвећа”.
страна и **страна́** мн. **стране** ж. „страна”; вар. **стрэна́**.
стране́ прил. „по страни, са стране”; *Овца́ штио́ иде сѣтране́.*
стра́ница мн. **стра́нице** в. **стра́мица**.
страшэн, **страшна́** прид. „страшан, ружан”; вар. **страшен**.
страшен в. **страшэн**.
страшило с. „страшило”.
страшит гл. „плашити”; син. **пудит**.
страшљив прид. „плашљив”.
страшљивэц м. „плашљивац”.
страшно прил. „страшно”.
страмота́ в. **страмота́**.
стрэна́ в. **страна́**.
стрэбран в. **срэбрэн**.
стрэбро с. „сребро”; вар. **срэбро**, **штрэбло**.
средá мн. **средé** в. **средá**.
средина́ мн. **средине** в. **средина́**.
средопóшћ’е с. „средина великог поста”.
стрећ’ мн. **стрећ’еве** м. „дуга која се ставља изнутра преко дна”.
Стрекэња ж. „Сретење”; вар. **Стрекэњија**.
Стрекэњија в. **Стрекэња**.
стрэлка мн. **стрэлке** ж. „стрела”.
стрэнут гл. „срести”.
стрэћ’а в. **срэћ’а**.

стрэћ’ан прид. „срећан”.
стреш в. **кић’**.
стрэшина ж. „стреха”.
стри́гат гл. „стрићи”; в. **стри́жат**.
стрижáт в. **стри́гат**; *Се сѣтрижэ́*
бвце; Бербёр сѣтрижэ́.
стрижэрáч’ка в. **стрижерáч’ка**.
стрижење с. „стрижење, шишање”.
стрижерáч’ка ж. „јеленак, рогљаш”; вар. **стрижэрáч’ка**.
стрижери́ца в. **фризери́ца**.
стрм прид. „стрм”; вар. **стрмэн**.
стрмэн в. **стрм**.
стрмина ж. „стрмина”; вар. **стрмина́**, **стрминá**.
стрбжак мн. **стрбжаци** м. „сламарица”.
струп мн. **стрбове** в. **кап**.
стрбуват гл. „прскати виноград”; вар. **штрбуват**; син. **шпри́цуват**; *Сѣтрибу́жено*.
стрбшен прид. „строшен”.
стрбшит гл. „строшити”.
стрпéње с. „стрпљење”.
струг м. „струг”; вар. **струнг**.
стру́га мн. **стру́ге** ж. 1. в. **прилаз**. 2. раздаљина између два предња зуба. 3. ретки део ткањине. 4. преграда од прућа.
стру́гат гл. „стругати”; в. и **стру́жат**; *Сѣтружэ́м*.
стругóтина мн. **стругóтине** ж. „талог који се сакушља на дну лонца приликом кувања урде”.
стру́жат в. **стру́гат**.
стру́жњак и **стружњáк** мн. **стру́жњаци** м. „стружњак”; син. **шáфель**.
струк м. 1. **струк**. 2. в. **пос**. 3. в. **праш**.

струна́ ж. „струна“.

струнг в. **струг**.

струнга́р м. „стругар“.

стрша́н м. „стршљен“; вар. **стршањ**, **стршен’**.

стршањ в. **стршан**.

стршен’ в. **стршан**.

студён, **студена́**, **студено́**, прид. „хладан“; *Вода сїудена́*.

студено́ прил. „хладно“.

студёнџ мн. **студёнтове**, **студёнџи** м. „студент“.

студира́т гл. „студирати“; вар. **штудира́т**.

студит в. **ла́дит**.

ступара́ј в. **кошнич’эрај**.

ступи́т гл. „згазнути“; *Си ме сїуи́л на но́ју*.

стушк’ен прид. „снужден“.

стушк’ено прид., прил. „тамно“.

субзистџнца ж. „намирнице“.

суббота́ мн. **суботе́** ж. „субота“.

субу́т в. **собу́т**.

сув, **сува́**, **суо** мн. **суви**, **суве** прид. „сув“.

суве́лка мн. **суве́лке** ж. „чунак“.

сувнут гл. „скокнути“; *Се сувни*.

суво́н м. „вео“.

суво́њкав в. **суво́њкау**.

суво́њкау, **суво́њкава** прид. „танак, слаб, сув“; вар. **суво́њкав**.

суд мн. **судо́ве**, **судо́ви** м. „суд“.

суда́рац м. „судија“; вар. **суда́раџ**.

суда́рица ж. „жена судија“.

судби́на мн. **судби́не** ж. „судбина“.

судира́т гл. „летовати, заваривати“; син. **шва́јцуват**.

судит гл. „судити“.

суду́ра ж. „летовано место“.

суђ’еница ж. „суђеница“.

су́са в. **кабу́з**.

сузди́шат гл. „задувати се“.

сукáло мн. **сукáла** с. „чекрк“.

су́кат гл. „сукат“; в. и **врти́т**.

су́кна ж. „женска хаљина“.

су́нђ’ер мн. **су́нђ’ери** м. „сунђер“.

суни́ца мн. **суни́це** ж. „јагода“.

сунч’эглџ’ в. **санч’эглџ**.

су́па ж. „супа“; вар. **зу́па**.

сур, **сура́**, **су́ро** прид. „сур“.

сурџ мн. **сурџи́** м. „дивља свиња“.

су́рват гл. „дотерати, спустити“; *Су́рви́ ју́ске до́ле*.

Су́роњ м. „име суром телету“.

сурупáт гл. „одвалити се, срушити се“; *Ка иде́ ки́ша мло́о земља́ се суруй’ује*.

сурупено прид., прил. „одваљено, срушено“.

суспéкт прид., прил. „сумњив“.

су́спик м. „сутон“.

суспи́н мн. **суспи́ње** м. „уздицај“.

суспи́њат гл. „уздисати“.

суспра́вит гл. „усправити“; *Се суспра́ви*; в. и **опре́т**.

суста́вит гл. „зауставити“.

суста́нут гл. 1. сустати, уморити се. 2. престати; в. и **суста́т**.
суста́нут прид. 1. уморан. 2. прекинут.

суста́т гл. в. **суста́нут**; *Сам суси́ал*; *Суси́ала ки́ша*.

сутијџн в. **лајбер**.

су́тра в. **ду́тре**.

су́ша ж. „суша“; вар. **шу́ша**.

сфат м. в. **кому́на**.

Т

та зам. „то“; *Ако никѝ моѝже, ѝа бѝде он; Їзбоѝ ѝа.*
табара ж. „летовалиште“.
табачит гл. „табачити“.
табла и **таблá** мн. **табле** ж. „табла“; в. и **плек**.
таја зам. „та“.
тајка м. 1. отац, син. **тата**. 2. ујак (само ако је старији од оца).
тајугре прил. „прекосутра“.
такáј, такáја мн. **такѝја, такéја** зам. „такав“.
такнут гл. „такнути“; вар. **тэкнут**.
тако прил. „тако“; вар. **тэкá**.
такса ж. „такса“.
тал мн. **талове** м. 1. део. 2. мираз.
талэз мн. **талэзи** м. „талас“.
талиграм м. „телеграм“; вар. **тэлиграм**.
Талијан мн. **Талијање** м. „Италијан“.
Талијанка ж. „Италијанка“.
талог м. „талог“.
талпа мн. **талпе** ж. 1. ђон. 2. стопало.
талпица мн. **талпице** ж. „подножак“ (на разбоју); вар. **тэлпица**.
талпишат гл. „пенцетирати“.
тамán прил. „таман“; вар. **тэмán**.
тамбура ж. „тамбура“.
тамбураш м. „тамбураш“.
Тамишвар м. „Темишвар“; вар. **Темишвар**.
тамјан м. „тамјан“; вар. **тамњán**.
тамњán в. **тамјán**.
тамњаника ж. „тамјаника“.
тамо прил. „тамо“.

тане мн. **танета** с. „тане“.
тањир мн. **тањире** м. „тањир“.
тапкат гл. 1. тапкати земљу. 2. мешати. 3. тапшати; *Тáйкам зéмљу; Тáйкам кáшу; Тáйкам рúке.*
тарга мн. **тарге** ж. „носила“.
тарице ж. мн. „трице“.
тас мн. **тáсове** в. **каук**.
тата мн. **тáте** в. **тајка** 2.
тата мошá м. „очух“; вар. **тата машá’оь**.
татар м. „просо“.
татаика м. „татица“.
татин прид. „татин“.
татовина ж. „очевина“.
тафла ж. „саобраћајни знак“.
ташта ж. „ташта“; вар. **тэшта**.
тэга прил. „тада“; вар. **тэга**.
тэј зам. „тај“; вар. **теј, тѝј**.
тэкá в. **тако**.
тэкма ж. „припрема младе коју врши њена мати у суботу увече, уочи свадбе“; вар. **тэкмоба**.
тэкмоба в. **тэкма**.
тэкнут в. **такнут**.
тэлпица в. **талпица**.
тэлh’át в. **тэлч’át**.
тэлцáлник м. 1. млатило. 2. аван.
тэлч’át гл. „туђи“; вар. **тэлh’át**.
тэмá ж. „тама“.
тэмán в. **тамán**.
тэмница ж. „тамница“.
тэнэцэк прид. „танак“; вар. **тэнэч’эк**; син. **тэнки**.
тэнэч’эк в. **тэнэцэк**.
тэнит гл. „тањити“.
тэнки мн. **тэнки** в. **тэнэцэк**.
тэрнакоп мн. **тэрнакопóве** м. „трнокоп“.
тэст м. „таст“; вар. **тэшт**.

- тэтар** мн. **тэтарэ** м. „хельда“.
тэшт в. **тэст**.
тэшта в. **ташта**.
тэшгове м. мн. „родитељи су-
 пруге“.
тви в. **тфи**.
твби, твбоја, твбоје мн. **твби,**
твбоје зам. „твој“; вар. **твој**.
твој в. **твби**.
тврд, тврда, тврдо прид., прил.
 „тврд“.
тврдица мн. **тврдице** ж. „назив
 врсте трешања“.
тврду́т гл. „тврдути“; *Се ѿвр-*
дњу́је.
тврдоглавэц м. „тврдоглавац“.
тэга в. **тэга**.
теглач м. „коњ који добро ву-
 че“.
тэглит гл. „вући“; *Тэйлиш из*
зуби; Тэйлим јену бразду; Тэй-
лим из око; вар. **тэглит, тэк-**
лит.
тэглит в. **тэглит; Тэйли да**
умре.
тэзга ж. „тезга“.
теј в. **тэј**.
т'эјка в. **ћ'эјка**.
тек прил. „тек“.
тэклит в. **тэглит**.
телé мн. **телéта, телци** с. „теле“.
телеграф м. „телефонски стуб“.
телеграфират гл. „телеграфи-
 сати“.
телéћ'ак в. **раница**.
телéћ'но прид. „телеће“; вар.
телéћ'о.
телéћ'о в. **телéћ'но**.
телефон мн. **телефоње** м. „те-
 лелефон“; вар. **телифон**.
телефонират гл. „телефонира-
 ти“.
телиграм в. **талиграм**.
телит гл. „телити“.
телифон в. **телефон**.
телица ж. „јуница“.
тело мн. **тела** с. „тело“.
тэме мн. **тэмена** с. „тэме“.
Темишвар в. **Гамишвар**
тенгерйца мн. **тенгерйце** ж.
 „место где се прикачује руда
 на колима“.
тэпих мн. **тэпици** м. „крпара“.
тепсија ж. „тепсија“.
тэран прид. „теран, гоњен“.
тэрат гл. „тераги, гонити“.
тэрен с. „терен“.
тэрет м. „терет“.
теретйна ж. „астма, сипња“.
тэсан, тесна́, тэсно прид. „те-
 сан“; вар. **тэсэн**.
тэсэн в. **тэсан**.
тэсто мн. **тэста** с. „тесто“.
тет гл. „хтети“.
тетэк мн. **теткóве** м. „тетак“.
тэтница ж. „стадо“.
тећ гл. „тећи“; *Теч'у оч'и; Теч'э*
буре; Вода пйеч'э.
теч'эње с. „ток реке“; *Теч'эње*
реке.
тешкóћ'а ж. „тешкоћа“.
ти зам. „ти“.
ти мн. **тија** зам. „ти“; *Ти сви*.
тив, тива́, тиво прид. „тих“.
тиво прил. „тихо“.
тигања ж. „тигањ“.
тиј в. **тэј**.
тиква мн. **тикве** ж. „бундева“.
тиква турска ж. „турски дулек“.
тиквица ж. „тиквица“.
тимбра в. **мáрка**.
тинá ф. „најситнији песак“.
т'инћ'ат гл. „тискати“.
типса ж. „стипса“.
тирарц м. „ветеринар“; син. **ве-**
теринар.
ти́са мн. **ти́се** ж. „тиса“.
ти́скат гл. „тискати, гурати“; в.
ти́снут.
ти́снут гл. „тиснути, гурнути“.
Тисовица ж. „Тисовица“ (село).
тић'ка мн. **тић'ке** в. **тич'ка**.

ти́фос м. „тифус“; вар. **ти́фус**.
ти́фус в. **ти́фос**.
тич’ат гл. „тицати“.
тич’ат гл. 1. вредети. 2. понашати се; *Се тич’а да ме слушаши; Добре се тич’а*.
тич’ка мн. **тич’ке** ж. „птица“; вар. **тић’ка**.
тишлер мн. **тишлери** м. „столар“.
тишто́к мн. **тиштоци** м. „рам на вратима“.
тјаск мн. **тјаскове** м. „преса за грождје“.
ткат гл. „ткати“. *Женá која тке*.
тбар мн. **тбари** м. „товар“.
тба мн. **тббе** ж. „добош“.
тобц’ија мн. **тобц’ије** м. „тобција“.
тоблар мн. **тобларе** м. „склониште у шуми за људе или за стоку“.
тоблењач’а ж. „овчарска колиба“.
тобошар мн. **тобошаре** м. „добошар“.
товаљат гл. „ваљати се“.
товаљу́г мн. **товаљу́гове** м. „ваљак“.
тбар мн. **тоуари** в. **тбар**.
товáрен, тоváрна, тоváрно прид. „тежак“.
товáреш мн. **товáрэши** м. „друг“.
товáрэша мн. **товáрэше** ж. „другарица“.
товáрит гл. „товарити“; *Товáрим ко́ла*.
товáрна женá ж. „трудна жена“.
товáрно прид. „тешко“.
ток м. „потпетица“.
токат гл. „сецкати“.
токица мн. **токице** ж. „клепало“.

то́лки, то́лка, то́лко мн. **то́лки, то́лке** прид. „толики“.
то́лко прид. „толико“.
топ мн. **топове** м. „топ“.
то́пен, то́пена мн. **то́пени, то́пене** прид. „топљен“.
топи́ло мн. **топи́ла** с. „место где се потапа кудеља“.
то́пит гл. „топити“.
топли́ца ж. „жега“.
топлó прид., прид. „топло“.
тополá мн. **тополé** ж. „топола“.
тополич’ар м. „тополик“.
тор м. „коњско љубриво“.
тор тру́л м. „ситно коњско љубриво“.
тора́к м. „први изројени рој“.
тори́на мн. **тори́не** ж. „непоједени остаци сена“.
то́рит гл. „ђубрити“.
то́рник мн. **то́рници** м. „уторак“.
торбх м. „назив неке биљке“.
тоци́ло мн. **тоци́ла** с. „тоцило“.
то́ч’ак мн. **то́ч’кове** м. „точак“; вар. **то́ч’эк**.
то́ч’эк в. **то́ч’ак**.
то́ч’ков прид. „точков“.
тр в. **ћ’а**.
тра́ва и **травá** мн. **тра́ве** ж. „трава“; вар. **трэ́вá**.
травá пуч’и́бса в. **пуч’и́бса**.
травно́ прид. „травно“.
траг мн. **тра́зи** м. „траг“.
тра́жит гл. „тражити“.
тра́јат гл. „трајати“.
трајста мн. **трајсте** ж. „торба“. *Фалéње вéлко је трајста и́разна*.
трајстикáр м. „тршчар“.
трактóр м. „трактор“.
трактори́ст м. „тракториста“.
трандафи́р мн. **трандафи́рове** м. „ружа“.
транцáт гл. „рашити, распарати“.

- трап** м. „трап“.
трахо́ма ж. „трахом“.
трэ́ва в. **тра́ва**.
тréнтор м. „трут“; вар. **тréнтор**, **тру́тор**.
трба́н м. „трбух“.
трбунал м. „суд“.
тréвит гл. „растурати“.
тréгнут гл. „тргнути“.
тréговат гл. „трговати“.
тréговац мн. **тréговци** м. „трговац“.
тréговина ж. „трговина“.
тréбат гл. „требати“; *Моканё шрэба да се жéну; Ми не шрэба ниниша; Ми шрэба да йо́ђе мо на ва́шэр; За ова́ шрэба да ви вре́вим; Трэба да се ч'эшле.*
тréбит гл. „требити“.
тréбунк мн. **тréбунци** м. „коларски струг“.
тréгер мн. **тréгери** м. „траке које држе панталоне“.
Трејерашё м. „Три јерарха“.
трек м. „отпаци од кучина“.
трем м. „трем“.
трен м. „воз“; *Свак дэн иде шрен ка́мо сёла на́ша.*
трен м. „трем, настрешница“; *Трен за бвце.*
тréпат гл. „трептати“.
тréпка мн. **тréнке** ж. „басамак“.
тréпнут гл. „трепнути“.
тréпушка мн. **тréпушке** ж. „трепавица“.
трес узв. „трес“.
тréсат гл. „трести“; в. и **трест**; *Земља се шресё.*
тréскало мн. **тréскала** с. „грмљавина“.
тréскаљка ж. „тресак“.
тréснут гл. „треснути“.
трест гл. „трести“.
тréсти́ка ж. „треска“.
трет гл. „трти, трљати“; *Ја се шрем йо́ ирбине.*
тréћ'и, тréћ'а, тréћ'о мн. **тréћ'и тréћ'е**, члановано: **тréћ'ијен, тréћ'и: на** и н. **тréћ'ини, тréћ'е-не** бр., прид. „трећини“.
тréћ'ина бр., ж. „трећина“.
тréфит гл. „трефити“.
трезат гл. „трзати“.
три бр. „три“.
три пу́та бр. „три пут“.
тréбла ж. „ручица на бушилици“.
тréдэсет бр. „тридесет“; вар. **триэст**.
тréиэст в. **тréдэсет**.
тréиэсти бр. „тридесети“.
тréинаэст бр. „тринаест“.
тréинаэсти, тréинаэста бр. „тринаести“.
трист прид. „тужан“.
тréстоћ'а ж. „туга“.
тréита в. **бréита**.
тréфо́ј в. **тréфо́ј**.
тréице ж. мн. 1. трице. 2. перут. 3. струготине.
тréкат гл. „трчати“.
тréкољич'ар м. „рупчасто место“.
тréлит гл. „трлити“.
три мн. **тréнове, тréње** м. „трн“.
тréномёт м. „метла од грања“.
тréнбсит гл. „влачити за собом“.
тréнтор мн. **тréнтори** в. **тréнтор**.
тréнујет гл. „одвајати ситнију сламу“; *Тренујем.*
тréнут гл. „одвојити ситнију сламу“;
тréњар мн. **тréњаре** м. „трњар“.
тréва мн. **тréве** ж. „мрва“; вар. **тréва**.
тréва в. **тréва**.
тréица бр., м. „тројица“.
тréја бр. „троје“; *Трёја вра́ши.*
тréјка ж. „тројка“.
тréка мн. **тréке** ж. 1. лобања. 2. тиква.

трóлав прид. „који има кијавицу“; вар. **трóнав**.
трóна ж. „кијавица“.
трóнав в. **трóлав**.
трóпкаџе с. „трупкаџе“.
трóшак мн. **трóшкове** м. „трошак“.
трóшит гл. „трошити“; *Ја шрóшим млобо новци; Трóшим иййу.*
трóшљив, **трóшљива** прид. „трóшљив“.
трпéње с. „стрпљење“.
трпíја м. и ж. „ждера, ждероња“; вар. **трпíјаш**.
трпíјаш м. в. **трпíја**.
трпíт гл. „трпети“.
трсит гл. „трсити“.
трт узв. „марш“; в. и **марш**.
трубá мн. **трубé** ж. „труба“.
трúбит гл. „правити трубу“.
трúгла ж. „сандук на колима“.
труд м. „труд“ (гљива).
трúкуан прид. „штампан“.
трул прид. „труо“.
трулач'йна ж. „трулеж“; вар. **трулач'йна**.
труп мн. **трúпове** м. „труп“.
трупáц мн. **трúпци** м. „труппац“.
трúница мн. **трúнице** ж. „труппица“.
трúса ж. „набојњача, торба за алат“.
трúтит гл. „оборити“.
трúтор в. **трéнтор**.
трúх'ен, **трúх'ена**, **трúх'ено** пред. „оборен, полегнут“.
трфóј м. „детелина“; вар. **трифóј**.
трфорáј м. „место засејано детелином“.
трш м. „жбун“.
тршовина мн. **тршовине** ж. „истршено место“.

туá прил. „ту“.
Тудоркóв м. „Свети Теодор“; вар. **Тудоркóвља**; син. **Тудорóвци**.
Тудорóвци м. мн. в. **Тудоркóв**.
туђ', **туђ'á**, **туђ'о** мн. **туђ'и**, **туђ'е** прид. „туђ“.
туђба ж. „тужба“.
туђен гл. „тужен“.
туђит гл. „тужити“.
тужнó прид. прил. „мучно“; *Ми је шужнó.*
тулуз м. „тулуз, кукурузовина“.
тунéл мн. **тунéлове** м. „тунел“.
тургоњ мн. **тургоњи** м. „назив врсте шљива“.
турíак мн. **турјац** м. „џомба“.
Туркóјка ж. „Туркиња“.
турн мн. **турновé** м. „торањ“.
Турска ж. „Турска“.
турски, **турска** мн. **турски**, **турске** прид. „турски“; *Тикве шурске.*
турски прил. „турски“.
турта ж. „обга“.
Турч'им мн. **Турци** м. „Турчин“; вар. **Турч'ин**.
Турч'ин в. **Турч'им**.
тута в. **эч'**.
туткóво мн. **туткóва** с. „смола са дрвећа“.
туфóв м. „џбун“.
туц узв. „туц“.
туце с. „туце“.
туч' м. „туч“.
туч'ан м. „котлић од туча“.
туш'ён прид. „послат“.
тфи узв. „тфи“ (опонаша пљување); вар. **тфиј**, **тфуј**, **тви**; *Тфи, да не се уреч'еш.*
тфиј в. **тфи**.
тфуј в. **тфи**.

Ћ

ћ'а узв. „ћа”.

ћ'ај в. **ч'ај**.

ћ'ака мн. **ћ'аке** ж. „каница за сабљу”.

ћ'апа в. **ч'апа**.

ћ'ар м. „чар”.

ћ'аск м. „ступа”.

ћ'афа в. **ч'афа**.

ћ'ашка в. **ч'ашка**.

ћ'ејка мн. **ћ'ејке** ж. „тетка”; вар. **т'ејка**.

ћ'елар в. **ч'елар**.

ћ'елула мн. **ћ'елуле** ж. 1. хелија.
2. чаура; *Ћ'елула о^т сеџовѣ*.

ћ'емѣр мн. **ћ'емѣри** в. **ч'емѣр**.

ћ'ерѣре с. „молба”; син. **молбѣница**.

ћ'еркул де регрутаре м. „зграда у којој се врши регрутација”.

Ћ'ѣска ж. „Чехословачка”; син. **Пѣмска**.

ћ'ѣст в. **ч'ѣст**.

ћ'ѣтера ж. „врста виолине”.

ћ'ѣшѣљ в. **ч'ѣшал**.

ћ'ѣшљање с. 1. чешљање. 2. рендање; *Ћ'ѣшљање дѣску*.

ћ'ивѣја в. **ч'ивѣја**.

ћ'иѣзма мн. **ћ'иѣзме** в. **ч'иѣзма**.

ћ'икѣра в. **ч'икѣра**.

ћ'инда мн. **ћ'инде** ж. „предсобље”.

ћ'инић'ајка ж. „гвоздена шипка којом се шири платно на разбоју”.

ћ'ипка мн. **ћ'ипке** в. **ч'ипка**.

ћ'ирѣс м. „буљина”; вар. **ћ'урѣс**, **ћ'урѣш**.

ћ'ирѣшња в. **ч'ирѣшња**.

ћ'ирѣкат в. **ч'ирѣкат**.

ћ'ирѣлица ж. „ћирилица”; *Словѣ ћ'ирѣлица*.

ћ'ић'орка в. **ч'ић'орка**.

ћ'ић'а в. **ч'ић'а**.

ћ'ок м. „ћок за брус”.

ћ'окрѣја в. **ч'окрѣја**.

ћ'орав, **ћ'орава** в. **ћ'орау**.

ћ'орѣпа мн. **ћ'орѣпе** в. **ч'арѣпа**.

ћ'орау прид. „ћорав”; вар. **ћ'ѣрав**; *Ћ'орау на јѣно ѣко*.

ћ'ѣрба в. **ч'ѣрба**; *Ћ'ѣрба од ѣасуља*; *Ћ'ѣрба од кромѣјри*; *Ћ'ѣрба од зѣље*; *Ћ'ѣрба од мѣса*.

ћ'ѣсау прид. „ћосан”.

ћ'ѣшѣк м. „ћошѣк”; *Се мѣѣу нѣке сѣвѣри, јѣна ѣлава о^т ѣѣлѣ и нѣко цѣѣе у ћ'ѣшѣк код ѣшѣка*.

ћ'ук мн. **ћ'укове** в. **ч'ук**.

ћ'ук-ћ'ук в. **ч'ук-ч'ук**.

ћ'уѣат гл. „кљѣцати”; *Ћић'ке ћ'уѣу ѣрѣжѣе*.

ћ'уѣур мн. **ћ'уѣури** в. **ч'уѣур**.

ћ'ула ж. „ћула”; вар. **ч'ула**.

ћ'улѣт гл. „ћулѣти”; *Коњ ћ'улѣи ѣши*.

ћ'умѣг в. **ч'умѣг**.

ћ'уна ж. „ћуп”.

ћ'унау в. **ч'унав**.

ћ'урѣс мн. **ћ'урѣси** в. **ћ'ирѣс**.

ћ'урѣш в. **ћ'ирѣс**.

ћ'уѣат гл. „викати” (о совуљаги).

ћ'уш м. „сова”.

- умѐт** гл. „умети, знати”.
умедно в. **улажно**.
умѐкч'ат гл. „умекшати”.
умѐсто прил., пред. „место”.
умић'у прил., пред. „међу”.
умка мн. **умке** ж. „хумка”;
 вар. **унка**.
умбрит гл. „убити”.
умрѐт гл. „умрети”.
унифóрма ж. „униформа”.
унка ж. в. **умка**.
унтура ж. в. **сáло**.
унук мн. **унуци** м. „унук”.
унук од брата м. „синовац”.
унука мн. **унуке** ж. „унука”.
унука од брата ж. „синовица”.
унутра прил. „унутра”.
унуч'е с. дем. „унуче”.
уншлаг м. „облог”.
упáлит гл. „упалити”.
упáнут гл. „стати, имати места”.
упѐрт гл. „опрети се”.
упоље прил. „упоље”.
упрát в. **опрát**; *Ју уйѐре; П'ем уйрáи*.
упрѐт гл. „зауставити”.
упрóстит в. **опрóстит**.
упудит гл. **опудит**.
урак мн. **урци**, **уркове** в. **лов**.
урвиште в. **урниште**.
урвит гл. „уништити”.
урдár мн. **урдаре** м. „кашика којом се вади урда”.
урсáла мн. **урсáле** в. **оснóва**.
урсóјка в. **јáрица**.
урѐзник мн. **урѐзници** м. „урезник (у ткању)”.
урѐкнут гл. „урећи”; *Уреч'ѐм*.
уркáч' мн. **уркáч'е** м. „хајкач”.
урлáp в. **урлáф**.
урлár в. **улár**.
урлáф мн. **урлáфове** м. „одсуство”.
урлужет гл. „оплодити кобилу”;
Урлужѐ кобилу.
урматóр м. „наследник”.
урниште с. „прокоп”; вар. **урвиште**.
- урóј** м. „прекрупа”.
урúкат гл. „крчати” (о цреви-ма); *Урúку ч'ирѐва*.
ускрáјак м. „окрајак (хлеба)”.
успѐглат гл. „испеглати”.
успињат се гл. „пузати се”.
успút прил. „успут”.
уста ж. „уста”.
усúk мн. **усúкове** м. „прљав-штина из вунс”.
úтер м. „шеширција”.
утѐћ' гл. „утећи”; *Да уйѐч'ѐ; Уйѐкал ч'ишау*.
утич'ат гл. „спасавати се”.
утóre мн. **утóрета** с. „шанчић на дно бурета у који улазе дуге”.
уторњáк мн. **уторњáци** м. „алатка којом се прави шанчић на дно бурета за дуге”.
утрág м. „песак и брашно које излази из воденице после откивања камена”.
утрипа мн. **утрине** ж. „утрина”.
уфáтит гл. „ухватити”.
уфáћ'ен, уфáћ'ена, прид. „ухваћен”.
уфúгловат в. **исфúгловат**.
ух узв. „ух”.
уч'ѐн прид. „учен”.
уч'ѐра прил. „јуче”.
уч'инѐт, уч'инетá прид. „учињен, направљен”; вар. **уч'ињѐт**.
уч'инút гл. „учинити”.
уч'ињѐт в. **уч'инѐт**.
уч'ит гл. „учити”.
уч'итељ мн. **уч'итељ'и, уч'итељ'и** м. „учитељ”.
уч'итељка мн. **уч'итељке** ж. „учитељица”.
уч'итељов, уч'итељова прид. „учитељев”.
ушањѐст прид. „клепав”.
ушћ'е мн. **ушћ'ета** с. „горњи део лонца”.

Ф

фабрика ж. „фабрика“; *Смо радили по фабрике; Има и ош фабрике, и има ч'овек ишо ч'ине.*
фабрикант м. „фабрикант“; *Фабрикант од ножеве; Фабрикант од кљбоиш.*
фагадоват гл. „обећати“.
фагадување с. „обећање“; *Га забунил из фагадување; Не држи фагадување.*
факла ж. „бакља“.
фактор м. „поштар“.
фала ж. „хвала“; *Фала лепо.*
фаламоток м. „свежањ сламе“; *Један фаламоток од сламе.*
фаленга ж. „недостатак“.
фалење с. „хваљење“; *Фалење велико је ирајска ирзња.*
фалија мн. **фалије** ж. „кришка“; вар. **фалика**.
фалика в. **фалија**; *Фалика од каше.*
фалит гл. „хвалити“.
фалишан прид. „са грешком“; *Фалишан у бч'и.*
фалка мн. **фалке** ж. „вилица“.
фалосират гл. „употребљавати“; *Се сабере, и ша фалосира на нишио.*
фаливац м. „хвалиша“.
фамелија мн. **фамелије** ж. 1. породица. 2. родбина.
фантерија ж. „пешадија“; вар. **ифантерија**.
фантерист мн. **фантеристи** м. „пешак“ (војник).
фанфара ж. „дувачки оркестар“.
фарба мн. **фарбе** ж. „фарбе“; *Фарба сиња.*
фарбант м. „бандажа; завој“.
фарбар ж. „фарбар“.
фарбат гл. „фарбати“; вар. **фарбоват**; *Фарбам јажца.*

фарбоват в. **фарбат**; *Ја фарбујем јажца; Фарбујеш у ч'ерно.*
фармак м. „чар“.
фармаковат гл. „чарати“; *Те фармакује.*
фат мн. **фатове** м. „хват“.
фатат гл. „хватати“; *Фатам рибу из удицом; Фатам волве на кола; Јена до друјој се фату за иреде; Сам уфатаил; Волве се фату, два од најреда, два одо-сирата.*
фатов мн. **фатове** м. в. **цеплига**; *Чинем фатове од дрво.*
фаша ж. „пелена“; в. **цолкове**.
фашија мн. **фашије** ж. „узак комадић земљишта“.
фэгедување с. „обећање“.
феркица ж. „виљушка“; вар. **фуркица**.
фэскат прид. „врскав“.
феуар м. „февруар“; син. **фэбруар**.
федерштил мн. **федерштила**, **федерштилове** м. „писаљка“.
фела ж. „фела, врста“.
фенер мн. **фенери** м. „фењер“.
феранга мн. **феранге** ж. „за-веса“.
ферастра мн. **ферастре** ж. „жљеб на воденици куда пролази брашно“.
фереструјка ж. „отвор на кошници куда пролазе пчеле“; *Се зашвори фереструјка.*
фериз м. „тестера“; вар. **фириз**.
фериз велики м. „велика тестера“; вар. **фириз силнијен**.
фериз за железо в. **бомфajer**.
фериз у грбину м. „кичма“; син. **грбњача**.

- фермбр** м. „патент—затварач“;
син. **ресбрт**.
- фештило** с. „фитиљ“.
- фигура** мн. **фигуре** ж. „фигура“;
Ч’ине фиуре.
- фијбка** мн. **фијбке** ж. „фиока,
чекмеце“.
- филм** м. „биоскоп“; син. **кино-
матограф**; *Сам бил на филм.*
- филоксера** ж. „филоксера“.
- фиљен** мн. **фиљени** м. „кум“;
*То ми не знамо, ми кажемо ч’а
фиљен украј сламу од кума, и
иадбала слама је је иршиел из
кбала.*
- фиљена** мн. **фиљене** ж. „ку-
ма“; вар. **фиљења**.
- фин** прид. „фин“; син. **сетљиџ**.
- фино** прил. „фино“.
- фибр** м. „јежа, дрхтавица“; *Ме
иришли фибри бсџра.*
- фирер** м. „наредник“; вар. син.
сержент.
- фириз** мн. **фиризџ** в. **фериз**.
- фиризана** ж. „пилана“.
- фириз за рџку** м. „тестерица“.
- фириз малијен** м. „столарска
тестера“.
- фириз силнијен** в. **фериз ве-
лики**.
- фирцат** гл. „фирцати“.
- фитил** м. „фитиљ свеће“.
- фић’кат** гл. „звиждати“; *Фић’кам
кроз зуби; Фић’кам у ирсџи.*
- фифељка** ж. „звиждаљка“; вар.
фифољка.
- фифољка** в. **фифељка**.
- фишко** прил. „брзо“; вар. **фри-
шко**.
- флаута** ж. „флаута“.
- флаша** мн. **флаше** м. „флаша“;
*Је најзлнула флаше из воде ми-
нерале.*
- флек** мн. **флекове** м. „флека“;
Се ч’ине флекове нџ џу.
- флечат** гл. „флекати“.
- флекау** прид. „флекав“.
- флизура** ж. „фризура“.
- флбкав, флбкава, флбкаво** в.
флбкау; *Флбкво илџи бџ; Он
је јак флбкав.*
- флбкау** прид. „длаков, маљав“
вар. **флбкав**.
- флура** мн. **флуре** ж. „фрула“.
- флура на нбгу** ж. „цеваница“.
- флура на рџку** ж. „кост руке од
длана до лакта“.
- флурит** гл. „звиждати“; *Флурили
у флуре; Ч’овек ишио флурџ;
Флурим ис ирсџи.*
- фљак** м. „ништавна ствар“.
- фљос** узв. „фљос“.
- фоја** ж. „обга“.
- фојервектер** м. „ватрогасац“;
син. **ватрогасац**.
- форма** мн. **форме** ж. „форма“;
*Све кбзе јена форма; Ми ла да
врџвимо макар у каку форму.*
- форт** прил. „непрестано“; *Ако
иде кџша форџ, не знам како
ћ’е бџи.*
- фотографија** ж. „фотографија“;
син. **слика**.
- фотографисат** гл. „фотографи-
сати“.
- фотографист** м. „фотограф“.
- фрајлица** ж. „госпођица“.
- фрајтер** мн. **фрајтери** ж. „десе-
тар“; син. **фрунташ**.
- Франција** ж. „Француска“; син.
Француска.
- Францџз** мн. **Францџзи** м.
„Француз“.
- францџз** м. „француски кључ“.
- Француска** ж. „Француска“.
- Францускиња** ж. „Францус-
киња“.
- фрббнк** мн. **фрббнкове** м. 1.
крстина на колима. 2. предњи
део уздица.
- фризерџца** ж. „фризерка“; син.
стрижерџца.

хóre ж. мн. „живина“.
хрб в. **эрба**.
хрж в. **эрж**.
хржет в. **эржет**.
хркóх'ат гл. „хркати“.

хрт мн. **хртове** в. **эрт**; *Хртí од ойíнка*.
хумка мн. **хумке** в. **умка**.
хубт узв. (којим се тера коњ на десно).

Ц

цáлит гл. „теглити, вући“.
цáмбáл м. „цимбал“.
цáмбáлист м. „цимбалист“.
цáндэр м. „ивер“.
цáпа мн. **цáне** ж. 1. колац. 2. плева. 3. мотке којима се привезује сено на колима.
цáр м. „цар“; *Цáр Констáнијин и цáрица Јелéна*.
цáра ж. „држава“; син. **држáва**.
цáрак м. 1. пласт. 2. колац. 3. капуљача. 4. страшило; вар. **цáрэк**.
цáрэк в. **цáрак**.
цáрина ж. „ораћа земља“; *Цáрина је íе сéјемо и нéје слóбодно да óди нíи́ко из мáрве*.
цáрица и **цáрица** ж. „царица“.
цáрство с. „царство“.
цáрувáт гл. „царовати“.
цáнта м. „клин“.
цáрцáрица ж. „грахорица“.
цэцэна мн. **цэцэне** ж. „леденица“.
цэст м. „квасац“.
цвэшкат гл. „прскати; шикљати, избиијати“.
цвэкла мн. **цвэкле** ж. „цвекла“; *Цвэкла ч'рвэна; Мэсíо за цвэкле; Цвэкла за мáрву; Цвэкла за шећ'эр*.
цвэлит гл. „оплођавати крмачу“.
цвет м. „цвет“; *Цветí од лэна; Цветí на сврдел*.
цветáт гл. „цветати“; *Цвéх'е цвeтíи*.

цвэтер м. „цемпер“.
Цвэтнице ж. мн. „Цвети“.
цвéх'е с. мн. „цвеће“; *Цвéх'е на шашíр; Јесéњи цвéх'е*.
цвйкере ж. мн. „цвйкер“.
цедíло мн. **цедíла** с. „цедило“; син. **цéх'ак**, **цéх'эк**; **процéх'ák** **процíх'ак**.
цэдит гл. „цедити“; *Млэкó се цéди; Њéму му се цéду бáле*.
цéх'ак мн. **цéх'ове** м. в. **цедíло**.
цéх'эк в. **цедíло**.
цел прид. „цео“; син. **целокупáн**; *Целá вáлна; Вáлна целокупна*.
целéнит гл. „узорати ледину“; *Земља се целéни*.
цéлер м. „целер“.
цéлина мн. **цéлине** ж. „ледина“; *Орém цéлину*.
целиндер м. „стакло на лампи“; вар. **цилиндер**.
целокупáн, **целокупна** прид. „целокупан“; в. и **цел**.
центимéтар м. „центиметар“; син. **цэнтли**.
цэнтли в. **центимéтар**.
цэњик м. „суд за цех“.
цепэк мн. **цепци** м. „део разбоја за ткање“.
цеперíг м. „шевар“.
цéпит гл. 1. љускати пасуљ. 2. цепати дрва. 3. рушити; *Цéпíм йосíáјке; Цéпíм дрвó; Цéпíм кућ'у; в. и ицéпит*.

цеплига ж. „цепаница“; син. **фатбв**.
церовина ж. „церовача“.
цев в. **цѐу**.
цѐу мн. **цѐви** м. „цев“; вар. **цев**;
Се ч'ину цѐви ка женѐ йку у флуре.
цивил м. „цивил“.
Циганин мн. **Цигањѐ** м. „Циганин“.
цигански, циганска прид. „цигански“; *Цијанска љжа*.
цигански прил. „цигански“.
цигара мн. **цигаре** ж. „цигарета“.
цигарѐста прид. „са крецавом вуном“; *Овца цијарѐста*.
цигла ж. „цреп“.
цигурно прил. „сигурно“; вар. **сигурно**.
цику-цику-бр узв. (за дозивање оваца).
цилар м. „циљач“; *Он је дббѐр цилар*.
цилиндер в. **целиндер**.
цилит гл. „циљати“; *Ја цилим из љушком; в. и цилуват*.
цилуват в. **цилит**; *Сам сѝар, слабо цилујем*.
цимѐрман мн. **цимермаѐе** м. „дрводеља“; вар. **цимерман**.
цимѐнта мн. **цимѐнте** ж. 1. пехар. 2. шоља за воду. 3. суд за мазало; *Цимѐнтиа од пѝире; Пијем ис цимѐнтиом; То је цимѐнтиа љовѐлика*.
цимерман в. **цимѐрман**.
цимет м. „цимет“.
цимпор м. „сумпор“; *Се мѝа вода и љбсе цимпор, и се љѐре*.
цимпурѝшат гл. „сумпорисати“; *Буре се цимпурѝше*.
цин м. „цинк“.
ципар мн. **ципарѐ** м. „јегуља“.

ципѐла мн. **ципѐле** ж. „ципела“;
На нбѝе нбси цѝѝѐле.
цирит гл. „сирити“; *Млѐм бв-це, цирим и ч'инем сѝирѝе*.
циркѐљ мн. **циркѐли** мн. „компас“.
циркулар м. „механичка тес-тера“; *Точ'ак на циркулар*.
циркус м. „циркус“.
цифилиѝт м. „сифилис“.
цицка мн. **цицке** ж. „сиса“;
Маѝка мѝа јажца од цицке.
цкѐла мн. **цкѐле** ж. „скеља“.
цбѝа мн. **цбѝе** ж. „одело, халѝине“; *Њде у цбѝу; Цбѝа за сѝаванѝе; Цбѝе за ношѝѝе; Цбѝе нбве; Цбѝе сѝѝаре; Цбѝе ма-мине*.
цолкбѝе ж. мн. „пелене“.
цоловѝѝе с. „љубљѝѝе“.
црвѝн, црвѝна прид. „црвен“; вар. **ч'ервѝн, ч'рвѝн**.
црвѝнит гл. „црвенити“.
црвѝнопѐрка ж. „црвѝноперка“.
црква ж. „црква“.
црквѝѝак м. „црквѝѝак“.
цркнут гл. „црћи“; *Краѝе цркну ка јѝду љремлбѝо ѝрфбѝ; Ни цркла краѝа; Ми цркла јѝна овца*.
цркнут прид. „цркнут“; *Цркнутѝа овца*.
цркњуват гл. „цржавати“; *Цркњѝѝе мѝрѝа; Ја цркњѝѝем за ѝѝѝа; в. и цркнув, црѝат*.
Црѝа Гбѝра ж. „Црна Гора“.
црнбѝтѝка прид. (овца), са црн-ном главом“.
црномаѝѝаст, црномаѝѝаѝта прид. „црномаѝѝаст“; вар. **ч'ѝр-номаѝѝаст, ч'ѝрномѝѝѝаст**.
црпѝт гл. „црпѝти“.
црѝтат гл. „цртати“.
црѝтано прид., прил. „цртано“.
црѝцарица ж. „крупа, град“.

ч'елар мн. **ч'еларé** м. „пчелар“;
вар. **ћ'елар**.
ч'елик м. „челик“.
ч'елб с. „чело“; *Ч'елó кóн'ско*.
ч'елофан м. „целофан“.
ч'емёр мн. **ч'емéрове** м. „че-
мер“; вар. **ћ'емер**, **кемёр**.
ч'еп мн. **ч'эпове** м. „чеп“.
ч'эпит гл. „чепити се, кезити се“;
син. **крывит**; *Он се ч'эпи, се*
крыви.
ч'ерак мн. **ч'ераци** м. „чирак,
свећњак“.
ч'ервэн в. **црвэн**.
ч'ерево мн. **ч'ерева́** с. „црево“;
вар. **ч'ирево**.
ч'ермук мн. **ч'ермуци** м. „жиле
које расту на површини зем-
ље“.
ч'ест, **ч'эста** прид. „чест“; *Ч'эс-
та шу́ма*; вар. **ћ'ест**.
ч'ест ж. „део“; *Ч'есџи́ љсе*; вар.
ћ'ест.
ч'естарка ж. „честар“.
ч'еститат гл. „честитати“.
ч'эсто прил. „често“; *Тај ч'овэк*
дóђ'е ч'эсто код нас; Је љишл
ч'эсто фамилије; Мэне ме боли
ч'эсто љвóвá; Ти и видиш ч'эсто.
ч'естура мн. **ч'естуре** ж. 1.
честар. 2. жбуње.
ч'этворица бр., ж. „четворица“.
ч'эвртáк мн. **ч'эвртци** м.
„чствртáк“; вар. **ч'эвртэк**.
ч'эвртэк в. **ч'эвртáк**.
ч'эврти́, **ч'эврта** бр. „чет-
врти“.
ч'эврти́на бр. им. ж. „четвр-
тина“.
ч'этка мн. **ч'этке** ж. „четка“;
Ч'этка за цóле; Оши́фра ч'этка
за љерање собу; Ч'этка за ва-
рóшање; Ч'этка за ч'ишић'ење.
ч'этир бр. „четири“; вар. **ч'е-**
тири.

ч'этири в. **ч'этир**.
ч'этрдэсет бр. „четрдесет“; вар.
ч'этрэсет.
ч'этрнаэст бр. „четрнаест“; вар.
ч'этрнајест.
ч'эшал' м. 1. чешаљ. 2. ренде.
3. чешањ белог лука. 4. гре-
бен; вар. **ћ'эшэљ**, **ч'эшэл'**,
ч'эшэљ, **ч'эшел'**.
ч'эшáње с. „чешање“; *Ч'ешáње*
вэдне.
ч'эшат гл. „чешати; чешљати“;
Ч'эшам вэлно; Вэлна се оч'эши и
се влáч'и; в. и ч'эшљат.
ч'эшэл' в. **ч'эшал'**.
ч'эшэљ в. **ч'эшал'**.
ч'эшел' в. **ч'эшал'**.
ч'эшљат гл. „чешљати“; *Он се*
ч'эшља свак дэн; Ч'эшљам ѿ-
вэда.
ч'иви́ја мн. **ч'иви́је** ж. „чивија“;
вар. **ћ'иви́ја**.
ч'изма мн. **ч'изме** ж. „чизма“;
вар. **ћ'и́жма**, **ч'и́жма**.
ч'ий, **ч'ија́** зам. „чији“.
ч'икбра ж. „цикорија“; вар. **ћ'и-**
кбра.
ч'и́кур ж. „задњи део селачке
сукње“.
ч'им вез. „чим“; син. **ка́ко**.
ч'инут гл. „радити, правити, чи-
нити“; *Сам ви кажáл да не*
ч'инэте ниши́о без мэне; Ми
се ч'ине; Ч'инем јэну љжу; Два
и ч'эти́ри ч'ине шесџи́; Се ч'ину
кóже за ч'изме и ремење, за ам
и за узди́це; Ка се ч'ину се да
код лэдера; Дóма ч'ину руч'эк.
ч'ипка ж. „чипка“; вар. **ћ'ипка**.
ч'иревó мн. **ч'ирева** в. **ч'ерево**.
ч'ирэшња мн. **ч'ирэшње** ж.
„трешња“; вар. **ћ'ирэшња**;
Йма дóма мло́о ч'ирэшње; Ч'и-
*рэшње ч'эрни́це; Ч'ирэшње жэ-
л'и́не*.

- ч'ирікат** гл. „црвкutati“; *Тий'ке ч'иріку.*
- ч'ист, ч'иста** прид. „чист“.
- ч'истит** гл. „чистити“; *Ч'истим обор; Ч'истим пѣња; Ч'истим коџу.*
- ч'истоћа** ж. „чистоћа“.
- читање** с. „читање“; *Соба за читање.*
- читат** гл. „читати“; *Попа ја читат; Уч'у да читатју и да пишу.*
- ч'ић'орка** в. **ч'ић'орка.**
- ч'ић'а** м. „стриц“; вар. **ћ'ић'а.**
- ч'ић'орка** мн. **ч'ић'орке** ж. 1. водопад. 2. жлеб; вар. **ч'ић'ерка, ч'ић'орка, ћ'ић'орка.**
- ч'ишланица** ж. „три конца на мотовилу“; *По ирл, шо је ч'ишланица.*
- ч'кбла** мн. **ч'кбле** ж. „школа“; *Он седі на ч'кблу; Сам бил у ч'кблу.*
- ч'колар** мн. **ч'коларе** м. „ученик“.
- ч'коларіца** мн. **ч'коларіце** ж. „ученица“.
- ч'колски** прид. „школски“; вар. **шкблски.**
- ч'оа** ж. „чоха“.
- ч'об** мн. **ч'обове** м. „цреп“.
- ч'обэлкнут** гл. „мљацнути“.
- ч'обркат** гл. „бућкати млеко“.
- ч'овек** в. **ч'оувек**; *Ч'овек брез краја; Ч'овек из два ликцѣта; Ч'овек без сирамојѣ; Ч'овек из червенóm киком; Ч'овек за иџу; Ч'овек соборен.*
- ч'овеки** прид. „човечији“; вар. **ч'овеков, ч'овеку**; *Оваја је ч'овеки.*
- ч'овеков** прид. „човеков“.
- ч'овеку** прид. „човеков“.
- ч'овеч'ански** прил. „човечански“; *Се воділ ч'овеч'ански.*
- ч'овркат** гл. „чепрати“; *Кокбика ч'оврка.*
- ч'овртија** мн. **ч'овртије** ж. „чевртија, вртлог“; син. **вртльиг.**
- ч'овек** в. **ч'оувек.**
- ч'обка** мн. **ч'обке** ж. „брег“; *Сам обшл из ч'обке.*
- ч'окан** м. „кочањ купуса“.
- ч'оканац** мн. **ч'оканци** в. **ч'аканец.**
- ч'оканец** в. **ч'аканец**; *Несам нашл из ч'оканец; Ч'оканец за ковање.*
- ч'окат** гл. „куцати“; *Ч'окамо ч'ашке.*
- ч'окица** ж. дем. „брежуљак“.
- ч'окрліја** мн. **ч'окрліје** ж. „шева“; вар. **ћ'окрліја.**
- ч'опања** ж. „валов“.
- ч'опор** мн. **ч'опори** м. „чопор“; *Ч'опор од овец; Ч'опор од јовѣда; Ч'опор од марве; Ч'опор од ший'ке; Ч'опор од курјац; Ч'опор од јуске; Ч'опор од лућ'е.*
- ч'орана** в. **ч'арана.**
- ч'орба** ж. „чорба“; вар. **ћ'орба**; *Ч'орба се уиошрѣба у свако јело.*
- ч'орда** ж. „чорда“; *Ч'орда од јовѣда.*
- ч'оробара** в. **ч'арабара.**
- ч'оувек** мн. **лућ'е** м. „човек“; вар. **ч'овек, ч'овек**; *Ч'оувек кој ч'ува коњи.*
- ч'оутања** ж. „жлеб за воду на тоцилу“.
- ч'оушљугарка** ж. „чешљугар, штиглиц“.
- ч'офрњат** прид. „крњав“.
- ч'рв** мн. **ч'рви** в. **ч'эрв**; *Ч'рви шшо једу кромийри.*
- ч'рвен** в. **црвен.**
- ч'рвенило** с. „црвенило“.
- ч'рљив, ч'рљива** прид. „црвљив“; *Јаболка ч'рљива.*

ч'рн, **ч'рна** в. **ч'эрн**; члановано:
ч'рнијен, **ч'рна**; *Ч'рнијен*
йоси; *Ч'рн на д'ушу*; *Коњ ч'рн*.

ч'рнэц в. **ч'ернэц**.

ч'рно прил. „црно”; в. **ч'эрно**.

ч'рнина в. **ч'эрнина**.

ч'рномáваст, **ч'рномá**васта в.
ч'эрномáваст.

ч'рњало с. „црило”.

ч'рнэт гл. „штипати”; син. **штí-**
пат; *Ja íа шíтíуам, ja íа ч'рíем*.

ч'ртало в. **ч'эртало**.

ч'ување с. „чување”.

ч'увар м. „чувар”; син. **гóрвник**;
Ч'увар од винб'ради.

ч'уват гл. „чувати”; *Ч'увај се*;
*Сеје ч'ува*ло и*йушá*; *Пейáл ч'ува*
кокóшке.

ч'увикалка ж. „совулага”.

ч'увóн м. „нађе”.

ч'удит се гл. „чудити се”; *Се*
ч'удили.

ч'удљиу прид. „чудан”.

ч'удо мн. **ч'удеса** с. 1. чудо.
 2. инат, љутња, срџба; *Имам*
ч'удо на јенойá.

ч'ук м. „кљун”; вар. **ћ'ук**.

ч'ук-ч'ук узв. „чук-чук”; вар.
ћ'ук-ћ'ук.

ч'укпут гл. „чукнути”.

ч'укур мн. **ч'укури** м. „кићан-
 ка”; вар. **ћ'укур**.

ч'ула ж. в. **ћ'ула**.

ч'ума ж. „чума”.

ч'умáг м. „буџа”; вар. **ћ'умáг**.

ч'упав, **ч'упава** прид. „чупав”;
 вар. **ћ'упау**; *Ч'у́пава овцá*.

ч'упат гл. „чупати”; *Ч'у́пam*
йéра од кокóшке закóленој; *Ч'у́пam*
кокóшку; *Ч'у́пam* и*йлић'и*.

ч'уст гл. „чут”; вар. **ч'ут**.

ч'ут в. **ч'уст**; *Ja* *ћ'ем ч'уш*; *Шíо*
сам ч'ул, *сам рéкал*; *Поч'ёл да*
не ч'у́је на јéдно уво; *Ћ'ем бил*
ч'ул и ја.

ч'у́тура ж. „аван”.

ч'уч'йт гл. „чучати”.

Ц

ц'ак мн. **ц'áкове** м. „цак”; вар.
Плáйнó за ц'áкове.

ц'акуљэц м. дем. „цакчић”.

ц'андáр мн. **ц'андáри** м. „жан-
 дарм”; вар. **ћ'андáр**, **ћ'ендáр**.

ц'андрљив прид. „цандрљив”.

ц'вэкау, **ц'вэкава**, **ц'вэкаво**
 прид. „мочваран; пун воде”;
 вар. **ћ'вэкау**; *Ц'вэкава зем'á*.

ц'векавица ж. „необрадива зем-
 ља”; вар. **ћ'вэкавица**.

Ц'эза м. „име коњу”.

ц'елáт м. „целат”; вар. **ћ'елáт**.

ц'еп мн. **ц'эпове** м. „цеп”; вар.
ћ'еп; *Саш за ц'еп*.

ц'игэрица бэлене ж. „плућа”;
 вар. **ћ'игэрице** бэлене.

ц'игэрице ч'эрнене ж. „црна
 цигерица”; вар. **ћ'игэрице** ч'э-
 рнене.

Ц'ојáн м. „име јунцу рођеном
 у четвртак”.

Ц'ојáна ж. „име јуници рођеној
 у четвртак”.

Ш

- шајер** м. „трем“
шајка м. „шајка“.
шака мн. **шаке** ж. „шака“.
шакш м. „назив врсте грожђа“.
шал м. „шал“.
шалá мн. **шалé** ж. „шала“;
 вар. **шэ́ла́**.
шалит гл. „шалити се“.
шалйу прид. „шалыв“.
шамáр м. „шамар“.
шампа́не м. „шампань“.
шанац мн. **шанцо́вэ** м. „шанац“;
 вар. **шáнэц**.
шáнэц в. **шánaц**.
Шáндор м. „име коњу“.
шантёр м. „градилиште“.
шaпáја ж. „мочвар“; вар. **шэ́-пáја**.
шапу́тат гл. „шапутати“.
шара́гла мн. **шэ́рагле** ж. „шарагла“
 вар. **шэ́рагла**.
шарáн мн. **шара́нэ** м. „шаран“;
 вар. **шэ́ра́н**.
шáрат гл. „шарати“; вар. **шá-рэт**.
шáрен, **шáрена** мн. **шáрени**,
шарéне прид. „шарен“.
Шáрен м. „име коњу“; вар.
Шарóнь.
Шáрена ж. „име кобили“; син.
Шару́ља.
шáрен ч’овéк м. „курвар“.
шáрена женá в. **поквáрена**
женá.
шáрке ж. мн. „шара“.
Шарóнь в. **Шáрен**.
Шару́ља в. **Шáрена**.
шасíу прид. „разрокаст“.
шáтвасер м. „тврда вода“.
шáтра ж. „шатор“.
шáфель в. **стру́жњак**.
шáшав прид. „шашав“.
шашíр мн. **шаширé** м. „шешир“;
 вар. **шэ́шíр**, **шешíр**.
шэ́ла́ в. **шала́**.
шэ́пáја в. **шaпáја**.
шэ́пх’ат гл. „шапутати“; *Шэ́й-
 һэм*.
шэ́рагла в. **шара́гла**.
шэ́ра́н в. **шара́н**.
шэ́шíр в. **шашíр**.
Шва́ба в. **Немац**.
Шваби́ца в. **Неми́ца**.
шва́јцуват в. **судíрат**.
Шва́пкиња мн. **Шва́пкиње** в.
Неми́ца.
швежа́т в. **свеза́т**.
шврк мн. **швркóве** м. 1. брада-
 вица. 2. раздаљина између до-
 њег краја воденичног жљеба и
 точка са лопатицама“.
шэ́гэрт м. „шергт“; вар. **шэ́гэрт**.
шэ́гэрт мн. **шэ́гэрти** в. **шэ́гэрт**.
шездэ́сэт бр. „шездесет“; вар.
шездэ́сет.
шездэ́сети бр. „шездесети“.
шэ́нет гл. „шенути, скренути“;
Да не се шéнемо ойй йуи́я.
шэ́нут прид. „шенут, скренут“.
шэ́нут гл. в. **шэ́нет**.
Шэ́рка ж. „име овци“.
шесна́ест бр. „шеснаест“; и **ше-
 снаéст**.
шест бр. „шест“.
шестáк м. „шестак“ (буре).
шэ́сти бр. „шести“; *Шэ́стии йуи́й*;
Шэ́стии шал.
шэ́тáлка ж. „шеталица“.
шэ́тане с. „шетање“; вар. **шэ́-
 тэње**; син. **шэ́тња**.
шэ́тат гл. „шетати се“.
шэ́тэње с. в. **шэ́тане**.
шэ́тња ж. в. **шэ́тане**.
шэ́н’ер мн. **шэ́н’ери** м. „шећер“;
Жэ́лши́јен шэ́н’ер.

шеф м. „шеф“; **Шеф** од **кóра**.
шешíр мн. **шеширé** в. **шашíр**;
Од сламе од овáска се ч'íну шеширé.
шйба мн. **шйбе** ж. „прутић“;
 син. **шйбица**.
шйбица мн. **шйбице** ж. в. **шйба**.
шйбóј м. „шебој“.
шйја ж. „подгушњак“.
шйјéње с. „шйјење“.
шйјотíна мн. **шйјотíне** ж. „поруб“.
шйла мн. **шйле** ж. „шило“.
шйлт м. „шйлт“ (на капи).
шйльбок мн. **шйльбоци** м. „стражар“.
шйна мн. **шйне** ж. „шина“.
шйндра мн. **шйндре** ж. „шиндра“.
шйндрáрски прид. „шиндрашки“.
шйндрíла ж. „шиндра“.
шйнтер м. „шйнтер“.
шйп м. „шйп“.
шйпарíца ж. „шйпарица“.
шйпáк мн. **шйпáцй** м. „шйпак“.
шйпка мн. **шйпке** ж. „шйпка“.
шйпкат гл. „ставити шйпке на кућу“.
шйпкујет гл. „стављати шйпке на кућу“; *Шййкујет.*
шйрóк мн. **шйрóки** прид. „широк“; вар. **шйрóкй**.
шйрóкй в. **шйрóк**.
шйст гл. „шити“; вар. **шйт**.
шйт в. **шист**.
шйфонéр мн. **шйфонéри** м. „орман“; вар. **шйфóњéр**.
шйц узв. „шйц“.
шйшкa мн. **шйшке** ж. „комушина“.
шкóлски, **шкóлска** в. **ч'кóлски**.

шкóрпија ж. „шкорпија“.
шкрóфна мн. **шкрóфне** ж. „крајник“.
шлáјер м. „вео“.
шлáјфер м. „оштрач“.
шлáрфа мн. **шлáрфе** ж. „папуча“.
шлаф мн. **шлáфове** м. „гумено црево“.
шлйва в. **слйва**.
шлйвáр в. **слйвáр**.
шлйвовица ж. „шлйвовица“;
 син. **шлйвкa**.
шлйпер м. „железнички праг“.
шлйтобел м. „назив врсте столарског ренда“.
шлиц м. „шлиц“.
шлог мн. **шлóгове** м. „парализа“.
шлóсер мн. **шлóсери** м. „бравар“.
шлáнк мн. **шлáнкове** м. „чланак“.
шлeп мн. **шлeпове** м. „шлеп“;
Шлeй шрeба да је вeјсен за дáншцф.
шлйвкa в. **шлйвовица**.
шмак мн. **шмáкове** м. „непријатан мирис вина“.
шмéкер прид. „вешт“; *Шмéкер од коњй.*
шнáјдэр мн. **шнáјдери** м. „кројач“; вар. **шнáјдер**.
шнáјдер в. **шнáјдэр**.
шнáјдерáј мн. **шнáјдерáјове** м. „кројачница“.
шнáјдерíца мн. **шнáјдерíце** ж. „кројачица“.
шнóбла ж. „квaкa“.
шнуфтикла и **шнуфтíкла** в. **батíста**.
шобóл мн. **шобóлe** м. „пацов“.
шолд мн. **шóлдове** м. „крстина“.
шóља мн. **шóље** ж. „шóља“.
шбрлица мн. **шбрлице** ж. „орaо“.

- шóтер** м. „шљунак”.
шофёр м. „шофер”.
шпајц м. „остава”; вар. **шпајс**.
шпалёр в. лозник.
шпанак м. „шпанаћ”.
шпáрат гл. „штедети”; вар.
шпáрэт.
шпенáдла ж. „иглица”.
шпијун м. „шпијун”.
шпилхóз женска хаљина са
 нараменицама”.
шпирт м. „шпиритус”.
шпитáл м. „болница”.
шпóгот м. „канап”.
шпóпел м. „чеп”; вар. **штóпел**.
шпóрерт м. „штедњак”; вар.
шпóрэт, **шпóрхерт**.
шпрајц мн. **шпрајцове** м. в.
 сóва 2.
шприц мн. **шприцове** м.
 „прскалица”.
шприцуват в. **стрóпуват**; *Шпри-*
цујем.
шпóлка ж. „конац са калема”.
шправнóтер в. **шпраунцигер**.
шпрапéл м. „шрапнел”.
шпраунцигер м. „шрафцигер”;
 вар. **шправнóтер**, **шурубéл-**
ница.
шраф м. „шраф”; вар. **штраф**.
штáла мн. **штáле** ж. „стаја”;
Штáла за ѿвéда.
штáлин прид. „стајин”; *У ѿод*
штáлин.
штампáла мн. **штампáле** ж.
 в. **пéч’ат**.
штан м. „место за чекање” (при
 лову); вар. **штант**.
штáнга ж. „мотка на ђерму”.
штани́цла ж. „фишек”.
штант в. **штан**.
Штáнци м. „Велики медвед”;
 син. *Вéлики кóла*.
штáција мн. **штáције** ж. „ста-
ница”.
- штóв’ка** ж. „кључњача”.
штóпка ж. „петљица” (трешње,
 вишње).
штэрб прид. „шкрбав”; вар.
штрб, **штрэп**.
штéло с. „тело”; вар. **штé-**
лунг.
штéлунг в. **штéло**.
штéнглер в. **клóфнер**.
штенглери́ца ж. „жена ли-
мар”.
штéта мн. **штéте** ж. „штега”.
шти́глиц м. „штиглиц”.
шти́пат гл. „штипати”; вар.
шти́пэт.
штирк м. „штирак”.
шти́ркат гл. „штиркати”.
шти́ца мн. **шти́це** ж. в. **кáнц’а**
што зам., вез. „што”; *Штío ми*
ч’инем? Ч’инем штío ч’инем и
штi; Ч’овéк штío је најбóгáш код
нас у селó.
штóпел мн. **штóпели** в. **шпó-**
пел.
штоф м. „штоф”.
штрапг мн. **штрáнге**, **штрáне**
 ж. „штранга”.
штрањáка в. **обљáга**.
шуграф в. **шраф**.
штрэп в. **штэрб**.
штрб, **штрбá** мн. **штрбi**, **штр-**
бе в. **штэрб**.
штрéбло в. **стрéбро**.
штрéка ж. „колосек”.
штрик мн. **штри́кове** м. „штран-
га”.
штрикуват гл. „штрикати”.
штрк мн. **штр́кове** м. 1. рода.
 2. обад.
штрóпуват в. **стрóпуват**.
штроф мн. **штрóфове** м. „каз-
на”.
штрóфоват гл. „казнити”; вар.
штрóфуват.
штрóфуван прид. „кажњен”.
штрóфуват в. **штрóфоват**.

штрúдла мн. **штрúдле** ж. „штр-рудла“ (врста колача).
штрумпáдла ж. „подвезица за чарапе“.
штрúцат гл. „храмати“.
штудíрат в. **студíрат**.
штúка мн. **штúке** ж. „штука“.
штукаýз в. **арéст**.
штúле ж. мн. „штуле“.
штурéц мн. **штурци** м. „зрикавац“; вар. **штурéц**.
штурéц в. **штурéц**.
штúцање с. „штуцање“.
штúцат гл. „штуцати“.
шћ'омп м. „стуб“.
шувáк м. „шуваклија, левак“; вар. **шувач'ило**.
шувáк прид. „леви“.
шувáк прил. „лево, на лево, са леве стране“.
шувач'ило м. в. **шувак**.
шувач'ица мн. **шувач'ице** ж. „левакиња“.
шувéја прид., прил. в. **шувáк**.
шúга мн. **шúге** ж. „шуга“.
шúгав в. **шúгау**.
шúгау, **шúгава** прид. „шугав“; вар. **шúгав**.

шúлек м. „шуљак“; вар. **шú-љек** и **шуљéк**.
шúљек и **шуљéк** мн. **шуљци** в. **шúлек**.
шúма мн. **шúме** ж. „шума“.
Шумадија ж. „Шумадија“.
шумáр мн. **шумарé** м. „шумар“.
шúмина прид. „шумска, шумина“; *Мáма шумина*.
шумíт гл. „шумити“.
шúпа мн. **шúпе** ж. „шупа“.
шúперски фири́з м. „ручна тестера“.
шúра м. „шурак“.
шурубéлница в. **штрауци́гер**.
шúстер мн. **шúстери** м. „обућар“.
шут, **шутá** мн. **шúти**, **шúте** прид. „шут“.
шúша ж. „суша“.
шúшан' м. „шушањ“; вар. **шú-шањ**.
шúшањ в. **шúшан'**.
шúшит гл. „сушити“; вар. **шú-ши́т**.
шúшкат гл. „шушкати“.
шушњáр м. „шушњар“.

ДИЈАЛЕКАТСКИ ТЕКСТОВИ

Текстове које доносимо у наставку снимили смо на магнетофонску траку у Свиници 9. новембра 1963. године.

Јуна 1965. вршили смо већи број снимака. Ову другу серију трака нисмо транскрибовали, са њих смо само бележили примере за анализу говора Свиничана.

Траке се чувају у Институту за лингвистику у Букурешту.

*

Велимировић' Косџа, сам рођен у иљаду осам стотине деведес осму, деветнајсти новембер, и сад ђмам шездесет и пет године, и живим у село Свиницу, Оршау.

Служим светџц, свџти Микџлу. Се сџберемо сви комшије, сви фамилија наша и се преведемџ лепџ. И сад ч'џкамо да ни дођ'џе Божкић', така да се прођ'џемо па добрџ.

И одџ код нас јошџ не така рђ'џаџо времџ. Јџ времџ лепџ, се орџ за жџто, се спрема дрва за дџма. Дођ'џе времџ да се закол'у и онџ, и пџсле живимџ добрџ ми, прџко цџлој зџме. У пролет' па па се уфџтимо да оремџ, сејџмо кукуруџс, копамо, нагрџћ'џмо. И така, дођ'џе жџто да се жџџе. И сабџремо, површемо. И така прођ'џме ми наши дџна одџ у село Свиницу.

Кад сам бил млад, ка сам испџлнил седамнаџс године, сам узџл осамнаџс, сам ошеџ у рат. Ч'џетрнаџсту годину сам бил у рат три годину дџна, и сам бил на фронт рџски. Од фрџнта рџскога сам бил у Италију. И така сам провџл цел тај рат. Бил тџжак, товџран јако. И до у осамнаџсту годину. У осамнаџсту годину се опч'џнуџла револџуџија, се уч'џнуџла револџуџија, и ми смо дошли свак на свој дџма. И сам седџл дџма до у дваџдесету годину. И у дваџсту годину сам ушџџл у солдач'џину код Румџна. И код Румџна сам ч'џинуџл јџдну годину и шџџ мџсеца. И пџсе сам дошџџл дџма и сам рџдил на џбање у мџну. Тамо сам рџдил јџдинаџс године. Сам рџдил седам године на Кџзал, дока је стџгло времџ да бџдџм и ја стар. Сџга ђмам шџсџдџсет и пет године, и с'џџнга ђмам пџнзије осам стџтине осамдџсет и два лџја и сам лепџо задовџл'џан, фџла лепџо дрђџаве нашој.

У ч'џетрнаџсту годину, ка је поч'џл рат, прво је поч'џла Аустро-Угџрска на Србију, и улџзли трџпе аустрџнске у Србију до јџдно мџсто. И

после ка је Рус поч'ел рат у Галицију ко̀нтра Аустрије, по̀се Аустрија̀ци па се потегли́ли ну̀лице из Срби́је док се спрёмала во́јска пови́ше. И после улéзли у Срби́ју по дру́ги пут. И у Срби́ју су те́рали док ју уби́ли це́лу. Само оста́ло један крај ма́ло од њо́ј. И у Руси́ју па́ така. И Герма́нија је до́шла да помо́гне. Је до́шла да помо́гне и Ту́рска и Бу́гарска, ч'ети́ри би́ли завéзника. Су те́рали, су уда́рили, би́ли у Руси́ју до у осамна́есту го́дину. А у осамна́есту го́дину у, у седамна́есту го́дину у Руси́ју се поди́гла револу́ција. И после та́мо је стал фронт, ви́ше не́ се би́ли. Аустрија̀ци улéзли у Руси́ју мло́го та́мо, ал без ра́та, без ни́шта. До у осамна́есту го́дину. После осамна́есту го́дину се потегли́ли на́траг, за́што Аустрија̀ци пофр́јили пу́шке, и је би́ло гото́во.

Ка се поч'ел рат, ка сам ошэл на марш, смо онли́ у Галицију. Та́мо, ка' смо се прибли́жили до фронта, смо ста́ли ма́ло и рапа́ос. Та́мо смо се соблэ́кли сви, и смо си пера́ли кошу́л'е. Смо си пра́ли кошу́л'е и суде́ве, смо си спрёмали све што трéба. И до́ка ми та́мо седимó, један пут ви́димо ч'а бэ́гу цивии́ли од фронта. Бэ́гу на́траг и де́ца, и ста́рци, и сви. Пли́не коч'и́је, се ва́јку и бэ́гу. Ка́жу, за́што иде Рус без нас. Ка је та би́ло го́вор, после наш команда́нт о́дма је коменди́рал аларма, и ми смо се спрёмали. Све смо узéли на нас, и пу́шке, и све, и са́мо напре́да. И ми иде́мо напре́да у ли́нију, а цивии́ли бэ́гају, и се ва́јкају, на́трак. И један пут ка се уфати́ло нумé, за́што та један шпи́јун уч'ину́л. Та не́је би́ла исти́на, фронт је бил далéч'е јоштé. Рус не ишэ́л без нас. Само јед'ан шпи́јон превари́л да уч'ине ту́а комеди́ју. И шпи́јона га уфати́ли и га завежа́ли за телегра́ф. И он та́мо седе́л завéжен. И ко́лко на́род та́мо прооди́л, сви га пл'ува́ли, га пл'ува́ли и га би́ли. И ми после па смо ста́ли у репа́ос. Смо седе́ли ту́а мло́го да́на, до́ка до́шла за́повест да иде́мо па напре́да. И пос смо сти́гли напре́да у фронт. И ка смо сти́гли та́мо, ми смо ч'ува́ли то́пове, смо ч'ува́ли то́пове, на́ша ифанте́рија. И после, до́ка Рус би́је у на́ши то́пове, ме́не ме удри́л шрапне́л, ме ра́нил у гла́ву, и ја сам до́ш'ал у шпита́л'. После, ка сам се оздра́вил, ме пуши́'али ме́сец да́на до́ма, на урла́н. И о́дома па сам ошэл. И там сам се уч'ил. Сам седе́л ма́ло на ка́дер. И од ка́дера ме за́шли, и сам ошэл пак та́мо. И сам ошэ́л та́мо и сам седе́л до́ка се ч'ину́ло револу́ција у Руси́ју, седамна́есту го́дину. И после ме потегли́ли на́траг.

Кад смо ми по́шли у рат, из на́шој ку́ћ'е су по́шли пет персо́не, ч'ети́ри бра́та, три бра́та мо́јму та́те и ја, уну́к, сам бил пет. Смо били по ра́ту та́мо. И до́ма ста́ле снајé, и ма́јка, и де́да, сви. И мо́ј брат стал до́ма. И до́на је би́ла ве́лика сироти́н'а. Би́ла го́дина рђа́ва. Не се роди́л кукү́рус, не се роди́ло жи́то, ни крумпир. Ни́шта не се роди́ло. И они́ не́су има́ли шта да једу. Они́ су и́шли ч'ак у Бе́лу Цр́кву, у Те́мешковин ч'ак, су тражи́ли да једу́ и о што́ да живу́. И су па́тили ја́ко зло до́ка смо ми сви до́шли до́ма. Ми смо сви до́шли жи́ви и здра́ви до́ма.

У четрдéсет прву го́дину, два́ес дру́ги ју́ни, поч'ело рат. Ја сам доби́л телегра́м до́ма, да се о́дма јавим у Лугóж, у Лугóж на хэркул де регрутаре. Та́мо се уч'ину́л батали́он од есплотаре, нумера два. И ме узéли на фронт. Смо ч'ува́ли постове́ и смо алиментира́ли тру́пу што је тре́бало. И ја сам бил ме́сто факто́р на по́шту милитару. Сам има́л један

лукс мѝнеч'ѝк, сам имал шофѝра. И ја сам бил, сам носѝл коресподѝнцу цело време. И тамо сам, та сам ја држал прѝко мѝсец дана. И пѝсле је дошло време и ја да дођ'ем дома, зашто и ја сам имал фаленгу на ногу. Сам бил на визѝту код велики доктори, и ме нашли да сам фалешан. И ме пушћ'али дома.

Кад сам бил мѝнеч'ѝк, сам ишѝл на ч'кѝлу пет гѝдине дана пет класа сам ч'инул. И пѝсе сам бил овћ'ар неке гѝдине. И пѝсе сам бил лаћ'ар на друштво маћ'арско, емертѝјер. И тамо сам служил три гѝдине дана. Најпрво, ка сам там ушѝл, шес мѝсеца дана, те'ј корманош, што бил мој комадант, он ме сосмевал млого од мене. Он ме мене бил шес мѝсеца дана. Скѝро свак дѝн сам добиѝл бионицу од неѝа. И кад је бѝло два мѝсеца, шес мѝсеца гѝтово, онда кад, ка ме он мене па бил, ја сам се уфатѝл иж њѝга, ка сам га улупил, сам га тумбал као да сам га пуцал ис пушком. И пѝсе мене ме узѝли и сам бил два месѝца у затвѝр. И ка сам дошал натраг из затвѝра, сам добиѝл друг шлеп, ко другог корманоша. Тѝј је бил Шваба, пѝштѝн х'увѝк. И тамо сам живѝл рѝсто, она време цело ис тога ч'оуѝека. И теј ч'оуѝѝк је бил јако поштѝн. Имал бабу стару, и он стар. И сам добро живѝл.

*

Ми, одѝ у наше село, така се окупѝрамо. Ако не иде снег јако, нема снег велики, ми тѝглимо тор. Нѝсимо на нѝве ге гѝд имамо. Ч'ѝстимо камен, ч'а код нас је јако рђ'аво мѝсто. Код нас је више камен неѝо земл'а. И ми тамо ч'ѝстимо, си рѝстимо и нѝсимо тор. И кад дођ'е пролет, пооремѝ. Најпрво мѝтамо овѝст и пролетно жѝто. И пѝсле оремѝ за кукуруѝ, мѝтамо кукуруѝ, крумпѝри, пасул', све штогѝд трѝба. И посе ц'ѝло лѝто ми копамо, награћ'амо, сва те рѝстимо лѝпо. И ка буде скѝро јѝсен, да се бѝре, па с бѝремо. Сабѝремо га лѝпо. И у јѝсен брѝгамо па да мѝтамо жѝто, да оремѝ за жѝто. И дрва спрѝмамо, и така све штогѝд ни трѝба, док се офати зима. Ка се уфати зима, пѝсе немамо да радимо ништа. Само ранимо марву, волѝве, ѝвце, шта имамо ми на наши дома. И така радимо и живимо дока дођ'е ѝпет пролет'.

Жѝто што га мѝтамо, најпрво пооремѝ. И ѝтка пооремѝ, га посѝјемо. И ѝтка га посѝјемо, га избранишемо. О ка буде да он излѝзе, ондак га, трѝба да идѝмо да га плѝвимо. У неѝа има травѝ а ми трѝба да оплѝвимо така лѝпо да он буде ч'ѝст, да неѝа у н'ѝга ништа. И јако га орѝстимо лѝпо. Сѝгуран ствар ч'а посе мѝжемо и да се радујемо, да добијемо јѝну реколту од њѝга, добру. Ѓтка га оплѝвимо ч'ѝкамо да порастѝ. Ка порастѝ, га жн'емѝ. Ми неѝамо одѝ машинѝе да жњѝмѝ, ми жњѝмѝ ис српа јѝл ис кѝсом. И ѝтка га пожн'емѝ, лѝпо га собѝремо ис кѝла, ис коч'ѝје, кој шго има. И га донесемѝ у вра. Ка га донесемѝ у вра, ка дођ'е ред, улѝземо на машину и га површемо. Га донесемѝ лѝпо дома, н'ѝга и сламу, све. И посе, жѝто га опѝремо у вѝду, ч'а он је каван, он неје ч'ѝс да га јѝмѝ така. И ѝтка га опѝремо, га лѝпо ошумишо и га мѝтамо у на мѝсто. И ч'ѝкамо од н'ѝга да јамѝ.

У пролет оремѝ за кукуруѝ. Прво пооремѝ и посе уч'ѝнемо шанцовѝ. Мѝтамо бѝпке, па га зарѝвимо. И ка излѝзе он, да има барам три

ліста, се уфатимо да га копамо. Ка га ископамо, мало имамо рапаос. Ка стіне, посе га нагрѣ'амо. Отка га нагрнемо, га лепо разредимо, да не буде така ч'ест. Ка буде велики и дођ'е времѣ да се он ошүши, посе га беремо. Йдемо ис кола, га беремо и га донесемо дома. И посе осеч'емо тулуз. И тулуз донесемо дома. И кукурус стој јенѣ времѣ, та'ка, у под. И отка се он ошүши, ми га лепо искоран'емо и га метамо у магазину. И ч'ека дока му дођ'е времѣ да йдемо у воденіцу.

Крумпири така и метамо. Пооремо и уч'инемо бразде и посејемо, така, рѣтко, на неки ч'етрдесет центиметера, тріес центиметера јенога о дрүгога, и заробимо. И ка порастѣ, после га лепо ископамо и га нагрнемо. И имамо бригу да не дођ'е неки гѣндак на н'ѣга. Та ала што га је н'ѣга, ако дођ'е, има, ми на сват, отүде добимо јену солүцију и тамо штрѣпујемо лепо. И та умру, све те але. И после излѣзу крумпири лепи, ако има кйша. Ако нема кйша, не излѣзу лепи, ди што код нас је рђ'а'о мѣсто. Више је камен него земља. И така, ако нема кйша, не се уч'ине нйшта.

Ми да вревимо сѣга за виноград, како га сејемо. Ми виноград како га ја радим, га сејем у две фѣрме. Га метам на рангу. Ч'инем дүпку ис рангом, и га пушћ'ам посе тамо. И поре н'ѣго метам, тѣка, ситну земљу, лепо. И н'ѣго га манем нулице из јенѣ око сáмо. И та око ја му покрйјем и земл'ом. И после, ка буде тамо камо Петровдѣн, која се °уфати, она пушћ'а мало лист. Која не, таја остáне сувá. А га сејем и дрүгијач'е. Ч'инем шанѣц и тамо положим тѣа лѣзу. И јѣ манем, па т'акá, сáмо једѣн око нулице. И, па тѣка, метам земљу без н'ѣга. И ка буде камо Петровдѣн, тамо, а он, која се уфатила, пушћ'а лѣстáр. Која не, таја не пушћ'а. У прѣлет, ка буде да они, да он роди, да излáзи, имамо бригу. Ка порастү ластáре, уч'инемо лико и га вѣжемо кѣлко йде на вр. И ако прѣ'е на вр кол, та га орежемо. Не д йде пѣ на вр, сáмо кѣлко је кол. И за цѣло времѣ ймам бригу, ако пушћ'а дрүги лѣстáр, што су јáлови, тйја морам да и скинем, да не буде он та'ка ч'ѣст јáко, ч'а, ако је ч'ѣст, не се рѣди посе нйшта. Се °упáли грѣж'е на н'ѣга. И посе неѣко, неѣкол два пута, је^а три пута, трѣба да га стрѣпујемо с каменом сйн'еногом, да не би га онаја отр'ва покварйла. И тѣ'ка, после мѣжемо да добијемо јенѣ грѣж'е лепо, да ју дођ'е времѣ да га беремо, и да се раду'емо за вино и мѣст, што бйло.

Ја код мѣне, ка берем виноград, мој виноград је далеч'ѣ од дома, тамо нйгде у брег на вр. Ја не мѣг да нѣсим тамо бүрета. Ја берем у кола, у трүглу. Имамо трүглу вѣлику од кубйка, од кубй метара. И ја тамо, наберемо све и донесемо дома. Тамо га метамо најпрво у једáн мйн'ч'ѣк ч'ѣбзр, и га дрѣбим. Дрѣбим добрѣ док остáне коно смүти тѣ'ка. И посе метамо у јену вѣлику кацу, та тѣ'ка, форт по мало, по мало, дока се та сврши. И ка буде да га метам у кацу, тамо он сѣди нйѣко три дáна. Видимо ми, потриймо, два, три дáна, јѣли ч'ѣтири дáна. И посе га, га прѣтѣч'имо у бүрета. И га прѣтѣч'имо крѣз јенѣ сйто, да би та бйло ч'йсто. Га метамо у бүрета. И кѣлко је мѣст, сѣди у тйја бүрета. И ка буде да се сварйл, и рампа'ш се уч'инүл од н'ѣга, и све се °ч'инүло, тѣга га прѣтѣч'имо и га метамо у бүрета. И остáне он вино за времѣ н'ѣгово.

После, што остане материјал, таја вожбине што остану, што несу добре, што ми извадимо вино ч'исто, и после ова остане, та метамо у јену кацу, и метамо мало воду, и манемо тамо да седи, да се та свари јено време, тэ'ка. И от'ка се та свари, га метамо у казан, и из казанá ч'инемо ракију. А казан, он је оч'ињет од аламе. Он је формиран тэ'ка коно једэ'н котэл, и после, озгора има капак. Се лепо затвори. И има неке луле што се пуш'а о туде од н'ега, и то иде у јену кацу. Теја луле су тамо, та'ка, засукане, ковејате. И тамо, она ракија поћ'е по то. А у туа воду, у кацу има водá, и она студи да мож да излезе ракија добра. Ако неје студена водá, тэ'га ракија млого се губи и не излезе како треба. Ако је водá студена, ракија излезе редовно и повише.

О сливе така ч'инемо. И лепо наберемо и донесемо и метамо у кацу. И тамо у кацу и газимо неколико пута и и манемо. И онé се, дока се онé вáру, ми и манемо. Форт имамо бригу за н'и. И от'ка једампут се вáру, су стале, не се вáру, манемо јено парч'е мало, а имамо бригу да не се потопу, ч'а озгора има, се ч'ине јена кора. Цэ'л матер'јал теј д'ебел буде озгора. И ако држимо млого, тэ'ка, не буде ракија добра, него морамо одма да га печ'емо па тэ'ка у кэзан. Носимо тамо и вáримо. Ка поћ'е острага слаба р'акија, тэ'га с уставимо и колко излезло, излезло.

Врevamo за рибу, како се она фáта. Риба се фáта на млого фелове. Риба, како се код нас фáта има, иде из лаћ'е, па има јену ч'естарку тамо. И она је уч'инетá од конци. Т'акá има окца мин'еч'ки, од неки центиметер може бит. И се пуш'а у воду и иде тэ'ка полака низ Дуне на дол. И ка онí сегу ч'а доћ'е риба унутра, изваду нулице и узму. А се фáта риба и другојач'е. Код нас се ч'ину, има врше. Су ч'инетé, у старо време ч'инули од врбе. Су плели, тэ'ка, коно котэ'рице. А после, б'ка прошло та, дошло је н'оо модел. Сэга онí иму и ч'ину све т'акá фóрма, сáмо повелики. И ч'ину о железá теја врше. И онí мету тамо у Дуне. У Дуне уч'ину, тэ'ка, неке јаруге тамо, им кажемо ми олук. И тамо мету по јену вршу о теја. Мэта вéч'ер и от с'утра рáно, ка иде тамо, и вáди. Нíки пут наћ'е, нíки пут не наћ'е. А се фáту јоште и из удицом. Има тэ'ка крлици формирани. Мету неку рáну на н'и, питу јел кашу, што било, јел неку глисту, неки ч'рв, тэ'ка. И ка доћ'е риба, она та огризé, и та погíне, и посе ју уфáту. А се фáта риба код нас, има и нап, што се каже. Ми имамо, тэ'ка је та уч'инетó па от' конци, лепо оплех'ено. И са стране има плумб, олово има. И ју фрлимо тэ'ка у воду, и ка потрevamo да пáне без рибе озгора, и уфатимо.

У мој дóма имам волóве и коњá. И имам овце и свин'е, и имам код мене, имам кола велики, имам кола мин'еч'ки. Имам плуг, све што треба за н'ега. Имам моти́ке, имам ко́су, имам срп, плук, како га ми кажемо одé код нас. Он има прво гредéл'. На гредéл' има штел от' плугá, и посе има кóрман. И има равник, и има трупíца, и има два рога. И има посе два тóчка, јена óсија и рудá н'егова. И с та ми оремó.

Кóла су уч'инетí, најпрво кажемо рудá и два дрíка. Јад'ан дрик, како кажемо ми, један дрик, има óсија и два тóч'ка. Тóч'кове су уч'инетí, главíне су уч'инетé од багрíна и спице од јесéна и, и наплати па

од јесена. И после има панта. Се лепо стисну. И има изи́к на ни, и та́мо о́сија. Форми́рана т^ака́, има кра́ци на н'у. И ту́а, на стра́жњи дрик, та́мо до́ђ'е руда. И по́се имамо труглу, уч'инета́ од дэ́ске, ко́ја мо́же бит, држи́ зэмљу, кубик. А по́сле ка тре́ба да но́симо сла́у, јел тулу́з, јел се́но, тэ́га шéнемо труглу и ме́тамо ло́јтре. Ло́јтре су форми́ране така́: има и о три ме́тара, има и о ч'ети́ри ме́тара. И ло́јтра је форми́рана од две грéде, и има, т^ака́, прич'ко́ве. Ове́ја о три ме́тара, те́ иму се́д^ам прич'ка́. И оне́ја што су о ч'ети́ри ме́тара и́ пол, иму де́с^ет, једи́наес прич'ка́. Мо́тика је форми́рана па о желе́зо. Она́ има но́јну му́кију и по́сле има држа́л'е. Држа́л'е се уч'ине јел о́ клени́це, јел о́ макле́на, тај најл^еко дрво́.

Секі́ре имамо ви́ше со́рте. Има секі́ре ве́лике, има секі́ре ми́неч'ке. Има секі́ре што де́ламо, ч'инемо дэ́ске иж н'и, а има секі́ре што са́мо сеч'емо дрво́ иж н'и. Она́ је форми́рана т^ака́. Она́ је о желе́зо, мож да бу́де о ч'слика́ сва, а мож да ју уч'ине код нас ма́јстор. Има она́ јéну му́кију, и на н'у се ме́та држа́ле, јели од га́бра, јели од бу́ка, од дрво́ јако́, да се, да држи́.

Ове́ј трнако́пове имамо у две фо́рме. Има што је трнако́п, така́ ши́рок, на дол има му́кију, и му се ме́та држа́ле на н'éга. А има по́се, што ка́жемо ми, килу́м, код нас ка́ко ми вре́вимо, кику́м. Он има две стра́не. На јéно стра́ну има је́ртато, мо́же да бу́ши.

Ови́ја, фиризи́, има ви́ше фо́рме. Има што су за јéну ру́ку, да ра́ди ч'о́увек сам иж не́га, и има арк. Па има и потэ́сни, па има и по́широки. А по́се има фири́з тэсан, што тре́ба да се ч'ине врколо́ато ништо́, ка ч'о́увек ра́ди иж не́га. Тэ́ј тре́ба да има н'его́в ште́л од дрве́та. Он је форми́ран од дрве́та, и после има јед^ан штрик, и с та се ста́гне добре́.

Вре́вимо сэ́га за бунаре́, за во́ду од ку́де ва́димо. Бунаре́ се ч'ине у ви́ше фо́рме. Има бунар што има на н'éга је́да^н, јéно дрво́, има то́ч'а^к, ко́но от ко́ла. Има ла́наец. И пу́шн'амо ведро́ на дол, и нэ та ми ви́рамо. И по́се има и дру́гу фо́рму ге ми ва́димо во́ду. Има, т^ака́ ка́жемо ми, кумпа́на. Има јéно дрво́ ге́но бунар. Има јéно дрво́ ве́лики и на н'éга друг длг, и он се кумпа́на. Има јéно дрво́, на јед^ан крај има ведро́ што иде за во́ду. На јéдан крај има, тэ́ка, јéно потэ́нко дрво́, што држимо́ ми за н'éга. И у та ми ва́димо на вр и на дол. И с та се ра́димо. Уве́ја две со́рте има код нас, и́звэн што има изво́рове, по́се иде сам.

Оде́, ову́а во́ду ге ми живимо́, у Ду́не, у Гребéн има ри́бе: шаран, на́свица, планти́ке, брч'ве, трења́р, пэ́тлики, со́мове има, кам ова́.

Код нас у шу́му има дрва овака́: има гуру́н, има бук, има клени́ца, има ја́ор, има макле́н, има ли́па, има леска́, има свиња́к, има ру́јовэ́ц.

У шу́му има ове́ја животи́не: ку́рјаци, се́рне, за́јци, лиси́це, ма́ч'ке дивје́, дво́рове, сви́њ'е дивје́, и кам ова́ има.

Ови́ја ти́ч'ке код нас има: вра́не, има скопци́, има у́лове, има бу́њице, има шо́рлице оне́ја силне́не што мож и ја́гн'е да у́зму, има ку́кавице, пицига́н'е, де́тлић'и, осо́јке.

Оде́ у на́ше ме́сто, у Свини́цу, имамо ме́ста из и́мена ови́ја: од а́тара Бржа́скога по́ђ'е прво Врто́п, па по́ђ'е Габре́гина, по́ђ'е Елешéва, Ч'р́ни вр, Лива́дице, Ста́рич'а, По́ленске пол'áne, Изво́ре. Ондак до́ђ'е Зе́лиште, Ко́сн'иште, до́ђ'е Ру́дине, Масла́т, Старо́но село́, Пре́ке поља́не.

★

Ја моју њжу кад сам лал да уч'инем из мојега татом, најпрво сам спремал карамиду. Карамиду сам платил три ил'аде и пет стотине. И посе та седело малó времé. И посе сам си формирал грађ'у, штогод треба. Дрво смо донесли дома, и та смо спрémили. После, ја несам имал право на плац. Туа сам имал јéну грэ^адину, и ја сам мислил ч'а та је моје. И ка сам се уватил да радим, мене ме, дошэл вегмајстер и ме упэрл, и не ме манул да радим. И сам терал суд три године дана из државом, дока сам добил право да си ч'инем њжу. И после, прво сам си ч'инул фундамент од камена. И подрум, и порту сам ч'инул, све од камена. И посе, обаду на вр там смо ч'инули од карамиде. И смо лепо метули грађ'у и смо покрили ис циглом. Имам две фóрме циглу. Јенá странá је врколáта, јена је модел из Лугóжа. И посе смо ју лепо измалтеришали, и смо ју изварошали, и смо улéзли у њу.

Јéну sóбу држимó да ни је малó ч'истá, за нас. Тáмо има пóфине ствáре. У дрýгу sóбу седимó ми. Та ни коно и кујна за сéга, зими. А лéти имамо дрýгу кујну, тáмо нá дол. Имам под озгóра. Имам по собе ормане, шифонери, имам астаље, постéље. Óтка само сазидали с кармидом озгóра, óна има грéде. Има дéвет грéде. И на свáку грéду дођ'у два рóга. На крај грéде, тáмо се жл'éби, а на рог се уч'ине јенá минеч'ка рэцэна, и се забије у туа дупку. И на вр, па тэка, се зажл'éби, се стау. И óтка је на рéду сви рóгове, после бије лаћ'эци. И за лаћ'эци острага се мéта лепо цигла и је готóу ствар тáмо, озгóра. И странe треба да се зач'ели из карамидом.

★

Нáше селó нéје т^акá стар. Он мож да има, т^акá, прéко две стóтине године, мислим, несам цигуран. Он је бил формиран на три мéста. Овá је бил формиран, овá је трéћ'о мéсто. Први пут он је формиран тáмо на нíко мéсто у шúму на вр, ге тáмо кáжу Стáро селó. А пáсе га сурвáli нá дол, на Дúне. Тáмо сéга се кáже Стáра Свиница. И посе, н'éга га премéстили одé. Онí одé, óчка су дошли, дéлго времé су били, несу имáли цркву. А посе, на јéно времé, су уч'инули и цркву. И сéга има црква, има све. А ми т^акá смо ч'ули ч'а врéву лудје стáри да Свиница е премéштена.

★

Код нас има једáн вéлики крш, му се име Тресковац. И тáмо, т^акá смо ми ч'ули, ка биле одé трупе турске, тáмо били неки лóпови вéлики. И тáмо забили млóго блáго, млóго злáто и штрéбро тáмо забили. И онí тэка, имáли тáмо неки тунéлове, тáмо нítко нéје мógэл да улéзе у та. И су прóшли неки лóпови. И онí су прóбали тáмо и несу мóгли. Све у та времé је бил неки министер српски, Караћ'орћ'а. И он је лал да убије јенóга крађа у Србију, а он да улéзе тáмо, и несу мáгли да га уфáгу. Он је побеге^л у нáшу страну код Аустро-Унгáрије. И он седэл скúтано овáмо код јенóга ч'овéка из нáше селó. И дошли нíки ц'ендáри из Србије

да га тра́жу код нас. Онí су ч'у́ли ч'а је код нас у Свини́цу. Га тражи́ли и не́ј мо́гли да га на́ђу. Те'ј, не́ки Ва́са Ми́рч'а, та́ј га ску́гал н'е́га. И по́се отка́ онí ошлí, он га пушћ'а́л и, све за је́но вре́ме, он је про́шэл тамо́ Карађ'орђ'а па у Срби́ју. И пола́ко т'ака́ ску́гано је у́ цэ'л у палáт и уби́л кра́л'а и остáл Карађ'орђ'а. И он по́се је поди́гал је́ну дру́гу наредбу́ тамо́ и живе́ли друго́јач'е по́се ти́ја тамо́. По́сле, све та́ј Ва́са Ми́рч'а, што га је држа́л ску́ганого́ Карађ'орђ'а код н'е́га, на је́но вре́ме н'е́му му пушћ'а́л Карађ'орђ'а, му пушћ'а́л је́ну така́ наредбу́ да до́ђе код не́га у Београ́д.

*

Код нас одé у село́ бил је́дан Ци́ганин, ми му ка́жемо Лајéц, и он је бил код је́ного ч'о'вэ́ка и му на́шэл та́мо тикве́. А Ци́ганин не зна́л шта су та тикве́, шта је та. А н'е́му та́ј ч'о'увéк му кажáл: гле́ј ма́ре, на о'у́а тикву́, а́ко седи́ш три не́дел'е да́на, она́ кло́ч'е и изва́ди је́дно ждребе́ оту́де. И та трéба да идеш у је́ну врши́н брэ́гу, га је стрми́на ја́ко. И та́мо да седи́ш три не́дел'е на н'е́га. И ка́ б́уду три не́дел'е, оту́де излэ́зе је́но ждребе́, леп ждребе́. Од н'е́га б́уде кон' леп. И по́се Ци́ганин у́зме тикву́ и иде́ та́мо у врши́н брэ́гу. Ошэ́л та́мо у врши́н брэ́гу и седа́л на тикву́. И седе́л та́мо мло́го вре́ме. У та́ј вре́ме, н'е́му му до́шал ма́ло да иде́ на ми́неч'ку ну́жду. А он ка́ се ди́г'ал да по́ђе на стра́ну, тиква́ у́зме да иде́ на́ дол по стрми́не. И она́ ишла́ ја́ко и се удри́ла од је́ного ка́мена и се разби́ла. И ти́ја парч'е́та уч'ину́ли ла́рму на стра́ну по ч'есту́ре. И оту́де, ч'ус, је́да'н за́јэц. За́јэц да бег и он ми́сли ч'а та излэ́зел ждребе́ из тикве́, па ви́ка: на, на, на, на, ждребе́, на, на, на. А́ма вра́гу, он је ошэ́л вра́гу. Та́ј је бил за́јэц и Ци́ганин стал, с'де́л бада́ва та́мо.

Код нас је бил је́дан по́па. И он лал да има́ мото́ч'иклét. И ошэ́л на фабри́ку да га ќупи. Ка ошэ́л он та́мо да га ќупи, он не́је зна́л да га те́ра. Ти́ја ма́јстори оту́де, му по́јави́ли н'е́му ка́ко трéба да га те́ра, ка́ко трéба да н'е́га во́ди и све. Њéму не му по́јави́ли ка́ко трéба да га упрé. И ка он улéзал да иде́ на не́га, га прóба ка́ко иде́ та маши́на, он то́лко је бéгал, а не́је зна́л да се уста́ви. Та не́је зна́л, не му кажáли. И он мо́рал да иде́, Бог зна ко́лко ошэ́л, прéко сто киломе́тера, до́ка је изгорéло бензи́н. Ка је изгорéло бензи́н, је стал.

*

Код нас одé у Ду́не, у ни́ко вре́ме, ја не́сам бил ни рођ'е́н, мо́ја ма́ма би́ла ми́неч'ка. Та вре́ме Ду́не, одé код нас у Гре́бен, има́ кршовé мло́го и не мо́гле ла́ђ'е да иду́. Ка је вода́ ми́неч'ка, трéбало да стоју́. И по́се до́шла је́дна ве́лика репера́ција. С уч'ину́ли кана́л длбо́к, од ни́ко óсам ме́тера, и ши́рок од шесде́сет ме́тара. И ту́а је бил на́род мло́го, стра́шно мло́го. Су би́ли прéко ил'а́де ч'о'вэ́ка ко́ј ту́а су ра́дили из та. И мло́го го́дине ра́дили до́ка та сврши́ли. И по́се, о'ка́ сврши́ли, су мету́ли ни́ки балóнове стра́не. За́то има́ трéпке мло́го, има́ у Сит, па има́ у Гре́бен, има́ та́мо на вр, у Исла́з. И та се ч'ину́л зна́ковé, ла́ђ'е, кад је ми́нэ'ч'ка вода́, да и́му бри́гу да не се уби́ју та́мо у кана́л.

*

Код нас ка је запош'ан'е за Велик дэн, т́га се ч'ину, т́ка кáжу код нас, Т́рци. Ко је мушка'тир'ец с облач'е у ж́нске кошу'л'е, а ко́ја је ж́нска с облач'е у мушке кошу'л'е. Па си м́ту никé мáске на обра́з, па ўзму по никí дрва у р́ке, никí ножеве уч'инута све о дрв́та. И по́ћ'у т́ка нáпре. И за н'и остра́га идé велика грама́да, па се смејé нáрод. Комéдија нéка стра́шна, јако лéпо.

У нáше селó држ́у светáц свети Микóлу, држ́у Божíх', држ́у свети́ Јовáн, држ́у Думíтровдэн, држ́у свети́ Рáнђ'ел, држ́у Алíмпиију, држ́у Петкови́цу, кам овá.

Ми овíја празни́ци што íмамо, ми смо Србл́е, ми нéмамо из Влáси. Сáмо íмамо из Влáси Спáсовдэн, Велик дэн и Русáле, ди што онí нéму дэн фиксíран ка трéба да б́ду онí. Нíки пут су понапреда, никí пут су понáтраг. А овíја други́ни празни́ци ми ўвек íмамо нáтраг ис тринáс дáна.

Код нас, за Божíх' врéвимо, ка б́де б́дн'и дэн вéч'ер. Ми т́га, жéна ко́ја т́а постáра у кућ'у, она ўзме слáму и фр́ла по земл'е. И ми, кóлко смо фамелíја у sóбу, сви се уфáтимо за н'у и ви́камо пиу, пиу, пиу, пиу. И она́ идé по sóбе и мéта слáму. И ка је та готóво, та остáне т́кá. Та је гóвор ч'а зé та м́ту, та да мож д излáзу пíлећ'и. Ка до́ћ'е Божíх', ог с́тра рáно, се лéпо премéнимо и идéмо у цркву. Од руч'кá до́ћ'е мозíка, лавтарé, се весéлимо. И ноћ'óm има бал. И други́јен дэн на Божíх' íсто па та'кá све. Све вéч'е, цел дэн и ц́лу ноћ', дóка про́ћ'у тíја два дáна. Код нас, т́га, на б́дн'и дан рáно, ноћ'óm, до дéна, до́ћ'у децá на пéнц'ер, на п́ту, по помрч'ине и ви́ку:

Ој колéдо, коледíцо,
 Отварај в́рата, газдари́цо,
 Мéти лопати́цу у страјсти́цу,
 Мéти лопати́цу у страјсти́цу.

Ка сам рáднл ја у Кóзэл на мíну, код Влáси, íма др́га нарédба, друг обич'áј. Тáмо на б́дн'и дэн, од с́тра ноћ'óm, до д́на, поред ч'е-ти́ри сáта íду децá, парти́ја вéлика, па íду од пéнц'ера до пéнц'ера. Па óни тáмо му п́ву јако лéпо. Ја не разумím како́ му п́ву, то је влáшки, и ја не разумím т́ја рéч'е, сáмо ништó лéпо јако. Пóсе гáзда излéзе па и поћ'áсти, им да по ништó и т́ка по́ћ'у дáл'е од в́рата до в́рата.

Ко нас на Велик дэн је обич'áј овéкá. Од с́тра рáно, ка се дíгну, се премéни нáрод и по́ћ'у по селу́. И ге се стáву, свак íма јáјцé у ђеп, и се ћ'óку из н'éга, да ви́ду ко је појáк, ко је послáп, т́а, от́га се смеј́. Пóсе íду у цркву, и до́ћ'у дóма и р́ч'у. И одруч'кá су ну́лице пак. И íма једэн обихáј код нас, би́ју јáјцé ис крајцара, јéна монéда од нóвци овíја. И ако улéзе у јáјцé, те јáјцé је н'егóв. Ако не, гóлко га би́је, што-гóд пáне. Гáзда га јáјцé ўзме па у р́ке. Та је у недéл'у. У понедéлник па се идé у цркву. И пóсе излéзе пóпа ну́лице из летíје и се идé за летíју,

така кажемо, тамо нулице, у селó. Има један крст гено пут, и тамо попа ч'ине тамо молитву, се моли лепо. И отуде се врнемо на траг и иде на гроб. Тамо на гроб иде на сваки крст, који га вика, а кој не, не. Који га зактева, иде на крст, и му ч'ине молитву лепо. И посе па пођ'емо и дођ'емо у цркву и ис цркве пођ'емо дома.

На Велигдэн поч'му токице дабију од николико времe, пре и после. У петак га неместу Крiстоса тамо у цркву лепо на астал. И тамо има, овiја пумпери, и они, теја тамо, и они га ч'узу коногод постове у солдач'ину. Га лепо ч'узу, и ка буде посе, у недел'у рано га узму ноћ'ом и иду по селу, и попа, цел народ. Је говор ч'а тга је он воскресал. И посе дађ'у на траг у цркву, и о та времe поч'ме да се попева Крiстос воскрес.

Ја имама светц светi Микóлу. И ми га држимó, т'акá, два дана. Прво у првн'и дэн, имамо веч'ер. Саберемо нашу фамелију сву. Туа се је и се пије. Се лепо ч'астимо и та се каже веч'ерица. И после од сутра па дођ'у лудје на фруштук и за руч'ак. Се брига руч'ак како треба. Исто дођ'у цел народ тамо. И попа дођ'е да осеч'е колач'. Он сеч'е колач', уч'ине јену молитву и отиде. Народ се лепо преведe туа. И ка буде веч'ер, ка пођ'у дома, свакому 'човеку, кој туа бил, женá, што х'е бит бiло, му даву по један колач' и свeћ'у, и намену за фамелију која умрела. Ов'j наш светц, ми му кажемо свети Микóла.

*

Ја у селó ова, ге ја живим, ја имама селеш'и, салаш, далеч'е јáко. По путу царскому има јединаес километра, и вр у шуму има седам километра. И тамо има ја салаш. Тамо има зeмљу. Зeмљу са имал мало отпрé, само с'зга смо уч'инули окупацију, у осамнаесту годину, ка је била револуција. Код Аустро-Угарске тамо смо, тга, ми смо били либери, и смо уч'инули тамо много зeмљу. И тамо ја живим. Тамо место се име Габрeтина, та место ге ми живимó. И тамо живим, и имама тамо овце, имама воловe, имама коња, и тамо уживам. Хоћ'емо да ч'инемо један пут, јер треба да идемо ис кола. Треба да спремимо цeужину, киломову, мотике, јенó друго, лопате. И да се уфатимо да радимо. И ако је стрмина јáко, и зло место, треба да ч'инимо прво зид оздóла. И после тeглимо зeмљу да буде равно. Ако немамо камен тамо, тга мeтамо брвна од дрвeта. Тамо ми лепо уч'инемо, тeка, крстовe. И на та тeглимо зeмљу. И тeка иде рачња. И така само може да ч'инe један пут. Ја у мој живот сам радил на убање јено времe. Много сам радил у óкну. Па посе, отуде сам се прeмeстил, сам радил у Кóзал много године. После сам тeглил у кир'ију из воловe, сам тeглил фатовe. Па сам тeглил после из кон'и фатовe и блванe. Па сам бил зидар, сам радил на путевe, на зидовe поред путá. Зидовe у парaпeтовe сам зидил. Сам много радил у мој живот. И оглeн'е сам ч'инул о дрвeта. Штогод требало ис та сам уживал ја у мој век.

Парапeт, та смо ч'инули од јенога метара висок, и од педесет цeнтли дебeл. Се заида деведесет цeнтли, се заида ис камена, и после озгóра педесет цeнтимeтера се мeта, така, сам цимeнт ч'ист, битон се мeта. Та

се име коронамѣн. Отка́ му ч'инемо коронамѣнѣ, пѣсле ге год се ста́ву камѣн'е, туа је све, ка́но, стој ру́жно. Ми та трѣба лѣпо да остржемѣ из лажѣцом. И оч'истимо лѣпо ис ч'ѣтком. И ѳтка оч'истемо, пѣсе оч'инемо друг матерјал ѳ цимѣнта, једн по једн. И та пѣсле уфу́глујемо лѣпо исфу́глујемо да мож да изгледа та лѣпо, да је ч'исто.

*

Ми се потрѣфило сзга, ми се ожену́л јѣдн унук, уну́к од мо́јга си́на Божи́на. Он си на́пѣл јѣну́ дѣвку у на́ше сѣло и лал да с ожѣни. Ми смо кажáли да не с ожѣни ч'а је премлáд. А он не́је лал да не слу́ша и, до послѣтке, је мѣрал да с ожѣни. Пѣсле н'ѣгов тáта је бил пр́во тáмо да врѣви иж н'и́гови, иж н'ѣноган тáтом, из мáмом нѣјном. И се лѣпо разу́мени и се врѣвили у ко́ју недел'у да йду да ју прѣсу. И пѣсле, ка је дѣшло времѣ, смо били цѣла фамели́ја на́ша тáмо, и ја сам бил. И тáмо била музика. Смо ју лѣпо проси́ли. Ју ч'астили кој што мѣгал, и сто лѣја, и з двáс лѣја, и ч'ѣтрдѣсет, кој ка́ко је мѣгал поч'астил тáмо. И пѣсе се врѣвило лѣпо ка да б́уде свáдва. И пѣсе смо се лѣпо спрѣмили за свáдбу. И дѣвка си сабрáла н'ѣјну сву фамели́ју, и на́ша сва фамели́ја. И су рáно били код нас свáтѣве. Су лѣпо фруштукáли, су пили и пѣсе су ошли́ гѣно дѣвка дѣма. Ка ошли́ гѣно дѣвка дѣма, тáмо лѣпо, ју другѣ жѣнске, ју уч'ину́ле да је гѣвија лѣпо, ка́ко трѣба. И свáкому свадбашу́ му дáла пешкѣр, и пѣсе су пошли. И прво су дѣшли на свáту популáр, туа прво се венч'али. И ѳтка се венч'али, су ошли́ у цркву. Тáмо, пѣсе, пѣпа и лѣпо венч'ал, по обич'ѣју ка́ко йде. И ка излѣзли ѳту́де, излѣзли пр́во на плац, туа прво се сли́кали. Бил туа јѣдан фотографѣст, кој зна́л да фотографѣра, и уч'ину́л млѣго сли́ке, свáке сѣрте. И пѣсе се поч'ѣло весѣл'е. И се весѣлили до никѣ времѣ пред мрáка. И ка је бил блѣзо мрак, су ошли́ па гѣно дѣвка дѣму. И узѣли н'ѣјни дáрове што имáла. Су мету́ли на јѣдн камиѣн и су донѣсли код нас дѣма. И пѣсе су ошли́ по сѣлу и сабирáли из музѣком гѣш'е, ѳ кра́ја на крај, сви. И ка и сабрáли, лѣпо и донѣсли код нас дѣма. И пѣсле, туа су давáли свак дар на́прет кума. Прво је дал кум и пѣсе ѳви́ја другѣни. Све лѣпо на ред давáли, свак шта је донѣсал. И ѳтка се забрáли дáрове, пѣсе давáли и нѣвци. Прво је мету́л кум тáмо, не знам кѣлко, и тѣка другѣни метáли сви за н'ѣга. И ка је та бѣло гѣтѣво, тѣга се поч'ѣла да се је и да се пѣје. И цѣлу ноћ се весѣли́ло, и ѳ сýтра доѣцкан доњѣм бѣло гѣтѣво. И су ошли́ ну́лице и сѣло нѣки киломѣтар, ну́лице и сѣло, и тáмо су скрши́ли барјáк. Ка су скрши́ли барјáк, су дѣшли на́траг, и па смо јѣли, и па смо пили. Смо се весѣлили већ' до полѣдѣлник скѣро вѣч'ер. И ка бѣло вѣч'ер, бѣло гѣтѣво. И свак сѣ уш'ѣл на н'ѣгови дѣма.

*

Ми сѣме *Илић Цѣђѣа*, сам рођ'енá у Свини́цу, ймам трѣс и ч'ѣтири гѣдине.

Ја ч'инем пѣту ѳвѣка. Мѣтам вѣду да с омлáч'и и пѣсе мѣтам, насѣлним. И ѳтка насѣлним, мáнем да дѣћ'е. И ѳтка замѣсим ка дѣћ'е,

уч'инем прѳсет у пећ'. Ка се згорѳ, м'анем пећ' да се ст'аложи. И отк'а пећ' се сталѳжи, т'ага изм'есим п'иту добре и ју м'етам на кѳтарице. И отк'а ју м'етам на кѳтарице, ју нѳсим на пећ'. И отк'а ју однес'ем на пећ', т'ага уг'асим пећ' из водѳм, г оч'ѳстим л'епѳ и м'етам п'иту у пећ'. И ѳтка ју м'етам у пећ', седѳ т'амѳ јед'ан сат. И ка ју изв'адим ѳтуде, т'ага л'епѳ ју намѳкрим и ју завѳијам у ч'ѳсте кр'пе, и ју м'анем да седѳ.

Ко нас се ч'ѳну с'арме ѳвако. С'ем'ељемо напредѳ м'есо. Пѳсе м'етамо х'ѳпу да се дѳнсује. У х'ѳпу м'етамо м'ало папрѳку ч'рвену. И ка је л'епѳ издѳнсована, пом'ешамо из м'есо, м'етамо перѳнѳ' и сол за густ, и мало бѳбер. И отк'а је све та гѳтѳво, се м'ета јед'ан јајце и се изм'еша. И пѳсе се узму лѳшѳ'е од з'ел'а, л'епѳ се осеч'е свак б'шшка. И отк'а с осеч'е свак б'шшка, се п'ѳну лѳшѳ'е, се л'епѳ завѳју и се м'ету у кастрѳлу. И пѳсе, отк'а се м'ету у кастрѳлу, се м'ета м'ало вод'а и се ч'ѳне ајнпрен. Се м'ета у ајнпрен м'ало с'ало и м'ало бр'ашно и м'ало х'ѳпа. И отк'а је та гѳтѳва, се прѳље пре° с'арме. Ка је вар'ен перѳнѳ' и м'есо, с'арме се тргну. И м'ало сос се м'ета ѳзгѳра.

Ја закѳл'ем кокѳшку ѳвако. Ју закѳл'ем и отк'а ју закѳл'ем, вод'а, ѳма вод'а варен'а, и т'уа воду варену прѳљем през кокѳшку и л'епѳ ју оч'упам. И отк'а ј оч'упана кокѳшка, л'епѳ се ѳп'ере и се осеч'е на кор'ам. Се изв'ади л'епѳ из ѳѳј ч'ѳр'ева, и пѳпѳта, и с'рце, х'ѳг'ерице. Та л'епѳ се изв'ади. П'азимо да не се разбѳје ж'елч'. И ка смо изв'адили та нулице м'етамо све, св'ако б'шшка, и пѳпѳту, и х'ѳг'ерице, и с'рце, и ч'ѳр'ева се фр'љи. Код нас не се једу ч'ѳр'ева, та се фр'љи.

Сос од п'арад'ајке га ч'ѳнемо т'ека. М'етамо м'ало с'ало, и м'атамо у с'ало, м'етамо бр'ашно. И ка је та л'епѳ р'умен, м'етамо т'амѳ сос и м'ало ш'ех'ер и сол за густ. И се да м'ало в'ари. И ка је гѳтѳво, тргнуемо. Та се је пѳре^а м'есо. И ако свак ѳх'е, нѳки пѳр'еј, јел крумпѳр ѳбарен пѳре^т та се м'ета. А другѳно се, а другѳно м'есо, све другѳно, та се л'епѳ уч'ѳне јед'н, к'ако се к'аже код нас, перѳнѳ' из м'есо.

Се м'ета х'ѳпа да се дѳнсује. И л'епѳ, у т'уа х'ѳпу се м'ета м'ало папрѳка ч'рвен'а, и пѳсе се м'ета м'есо. И ка је м'есо варенѳ, се м'ета перѳнѳ'. И та полако се дѳнсује, по м'ало се м'ета вод'а. И ка је гѳтѳво, се осеч'е м'лого мерѳдѳја зелен'а. И та се к'аже г'ено нас перѳнѳ' из м'есо.

Ако ѳх'емо да ч'ѳнемо з'упу, т'ега ју м'етамо ц'елу. Су сеч'у с'амѳ крѳла, и нѳге, и гл'зв'а, с осеч'е б'шшка и ѳва другѳно се м'ане ц'ело за з'упу. Та м'етамо да се в'ари з'упа. М'етамо т'амѳ мѳркуши, м'етамо х'ѳпу, бѳбер, ц'елер и мерѳдѳју да се в'ари. И ка је м'есо варенѳ, т'ега се прѳц'еди, з'упа се прѳц'еди, м'есо се изв'ади. З'упа се прѳц'еди и у з'упу м'етамо р'ез'анице, ч'ѳнетѳ од нас, јел купенѳ. Јел се м'ету галушке ч'ѳњетѳ ѳт крѳза. И мѳркуши м'етамо па н'атраг у з'упу, а другѳно се фр'ли. И м'есо л'епѳ се осеч'е на п'ерч'ѳта и пѳрѳ^а м'есо ч'ѳнемо сос ѳд парад'ајке јел друг фел, к'ако ни је др'аго.

Ми ч'ѳнемо, та су п'арад'ајке т'ека. Осеч'емѳ л'епѳ, ѳперемо п'арад'ајке и осеч'емѳ. И м'етамо да се в'ару. И ка су м'ало, т'ека, варенѳ, т'ага ѳмамо судѳ што се ц'елу п'арад'ајке. И л'епѳ прѳц'едимо и м'етамо па у ч'ѳист ѳт да се в'ару. И ка су т'ека варенѳ, м'алко потрѳвимо, кѳлко ѳх'емо да м'анемо за ч'ѳрствѳ. Т'ага ѳмамо л'епѳ ст'агло ѳперѳни, што смо пер'али

пре. И метамо, наплнимо свако стакло ис соса, и га завеземо ис целофана. Целофан метамо мало у воду и свако стакло га завеземо бзшка. И посе га завијемо у душак, у перину јел, код нас други мету и у пећ', да се издјинсује јоште једанпут из парадјке. Посе, ако се учине матачина озгоре, јел ако се поквари, тџа знач'и ч'а неје свежен добре, јел се раздрала артија и неје свежен добре, јел неје оперена флаша добре.

Ја ч'орбу од рибе ч'инем овако. Ка добим рибу, лепо ју оперем и посе ју разбјјем из водом лепо, ч'рева нулице, и се опере лепо. Ка је насица, тџа се отрѣбу тија трње што има она по грбине. Та се лепо осеч'е, и се осеч'е лепо на парч'ета. Глава се разбјја, да нема, теја, глисте што има по главѣ. Лепо се разбјја, се та лепо све опере, и се мета у грнџ. Тамо се мета меродија, лепо ситно осеч'ена, се мета ч'апа ситно осеч'ена, се мета копар и парадјке. Се мета и паприке, се мету и оц'ет, и сол, све на јенпут. И се мета да се вари. И ка је риба варена, тџа тргнемо. И тџа се ч'ини ч'орба од рибе код нас.

Код нас се ч'ине каша овако. Се мета вода да се вари, с опере лепо котл у што се ч'ине каша. И ка се вари вода, тџа се мета брашно о кукурусá. Се мета мало из кџч'емака, се тџа слџи и се мане да се крекџ'е. И отка се искрекџ'а, мало се вари, тџа се брч'и. Не се мета тамо ни сол, ни ништа. Ка ј избрч'ена готџа, тџа лепо се изгребѣ страна и се истресѣ на јѣдан круг за кашу.

Се ч'ину колач'и много фѣла. Се ч'ину тџрте, се ч'ину колач'и сџви, се ч'ину банице, се ч'ину крџфне.

Крџфне се ч'ину код нас овако. Се лепо просѣје брашно у јѣдан суд. Се мета мало сол, се мета керм и млекџ. Та се мета лепо, полáк, да дођ'е. Се насилни, и ка лепо дођ'е, се мѣпу. Се мета јѣдн јáјцѣ јѣл кџлко имаш пџвише тѣсто. Се мета јѣдн јáјцѣ, јѣл два, и се мета мало сáло, и та се лепо замѣси. И ка се замѣси, та дођ'е. Тџа лепо се ўзме, се пролѣ на дáску и пџч'ме да се дрџга. И та се уч'ине јѣднá плáука тѣнка за прст. И посе се сеч'у крџфне из јѣдном ч'ашком. У кáстрџлу метамо сáло. И ка пџч'ме сáло да се цврч'и, метамо крџфне тамо да се печ'у. И ка се порумену, тџа крџфне су гџтџве. Се посџлу мало из шѣ'ера самѣљанога.

Та се ч'ину овако. Се просѣје брашно у јѣдн суд, се мета мало сол, се мета керм и млекџ да с омѣкџ'е. Пак се насилни. И кад та дођ'е насилнето, тџа се замѣси. Тамо се мета пак јáја, је мету у тѣсто. Се мета сáло, се мета и мáло шѣ'ер и се лепо замѣси. Ка дођ'е добре, тџа се мета тѣсто на дáску и се ўзме, се распѣдели за кџлко банице трѣба да имаш. И посе та се издрџга лепо на дáску. И ка се издрџга лепо на дáску, тџа се мета, се мáло измáже из сáло. Се мета шџа џ'еш да меташ, пѣкмез, јѣл меташ орѣси, јѣл јáбџлке, што имаш да меташ. И џтка се мета та озгџра, теј фил, тџа се мета шѣ'ер пак. И се мета ништо да мерџше и се па мета мáло сáло, тџа, парч'ета џ парч'ета. И ка је та све лѣпо гџтџво, тџа се завија лепо тѣсто, се мета у јѣну тепсџју која је намáжена из сáло. И тџа, дџка се наплни тапсџја. Мета две јѣл три банице. И ка је тепсџја плнá, тџа се мета да се печ'ѣ у рѣр јѣл у пећ', ге имаш да печ'ѣш.

Торта од ореси се ч'ини овако. Од ко́лко јајцета о́х'еш да ју уч'инеш, од о́сам јел од д́есет. Се ўзму јајца, се разбију. Се ўзме белутџк на страну и жэлтџк на страну. И ко́лко жэлткџка ѝмаш, то́лко лџжице ш́е'ер мџташ. И п́осе, мџташ, на д́есет јајцета се мџту ч'етрна́ес лџжице ореси. И тџја ж́лткџве се л́по изл́пу д́ока порасту́ из ш́е'ера. И ка л́по порасту́, т́га та се мџне и се избџје белутџк ја́ко, д́ока се уч'ине твр́д. И кад с уч'ине твр́д, т́га се мџта мџло теј белутџк у жлтџк, мџло ореси, и тџка форт по мџло д́ока је готџво. Ка је та све л́по готџво, т́га се мџта у тепсију која је намажана из сџло и се прол́е мџло из брашно. И ка је та готџво, т́га се прол́е т́сто, та тџмо, и се мџта у пер да се пџ'е. И ка је готџво се извџди. Ако о́х'еш да ју фџлујеш, с осе'е на пџлак, џтка се осту́ди. И мџташ фил од ореси. Фил од ореси се ч'ину у пџвише фџрме. Једџн што је најкратџк се ч'ине, се мџта јџно шезд́есет д́ека, се мџта ореси и шезд́есет д́ека ш́е'ер. И се мџта водџ мџло да с омлџч'и и се сто́пи теј ш́е'ер. И ка је ш́е'ер стопџн, т́га се мџту ореси и се мџта две лџжице рум. И се мџту два белутџка. Та се л́по све измџше и џдма се фџлује тџрта. Ак о́х'еш да ју облач'еш озгџра, т́га с облач'е из пџтера. Пџтер се мџта ко́лко ѝмаш, ко́лко тџгли пџтер, то́лко трџба да мџтеш и ш́е'ер мелџн. Та се бџје дџкогод се уч'ине ко́но пџна. И ка се уч'ине ко́но пџне, т́га л́по облџч'еш тџрту. Ако о́х'еш да је дру́га фџрба, т́га мџташ кџка', јел мџта ма́кар каку́ фџрбу, каку́ о́х'еш. И л́по се облач'е тџрта из та. Ако о́х'еш да ч'инеш цвџ'е, т́га ју ша́раш. Мџташ и дру́ге фџрбе пџред тџе, да је л́па, намаш́ена, ша́рена.

Код нас се мџту зџл'е сџтне за зиму́, да се кџсџлу, ова́ко. Се ўзму зџље, л́по се осеч'у ли́ш'е који́ су поквџрени. Се мџло пропџру да су ч'џсте. И с опџре л́по ч'џбр и се мџту ноже́ве за зџље. Л́по се сеч'у сџтно, сџтно се сеч'у зџље. Се мџта мџло сол на дно на ч'џбр. П́осе се мџту зџље. Се мџта тџка доб́ре, се набију из бџтом. Се набију зџље доб́ре и п́осе се мџта једџн ред зџље цџле, тџка, главџце. С осеч'е ч'џкан и се издлбџ мџло унутра и тамо се мџта сол да не се поквџри. И се мџта једџн ред из тџја главџце, да ѝма на зиму́ за сџрму. И п́осе, па се мџту сџтне сџч'ене. Се сеч'е и па се то́ку из бџтом, и тџка д́ока се свр́шу, д́ока с усеч'у све. Ка с' усеч'у све л́по се мџта озгџра ли́ш'е опџрене. Се мџту озгџра два кру́га, и на тџје кру́гове се мџта вџлики ка́мен да и држџ слџжене. Се мџту пџре^т фуру́не и тџка се држџ недел'у дџна пџре^т фуру́не да се окџсџлу. Ка су кџсџле, т́га извџдимо пџре^т фуру́не ну́лице и мџтамо у пџдрум и тџка се ч'ину́ зџље кџсџле код нас.

Папџрике гогџшџрове се мџту код нас ова́ко. Се л́по одабџру гогџшџрове папџрике које́ су л́пе, нџсу убијџне. И се опџре, се осеч'у л́по џпаши, који́ су, тџка, поквџрени. И се спџреме једџн стаклџ, у ко́лко о́х'еш да мџташ повџлике. Се мџта јџна ли́тра ѝ по водџ, једна ли́тра оцџт и два дџца зџтџн, и два дџца ш́е'ер. Та се мџта л́по да се вџри, и мџло бџбер. И ка пџч'му да се вџри, тџја водџ, се мџту гогџшџрове папџрике ко́лко се уфџти на дно, да се вџру. И ка се мџло пџч'му да се смрч'у, т́га се л́по извџду, се мџту на једџн суд и се мџту дру́гу да се вџри, и тџка, д́ока су готџве папџрике. Ка су све сварџне, т́га л́по се нарџду

у стакло и проље таја вода ка с° остуди, што се вариле онé, се мета брежњи. Се лепо завéжу из целофана и се мету на студенó.

Паприке за филовање се ч'ину овако. Се лепо оперу, се изваду од сéмене, се оч'исту од сéмене и се мáло обáру з водом варенóм. Óтка су обáрене, тзга се ч'ине сос, се вáри сос од пэрадајке. И ка сос се вáри се проље тэка сос преж њи варén. И лепо се завéжу из целофана и се мету у дшак, да се динсују, јел у пећ'. И тэка, óтка су динсуване, óтка се та остуду, се изваду. Та су паприке за филовање зими из меса.

Ја умем да шијем. Ја напреда узмем штоф и га измéрим, да видим дал излэзе мéне та какó óн'ем да ч'инем, т'еј модел. И áко ми излэзе, тзга лепо си измéрим и ос'еч'ém. И óтка је осеч'ém, тзга узмем игле и лепо зафáтим кáко ми трéба, за кóлко сам узéла мéру. И тзга лепо уфíрцам. И óтка сам уфíрцала, тзга дођ'е женá на пробóу. И ка дођ'е женá на пробóу, тзга видим дал, ге ми је добрó, ге не ми је добрó. И ка неје добрó, тзга јóште узмем. И ка је добрó, мáнем текá. Тзга претéрим из машинóм. И ка је готóво из машинóм, јóштé ч'инем што íмам из рúке. И ка је готóво из рúке, тзга лепо упéглим све и тэка се ч'ине јéна сукна код нас.

★

Ми у нáшу кúјну íмамо ножéве, íмамо лэжице, фуркице, соларицу, шóл'е íмамо за кáфу, ч'áшке за ракију. Íмамо грнци да вáримо и зúпу, и да ч'инемо паприкáш. И кастрóлу íмамо да динсујемо, кастрóлу о туч'а. Íмамо бокањé да пíјемо водú, íмамо тас, íмамо дéкељ за скóварде, íмамо цећ' да процећ'ујемо рэзанице, íмамо кáнту за воду, íмамо шпóрет íмамо тепсију. Íмамо и пéглајз да пéгламо, и ренду íмамо да рендамо јáболке. И крл'иг íмамо да брч'имо у фуруну. Ожэг íмамо да вáдимо кабуз. Íмамо и пíву, јел лáван, да тлч'емó шéћ'ер и бибер. И свáшта што ни трéба да вáримо. Íмамо кáнтар да мéримо ка ни трéба да ч'инемо колач'и. Íмамо платнó, вéзове по стенé да ни седí лепо. Íмамо лáмпу ис петролэја да ни горí, машину за мак, машину за орéси, вáјлинг за, мéсимо пíту, к'азáн вéлики за кошúл'е, да пéремо кошúл'е. Íмам астáл, столице, креденц íмамо.

★

Ми острижемó óвце овако. Íма нóжици ануме што се стрижу óвце. Се лепо завéжу óвце. Им се завéжу две нóге прэдње на јéдно мéсто и нóге стрáжње на дрúго мéсто, да не бију из нóге, да мож да се стриже кáко трéба. И лепо с úзму нóжици и се зáђ'е íспод кормá. Се стрижу лепо, се соблaч'é цéла овцá. И ка је остриженá цéла, тэга и с одвэжу нóге и овцá се пúш'а. И тэка, кóлко óвце íмамо, с острижу све. И пóсе влну ју узмемо и мéтамо у једáн корíто. И íмамо мáло воду млáч'ну и ј огрéјемо мáло, и тува воду млáч'ну прољемó през влну да ју оперемо. Не смéмо да мéтамо воду варенú, ч'е с обáри и не се опере добрé. Мéтамо, и ка се омекч'áла, тýа воду је исцédимо и ју фр'лимо, и пóсе мéтамо дрúгу воду млáч'ну и је оперемо. Пóсе мéтамо и пóжешку докá год је влна

кака треба. Ка ј оперена како треба, идемо иж њом на Дуне и се обистри влна. И отка се обистри, се донесе дома, се мета да се пуши. Ка је влна сува, тга ју узмемо и очистимо од чич'коче и о турице што има, и узмемо да ч'ешемо. Ју лепо поч'ешемо, и отка смо ју поч'ешали, узмемо гробенци и поч'немо да влачимо. И отка смо повлач'или, извадимо мање на једну страну и влас на другу страну. И посе узмемо и метнемо у фуруку и предамо. И о та што попредемо, ставимо и уч'инемо клуп'чета, исплетемо ч'ерапе, јел блузе, и свашта од вине.

Ч'инемо и блузе од вине. Узмемо, напреда оплетемо грбину, јену предњицу, посе оплетемо другу, и рукави, и гуљар и оплетемо. И ка је та све оплећ'ено, тга зашијемо и се облач'емо у блузу.

Ис р'азбој ткемо куч'уме шарене, куч'уме беле, виг ч'инемо и тепаици. Р'азбој је оч'ињет од дрвета. И њему му треба да има, на вратило се навија. Вратила има, има брдо код којга проћ'у жич'ке, има нити. Кроз њи па проћ'у жич'ке. Има брдила, ис тја се лупа, се тке. Има талпице, теја мењу да се ч'ине, да се ч'ине спац, да се може да се ради. И шувелка, таја носи жич'ке овамо и онамо. И посе има затка, таја држи вратила да не иде овамо и онамо, да седи на место.

За тепаици ч'инемо овако, од губаћ'а. Напреда измотамо, изгълнемо губаћ', и та треба да си изм'еримо колко да пушћ'амо, колко имамо млого. И отка га изгълнемо на масуре, идемо да сновемо. На основаљку основемо. И пушћ'амо колко ни треба д'лго, и посе навијамо. Навијамо на вратило. И отка смо навијли, посе уведемо. Увић'амо како оћ'емо за широко. И отка смо уведли у нити напреда и посе у брдо с уведе. И посе се мета на разбој. И отка се мета на разбој т'ага имамо јену палицу на коју зав'ежемо један штрик. И на т'ај штрик нам'отамо на вратило и поч'немо да ткемо. И отка смо си уч'инули мало, једн парч'е повелики, заткемо, заврзамо за вратило. Тга извадимо тува палицу, извадимо теј штрик и поч'немо да тремо на дал'е.

*

Кошул'у за лудје ка шијемо на машину, ч'инемо овако. Узмемо пл'атно, искр'оимо н'апреда предњице, и посе грбину и посе искр'оимо платку. Зешијемо н'апреда грбину за платку, и посе зешијемо предњицу з'а платку. И отка та је зашијено, тга је скр'оимо рукави и уч'инемо н'апреда манц'етле на рукави. И посе и зашијемо цели и заф'атимо за кошуљу. После скр'оимо гуљар, лепо га з'ашијемо, н'апреда горњи гуљар и посе зашијемо долњи гуљар. И отка је гот'ов гуљар, га зашијемо за кошул'у. Отка је кошул'а гот'ова, цела зашијена, уч'инемо дупке, заф'атимо бумбове и ју исп'егламо и је гот'ова.

Код нас се носу жен'е у кошул'е. Има на кошул'е катренце, има оплећ'ка. Има јечне кошул'е што се мету под овеја кошул'е, што се носу озгора. Теја се опашу ис паса, и се лепо мету кошул'е. Овеја горње, што су лепе, нав'ежене, се мету напреда у кошул'е и посе се мета оплећ'ка. С' обл'аћ'е, и на оплећ'ку се мету катренце. И посе жен'е старе носе

конч'. Се лепо оплету́ два мо́ца о' кáике, и се зави́ја о' страга у һ'áфу, на гла́ву. И се ме́та једн то́ч'ак, тэка́, уч'и́њет од крпе. Се лепо задéне из а́рмоље и по́се се ме́та једна крпа. Лепо се зави́је да је та све равнó и се ме́та озгóра крпа о' свíле, и се женá обрадí. И на нóге се ме́та ч'ерáпе и ципéле и по́ђ'е да се шéте.

Лудје се нóсу у косту́м и га́ћ'е. Ѐму га́ћ'е, ле́пе га́ћ'е, оплéһ'ене из ч'и́пке и ч'и́њетí и на га́ћ'е, и на кошу́л'е, на гу́љар, ве́жене на гру́ди. Ѐму бра́ци пак ве́жени на ру́кави. Ч'овéк се опáше из пáса. Си ў́зме га́ћ'е и кошу́л'у и си ў́зме ла́јбер из ви́га, навéжени из монíста и свилóм. И на гла́ву си ме́та ша́шир. На нóге си ме́та опíнци од свињé и обля́ла заврзани из обрвци. И си ме́та лепо јед'ан цвeт на ша́шир и по́ђ'е да се шéта.

*

Ми пролéти ме́тамо у грáдину свáшта, да ймамо. Напрéда исгреб-ли́шемо, оч'и́стимо камéњи и све исгребли́шемо. И по́се ме́тамо тор. И откá ме́тамо тор, тэга скóпамо. И óтка скóпамо, па лепо изгребли́шемо и посéјемо кромпíри, меродíју, ко́пар, мórкуши, пасу́љ и овéј што йде на пасу́љовине. Теј стíже подо́цкан. И ме́тамо һ'áпу, кра́ставци, п'ап-ри́ке и п'арада́јке, и ридíки ме́тамо и, овéј, гра ме́тамо.

Ймамо и цвeћ'е у градíну. Ймамо макóткс, ме́тамо зумбу́ли, йма ла́ле, каранфíлове, гергíне, цвeћ'е јесéњи, босíл'ак, шибо́ји.

Ми мórкуши сéјемо тэка́. Напрéда иско́памо зéмљу и лепо по́се изгребли́шемо, уч'и́немо шанцовé, тэка́, поплíтки. И по́се у тíја шан-цовé ме́тамо ма́ло тор, áко ймамо. И та да је лепо ситно, и по́се ме́тамо сéме, тэка́ из ру́ком, и лепо покрíємо из земл'óм, да йма ситно, да мóжу тíја сéмена да излéзу. И ка излéзе лепо, та излéзе ну́лице, тэга лепо иско́памо, исплéвимо о травé, иско́памо и лепо разрéч'имо да нéсу тэка́ ч'éсти ч'а áко су ч'éсти, тэга се уч'и́ну мórкуши мóнеч'ки. Áко су порéтки, тэга се уч'и́ну мórкуши ве́лики. И по́се и мáнемо тэка́, и онí ка порасту́ и вáдимо и ме́тамо за јéло.

А мórкуши за сéмене, тíја, се ў́зму овíја што йма о' зимé један леп мórкуш ве́лики јел повíше, и се мéту у зéмљу у пролет'. Се мéту у зéмл'у и тэј па тэка́ се скóпа лепо, свáки пут се йма брíга за н'éга. И тэј уч'и́не сéмена. Порастé ве́лики и ра́цветí, и уч'и́не сéмена. И тíја сéмена, ка се ошúщу, и сабéремо и ймамо за дрúгу гóдину да посéјемо мórкуши.

Крумпíри и ме́тамо тэка́. Уч'и́немо напрéда дупке, оц'áци. И у свак оц'áк ме́тамо по ч'éтири, пет крумпíра. Завíси какí су ве́лики. И наредíм у свак оц'áк крумпíри, и откá смо наредíли у свак оц'áк крумпíри, ў́змемо мотíку и лепо и зарóимо. И по́се крумпíри нýкну, се скóпу и по́се се нагрну́ ка бóде подо́цкан, ка порасту́ повéлики. И по́се крумпíри цвeту́ и порасту́. И по́се се вáду и се једу́.

А пэрада́јке сéјемо тэка́. Посéјемо сéмене јел у нíки суд, у нíку санду́к, у нíки санду́к, јел у грéдину подо́цкан, тэка́ да нéје зимá да смржью́је. Óтка тэје п'арада́јке порасту́ повéлике, се одабéре једно мé-

сто само за њи у градину и се узму п'арадајке, се изваду из тој р'асаднице ге сý, и се присаду. Се мету така, једн кóрак далеч'е оц'ак од другóга. И пóсе се прољеву по мáло да мóже да се уфáту. И ка се уфáту, лéпо се скóпу повíше пúта. Ка порасту повéлике п'арадајке, се мету кóља на њи и се свéжу из кóнци да не се растрвúју, да седú така лéпо на вр. И пóсе парадáјке рацветú, ч'íну п'арадајке зеленé. И позрелú и така јемó.

Ми онамо у наше селó íмамо смокíн'е. Ова је једна јако добрá воћ'а. Ч'íнемо дул'áцу од њој, и пекмéz се ч'íне, само је бóље дул'áца. Дул'áцу ч'íнемо така. И нэ'бéремо ка несó баш здреле јако, да несе разбíју. Лéпо и опéремо и измéримо. Кóлко íмамо смокíн'е, тóлко мéтамо шéћ'ер. И пóсе мéтамо вóду да се вáри ис тóга шéћ'ера. И ка се уч'íне, така, једн добóр сирóп, да се тégљи, тáга се мету смокíн'е, така, да се провáру. И ка се свéже добре теј сирóп, се уч'íне така да се тégли кóно мед, тáга се мéта лéпо у стáкла, се завéже ис целофáна, и се мáне за зимú да седí.

Rezumat

Mile Tomici

GRAIUL DIN SVINIȚA

Lucrarea de față reprezintă o monografie a graiului sîrbesc din localitatea Svinița, județul Mehedinți. Ea este constituită din următoarele secțiuni: *Introducere, Fonetică, Morfologie, Lista notelor, Texte dialectale și Dicționarul graiului.*

La început autorul face o clasificare a graiurilor sîrbești și croate din R. S. România în cîteva grupe, mai mult sau mai puțin omogene, după cum urmează: *Graiurile carașovene, Graiurile sîrbești de pe malul stîng al Dunării, denumite și Graiurile din Clisura, Graiurile „muntenegrene” din Banat, Graiurile ștocaviene noi, Graiurile mixte, Graiul croat caicavian din Checea și Graiul sîrbesc din Svinița* care nu poate fi inclus în nici una din grupele de graiuri amintite. Structura lui gramaticală se apropie cel mai mult de graiurile carașovene și se deosebește cel mai mult, în această privință, de graiurile ștocaviene noi.

După aceste precizări, autorul aduce o serie de date privind istoricul localității Svinița și a locuitorilor ei, cele referitoare la anchetele dialectale întreprinse da autor în Svinița, apoi lista informatorilor, sistemul de notație fonetică. Sînt amintite porțiunile din monografie pe care autorul le-a publicat, sub formă de articole, în revistele de specialitate românești și iugoslave. Urmează *Lista abrevierilor* cu care se încheie partea introductivă.

În capitolul de *Fonetică* sînt analizate vocalele și consoanele graiului.

În grai există următoarele vocale: *a, e, i, o, u, ə*, o serie de variante ale acestora precum și *r* și *l* silabic. Sînt analizate variantele vocalice, vocalele geminate, diftongii și triftongii. Urmează distribuția vocalelor dependent de locul accentului, a semivocalei *y*, a elementelor silabice *r* și *l* și alternanțele fonetice ale vocalelor.

Sistemul fonologic este format din șase foneme vocalice: (a), (e), (i), (o), (u) și (ə).

La *Consonantism* sînt trecute în revistă principalele caracteristici ale consoanelor și ale variantelor acestora. Distribuția este dată numai în cazul

consoanelor și a variantelor care prezintă în grai o serie de trăsături specifice: *s, ć — ċ, đ — dž, l — lj, n — nj, f, h, t', g', đ', k'*. Urmează neutralizarea corelației de sonoritate, acomodarea reciprocă a consoanelor dure și moi, asimilarea regresivă și progresivă, asimilarea după locul de articulare, analogia, iotacizarea și palatalizarea consoanelor. Pentru identificarea fonologică a fonemelor consonantice, se aduc o serie de perechi minimale și restrictive. În continuare sînt analizate grupurile consonantice (din două, trei și patru consoane) dependent de poziția lor în cuvînt (la inițiala, în interiorul și la finala de cuvînt) cu toate transformările fonetice la care sînt supuse.

Secțiunea *Morfologie* cuprinde analiza următoarelor părți de vorbire: *substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția*.

Sistemul morfologic al graiului din Svinița se deosebește vizibil de cel al limbii sîrbocroate literare. În grai are loc, pe de o parte, simplificarea sistemului morfologic iar, pe de altă parte, apariția unor trăsături noi care se datoresc fie influenței externe, fie inovațiilor proprii.

Sistemul flexionar în graiul cercetat este dotat cu o putere distinctivă minimă. Relațiile exprimate prin desinențe sînt preluate, în majoritatea cazurilor, de elementele analitice specifice graiului. La plural, de exemplu, am înregistrat un singur caz oblic (dativ) și un caz general, care reprezintă de fapt forma de nominativ-acuzativ plural. Sistemul cazual al graiului cercetat prezintă o serie de particularități arhaice, printre care amintim desinențele: *-e, -eve* la nominativ plural al substantivelor masculine; *-am, -em, -im* la dativul plural al substantivelor masculine, feminine și neutre precum și desinența *-e* la dativul și locativul singular al substantivelor masculine.

O atenție deosebită este acordată *articolului postpozitiv* atestat numai la adjective calificative și la numerele ordinale cu valoare adjectivală de la unu la zece.

Adjectivele, Pronumele și Numerele sînt analizate după structuri obișnuite insistîndu-se, însă, asupra trăsăturilor lor specifice în graiul cercetat.

Secțiunea privind *Verbul* cuprinde o succintă analiză a sistemului verbelor auxiliare, a sistemului de conjugare, a formării modurilor și timpurilor simple și compuse. Printre verbele auxiliare, în graiul din Svinița se întîlnește și verbul *lat*. În grai există o puternică tendință de fuzionare a temei infinitivului cu tema prezentului, ceea ce duce la micșorarea numărului de conjugări verbale. În afara trecerii verbelor de la o conjugare la alta, există și o serie de dublete (sau variante) verbale. Nu s-au păstrat imperfectul, mai mult ca perfectul și gerunziul trecut iar aoristul are o frecvență redusă.

Adverbele, Prepozițiile și Conjuncțiile sînt analizate în scurte contexte insistîndu-se asupra valorii lor sintactice. Capitolul de *Morfologie* se încheie cu o scurtă prezentare a *Interjecțiilor* întîlnite în graiul cercetat.

După *Lista notelor* (numerotate de la 1 în continuare) urmează *Textele dialectale* pe care autorul le-a înregistrat în Svinița pe data de 9 noiembrie 1963.

Ultima, și cea mai mare, secțiune o constituie *Dicționarul graiului* care cuprinde peste 6.000 de unități lexicale și peste 1.000 de variante ale acestora,

în total circa 7.000 de forme dialectale. Cuvintele străine înregistrate în grai sînt, în majoritatea lor, de origine românească și ele au fost analizate, în mod separat, cu altă ocazie, iar cele germane, maghiare și turcești sînt bine cunoscute specialiștilor așa încît nu se indică etimonul acestora. Formele verbale ale participiului pasiv sînt glosate ca adjective. La un număr însemnat de cuvinte se aduc și scurte contexte.

Lucrarea de față reprezintă prima monografie a unui grai sîrbesc din R. S. România publicată în R. S. F. Iugoslavia. De altfel, după *Graiul carașovenilor*, București 1935, de Emil Petrovici, ea este prima monografie de acest fel publicată pînă în prezent.